

16346
ՔԱՂԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
ՅԵՎ. ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ԴԱՍԱԳՐՔ
ԳՅՈՒՂԻ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ
ՔԱՂԱԿՐԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐԻ
===== ՀԱՄԱՐ =====

ՊՐԵԿԱ.

Թարգմ. Գ. Վսեսլավսկի

ՀԱՆՔԱՐԱՐՎՈՒՄ Ե ՀԱՄ. ԼԿՅԵՄ-Ի ԿԿ-Ի ԱԳԻՏՊՐՈՊԱԺՆԻ
ԿՈՂՄԻՑ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ.—ՑԵՐԵՎԱՆ, 1928

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՈԳՏՎԵԼ ԳՐՔԻՑ

1. Այս գիրքը հատկացված և քաղընթերցումների և ինքնակրթության կամ լերիտական խմբակներում պարապող ընկերների համար: Գիրքը կարելի է ոչ պաշտոնապես հասն քաղցրագիտության կամ լերիտական մտային առ զարթոնքներ:

2. Քաղընթերցումների խմբակներում ամենից լավ և պարապմունքները կատարել միասնական բարձր. ընթերցանության և գրքի ստաջին գրույցները վերլուծության լինթարկելու միջոցով: Բարձր ընթերցանությունը պետք է կատարեն հարթով խմբակի այն անդամները, վարժար լավ կարգադրողներ են:

3. Պետք և կարգավ լույ թե ամբողջ գրույցը մի անգամից, այլ այն առանձին հատվածների բաժանելով: Հատվածը կարգադրույց հետո պետք և ստուգել թե՛ արդյո՞ք նրա բոլոր անդամները հասկացել են կարգացածը և միասին վերլուծության լինթարկել անհատականալի տեղերն ու բառերը:

4. Զրույցը լույ միայն պետք է կարգավ, այլև վերլուծության լինթարկել կարգացածը և համեմատության մեջ դնել այն ամենի հետ, ինչ վոր կլանքից խմբակի անդամներին հայտնի է: Դրա համար պետք և խմբակի անդամներին առաջադրություն տալ գրույցի համար տեղական նյութեր հավաքել: Հավաքված նյութերն ոգտագործման են լինթարկելում հաջորդ պարապմունքի ընթերցանության մասնաժամ:

Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք

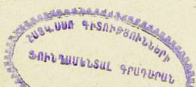
ԳՅՈՒՂԻ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ

ՔԱՂԱԿՐԹԵՐ ՑՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՊՐԱԿ Ա.

Թարգմ. Գ. Վոսկանյան

ՀԵՆՏԵՐԱՐՎՈՒՄ Ե ՀԵՄ ԼԿՅՈՒՄ-Ի ԿԿ-Ի ԱԳԻՑԳՐԱԳՐԱԺՆԻ ԿՈՂՄԻՏԵ

ՀԲ. № 897. Գրահավաք № 1599 (բ): Տիրութ 4010

Պետհրատի առաջին տպարանի վարչապետուհի

Պատվեր № 289

Վ. Ի. Ուլիանով-Լենին

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԵՐ ԽՆԴԻՐԸ—ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏՈՐԵՆ
ԿԱՌՈՒՑԵԼՆ Ե

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների մի-
ութիւնն ամբողջ աշխարհում առաջժամ այն միակ յերկիրն է,
վորտեղ իշխանութիւնը բաճվոր դասակարգին է պատկանում:

Մյուս բոլոր յերկրներում կապիտալիստներն են իշխում
աշխատավորների վրա և ճնշում ու շահագործում են հարկուրա-
վոր միլիոն մարդկանց:

Սակայն ինչձէն է կապիտալիստների ուժը: Ինչձէ յե կա-
պիտալիստներին հաջողվում ապրել բանվորների և գյուղացիների
աշխատանքով:

Կապիթալիստների ուժը—առաջընթացն միջոցների մաս-
նավոր սեփականութեան մեջ է: Կապիտալիստական յերկրներում
արտադրութեան բոլոր միջոցները՝ հողը, անտառները, գործա-
րանները, յերկաթուղիները, ելեկտրոկայանները—պատկանում են
վոչ թե ամբողջ հասարակութեանը, այլ առանձին սեփականատե-
րերին—կապիտալիստներին:

Հասարակութեան մեծամասնութիւնը չունի վոչ հող, վոչ
մեքենաներ, վոչ դադդահներ, վոչ գործիքներ—մի խոսքով
գուրկ է այն բոլոր բաներից, վորոնց ոժանդակութեամբ մարդիկ
աշխատում են և վորոնք առաջընթացն միջոցներ են կոչ-
վում: Այդ մարդիկ վարձու բանվորներն են. նրանք ոժտված են
միմիայն մի գույգ բանվորական ձեռքերով և ստիպված են իրենց
բանվորական ուժը ծախել, իրենց աշխատանքը կապիտալիստ-
ներին տալ: Սեփականատիրոջը—կապիտալիստին պատկանող
գործարանում աշխատելու իրավունք ունենալու համար, բանվո-

ըը նրան տալիս և ալն ամենը, ինչ վոր արտադրում և, ստանալով նրանից մի աղքատիկ որապահիկ:

Խոշոր սեփականատեր-կապիտալիստները միմիայն բանվորներին չեն վոր կողոպտում են (շահագործում են): Կապիտալիզմը քայքայում և նուշխիսկ մանր սեփականատերերին՝ գյուղացիներին, տնայնագործներին, արհեստավորներին:

Մեքենայի միջոցով մեծ քանակությամբ ապրանքներ արտադրելը կապիտալիստներին ավելի հեծան և նստում, քան մանր սեփականատերերին, վորոնք աշխատում են վոչ թե բարդ գործիքներով, այլ աշխատանքի նահապետական գործիքներով: Խոշոր քանակությամբ գործարանային արտադրությունը մանր, տնայնագործական, ձեռքի արտադրությունից ավելի ձեռնատու չե: Փարրիկաներում և գործարաններում մշակվող ապրանքներն ավելի հեծան են նստում, քան մանր ձեռնարկություններում, արհեստանոցներում և արտեհներում: Այդ պատճառով ել խոշոր կապիտալիստները կարողանում են իրենց ապրանքները նուշնպես ավելի հեծան ծախել, քան մանր տնտեսությունները:

Մանր տնտեսությունների արտադրած ապրանքներն ավելի դժվար են վաճառվում: Մանր արտադրությունը, խոշոր ձեռնարկությունների գոյության դեպքում, ձեռնտու և շահավետ չե: Մանր տնտեսությունները կապիտալիստական չերկրներում քայքայվում են, և մանր սեփականատերերը զրկվելով արտադրության միջոցներից, դառնում են պրոլետարիատ, վարձու բանվորներ. նրանք ստիպված են լինում գնալու և կապիտալիստներին պատկանող գործարաններում ու խոշոր կալվածատիրական կամ կուլակային տնտեսություններում աշխատելու:

Կապիտալիստական հասարակության մեջ նրա մի մասը հընարավորություն ունի ապրելու ի հաշիվ մյուս մասի: Կապիտալիստներն ապրում են բանվորների աշխատանքի հաշվին: Ամբողջ հասարակությունը բաժանված և դասակարգերի:

Կապիտալիստները — կեղեքվողների և բանվորների աշխատանքով ապրողների դասակարգն է:

Ճիշտ այդպես ել ուրիշի աշխատանքով են ապրում կալվածատերերը—հին ժամանակներում, ճորտատիրական իրավունքի ժամանակ, հողի խոշոր սեփականատերերը, վորոնք միաժամանակ հանդիսանում էին նաև գյուղացիների սեփականատերեր:

Հասկանալի չե, վոր բանվորները չեն ցանկանում, վոր կապիտալիստներն իրենց (բանվորների) աշխատանքով հարստա-

նան: **ԲԱՏՎՈՐ ՊԱՍԱԿԱՐԳՑ** ամեն կերպ կովում ե իր հարստահարողներին—կապիտալիստների դեմ, ձգտելով տապալելու նրանց տիրապետությունը:

Ռուսաստանում բանվոր դասակարգը կապիտալի իշխանությունը միանգամից չտապալեց: Կապիտալիստների և կալվածատերերի իշխանությունը տապալելու համար Ռուսաստանի բանվոր դասակարգը Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից առաջ տասնչափ տարիներ պայքարել է: Բուրժուական իշխանության տապալումը Ռուսաստանում հեշտությամբ տեղի չունեցավ, դրա համար զերազույն ջանքեր թափվեցին և մեծամեծ զոհեր տրվեցին: Յեվ այժմ, Հոկտեմբերյան Հեղափոխությունից տասը տարի անց, պայքարը բուրժուազիայի դեմ դեռևս չի դադարել:

Սակայն ինչի՞ չե ձգտում բանվոր դասակարգը: Ի՞նչպիսի խնդիրներ և նա դնում իր առաջ:

Կոմունիստական կուսակցության և ամբողջ բանվոր դասակարգի հիմնական և գլխավոր խնդիրը՝—սոցիալիզմը կառուցելն է:

Սոցիալիզմը—այն հասարակարգն է, վորի ժամանակ չի լինելու արտադրության միջոցների մասնավոր սեփականություն՝ հողի, մեքենաների, գործարանների, լերկաթուղիների վերաբերյալ: Բոլոր հարստությունները, արտադրության բոլոր միջոցները պատկանելու չեն վոչ թե առանձին մասնավոր սեփականատերերին, այլ բոլոր մարդկանց: Սոցիալիզմի ժամանակ հասարակությունը չի բաժանվելու հարուստների և աղքատների, ճնշողների և ճնշվողների, շահագործողների և շահագործվողների: Սոցիալիզմի ժամանակ վերանալու չե մարդկանց՝ դասակարգերի բաժանվելը, այդ բաժանումը հենց այն է, վոր հասարակության մի մասին հնարավորություն և տալիս ապրելու նրա մյուս մասի աշխատանքի հաշվին. որինակ, կալվածատերն ապրում և իր հողը մշակող գյուղացու աշխատանքի հաշվին, կապիտալիստ գործարանատերը—իր գործարանում աշխատող բանվորների աշխատանքի հաշվին: Մարդիկ դասակարգերի չեն բաժանվում այն պատճառով, վոր նրանց փոքրամասնությունը տիրապետում է արտադրության միջոցներին, իսկ մեծամասնությունը վոչինչ չունի, բացի իր բանվորական ձեռքերից: Հասարակության այդպիսի բաժանումը հնարավորություն և տալիս փոքրաթիվ խոցոր սեփականատերերին և նաև կյանք վառել, առանց աշխատելու: Մյուս կողմից մարդկության ահագին մեծամասնությունն իր ուժերից

վեր աշխատանք կատարելով, աղքատութեան և չքավորութեան մեջ և ապրում:

Սոցիալիզմի ժամանակ հասարակութեան ամեն մի աշխատունակ անդամ պարտավոր և կատարել ամբողջ հասարակութեան համար անհրաժեշտ վորոշ աշխատանք և հավասար աշխատանքի համար ստանալ հավասար քանակութեան արտադրանքներ:

Սոցիալիստական հասարակարգում չի կարող մարդկանց մի մասը մշուս մասին շահագործել, վորովհետև գոյութիւն չի ունենալու արտադրութեան մասնավոր սեփականութիւն:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Խճուճ և կապիտալիստների ուժք:
2. Խճի համար և պայքարում բանվոր գառակարգը:
3. Խճ և սոցիալիզմը:

ԳՅՈՒՂՈՒՄ ԽՈՇՈՐ ԿՈՂԵԿՏԻՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆՅՆԵԼԸ

Խճ միջոցներով կարելի չէ վոչնչացնել դասակարգերն ու մարդկանց՝ մեկը մշուսին ճնշելը: Կոմունիստական կուսակցութիւնը Խճ միջոցով և աշխատավորներին տանում գեպի սոցիալիզմը:

Լենինը գրել է. «Դասակարգերը վոչնչացնելու համար պետք է նախ տապալել կալվածատերերին և կապիտալիստներին»:

Բանվոր դասակարգը գլուղացիութեան հետ դաշնակցած, այդ խնդիրը լուծեց 1917 թվին: Նախ ամբողջ գլուղացիութեան հետ դաշնակցած նա տապալեց ցարին, ապա Հոկտեմբերին, հենվելով չքավոր գլուղացիութեան վրա, տապալեց նաև կապիտալի իշխանութիւնը: Սակայն ցարի, կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանութիւնը տապալելով, կալվածատերերի հողերը, կապիտալիստների գործարանները, ֆաբրիկաները և բանկերը խլելով չէր նշանակում թե բոլոր խնդիրները լուծված են: «Դասակարգերը վոչնչացնելու համար չեղրորդը՝ հարկավոր և վոչնչացնել բանվորութեան և գլուղացիութեան մեջ չեղած տարբերութիւնը» (Լենին):

Գլուղացիութիւնն իր կազմով միատարր չէ. նա բաղկացած է չքավորներից, միջակներից և կուլակներից: Չքավոր-գլուղացին ունի սովորաբար մի փոքրիկ հողակտոր (ամբողջ ընտա-

ներքի համար 1-2 հեկտար¹⁾). Նունի վոչ անասուն, վոչ ել ինվենտարու Ձջավոր-գյուղացին չերեք չի կարող միմիայն իր տնտեսութունից ստացվող չեկամուտով ապրել և ստիպված է տարվա մի մասն աշխատել որավարձով կուլակ-գյուղացու մոտ կամ քաղաքի գործարանում ու ֆաբրիկայում: Ձջավոր-գյուղացին համարյա հաց չի ծախում, քանի վոր իր դաշտից ստացվող բերքը նույնիսկ իր ընտանիքի կարիքները չի բավարարում: Ձջավոր-գյուղացին վոչ վոքի չի շահագործում, ուրիշի աշխատանքով չի ոգտվում: Ընդհակառակը, չջավորն ինքն և կալվածատիրոջ շահագործմանը չենթարկվում, հարստացնում է այն կուլակին, վորի մոտ նա աշխատում է, վարձով կամ կապալով նրանից հող, լճեկան և ինվենտար է վերցնում: Գյուղացիութիւնն չջավոր մասն իր կացութեամբ և շահերով ամենից մոտ է կանգնած բանվոր դասակարգին:

Գյուղացիութիւնն մյուս մասը—միջակներն են: Ձջավոր-գյուղացին իր հողը մշակում է իր սեփական լծկանով և մեծ մասամբ հենց իր ինվենտարով: Միջակն ավելի շատ ցանք է անում, քան չջավորը: Սովորաբար Ռուսաստանի միջակ գյուղացին ցանում է 2-ից մինչև 6 հեկտար հող (նայած թե վոր շրջանումն է): Միջակը շատ հազվադեպ է ոգտվում ուրիշների աշխատանքով, այն ել աշխատանքի չուուն ժամանակ՝ վարուցանքի, խոտհոնձի և բերքը հնձելու որերին: Միջակը հաց է արտադրում վոչ միայն իր և իր ընտանիքի համար, այլև ծախելու համար: Ծիշտ է, մեր միջակը քիչ հաց է ծախում. ընդամենն իր ամբողջ բերքի 12—15%—ը: Միջակ գյուղացու տնտեսութունը մանր ապրանքային տնտեսութունն է:

Կալվածատերերի հողի համար տրվող հարկերի և տուրքերի, կապիտալիստների շահագործման ներքո՝ միջակ-գյուղացիները ցարական կարգերի ժամանակ չեյին կարողանում իրենց տնտեսութունը պահպանել և բարելավել:

Գյուղացիութիւնն մեծ մասը տարեցտարի ավելի չեր քաջավում, ի՞նչ հոր կորցնում, աղքատանում եր:

Միմիայն ունեւոր գյուղացիների մի չնչին մասը, ցարական կառավարութեան ոժանդակութեամբ ի հաշիվ հարեանների քաջայման ամրացնելով իր տնտեսութունը, դառնում եր աշխարհակեր-կուլակ, գյուղական կապիտալիստ, վորը բարեալներ եր վարձում և շահագործում չջավոր գյուղացիութեանը:

¹⁾ Հեկտարը հավասար է 9/10 դեսյատինի

Գյուղացիների մեծամասնությունը, ի հարկե, առաջ էլ, կապիտալիստների և կալվածատերերի տիրապետություն ժամանակ, վոչ թե շահագործողներ են չեղել, այլ՝ աշխատավորներ և վատապաշտներ: Սակայն նրանք միաժամանակ հանդիսանում էին իրեն սեփականատերեր և տնտեսատերեր: Կապված լինելով իր մեկուսացած միանձնյա տնտեսությանը, գյուղացին չի կարողանում իր տնտեսության համար ոգտագործել այն բոլոր նվաճումները, վոր տալիս են զարգացած տեխնիկան և կուլտուրան: Քաղաքներից և նրանց կուլտուրաներից հեռու գտնվելով, գյուղացին չափազանց չետամնաց կյանք և վարում: Կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանությունը կուլտուրական քաղաքի և չետամնաց գյուղի միջև չեղած վեճն ավելի ու ավելի խորացնում էր: Այդ տարբերությունը և գյուղի չետամնացությունը վերացնելու համար պետք է կառուցել սոցիալիզմը, այսինքն այնպիսի հասարակարգ ստեղծել, վորտեղ վոչնչացված լինի մասնավոր սեփականությունը, վերացած լինի բանվորների և գյուղացիների միջև չեղած տարբերությունը, վորտեղ գյուղացին նույնպես խոշոր ձեռնարկության աշխատի մի աշխատավոր դառնա, ինչպիսին բանվորը՝ գործարանում և ֆաբրիկայում: Սոցիալիզմը կառուցելու համար գյուղացիներին ալդպիսի աշխատավորներ պետք է դարձնել վոչ թե իր անձնական, մանր տնտեսության, այլ հասարակական — խոշոր սոցիալիստական տնտեսության համար:

Սակայն լինչ կերպ պետք է ալդպես անել: Միանձնյա, կըղղիացած, մանր գյուղացիական տնտեսությունից հասարակական խոշոր տնտեսությանն անցնելը — անհամեմատ ավելի դժվար և անհրաժեշտաբար ավելի չերկարատե խնդիր է, քան կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանության տապալումը:

Այդ անցումը չի կարող տեղի ունենալ գյուղացիությանը ճնշման լենթարկելով: Այդպիսի անցում կատարել կարելի չե, չերբ բանվոր դասակարգն ապացուցի գյուղացիությանը խոշոր հասարակական տնտեսության և կոլլեկտիվ աշխատանքի առավելությունը: Այդպիսի անցում կատարելու համար բանվոր դասակարգը գյուղացիության վրա ազդում է վոչ թե ստիպողական միջոցներով, այլ համոզելով և խրախուսելով, գիտակցելով, վոր գյուղում վորքան ավելի բարձրանա չքավորների և միջակների կուլտուրական և քաղաքական մակարդակը, նրանք այնքան ավելի կսկսեն հասկանալ խոշոր կոլլեկտիվ տնտեսության առավելությունները, այնքան ավելի շուտ կսկսեն մեռնել գյուղացիների սեփականատիրական նախապաշարունակները:

Մեր լերկիրը լի չե ահագին հարստութիւններով, ունի արգաւանդ հող, վորը հացի և գլուղատնտեսական այլ արտադրանքների առատ բերք ե տալիս: Խորհրդային Միութեան հողի ընդերքում հարուստ վոր միլիարդ փթերով լերկաթ, ածուխ և նավթ ե թագնւած: Այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ ե ժողովրդական տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար՝ մեր լերկրում կա:

Մինչդեռ Ռուսաստանը հեղափոխութիւնից առաջ ուրիշ կապիտալիստական լերկրների հետ համեմատած լիտամնաց և աղքատ մի լերկիր եր:

Սակայն ի՞նչն եր մեր աղքատութեան պատճառը: Գլխավոր պատճառն այն եր, վոր 1861 Վաս ելինք ոգտագործում մեր հարստութիւնները: Մարդկային մեծ աշխատանք ե թափւում, իսկ դրանից ստացվող արդիւնքը, ոգուտը (կամ ինչպես ասվում ե աշխատանքի արտադրողականութիւնը) մեր լերկրում շատ ավելի փոքր ե, քան արտասահմանում: Այդ առաջանում ե նրանից, վոր մենք դեռեա չենք կարողանում աշխատել աշխատեա, ինչպես պետքն ե—մեր աշխատանքը վատ ե կազմակերպւած: Յեւ մենք հաճախ աշխատում ենք նախաջրհեղեղյան ժամանակի աշխատանքի լիտամնաց—մանավանդ գլուղատնտեսութեան մեջ—գործիքներով: Իգուր և դատարկ տեղն ահագին աշխատանք ե վատնւում:

Ամենից շատ ավելորդ աշխատանք ե կատարվում մանր գլուղացիական տնտեսութեան մեջ: Որինակ, Սոխոնսկի նահանգում մանր տնտեսութեան մեջ մեկ հեկտար վարելահողի մշակման համար ծախսվում ե 72 բանվորական որ: Նույն նահանգում ավելի խոշոր տնտեսութիւններում մեկ հեկտար վարելահողի մշակման համար ծախսվում ե միմիայն 37 բանվորական որ: ալսինքն համարյա լերկու անգամ պակաս: Իսկ արտասահմանի խոշոր կալվածներում մեկ հեկտար հողի մշակութիւնը միմիայն 5—7 բանվորական որ ե պահանջում:

Յեւ խոշոր տնտեսութիւններից անհամեմատ ավելի շատ բերք ե ստացվում, քան մանր տնտեսութիւններից:

Մեր գլուղացիական տնտեսութեան տեխնիկան վատ ե և թույլ: Միլիոնավոր գլուղացիներ մինչև այժմ իրենց հողը վաւում են արորով, հողը լավ չեն պարարտացնում և ընտիր սերմեր չեն ցանում: Գլուղատնտեսական աշխատանքների լերեք քաւորդից ավելին կատարվում ե ձեռքով: Հասկանալի չե, վոր այդպիսի տնտեսութիւն վարելով գլուղացու աշխատանքն ավելի փոքր արդիւնք կտա:

Հացի բերքը մեր չերկրում չերկու-չերեք անգամ պակաս է, քան արտասահմանում:

Մեր գյուղատնտեսությունը բարելավելու համար անհրա-
ժեշտ է անցնել հողը մեքենայով մշակելուն, լավ պարարտանյութ
բանեցնել և ընտիր սերմեր ցանել:

Գյուղատնտեսական տեխնիկան ուժեղացնելու համար գյու-
ղատնտեսական աշխատանքը պետք է կատարել մեքենանե-
րով՝ տրակտորներով, կախելու և քամելու մեքենաներով—աճե-
հրածեցս է մաճը գյուղացիական ճեղքաբերությունները միացնել
յեվ զարմնել խոճոր կոլլեկտիվ ճեղքաբերություններ:

Ուրիշ չեմք չկա: Յեթե գյուղացիական տնտեսությունները
չմիացվեն և չկոլլեկտիվացվեն—ինչպես կապիտալիստների տը-
րապետության ժամանակ էր, նորից գյուղացիական տնտեսու-
թյունները կքայքայվեն, նորից կուլակային տնտեսությունը և
գյուղացիությունը շահագործումը կսկսի աճել:

Խոշոր հասարակական գյուղատնտեսությանն անցնելը գյու-
ղացիների մեծամասնությանը ձեռնտու չէ: Սակայն գյուղացիներ-
ը, հաճախ չհասկանալով, վոր խոշոր տնտեսությունն առաջին
հերթին հենց իրենց է ձեռնտու, հպտարարում են, թե՛ «չեթե
խոշոր տնտեսություն է, կնշանակի—չես ելի բատրակ եմ և վոչ
թե տնտեսատեր»:

Վորպեսզի գյուղացին կոլլեկտիվ տնտեսության անցնի,
պետք է հասկանա, վոր իր մանր տնտեսության մեջ «տնտեսա-
տեր» դառնալու այդ ձգտումը դատապարտում է նրան ամենա-
գեթեախտ և խավար կյանքի, վոր այդ դրությունից նա դուրս
գալ կարող է միմիայն այն ժամանակ, չերը վերջ կտա անհատ
տնտեսատեր դառնալու այդ ձգտումին:

Կոմունիստական կուսակցությունը մանր գյուղացիական
տնտեսությունները կամենում է խոշոր հասարակական տնտե-
սության վերածել համաձայն Լենինի պատգամների, գյուղացիու-
թյան համար ամենահասարակ, հեշտ և մատչելի չեղանակով:

Կամ արդյոք այդպիսի չեղանակ: Այո, կա: Մյուս չեղանակը
մաճը գյուղացիական ճեղքաբերությունները կոոպերացիայի միջո-
ցով միացնելը չեվ խոճոր հասարակական տնտեսություններ
դարձնելն է: Իրենց տնտեսությունները միացնելուց և կոլտնտե-
սություններ, արոհներ ու կոմունաներ դարձնելուց գյուղացի-
ների ստացած ոգուտների մասին կկարդանք հետագա գլուխնե-
րում:

1. Ձեռնհո՞ւլն արդյո՞ք գլուղացումե՞ս սոցիալիզմի՞ն անցնելը:
2. Վորո՞՞ցե՞ք ե՞ք մե՞ք յերկրի ազգասուրբյան պատճառները:

ԽՍՀՄ ԻՆԴՈՒՍՏՐԱՑՈՒՄԸ

Գլուղացիական տնտեսությանը դեպի սոցիալիզմն ամենամեծ զարկ տվողը հանդիսանում է մեր սոցիալիստական արդյունաբերության զարգացումը: Թեև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից առաջ չեղած վերջին տասնամյակներում արդյունաբերության զարգացումը Ռուսաստանում առանձնապես արագ թափով է կատարվել, սակայն այդ զարգացումը մեզ մոտ զգալիորեն ավելի ուշ է սկսվել, քան ուրիշ չեռկրներում: Այդ պատճառով ել Ռուսաստանը միշտ ել բացառապես չեղել է չեռկրագործական (ագրարային) չեռկիր, վորը դեպի արտասահման հաց և գլուղատնտեսական այլ մթերքներ է արտահանում և արտասահմանից ֆարրիկաների ու գործարանների համար մեքենաներ, սարքավորում և արդյունաբերական ապրանքներ է ներմուծում:

Հին, նախահեղափոխական Ռուսաստանը չեղել է տնտեսապես չետամնաց մի չեռկիր: Այդ չետամնացությունը չեղել է նրանում, վոր չեռկրի արդյունաբերությունը թույլ է զարգացած չեղել: Արդյո՞ք մեր չեռկիրը, բանվոր դասակարգի իշխանությունը հաստատվելուց հետո, պետք է, ինչպես հեղափոխությունից առաջ եր, մնա գլխավորապես իրրև գլուղատնտեսական չեռկիր և ունենա թույլ արդյունաբերություն և չետամնաց աեխնիկա: Արդյո՞ք մեր չեռկիրն իր տնտեսությունը պետք է աչնպես կառուցի, վոր շարունակ դեպի արտասահման արտահանի հաց և գլուղատնտեսական այլ մթերքներ և դրանց փոխարեն այնտեղից ներմուծի կարևոր մեքենաներ, դադգահներ և ֆաբրիկա-գործարանային սարքավորում, թե՞ իր տնտեսության զարգացումը պետք է կառուցի մի այլ ձևով:

Կոմունիստական կուսակցությունն այդ կարևոր հարցի պատասխանը տվել է կուսակցության XIV համագումարում, դնելով չեռկրի ինդուստրիալացման խնդիրը: Տնտեսությունը շարունակել հին չեղանակով, կնշանակի հավիտյանս հավիտենից մնալ իրրև գլուղատնտեսական չեռկիր, իսկ դա աչն հետևանքն է ունալու, վոր մեր չեռկիրն ամեն կողմից կապիտալիստական չեռկրներով շրջապատված լինելով, թույլ զարգացած սեփական խո-

շոր արդյունաբերութեան տեր լինելով, բավարար քանակութեամբ մեքենաներ, մատորներ, դաղձաններ և այլն չունենալով, ստիպւած է լինելու այդ բոլորը գնել արտասահմանից։ Այդպիսի դեպքում մենք կախման մեջ կլինելինք արտասահմանյան կապիտալիստներից, վորոնք մեզ իրենց պայմանները կթելադրելին, մեզ կկողոպտելին ու կքերթելին։ Այդպիսի տնտեսական քաղաքականութիւն վարելով անխուսափելի կլինի մեր կախումը կապիտալիստական աշխարհից։ Ուստի Խորհրդային Միութիւնը պետք է ձգտի ազատվելու արտասահմանյան կախումից, վորպեսզի դառնա տնտեսապես անկախ մի պետութիւն։

Դրա համար անհրաժեշտ է ինդուստրիալացման լենթարկել ԵՍՀՄ։ Յերկիրը ինդուստրիալացման լենթարկել, կնշանակի նրան չերկրագործական չերկրից դարձնել արդյունաբերական չերկիր։ ԵՍՀՄ պետք է դառնա աշխարհի մի չերկիր, վորը փոխանակ մեքենաները և սարքավորումն արտասահմանից ներմուծելու, ինքն արտադրի հարկավոր մեքենաներն ու սարքավորումը։

Յերկիրն ինդուստրիալացման լենթարկել, կնշանակի վոչ միայն գործածութեան ապրանքներ, ինչպէս որինակ, մանուֆակտուրա, կաշի և այլն արտադրելու համար գործարաններ ու ֆաբրիկաներ կառուցել, այլև կառուցել արտադրութեան միջոցներ, աշխինքն մեքենաներ, կաթսաներ, տրակտորներ և այլն արտադրող խոշորագույն ձեռնարկութիւններ։

Անհրաժեշտ է լայն կերպով զարգացնել ծանր արդյունաբերութիւնը—մետաղագործական. վառելանյութային և այլն, վորովհետև առանց ծանր արդյունաբերութեան չի կարելի զարգացնել թեթև արդյունաբերութիւնը, վորը գործածութեան միջոցներ է արտադրում։

Միմիայն այդպիսի քաղաքականութիւնը հնարավորութիւն կտա ապահովելու սոցիալիզմի հետագայի հաջող կառուցումը։

Ձեռնտու չե՞ արդյոք այդպիսի քաղաքականութիւնը գյուղացիութեան հիմնական մասսաներին—չքաւորութեանը և միջակներին։

Այո, ձեռնտու չե։

Նա ձեռնտու չե գյուղացիութեան այդ մասսաներին նախ այն պատճառով, վոր չերկրի ինդուստրիալացումով—նոր ֆաբրիկաների և գործարանների կառուցումով—առաջ եջգալու ապրանքների եժանացում և չերկիրն այս կսմ այն ապրանքների պահասութիւն չի ունենալու։ Ինդուստրիալացումը գյուղացիու-

թիւանը ձեռնտու լի նուէնպէս նրա համար, վոր արդշունարերու-
թիւան զարգացումը՝ իր սեփական ձեռնարկներում հսկայական
բանակութեամբ հում նյութ վերամշակելու պահանջ եւ առաջա-
դրելու, աշխնքն պահանջ եւ առաջադրելու անպիսի նյութերի,
վորոնց արտադրում եւ գլուղացիութիւնը: Յերկրի ինդուստրա-
ցումը գլուղացիական տնտեսութեանը կտա մեքենաներ, տրակ-
տորներ եւ այլն: Վերջապէս, նա աշխատանք կտա շատ գլուղա-
ցիներ, վորոնք գլուղական տնտեսութեան մեջ չեն կարող գործ
ունենալ: Սակայն միայն այդ չե պատճառը, վոր գլուղացիու-
թիւնը շահագրգռած եւ արդշունարերութեան զարգացմամբ: Բանն
այն եւ, վոր առանց արդշունարերութեան զարգացման, ա-
ռանց չերկրի ինդուստրացման, հնարավոր չե գլուղական տնտե-
սութիւնը վերաշինել եւ նոր չեղանակով վերակառուցել:

Արդշունարերութիւնն ունի գլուղատնտեսական հում նյութի
կարիք, սակայն չկտամնաց, բաժան-բաժան եւ հին չեղանակով
կառուցվող գլուղական տնտեսութիւնն լավելի կախումն ունի խո-
շոր արդշունարերութիւնից: Ամբողջ ժողովրդական տնտեսու-
թեան մեջ առաջնակարգ դեր եւ խաղում խոշոր արդշունարերու-
թիւնը, վորն իր հետեից քաշ եւ տալիս գլուղական տնտեսու-
թիւնը: Գլուղացիական տնտեսութիւնը կարիք ունի գլուղա-
տնտեսական մեքենաների եւ գործիքների, նրան հարկավոր են
դուլթաններ, կախելու, ցանելու, խուրձ կապելու մեքենաներ,
տրակտորներ եւ քիմիական պարարտացում: Այդ բոլորը կարող եւ
տալ քաղաքի արդշունարերութիւնը:

Գլուղը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցել, աղ-
քատութիւնից, անկույտութեանութիւնից եւ վայրենութիւնից
ազատել կարելի չե միմիայն չերկիրն ինդուստրացման չեթարկե-
լու պայմանով եւ այն պայմանով, չերր գլուղական տնտեսութեան
ղեկավարութիւնը տեղի ունենա արդշունարերութեան կողմից:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Հարկավո՞ր եւ արդյո՞ք գլուղացունց ԽՍՀՄ-ի ինդուս-
տրացումը:

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Մեր չերկրում տեղի ունեցող սոցիալիստական շինարարու-
թեան դեմ բանվորների եւ գլուղացիների թշնամիները համառ
պալքար են մղում: Այդ պալքարին նուէն ատելութեամբ մասնակ-

նում են թե՛ ոտարերկրյա կապիտալիստները, և թե՛ մեր լերկրի տապալված բուրժուազիան ու կուլակուխուները:

Ոտարերկրյա կապիտալիստները խորհրդային միութւանն ատում են: Այդ ատելութունն առաջացել և հետևյալ պատճառներից: Հեղափոխութունից առաջ ոտարերկրյա կապիտալիստները մեծ հարստութւուններ ունեին Ռուսաստանում: Ոտարերկրյա կապիտալիստներին էլին պատկանում Ռուսաստանի համարյա բոլոր խոշոր մետաղագործական գործարանները, ածխահանքերը, էլեքտրակայանները, նավթահանքերը: Յեթև հաշվի առնենք հեղափոխութունից առաջ Ռուսաստանում ոտարերկրյա կապիտալիստներին պատկանող հարստութւունների արժեքը, կառացվի մի հսկայական գումար—լերկու միլիարդ (1 միլիարդը—հազար միլիոնի) վոսկի ուրլի: Այդ բոլոր հարստութւունները Հոկտեմբերյան հեղափոխութունից հետո խորհրդային իշխանութւունը կոնֆիսկացիալի լենթարկեց և գրավեց:

Բացի դրանից, ոտարերկրյա կապիտալիստները հսկայական գումարներով (մի քանի տասնյակ միլիարդ ուրլի) պարտքեր էլին տվել Ռուսաստանի ցարական կառավարութւանը: Յարական կառավարութւունը, վորպեսզի կարողանա վճարել այդ պարտքերը, վորոնց մեծ մասը պատերազմի վրա լեր ծախսված, քայքայում և կողոպուտի լեր լենթարկում գլուղացիներին՝ նրանց ուսերի վրա պցելով իր հարկերի և տուրքերի ամբողջ ծանրութւունը:

խորհրդային իշխանութւունը հրաժարվեց վճարել ցարականայն փոխառութւունները, վորոնք գլուղացիներին վոչ թե ոգուտալ լենս էլին տվել:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութւունն ոտարերկրյա կապիտալիստներին Ռուսաստանի մեծամեծ ոգուտներից գրկեց: Սակայն միմիայն այդ չե պառնառը, վոր կապիտալիստներն ատում են խորհրդային Միութւանը: Ոտարերկրյա կապիտալիստներն ամենից շատ վախենում են նրանից, վոր ուրիշ լերկրներ լրանվորենբըրը կհեռանեն խորհրդային միութւան լրանվորենբըր և գլուղացիների որինակին, իրենց մոտ նուչնպես կտապալեն կապիտալիստների իշխանութւունը, նուչնպես կոնֆիսկացիալի կենթարկեն և կապիտալիստներից կգրավեն Փարբիկաները, գործարանները, լրանկերը, լերկաթուղիները: խորհրդային Միութւունը, իր վրա դարձնելով կապիտալի կողմից բոլոր շահագործվողների հայացքները և իր վրա դնելով նրանց բոլորի հուլսերը, հանդիսանում և կապիտալիստների համար իբրև համաշխարհային պրո-

լիտարական հեղափոխութեան ամենահռելի ուժը: Այդ ե գլխա-
վոր պատճառը, վոր բոլոր յերկրների կապիտալիստներն աշխա-
տում են տապալել խորհրդային իշխանութիւնը, մեր դեմ պատե-
րազմ են պատրաստում և ամեն կերպ ֆինասում են ԽՍՀՄ-ում
կատարվող սոցիալիստական շինարարութեանը:

Ոտարերկրյա կապիտալիստներին ոգնում են նախկին ռու-
սական այն կալվածատերերն ու կապիտալիստները, վորոնք
Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանից հետո փախել են արտասահ-
ման: Նրանք դեռևս հուշս ունեն, վոր դեպի իրենց իշխանու-
թեւն են վերադառնալու և իրենց են վերադարձնելու Հոկտեմ-
բերյան հեղափոխութեան խլած կալվածները, ֆաբրիկաները և
գործարանները:

Այս կամ այն խորհրդային ֆաբրիկան, ելեքտրոկայանը պայ-
թեցնելու, կումուլիստական կուսակցութեան և խորհրդային իշխա-
նութեան առաջնորդներից մեկն ու մեկին սպանելու համար ար-
տասահմանից Խորհրդային միութեւն են սողոսկում կալվածա-
տերերի տղաները և նախկին սպաները:

Խորհրդային հողից արտաքսված կալվածատերերն ու կապի-
տալիստները և նրանց պոչի հետեից գնացողներն արտասահմա-
նում հրատարակվող իրենց լրագրերի և թերթերի միջոցով ամեն
կերպ սեպնում են կոմունիստական կուսակցութեանն ու Խոր-
հրդային միութեան բանվոր դասակարգին, գրում են ամեն տե-
սակի չեղած բաներ այն մասին, վոր իրր թե բայլեկները
Ռուսաստանի ժողովրդական տնտեսութեւնն ավերել են:

Ոտարերկրյա և նախկին ռուսական կապիտալիստներն ոգնա-
կաններ ունեն նաև Խորհրդային Միութեան ներսում: Վաղուց չե
(1928 թ. մայիս և հունիս ամիսներին), ինչ Գերագուշն դատա-
րանը դատի յենթարկեց Դոնեցի ավազանում աշխատող մի քանի
տասնյակ ինժեներների, այն ավազանում, վորտեղից հանվում ե
քարածուխ, առանց վորի յերկրի ժողովրդական տնտեսութեւնը
գոյութեւն ունենալ չի կարող:

Հանքահորերը, հանքերը ղեկավարող այդ ինժեներներին
կաշառել ելին կապիտալիստները և հրամայել ելին ածխային
տնտեսութեանը ֆինասել՝ մեքենաները փչացնել, լավագուշն հանքա-
հորերը ջրով լցնել, այն հանքահորերը մշակել միայն, վորտեղ
ածուխը վատ վորակ ունի, արտասահմանից բերել տալ անպետք
և թագարժեք մեքենաներ, վորպեսդի այդպիսով ժողովրդական
փողերն իզուր տեղը վատնվեն:

Կապիտալիստների կողմից կաշառված ինժեներները (դրանցից շատերը հեղափոխությունից առաջ հարուստ մարդիկ էին, իսկ վոմանք ել՝ հանքահորերի տերեր) մի քանի տարի շարունակ կատարել են այն ամենը, ինչ վոր կապիտալիստները նրանցից պահանջել են և մեծամեծ փաստներ են հասցրել խՍՀՄ-ին:

Կապիտալիստներին ել հենց այդ և հարկավոր: Նրանք կամենում են խՍՀՄ-ի ժողովրդական տնտեսությունը վիժեցնել, վորպեսզի կարողանան իրենց բանվորներին և գյուղացիներին ասել՝ թե տեսեք չերկիրը տնտեսապես կաշավարելն առանց մեզ՝ կապիտալիստներիս, վորքան վատ և, տնտեսությունը քայքայվում և և չերկիրն աղքատանում: Բացի դրանից, ոտարեկրյա կապիտալիստները հավատացած են, վոր սոցիալիստական շինարարությունը փաստ հասցնելով և նրան վիժեցնելով նրանք հեշտություն մը և ավելի շուտ կկարողանան տապալել խորհրդային իշխանությունը, վերադարձնել իրենց կորցրած հարստությունները, գործարանները, ֆարրիկաները, չերկաթուղիները և նորից կնստեն Ռուսաստանի բանվորների և գյուղացիների վրին:

Խորհրդային իշխանության և սոցիալիստական շինարարություն թշնամիները միայն ոտարեկրյա կապիտալիստներն ու նրանց կաշառած լրտեսները և խՍՀՄ-ի ժողովրդական տնտեսության փաստարարները չեն: Բանվոր դասակարգը քիչ դասակարգային թշնամիներ չունի նաև իր չերկրի ներսում, վորոնց ձեռնհաս չեն սոցիալիստական տնտեսության ամբացումը և ձեռնտու չև աշխատավոր մասսաների շահագործման վերացումը:

Մեր չերկրի սոցիալիստական շինարարության կատարի թշնամիները գյուղական կուլակներն են: Դժվար չե հասկանալ, թե ինչու չե կուլակը սոցիալիստական շինարարությանը թշնամի: Կուլակին ձեռնտու չե, վոր գյուղում թողավորի աղքատությունն ու չքավորությունը, վորպեսզի նրա հարեաններ սերմացվի, անասնի և ինվինտարի պակասություն ունենան: Չե՞ վոր միմիայն խիստ կարիքի դեպքում միջակ-գյուղացին կհամաձայնի կուլակից փոխ սերմացու վերցնել, փոխարինը նրան իր բերքի մեկ չերրորդը, չերբեմն ել կեսը տալու պայմանով: Գյուղը վորքան շատ աղքատ լինի. կուլակի համար այնքան ավելի հեշտ կլինի այնպիսի բառրակ ճարել, վորը կկռացնի իր մեջքը կուլակի առաջ, վորպեսզի վերջինս գերանա:

Գյուղական տնտեսության կոլեկտիվիզացիայից՝ գյուղացիների ստացած հսկայական ռզուտները մի-մի սուր դանակներ են, ցցված գյուղական աշխարհավեր-կուլակի սիրտը:

Ժողովրդական տնտեսութիւնը սոցիալիստերեն վերակառու-
ցելը վոչնչացնում և դուռը աղքատութիւնն ու չքավորութիւնը:
Սոցիալիզմը հետզհետե վորքան ամրանա գլուղում, կուլակներն
այնքան ավելի կկորցնեն դուռը չքավորներին ճահագործելու և
ուրիշի աշխատանքի հաշվին հարստանալու իրենց հնարավորու-
թիւնը: Հատկապես այդ և պատճառը, վոր կուլակները—սոցիա-
լիստական շինարարութեան հակառակորդներն ու թշնամիները,
սոցիալիստական շինարարութեան հաշտութիւններին զուգընթաց
փորձում են իրենց հակազդեցութիւնն ուժեղացնել բանվոր դասա-
կարգի վրա: Բացի կուլակներից, սոցիալիստական շինարարու-
թեանն իբրև թշնամիներ և հակառակորդներ են հանդիսանում
կապիտալիստները—առևտրականներն ու ֆաբրիկաների, գործա-
բանների, արհեստանոցների տերերը և նիպամանները:

Մենք գիտենք, վոր մեր արդշունարերութիւնը բնակչու-
թեան կարիքները բավարարելու համար դեռևս բավարար քա-
նակի գործարանային ապրանքներ չունի: Սեփականատեր-գոր-
ծարանատերներն ու առևտրականներն այդ հանգամանքից ոգտվե-
լով՝ բարձրացնում են հաղվագլուտ ապրանքների (որինակ՝ մա-
նուֆակտուրայի) գները և ապրանքային սովը սպեկուլացիայի
աւիթ են ծառայեցնում:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ գործ ունեն օտարերկրյա կապիտալիստները ՍիւշՄ-ում
սոցիալիզմը կառուցելու մէջ:

2. Ի՞նչու յեն կուլակները պայքարում գլուղի վերակա-
ռուցման գեմ:

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՃՈՒՄԸ ԽՍՀՄ-ում

Թե՛ կուլակների և թե՛ սեփականատեր-կապիտալիստների
գեմ բանվոր դասակարգը համառ կռիվ և մղում: Վրադիմիր Իլիչ
Լենինը գրել է, վոր այդ կռիվն անհրաժեշտ և վոր «կապիտալիզմի
ու կոմունիզմի մեջ տեղի ունեցող այդ հանդուգն և կատաղի
կռիվը վոչ թե փորի, այլ կշանքի կռիվ է»: Լենինն ասել է, վոր
ամբողջ խնդիրն այն է, թե թիվ, ումից առաջ կլինի, վճի տնտե-
սութիւնն ավելի արագ կզարգանա—կապիտալիստականը, թե
սոցիալիստականը:

Սոցիալիստական շինարարութեան առաջին տարիները ցույց

են տալիս, վոր սոցիալիստական տնտեսութիւնն ասպարիզից դուրս մղում կապիտալիստականին և կապիտալիստին հարվածում է:

Վերցնենք, որինակ, առևտուրը: Մանրածախ առևտրի մեջ 1924/25 թվին կոոպերացիայի և պետութեան շրջանառութիւնը կազմում եր 4,5 միլիարդ ռուբլի, իսկ մասնավոր առևտրականներին—մոտավորապես 3,5 միլիարդ ռուբլի: Իսկ 1927/28 թվին պետական և կոոպերատիվ առևտուրը համարյա 2,5 անգամ ($130\%/_{\text{օ-ով}}$) մեծացավ, իսկ մասնավոր առևտուրը՝ միմիայն մեկ յերրորդով ($32\%/_{\text{օ-ով}}$): Խոշոր մեծածախ առևտրի մեջ կոոպերացիան և պետութիւնն իրենց շրջանառութիւնը մեծացրին համարյա յերկու անգամ ($193\%/_{\text{օ-ով}}$), իսկ մասնավորները՝ միմիայն մեկ հինգերորդով ($20\%/_{\text{օ-ով}}$):

1924/25 թվին մեր յերկրում արտագրովոյ բոլոր գործարանային ապրանքների 4 տոկոսից ավելին պատրաստում էլին մասնավոր-կապիտալիստական ֆաբրիկաներն ու գործարանները, իսկ 1927/28 թվին՝ միմիայն յերկու տոկոսը, այսինքն բոլոր արդունարեբական ապրանքների մեկ հիսուներորդական մասը:

Ինչպես մենք տեսնում ենք, առևտրի և արդունարեբութեան մեջ սոցիալիստական տնտեսութիւնն ավելի արագ և աճում և ընդարձակվում, քան կապիտալիստականը: Կապիտալիստների տեսակարար կշիռը փոքրանում է, սոցիալիզմի դեմ ունեցած նրանց ատիլութիւնն աճում է, իսկ սոցիալիստական տնտեսութեան ուժն ավելի աճում ու մեծանում է:

Ավելի դժվար է գուղի կուլակութեան դեմ պայքար մղել: Վերջին տարիներում կուլակային ազգաբնակչութեան քանակն աճել է:

Կուլակային տնտեսութիւնների ցանքերն ընդարձակվել են ու նրա լծկանների ու ինվէնտարի քանակը մեծացել է: Բերքը և ծախու ապրանքային հացը շատացել են, թեև ապրանքային հացի մեծագույն քանակութիւնը միջակ գյուղացիութեան մոտ է: 1926/27 թվին կուլակների ձեռքում կար 126 միլիարդ փթից ավելի ծախու, ապրանքային հաց: Իսկ այդ թվին ԽՍՀՄ-ում կար 600 միլիոն փութ ապրանքային հաց: Սակայն մեր սոցիալիստական շինարարութեան հաջողութիւնները մեզ հնարավորութիւն են տալիս սոցիալիզմի շինարարութեան պործում, հետեապես և կուլակի վրա հարձակում կատարելու գործում ել ավելի վճռական կերպով առաջ գնալու:

Սակայն բանվոր դասակարգը ինչ միջոցներով է կռվում շահագործողների—կապիտալիստների և կուլակների դեմ:

Նախ և առաջ կապիտալիստներն ու կուլակները Խորհրդային լերկրում քաղաքական իրավունքներից զուրկ են—խորհուրդներում ընտրելու և ընտրվելու իրավունք չունեն:

Հարկման չենթարկելու նպատակով՝ իրենց հողն ու անասունը թագցնող կուլակները նույնպես պատասխանատու չեն դատարանի առաջ այնպես, ինչպես ննպմանները:

Կուլակներին գյուղատնտեսական մեքենաներ են տրվում միմիայն կանխիկ դրամով և այն ել այն դեպքում միայն, չերբ կոլտնտեսությունների, արտելների և կոմունաների մեքենաների բոլոր պահանջները բավարարված են: և

Պետական ֆաբրիկաներն ու գործարանները վերասարքավորելը, նոր վիթխարի ֆաբրիկաներ ու ելեքտրոկայաններ կառուցելը, բանվորների աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելը պակասեցնում և կապիտալիստների և կուլակների ուժը:

Կոոպերացիայի զարգացումն ու ամրացումը քաղաքում և առանձնապես գյուղում, քայքայում և կուլակների և մասնավոր առևտրականների ուժը:

Կոլտնտեսություններում, արտելներում, գյուղատնտեսական կոմունաներում գյուղացիության համախմբվելը տասնյակ և հարյուր հազարավոր նորանոր գյուղացիներ և խում կուլակների թաթերից, բարձրացնում և լերկրի բերքն ու շատացնում և ապրանքային հացի քանակը և խոչընդոտ և հանդիսանում կուլակային տնտեսությունների աճմանը:

Սոցիալիզմի շինարարության համար մղվող կովում բանվոր դասակարգը հենվում և չքավորների վրա և ամուր դաշինք և պահպանում միջակների հետ:

Գյուղի չքավորներն իրենց դրությունը բարելավելու մի այլ միջոց չունեն, բացի շահագործողների—կապիտալիստների և կուլակների դեմ կովելուց, բացի միացած ձևով հասարակական, կոլլեկտիվ տնտեսություն կազմելուց:

Սակայն միջակ գյուղացիությունը նույնպես շահագրգռված և, վոր մեր լերկրի ժողովրդական տնտեսությունը սոցիալիստական ուղիով ընթացա:

Միմիայն գյուղական տնտեսության միացումով ու կոլլեկտիվացումով միջակ գյուղացիությունը կազատվի աղքատությունից ու քայքայումից:

Կապիտալիստներն ու կուլակները սոցիալիստական շինա-

մարության և բանվոր դասակարգի թշնամիներն են: Նրանց մեզ պաշտար մղելու գործում բանվոր դասակարգի համար գլուղի չքավորները հանդիսանում են իբրև հենարան, իսկ միջակները՝ իբրև դաշնակից:

Մեր չերկրում տեղի ունեցող շահագործումը վերջնականապես լուրջացնելու, բանվորի և գյուղացու, քաղաքի ու գյուղի մեջ չդրած տարբերությունը վերացնելու համար անհրաժեշտ և վերակառուցել և վերաշինել մեր ամբողջ ժողովրդական տնտեսությունը, այդ տնտեսությունը հիմնել նոր և բարձր տեխնիկայի և մեքենաների աշխատանքի վրա:

Ժողովրդական տնտեսությունն արդեն միջանի տարի չե, ինչ գոյություն ունի: Մեր չերկրում կառուցվել են արդեն մի շարք խոշոր ելեքտրոկայաններ (Վոլխովստրոլը—Լենինգրադի մոտ, Շատուրի կայանը—Մոսկվայի մոտ, Ուկրաինայում կառուցվող Դնեպրոստրոլը), շործարաններ, ֆաբրիկաներ: Հարյուր հազարավոր բանվորներ են արդեն համախմբված կոլեկտիվներում, աշխատում են տրակտորների, կախող մեքենաների և այլ խոշոր գյուղատնտեսական գործիքների ոգնությունը և գործ են ածում հանքային պարարտանյութեր և այլն:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ի՞նչով ե՞մք մե՞ք կոլում սոցիալիստական ժեմարտության բռնամիճերի գեմ:

ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

Մակայն ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման ասպարիզում դեռևս մեծ անելիք կա: Յեվ այդ աշխատանքում մենք հսկայական դժվարությունների և խոչընդոտների լինք հանդիպում:

Այգպիսի խոշոր և դժվարին խոչընդոտների թվին են պատկանում բանվորների յեվ գյուղացիների մեծամասնության ունեցած ճգնաժամային ու անկույտները:

Մեքենաներն իրենք իրենց աշխատել չեն կարող: Մեքենաներն ոգտագործելու համար հարկավոր են գիտուն և ուսյալ մարդիկ, վորպեսզի նրանց կարողանան շարժման մեջ դնել: Իսկ այգպիսի մարդիկ համարյա մենք չունենք և դրանց թիվը մեղանում քիչ է:

Որինակի համար վերցնենք տրաքտորներով հողը մշակելը:

ԽՍՀՄ-ի ամբողջ գյուղական տնտեսութեան աշխատանքը տրակտորներով կատարելու համար անհրաժեշտ է ունենալ վոչ թե հարյուր հազարավոր տրակտորներ, այլ և հարյուր հազարավոր տրակտորավարներ, վորոնք ընդունակ լինեն տրակտորները ղեկավարելու և փշանալու ու կոտրվելու դեպքում՝ վերջիններիս նորոգելու: Սակայն ունենք մենք արդո՞ք այդպիսի տրակտորավարներ: Մենք շատ և շատ քիչ այդպիսի տրակտորավարներ ունենք: Այժմ ամբողջ ԽՍՀՄ գործում են ընդամենը չերեսուն հազար տրակտորներ և արդեն տրակտորավարների պակաս է զգացվում:

Մենք վոչ միայն բարձր տեխնիկայի, խոշոր ֆարրիկանների, գործարանների, մեքենաների և դադգահների պահանջ ունենք, այլ և մեծ կարիք ունենք մասնագետ, լավ գրագետ, ուսյալ և մեքենաները կարդին ոգտագործել կարողացող ու ղեկավարող մարդկանց:

Մեր դժբախտութիւնը—մեր աշխատանքի ցածր և վատ արտադրողականութիւնն է: Նույնիսկ լավ մեքենա ունենալու դեպքում մեր չերկրի աշխատանքի արտադրողականութիւնը շատ ու շատ ցածր է, քան արտասահմանինը: Մենք ճիշտ աշխատանք կատարել և բանվորական որը ճիշտ և լրիվ ոգտագործել չենք կարողանում: Մեր չերկրում ի՞նչու և անոգուտ կերպով ահագին աշխատանք է վատնվում:

Միլիոնավոր աշխատավորներ վոչ միայն մեքենա ղեկավարել չեն կարողանում, այլ նույնիսկ չեն հասկանում, թե ինչ ոգուտ է տալիս մեքենան: Միլիոնավոր գյուղացիներ դեռևս չեն հասկանում, թե ինչ հսկայական ոգուտ կարող է տալ իրենց հողը մեքենայորեն մշակելը, սերմի զտումը և կանոնավոր սերմնափոխութիւնը: «Աշխարհը վոչ մեղնով է սկսվել, վոչ ել մեղնով կվերջանա», «ապրենք այնպես, ինչպես մեր նախահայրերն են ապրել»,—ահա, թե հաճախ ինչպես է դատում խավար և անգրագետ գյուղացին:

Հեղափոխութիւնից առաջ Ռուսաստանի ամբողջ բնակչութեան չերեք քառորդից ավելին բոլորովին գրել կարդալ չգիտեր, անգրագետ էր:

Ցարական կառավարութիւնն ամեն կերպ բանվոր և գյուղացի մասսայի կրթութեանն արգելք էր հանդիսանում: Կալվածատերերն ու կապիտալիստները բանվոր և գյուղացի չերիտասարդութեանը թույլ չէին տալիս, վոր միջնակարգ և բարձրա-

գուշն դպրոցները (դիմնագիտաներն ու համալսարանները) մտնենք ծարական միխիստրներից մեկը բացարձակորեն հալտարաբեկ եւ, վոր «խոհարարների վորդիները», ալսինքն բանվորների եւ գուղացիների վորդիները բարձրագուշն եւ միջնակարգ դպրոցներում տեղ չունեն:

Բարձրագուշն կրթութիւն կարող ելին ստանալ միմիայն ազնւականների—կալվածատերերի, վաճառականների, գործարանատերերի, չինովնիկների եւ աշխատավոր մարդկութիւն ալ շահագործողների վորդիները:

Ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր բնագավառներում մեզ տնհրաժեշտ են տեխնիկական ղեկավարներ—մասնագետներ՝ թե շենքերի կառուցման, թե ածխահանքերի, թե ելեկտրոկայանների, թե գործարանների ու ֆարրիկանների եւ թե գլուղական տնտեսութեան համար: Առանց մասնագետների մեր արդյունաբերութիւնը չեր կարելի շարժման մեջ դնել: Բանվոր դասակարգը քանի դեռ իր համար բավարար թվով կարմիր մասնագետներ չի ստեղծել, պետք ե ոգտագործի կապիտալիստների ժամանակ ֆարրիկաներն ու գործարանները ղեկավարող հին մասնագետներին: Այս մասնագետների մի մասը ժողովրդական տնտեսութեան մեջ աշխատում ե ազնւորներն եւ մեր արդյունաբերութեանը մեծամեծ ոգուտներն ե տալիս: Իսկ նրանց մի փոքր մասը ղեկուս թշնամական վերաբերմունք ունի դեպի բանվոր դասակարգը, շարունակում ե լերագել հին կարգերի վերադարձի մասին, վորի պարզ ապացուցն եր Դոնեցի հանքահորերի գործը:

Սոցիալիզմի շինարարութեան գործի ամենամեծ արգելադէնից մեկը՝ բուրժուարատիգմն ե:

Պետական հիմնարկներում աշխատանքը հաջող հիմքերի վրա դրված չլինելը,—աշխատանքի կարգի անվերջ խառնաշփոթութիւն, ավելորդ գրագրութիւն, ուսցրած ե փթնոց հաշիւետութիւն, գրասենյակային ե անսիրտ մոտեցում դեպի գործը, թղթապաշտութիւն,—այդ բոլորն ահագին միջոցներ են կլանում: Մինչդեռ ալը միջոցները կարող են ծախսվել ե պետք ե ծախսվեն ժողովրդական տնտեսութեան վրա:

Ի՞նչ պետք ե անենք, վոր կարողանանք բուրժուարատիգմը մեր պետական ապարատից դուրս վնդել: Ընդ-Ստալինը Համ-կ(բ) Կ-ի XV համագումարում ալսպես ե պատասխանելալը հարցին:

«Նրանից (պետապաարատից) բուրժուարատիգմը դուրս վնդել-լու համար,—վորը հնարավոր չե մեկ-լերկու որում դուրս վնդել»—

պետք է սխտեմատիկ կերպով բարելավել պետապալարատը, նրան մոտեցնել մասսաներին, նորոգել այն նոր և բանվոր դասակարգի գործին նվիրված մարդկանցով, վերակառուցել նրան կոմունիզմի վողով և նրան չլարդել և չթուլացնել»:

Բյուրոկրատիզմի դեմ մղվող պայքարին պետք է ոգնության հասնի ինքնաքննադատութիւնը՝ յերևան հանելով կուսակցության բոլոր թերութիւնները, բոլոր սխալները և նրա դժի խեղաթուրումները՝ վորտեղ և ում կողմից ել վոր դրանք տեղի ունեցած լինեն: Բանվորների և գյուղացիական աշխատավոր մասսաների կողմից պետապալարատի բոլոր՝ թերութիւնների վերաբերյալ կատարած բարձրաձայն, ընդարձակ, լուրջ և գործնական քննադատութիւնը կտանի դեպի շինարարության բարելավումը և դեպի կյանքի և աշխատանքի բոլոր բացասական կողմերի հաղթահարումը: Մեր յերկրի ամբողջ ժողովրդական տնտեսութիւնը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցելու ծրագրի հետ կապված՝ պրոլետարական պետութեան առաջ կանգնած խնդիրները լուծել կարելի լի այն դեպքում միայն, յեթե մասսաները գործնականում հանդես գան մեր շինարարութեան համար իբրև ակտիվ մասնակիցներ:

Կուսակցութիւնն ինքնաքննադատութեան լողունգ է տվել անխնա կերպով մերկացնելու «այն բոլոր մարդկանց, ովքեր արգելք կհանդիսանան բանվորների և գյուղացիների կյանքը նոր ձևով կառուցելուն»: Ինքնաքննադատութիւնը հանդիսանում է պրոլետարական դեմոկրատիայի ամենակարևոր ձևերից մեկը և իբրև մեր ամբողջ պալարատը մասսայորեն վերահսկելու և վերաստուգելու մի ձև:

Ինքնաքննադատութեան ոգնութեամբ պետք է դեպի այդ շինարարութեան գործը և դեպի այդ շինարարութեան վերստուգումը քաշել բանվորների և գյուղացիների նոր հսկայական մասսաներ:

Բյուրոկրատիզմից վերջնականապես ազատվելու համար անհրաժեշտ է բարձրացնել բանվոր և գյուղացի մասսաների կուլտուրական մակարդակը, վորպեսզի յուրաքանչյուր բանվոր և գյուղացի հնարավորութիւն ունենա ցածրից հսկողութեան յնութարկելու պետական ապալարատը: Անգրագիտութիւնը, անկուլտուրականութիւնը, յետաճնացութիւնը շատ և շատ բանվորների և գյուղացիների թուլ չեն տալիս, վոր ակտիվութիւն հանդես բերեն՝ մասնակցեն մեր բոլոր թերութիւնների դեմ տեղի ունե-

ցող կովին, ակտիվ մասնակցութիւն ունենան վերահսկողութեան
և չերկիրը կառավարելու գործում:

1921 թվին լենինը գրել է.

«Նախցեք ՌՍՖՍՀ-ի քարտեզին: Վոյոզդաից հյուսիս, Դոնի
Ռոստովից և Սարատովից հարավ-արեւելք, Որենբուրգից և Ուս-
կից հարավ և Տոմսկից հյուսիս՝ ընկնում են անսահման մեծ
տարածութիւններ, վորտեղ տասնյակներով հսկայական կուլ-
տուրական պետութիւններ կարող են տեղավորվել: Այդ տա-
րածութիւններում թագավորում է նահապետականութիւնը, կի-
սավայրենութիւնը և ամենախսկական վայրենութիւնը: Հապա-
ամբողջ յետամնաց Ռուսաստանի գլուղացիական լիտ ընկած վայ-
րերում: Ամենուրեք, ուր գլուղը վատ ճանապարհների—ափելի
ճիշտը՝ ճանապարհ հունենալու պատճառով կտրված է չերկաթու-
ղուց, այսինքն կուլտուրայի, կապիտալիզմի, խոշոր արդշունա-
րերութեան, մեծ քաղաքի հետ նշուխական կապ ունենալուց,—
մի՞թե այդ բոլոր տեղերում չի գերիշխում միեւնույն նահապետա-
կանութիւնը, արլոմովչինան և կիսավայրենութիւնը»:

Այդ որից սկսած մեր չերկիրն առաջադիմական մեծ քալ է
արել: Բայց սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակի համար ան-
հրաժեշտ է տնտեսութիւնը զարգացնելու և մասսաների կուլ-
տուրական մակարդակը բարձրացնելու վրա մեծ աշխատանք
թափել:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Անգրագիտութիւնն ու անկուլտուրացիան ի՞նչպիսի
են խաճաքում սոցիալիզմի շինարարութեանը:

2. Ի՞նչ կեցանակի բլուրկոյրաթիւմ յեւ ի՞նչպէս պետք է
կովել նրա գեմ:

ՀԱՄ.Կ.Կ. ՎՈՐՊԵՍ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՂԵԿԱՎԱՐ, ԻՍԿ ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ—ԻԲՐԵՎ
ՆՐԱ ՈԳՆԱԿԱՆԸ

Բանվոր դասակարգը կռիվ մղելու և հաղթանակ տանելու
համար պետք է ունենա իր մարտական հեղափոխական կուսակ-
ցութիւնը: Կոմունիստական կուսակցութիւնը հանդիսանում է
սոցիալիզմի համար կովող բանվոր դասակարգի կազմակերպիչ-
ու ղեկավարը:

կուսակցութիւնն իր մէջ և ընդգրկում վոչ թե ամբողջ բանվոր դասակարգին, այլ նրա ամենաառաջավոր, գիտակից և տոկուն մասին: Կուսակցութիւնը հանդիսանում է բանվոր դասակարգի առաջամարտիկը—ավանգարդը:

«Կուսակցութիւնը — ասում է ընկ. Ստալինը,— պետք է կանգնած լինի բանվոր դասակարգի առջևում, նա բանվոր դասակարգից ավելի հեռուն պետք է տեսնի, նա պետք է պրոլետարիատին իր չետեից տանի և վոչ թե նրա պոչից քաշ գա»:

Պայքարում կռիված բանվոր դասակարգի կուսակցութիւնը դինված է հասարակութիւնը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցելու հեղափոխական տեսությամբ և ուսմունքով:

Մինչև 1917 թիվը բաշխիկներէ կուսակցութիւնը կռիւ և ինքնակալութիւնը տապալելու և պրոլետարիատի գիկտատուրան հաստատելու համար: 1917 թվի հոկտեմբերին իշխանութիւնը գրավելուց հետո կուսակցութիւնը ղեկավարել և պրոլետարիատի գիկտատուրայի պահպանման և ամրացման գործը: Ներքին և միջազգային հակահեղափոխութեան կողմից մեր պետութեան վրէն փաթաթված կռիւն վերջ տալուց հետո կուսակցութիւնը ղեկավարում է սոցիալիստական արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու և գլուղը սոցիալիստական սկզբունքներով վերակառուցելու համար տեղի ունեցող պայքարը: Պայքարի ալդ բոլոր շրջաններում կոմունիստական կուսակցութիւնը սերտորեն կապված է լեղել բանվորներին և աշխատավոր գլուղացիներին ամենալայն մասսաներին հետ:

Սոցիալիզմի համար մղվող կռիւում կոմյերիտմիութիւնը կուսակցութեան ամենամոտիկ ոգնականն է:

Վորպեսզի թե քաղաքի և թե գլուղի կոմյերիտականները իրոք կարողանան ոգնել կոմունիստական կուսակցութեանը՝ մեր աղքատ ու խեղճ և կապիտալիստների ու կալվածատերերի շահագործմամբ ճնշված լերկիրը դարձնելու հարուստ սոցիալիստական լերկիր, աճեռաճեռս է, վոր յուրաքանչյուր կոմյերիտական ոժտված լինի քաղաքական գիտելիքներով, անհրաժեշտ է, վոր նրանցից յուրաքանչյուրն ինքն իրեն կրթի, վորպեսզի կարողանա ավելի լավ հասկանալ քաղաքական ու տնտեսական խնդիրները, վորպեսզի ավելի կուլտուրական դառնա:

Գլուղի կոմյերիտականները պետք է դառնան առաջամարտիկներ և գլուղը սոցիալիստորեն վերակառուցելու համար կազմակերպիչներ: Զի կարելի բռնութեամբ ստիպել գլուղացիութեանը, վոր Եւր ձեզի կյաճԲ վարեճ:

Գյուղացիութիւնը վոչ թե բռնութեամբ պետք է քաշել զեպի կոռուպցիոնիստական և կորսնակութեամբ, այլ համոզելով յեզ ասպարեզելով նրանց՝ կոռուպցիոնիստական ոգտավետութիւնը և տնտեսութիւնը միասնաբար վարելու ոգտութիւնը:

Պետք է ցուց տալ գյուղացուն, թե ինչո՞ւ չե անհրաժեշտ ժողովրդական տնտեսութիւնը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցել, չեթե մենք չենք ցանկանում, վոր կապիտալիստներն ու կալվածատերերը վերականգնեն իրենց իշխանութիւնը և թնչ չեղանակով և կատարում կոմունիստական կուսակցութիւնն այդ վերակառուցումը:

Վորպեսզի կարողանանք այդ բոլորը կատարել և ոժանգակել գյուղացիներին՝ հասկանալու կուսակցութեան ու խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութիւնը, գյուղի կոմիտեականն ինքը պետք է ուսումնասիրի, հասկանա այդ բազմապէս կառուցութիւնը յեզ գառնա բազմապէս գրագէտ—այդ յուրաքանչեյ կոմիտեականի առաջնակարգ պարտականութիւնն է:

Կոմիտեականը քաղաքացիութիւնը միմիայն նրա համար չի սովորում, վոր զարգացած մարդ լինի: Լենինն ասել է, վոր Շեքսպարեան դրամայի կոմիտեական միութիւնն այն ժամանակ միայն կարգաւորեցի իր կոյումը, վոր նա կմնա յերեւասարդ կոմիտեական սերնդի միութիւն — յերե նա իր ուսման, զաստիարակման յեզ կրթութեան յուրաքանչեյութիւնը քաջ կկապի ժողովրդային գեմ մղվող ընդհանուր պայքարում աշխատանքի ունեցած մասնակցութեամբ:

Լենինն ասել է, վոր կոմիտեականութիւնը պետք է լինի իրրե մի հարվածող խումբ, վոր պատրաստ լինի ամեն մի աշխատանքում ցուց տալու իր ոգտութիւնը և հայեցակէտերը իր նախաձեռնութիւնը:

Վոչ միայն ագիտացիա պետք է մղել կոռուպցիոնիստական, այլև աշխատել կոռուպցիոնիստական խանութ բանալ այնտեղ, վորտեղ չկա և կոռուպցիոնիստական մեջ մտնել առաջինը:

Վոչ միայն պետք է խոսքով համոզել գյուղացիներին՝ բազմաբան սխալման, անասուններին խելացի կերակրելու, ընտիր սերմեր ցանելու ոգտութիւնը, այլ այդ բարեխաղութիւնները կիրառելու մեջ պետք է լինել առաջինը:

Վոչ միայն պետք է հասկանալ գյուղական տնտեսութեան կոլեկտիվացման անհրաժեշտութիւնը, այլ կոլտնտեսութիւններում, արտոններում և կոմունիստներում միասնական հողի մշակ-

մանն անցնելու մեջ պետք է լինել առաջինը—այսպիսի պարտականութիւններ ունի գլուղի կոմիտէի տակաւնը:

Կոմունիստական կուսակցութիւնը կամենում է Ռուսաստանն աղքատ չերկրից դարձնել հարուստ և սոցիալիստական մի չերկիր: Յե՛վ հարկավոր է, ինչպես Լենինն և ասել, «վոր կոմյերթի տիրութիւնն իր կրթութիւնը, իր ուսումը յե՛վ իր դաստիարակութիւնը միացնի բանվորների յե՛վ գյուղացիների աշխատանքին, վոր նա չփակվի իր գարոցների պատերում յե՛վ յաւիճանափակվի միմիայն կուսակցական գրքեր կարդալով: Գրքի, գարոցի յե՛վ ուսման նպատակն է ավելի զինել մարտկենտրոն սոցիալիզմի համար, ոգնել նրանց պարզ կերպով տեսնելու այն նպատակները, զեսյի վորը նրանք գնում են, այն նաեւ պարհը, վորով ճարժվում են, այն վստահները, վորոնց այդ նաեւ պարհին կարող են հանգիպել»:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը 1917 թվին գուրա քաշեց Ռուսաստանին աչն սպանդից, վոր ստեղծել էլին կապիտալիստներն ու կալվածատերերը: Պատերազմը քալքայել եր տեղական տնտեսութիւնը: Ահագին թվով աշխատավորներ էլին կորելիլ տնտեսութիւնից ճակատի համար: Նույնպէս ահագին քանակութեամբ ձիեր էլին հավաքել պատերազմի համար:

Իմպերիալիստական պատերազմը վերջանալուց հետո խորհրդային չեքիբի բանվորներն ու գյուղացիներն ստիպված չեղան չեքեք տարի քաղաքացիական պատերազմ վարել սպիտակ գվարդիականների—կալվածատերերի և կապիտալիստների դեմ, վորոնք չեցին ցանկանում հրաժարվել իրենց աչն կալվածներից, գործաւրաններից ու ֆաբրիկաներից, վոր նրանցից խիլ էլին բանվոր դասակարգն ու գյուղացիութիւնը և ստիպված էլին պատերազմ մղել աչն ոտարեկրլա կապիտալիստների դեմ, վորոնք ոգնութիւն էլին հասցնում ալդ սպիտակ գվարդիականներին:

Յերկրի ամբողջ ժողովրդական տնտեսութիւնը, գրա հետնաւ գյուղական տնտեսութիւնը, ե՛լ ալիլի անկման դիմեց,

Գյուղական տնտեսութիւն քալքայման հետեանքով առաջացած 1921 թվի անբերրիութիւնն ու սովն առանձնապէս խիստ հարված հասցրին Վոլգայի շրջանի գյուղատնտեսութիւնը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄՆ ԱՎԵՐԵՑ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գյուղական տնտեսութիւն քալքալուծմն ամենից առաջ արտահտլեց ցանքային տարածութիւն կրճատումով: Վարուցանքը պակասեց. հողի մշակման համար չեկային բավականաչափ բանվորական ձեռքեր, անասուն, ինվենտար և սերմ:

1922 թվին հողը 37%-ով պակաս եր ցանված, քան պատերազմից առաջ, 1913 թվին:

Ձիւրի, խոշոր անասունների, վոլխարների և այծերի քանակը մեկ յերրորդով պակասեց: Խոզերը պատերազմից առաջ չիզածի կիսից էլ պակաս էին:

Յեւ ալն հողը, վոր ալդ տարիներումն եր ցանվում, վատ և պակաս բերք եր տալիս, քան պատերազմից առաջ, վորովհետեւ հողն ավելի վատ եր մշակվում:

Այսպես, որինակ, պատերազմից առաջ Ռուսաստանում միջին հաշվով մեկ հեկտար ցանքից 900—982 կիլոգրամ (55—60 փութ) բերք էին ստանում: Իսկ 1918 թվին՝ միմիայն 671 կիլոգրամ (41 փութ), 1920 թվին՝ 474 կիլոգրամ (29 փ.): Պատերազմից առաջ մեկ հեկտարից ստանում էին 655—688 կիլոգրամ (40—42 փութ) ցորեն, 1918 թ.՝ 622 կիլոգրամ (38 փութ), իսկ 1920 թվին՝ միմիայն 425 կիլոգրամ (26 փութ):

Վատացավ նուէնպես գարու, վարսակի և ալ տեսակի հացահատիկների բերքը:

Հետեպես պատերազմը վերջանալու առաջին տարում գյուղատնտեսութեան տված ամբողջ հացը և ալ գյուղատնտեսական միջոցները պատերազմից առաջ չիզածի կիսից մի փոքր ավելի է (52⁰/₁₀):

Խորհրդային իշխանութիւնը բոլոր միջոցները ձեռք և առել, վորպեսզի վորքան կարելի է ավելի արագ կերպով վերականգնի պատերազմի և սովի պատճառով քայքայված գյուղական տնտեսութիւնը:

Քաղաքացիական պատերազմի տարիներին գյուղացիները պակաս ցանք էին անում վոչ միայն այն պատճառով, վոր սերմի և անասունի պակաս ունեյին, ալ լե այն պատճառով, վոր հացի վաճառքն արգելված եր: Հացի ամբողջ ավելցուկը գյուղացիներից վերցնում և հատկացնում էին կարմիր բանակի և քաղաքների կարիքներին: Այդպես անելն անհրաժեշտ եր, վորովհետեւ այլպպես սպիտակ գվարդիականներին հաղթելն ու խորհրդային իշխանութեանը պաշտպանելը հնարավոր չեր լինի: Իսկ ստացած հացի փոխարեն բանվոր դասակարգը չկարողացավ գյուղացուն տալ քիչ թե շատ զգալի քանակութեամբ արդիւնաբերական արտադրանքներ, վորովհետեւ պատերազմի հետեանքով արդիւնաբերութիւնն ավելի խիստ քայքայման եր չենթարկվել, քան գյուղական տնտեսութիւնը և վորովհետեւ նա սպասարկում եր գլխավորապես յերկրի պաշտպանութեան կարիքներին:

Իսկ գյուղացին այսպես և մտածում. ինչո՞ւ ցանեմ, քանի

վոր միևնույնն հ' հացի ավելցուկը չի կարելի ծախել և չեթե հացը պարենմասնատրումով վերցնելու չեն:

«Ռեզմակաճ կոմունիզմի» քաղաքականությունը պատերազմի ժամանակի հաճախագիտության քննադատած հարկադրական մի քաղաքականությունն էր: Տնտեսական օրենսդրության այդ քաղաքականությունն անհպատակահամար քաղաքականությունն էր, վերստին հետևողականների մեջ ցանկություն առաջ չէր բերում չեղարկում իրենց տնտեսությունն ընդարձակելու և հացի ու այլ մթերքների արտադրությունը մեծացնելու: Այդ պատճառով ել քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո կարիք դրացվեց փոխել «ռեզմական կոմունիզմի» քաղաքականությունը և անցնել մի այնպիսի քաղաքականության, վորը ցանկություն առաջացնեի գյուղացու մեջ ընդարձակելու գյուղատնտեսական արտադրությունը:

Ուստի քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո (1921 թվին) կառավարությունը պարենմասնատրումը վերացրեց: Փոխանակ հացի բոլոր ավելցուկները վերցնելու, խորհրդային կառավարությունը սահմանեց պարենային հարկ: Գյուղացին հարկ տալով հնարավորություն ստացավ հացը և այլ գյուղատնտեսական մթերքները վաճառելու և նրանց շուկա դուրս բերելով՝ գործարանային ապրանքների հետ փոխանակելու: Այսպիսով գյուղացիները շահագրգռվեցին, վորքան կարելի չէ շատ ցանք անել, հողը լավ մշակել և մեծ բերք ստանալ:

Գյուղացիների դրությունն աստիճանաբար լավացավ և գյուղացիական տնտեսության մեջ անասունների և ինվենտարի քանակը մեծացավ:

Քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո չորս-հինգ տարվա ընթացքում հաջողվեց գյուղական տնտեսությունը վերականգնել և արդեն 1927 թվին մեր չեղերի արտադրած գյուղատնտեսական մթերքները վոչ թե պակաս, այլ դեռ մի քիչ ել ավելի ելին (108%) նախապատերազմային: Հատկապես խիստ առաջադիմեցին գյուղական տնտեսության՝ արդյունաբերության համար հում նյութ արտադրող ճյուղերը, այսպես կոչված տեխնիկական մշակույթները (բացառությամբ դրանց առանձին տեսակների, ինչպես որինակ, վուշը, վորի մեջ դեռևս մենք չենք հասել նախապատերազմյան լիակատար վերականգնմանը):

Հացի արտադրության աճումը չեղարկում նկատելիորեն ավելի դանդաղ եր տեղի ունենում և ներկայումս դեռևս նախապատերազմյան մակարդակից ցածր է:

1. Ի՞նչ է ռազմական կոմունիզմը:

2. Ի՞նչպե՞ս պարենամասնատումը փոխարինեցին պարեննաւորով:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՅԵՏԱՄՆԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ձեռքած վոր մեր յերկրի գյուղական ճանապարհան մեջ յեղած ավերումը վերացվեց յեվ ներկայումս ընդհանուր առմամբ պակաս բաժակարկամբ գյուղատնտեսական մթերքներ յի տրտալովում, բան պատահողմից առաջ, մեր գյուղացին իր գյուղական ճանապարհանից ճառ քիչ յեկամուտ է ստանում:

Միջին հաշվով գյուղացիական տնտեսութունից գյուղացիական բնակչության մեկ հոգուն ընկնող տարեկան լեկտմուտը կազմում է.

Վյատկայի նահանգում	36	ռուբլի.
Չերեպովեցի »	25	»
Սարատովի »	26	»
Որլովի »	28	»
Չերնիգովսկի »	31	»
Հյուսիսային կովկասում	37	»

Այսպես ել համարյա ամբողջ խորհրդային Միութիւն մեջ:

Բացի գյուղական տնտեսութունից ստացվող յեկամուտներից, գյուղացիների մեծ մասն ունի նաև կողմնակի յեկամուտներ: Համարյա բոլոր չքավոր տնտեսութուններն իրենց յեկամուտների կեսը (չերքեմն ել ավելին) ստանում են իրենց ընտանիքի անդամների՝ կուլակային տնտեսութուններում, սեղսնային շինարարական գործերում և գործարաններում ունեցած վարձու աշխատանքից: Հարյուր հազարավոր գյուղացիներ պարապում են տնայնագործական արհեստներով:

Այդու հանդերձ գյուղական բնակչության ունեցած յեկամուտները շատ քիչ են: Գյուղական բնակչության յուրաքանչյուր հոգուն միջին հաշվով տարեկան ընկնում է 40—50 ռուբլու յեկամուտ:

Գյուղացիական տնտեսութիւնն չքավոր և պակաս յեկամուտներ լինելու պատճառները հասկանալի յեն:

Աշխատանքի յեռուն շրջանում մի փոքր տնտեսութիւն մեջ վոչ միմիայն իրենք՝ տնտեսներն են աշխատում, այլև նրանց կանայք ու յերեխաները: Գյուղացու գլխավոր մտահոգութիւնը բերքն

և Գյուղացիին բերքի մասին և մտածում և նրա հույսով և ապրում: Յեթե բերքն անհաջող և, վատ և, գուղացու գործը զբժվար և:

Իսկ մեր յերկրի բերքատուլութունը մինչև այժմ դեռ վատ և: Մեր յերկիրը կարող եր ավելին տալ, քան այժմ և տալիս:

Մեկ հեկտար տարածութիւնն հողից ստացվող տարեկանի (рожъ) միջին բերքը Ուրլովի և Կալուզայի նահանգներում հասնում և 688 կիլոգրամի (42 փութ), Պսկովի նահանգում՝ 802 կիլ. (49 փ.), Վլատկայի նահանգում՝ 859 կիլոգրամի Յարոսլավի նահանգում՝ մոտ 950 կիլ. (58 փ.), (52¹/₂ փ.), Մոսկովայի նահանգում՝ 1056 կիլոգրամ. (64¹/₂ փ.):

Այդպիսի ցածր բերք ունեն նաև ցորենը, պտնախնձորը, (կարտոֆիլը), արեածաղիկը, վուշը և գյուղատնտեսական այլ բույսերը:

Իսկ արտասահմանում, վորտեղի հողը մերինից չափ ել չէ, իսկ շատ տեղերում ել նույնիսկ վատ և, ավելի բերք են ստանում, քան իՄՆՄ-ում: Ուրինակ, Անգլիայում տարեկանի մեկ հեկտար ցանքից ստանում են 2.457 կիլոգրամից (150 փ.) ավելի, Բելգիայում 2.129 կիլոգրամից (130 փ.) ավելի բերք: Մեկ հեկտար ցորենի ցանքն Անգլիայում և Գերմանիայում տալիս է 2.293 կիլ. (140 փ.) բերք, Բելգիայում նույնիսկ 2.620,8 կիլ. (160 փութ): Նույն զրութիւնն են նաև զարու, վարսակի և այլ հացահատիկների ցանքերը:

Բերքը վերցնելով, գյուղացին ամենից առաջ պետք և իր և իր ընտանիքի համար հացի և անասունի համար կերի պաշարի պատրաստութիւն տեսնի: Գյուղացին վաճառքի համար շուկա կարող և դուրս բերել միմիայն այդ պաշարի պատրաստութիւնը տեսնելուց հետո մնացած ավելցուկները:

Իսկ շատ ավելորդ և ազատ հաց և մնում չքավոր և միջակ գյուղացուն:

Մոտավոր հաշվով միջակ գյուղացիական տնտեսութիւնը վաճառում և տարեկան 100-ից մինչև 150 ռուբլու գյուղատնտեսական մթերքներ:

**ՁՈՐԳԱՆ ԲԵՐԳ ԵՆ ՍՅԱՆՈՒՄ ՄԵԿ
ԴԵՍՅԱՏԻՆԻՑ ՄԵԶՆՈՒՄ ՅԵՎ ՍԻՏԱՍԱՆՄԱՆՈՒՄ**

	Քելզիս	Գերմանիս	ԽՍՀՄ
Ցորեն	156 փ.	110 փ.	38,1 փ.
Տարեկան	149 փ.	110 »	40,3 »
(рожъ)			

Զբաղորական տնտեսութիւնները վաճառում են դեռ ավելի պակաս: Զբաղորական տնտեսութիւնների մի զգալի մասը բոլորովին չի կարողանում գլուղատնտեսական մթերքներ վաճառել: Հաճախ չքավոր-գլուղացու ունեցած հացն իր ընտանիքին և կերն իր անասուններին չի բավարարում և նա ստիպած է լինում այդ պակասը լրացնել գնելով:

Սակայն մեր գլուղական տնտեսութեան դժբախտութիւնը միայն նրանում չէ, վոր հացի բերքը վատ է: Դժբախտութիւնը նրանումն է, վոր մեր գլուղացիները մեծ մասամբ այնպիսի գլուղատնտեսական մշակութիւններ են ցանում, վորոնք մեծ լեկամուտ առլ չեն կարող:

Մեր յերկրում ամենից շատ ցանում են տարեկան (рожа) և շատ քիչ՝ ցորեն, վորն ավելի արդյունավետ է: Տեխնիկական բույսերի ցանքերը թեև ավելի արագ են մեծանում, քան հացի ցանքերը, այնուամենայնիվ նրանք շատ քիչ են:

Վատ է զրկած նաև անասնապահութեան—անասունների բազմացման գործը:

Վերջին տարիներում ցանվող տեխնիկական բույսերն իրենց մակարդակով 25—30%—ով ավելի չեն, քան պատերազմից առաջ: Բայց դրա փոխարեն հացահատիկներ, մանավանդ առևտրի համար ամենաանհրաժեշտ հացահատիկներ՝—ցորեն, գարի—դալիորեն պակաս են ցանվում, քան պատերազմից առաջ (որինակ, ցորեն ցանվում է նախապատերազմյանի միմիայն 83%—ի չափով): Հասկանալի չէ, վոր ալ հանգամանքը պակասեցնում է յերկրի հացի քանակը:

Սակայն ի՞նչն է պատճառը, վոր գլուղական տնտեսութիւնը մեր յերկրում ալդպես չետ է մնացել: Ո՞վ է մեղավորը, վոր մեր գլուղացին աղքատ է, անզրապետ է և անկուլտուրական: Ի՞նչն է պատճառը, վոր մեր արգավանդ հողը վատ բերք է ունենում և գլուղական տնտեսութիւնն ալդքան ցածր և քիչ արդշունք է տալիս:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԵՂԱՓՈՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱՌԱՋ

Պատերազմից առաջ ևս մեր գլուղական տնտեսութիւնը չափից դուրս վատ էր տարվում:

Ռուսաստանի գլուղացին պատերազմից առաջ, ցարական հասարակարգի ժամանակ շատ ավելի վատ էր ապրում, քան ալ-

ժըմ: Ավելի լավ եր ապրում միմիայն գյուղական հարուստների—
կուլակ-աշխարհակերների փոքրաթիվ վերնախավը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից առաջ ամեն տարի հար-
յուր հազարավոր գյուղացիներ գյուղերից գնում էին քաղաք-
ները—գործարաններում, ֆաբրիկաներում, յերկաթուղիներում և
արհեստանոցներում իրենց համար աշխատանք ճարելու: Խնչն
եր ստիպում այդ գյուղացիներին թողնել, հեռանալ իրենց հա-
րենի գյուղերից: Դրան կարելի չե միմիայն մի պատասխան տալ.
—կարիքն եր ստիպում: Գյուղում ուտելու վոչինչ չկար: Գյուղա-
ցիական տնտեսությունների մեծ մասը ստերեց տարի ավելի և
ավելի աղքատանում ու քայքայվում եր:

Ցարական կարգերի որոք գյուղի աղքատացման առաջին
պատճառը գյուղացիական տնտեսությունների ունեցած հողի սա-
կավորությունն եր: Ճորտատիրական իրավունքի հարյուրավոր տա-
րիների գոյությունն ընթացքում գյուղացին աշխատել եր կալվա-
ծատիրոջ համար և վոչ միայն հողի տեր չեր կարողացել դառ-
նալ, այլ ինքն իր տերն ել չեր: Ճորտատիրական կախումից ա-
զատվելուց հետո գյուղացիներն ստացան փոքրիկ, աննշան հո-
ղամասեր: Հողի մեծ և լավագույն մասը մնաց կալվածատերերի
ձեռքին: Ստացած հողի գիմաց գյուղացիներն ստիպված էին
կալվածատերերին հատուցել յերեք անգամ ավելի Եհարկե 1—2
հեկտարանոց*) մի փոքրիկ հողակտոր ունեցող գյուղացիական
ճեեսուկայունը ծաերաբեռնված լինելով ցարական զանաաա-
նին օրվելիք հարկերով, բանկերին ունեեալիք պարսերով, կալ-
վածատերերը օրվելիք օուրերով, զարգանալ յեվ ամրապեղով
յեր կարող:

Քառասուն տարի շարունակ յուրաքանչյուր տարի գյուղա-
ցին իր հողամասի համար ցարական զանաարանին տուրք ե տվել:
Գյուղացիներին արված կալվածատիրական հողը կառավարու-
թյունը յերեք անգամ ավելի յեր զնահատել, քան հողն արժեր
այն ժամանակ: Քառասուն օարի օաուունակ գյուղացիներն ի-
րենց եողին հարկ են օվել յեվ այդ ժամանակի ընթացքում ամ-
բողջ Ռուսաստանում օվել են հսկայական մի գումարի հասնող
մեկ ու կես միլիարդ (միլիարդը հավասար ե հազար միլիոնի)
վոսակի ոուրլի:

Գյուղացիներին ել վոչ թե լավագույն, այլ ամենավատ հո-
ղըն էին տալիս: Ճորտատիրական իրավունքը վերանալուց ա-

*) Հեկտարը հավասար ե $\frac{9}{10}$ դեսյատինի:

տալ այն հողերից, վորոնցով գյուղացիներն ոգտվում ելին, կալվածատերերը կտրում և վերցնում ելին վարելահողի, մարգագետինների և արոտավայրերի լավագույն կտորները:

Ինչպես կարող եր գյուղացիութունն ալգպիսի պայմաններում իր տնտեսութունը բարելավել:

Սակավահողութունը և հողի պակասը խեղդում եր գյուղացիութիւնը և հնարավորութիւն չեր տալիս նրան իր տնտեսութիւնը բարելավելու:

Բավարար քանակութիւնմը հող չունենալու պատճառով գյուղացիներն ստիպված ելին կալվածատիրոջից կապալով հող վերցնել: Կապալի համար ել ստիպված ելին ահագին փողեր տալ: Կալվածատիրոջից կապալով հող վերցնելով, գյուղացին իրապես դառնում եր կալվածատիրոջ բաւորակը, քանի վոր իր բերքի կիսից ալելին տալիս եր կալվածատիրոջն իրրև հողի վարձ: Հաշվված և, վոր գյուղացին կալվածատիրոջից կապալով վերցրած հողից ստացված յուրաքանչյուր 100 ուլբլի չեկամուտից մոտ 80 ուլբլի վճարում եր կալվածատիրոջը և միմիայն 20 ուլբլին եր մնում իրեն: Այդ 20 ուլբլու մի մասն ել դեռ ծախսում եր ինվենտարի, լծկանի և ալ կարիքների համար:

Գյուղացին կալվածատիրոջ համար աշխատում եր ձեռ:

Սակայն ցարական կարգերի և կալվածատերերի տիրապետութիւնն որոք գյուղացիութիւնն ունեցած ամբողջ դժբախտութիւնն ալդ չեր միայն: Բացի հողի գնման վճարումներից, գյուղացիների վրա բարդվում են ահագին հարկեր: Միջին հաշվով գյուղի բնակչութիւնն յուրաքանչյուր արական անդամի՝ տարեկան ընկնում եր 12—15 ուլբլի հարկ:

Ներկայումս, Սորհրդային իշխանութիւնն որոք գյուղացիները շատ ու շատ պակաս հարկ են տալիս: Միջին հաշվով գյուղի բնակչութիւնն յուրաքանչյուր անդամի՝ տարեկան 3—4 ուլբլի հարկ և ընկնում: Ամբողջ գյուղացիութիւնն մեկ յերրորդից ալելին (չքաղտրներն ու սակավագոր միջակները) հարկ վճարելուց միանգամայն ազատ ե:

ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՔԱՅԳԱՅՈՒՄԸ

Գյուղացիութիւնն աղքատանալու և քայքայվելու պատճառները շատ ու շատ ելին: Նա անզոր եր ցարական կառավարութիւնը և կալվածատերերին վճարել բոլոր հարկերը, գնման վճարումները, բաժը և կապալավարձը: Յուրաքանչյուր տարի մեծա-

նում եր պարտքերի և չվճարված հարկերի գումարը: Պարտքերին ավելանում էլին նաև տոկոսներ և գյուղացիութիւնն պարտքերը գնալով աճում և մեծանում էին: Յերեսուն տարվա ընթացքում—1871 թվից մինչև 1900 թիվը—գյուղացիութիւնն ունեցած պարտքերի գումարը համարյա չերեք անգամ մեծացել էր: 1900 թվին գյուղացիական 1 դեսյատին հողից ցարական գանձարանին պարտք եր հասնում միջին հաշվով 1ռ. 08 կոպ.:

Յարական գանձարանի հարկերը և կալվածատերերի հողի համար տրվելիք բաղմաթիւ տուրքերը վճարելու համար գյուղացիներն ստիպված էին բողոքի յեմբարկվելով, ծախելու իրենց հացն ու գյուղատնտեսական այլ մթերքները: Հացը վաճառելիս գյուղացին նոր ստրկական վիճակի մեջ եր ընկնում՝ այս անգամ արդեն առևտրական-կապիտալիստի և գնորդի մոտ: Գյուղացիութիւնն նեղ դրութիւնից ոգտվելով, կապիտալիստները նրանցից հողը գնում էին ցածր գներով, չնչին կոպեկներով և ծախելով հսկայական ոգուտներ էլին անում: Կապիտալիստներն էն գլխից, բերքից գեռ յերկու-չերեք ամիս առաջ մեծ քանակութիւնմբ հաց էլին գնում: Հասկանալի չե, վոր այդպիսի գեպքերում առևտրական-կապիտալիստը հացը ձեռք եր բերում համարյա ձրի:

Գյուղում հացի գնումներով էլին գրադվում աշտեղի հարուստները, վորոնք հնարավորութիւն ունեին ալդ գործում աւելի հարստանալու: Գյուղացին մշտապես առևտրականին և կուլակին պարտք լինելուց աչք չեր բաց անում և ստիպված եր լինում նրանից թանգ գներով վերցնել քաղաքային ապրանքներ՝ նավթ, մեխ, շաքար, լուցիկ և այլ ապրանքներ:

Գյուղացիների հողի վրա ունեցած կլանքը գնալով ավելի դժվարանում եր և հարլուր հազարավոր գյուղացիներ լքելով իրենց փոքրիկ հողի կտորները, գնում էլին քաղաքները՝ իրենց համար աշխատանք գտնելու: Սակայն գյուղերից քաղաքները թափվող գյուղացիները, վարձվելով գործարաններում, ֆաբրիկաներում, հանքերում իբրև բանվորներ, յենթարկվում էին կապիտալիստների անսիրտ շահագործմանը: Կապիտալիստները գյուղի կարիքներից խեղճացած գյուղացիներին պակաս աշխատավարձ էլին տալիս, քան քաղաքի բանվորներին, վորոնք ավելի կազմակերպված էլին և ավելի խիզախ պալքար էլին մղում կապիտալիստների դեմ իրենց վիճակը բարելավելու համար:

Պատերազմից առաջ, 1916 թվին, Ռուսաստանում տեղեկ էլային միլիարդ միլիոն հողագուրկ գյուղացիներ: Ի հարկե,

ճշմարիտ բնույթը, յեյիճ կարող լինել իրենց գլուղը լեզվ գնալ Քաբ-
րիկացիներն ու գործադրողները:

Արդյունաբերությունը ցարական Ռուսաստանում քիչ էր
զարգացած, և ալգքան մեծ թվով բանվորական ձեռքերի կարիք
չէր զգացվում: Ակամալից հողագործի և սակավահող գյուղացի-
ներն իրենց գլուխը մի կերպ պահելու համար ստրկություն էին
մտնում գյուղի կալվածատիրոջ ու կուլակի մոտ:

Ամաններ, փայտից զանազան իրեր, տնային մանր արդ ու
զարդ պատրաստող տնայնագործ-գյուղացիները նույնպես ստրկա-
ցումից և ալգատությունից զերծ չէին: Նախ և առաջ նրանք
իրենց աշխատանքի համար պետք է նյութ (материал) ունենա-
լին, չերկրորդը՝ տնայնագործի համար զժվար եր իր պատրաս-
տած իրերը վաճառել: Դրա համար անհրաժեշտ էր, վոր նա 30—
40 կիլոմետր և չերեմն էլ ավելի հեռավորությունը շուկաները
գնար: Յեղ վերջապես չէ՞ վոր ամեն անգամ իսկույն չի կարելի
գնորդ գտնել:

Յերևան չկան նոր շահագործողները—մեծաքանակ գնող-
ները: Նրանք տնայնագործ գյուղացիներից, ի հարկե, եժանդնե-
րով գնում էին նրանց բոլոր պատրաստած իրերը և հասկանալի
է, բարձր գներով նրանց նյութ էին մատակարարում: Տնայնա-
գործին խիստ ստրկացնելու համար խոշոր գնորդը նրան ապա-
ռիկ նյութ և չերեմն էլ փող էր պարտք տալիս—ապագայում
աշխատելու համար:

Տնայնագործությունը պարապող գյուղացիները շատ չնչին
և ավելի քիչ բան էին աշխատում, քան Փարբիկաներում և գոր-
ծարաններում աշխատող բանվորները, վորտեղ կապիտալիստները
նույնպես շատ քիչ աշխատավարձ էին տալիս:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Վորո՞՞ց էն գյուղացիական դատերի ցածր բեմագլու-
րյան պատճառները:

2. Ինչո՞ւ էյիճ հեղափոխությունից առաջ գյուղացիները
բայությամբ յեքթբելվում:

ԿՈՒԼԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՃՈՒՄԸ

Ահա, թե ինչ դրություն մեջ էր գյուղացիության մեծամաս-
նությունը հեղափոխությունից առաջ: Գյուղացիական տնտեսու-
թյունների մեծ մասի ամբողջ ինվենտարը կազմում էին արորն

և ցաքանը: Վոչ միայն տրակտորներ ու կալսիչներ գոյա-
թյուն չունեին, այլ նույնիսկ շատ քիչ գյուղացիներ կային, վո-
րոնք հասարակ գութաններ ունեին. այդպիսի գութաններ ունե-
լին մեծ մասամբ կուլակները: Իսկ կանոնավոր սերմավաճառ-
թյան և ընտիր ու լավ սերմերով ցանք կատարելու մասին չքա-
վոր-գյուղացին կարիք էլ չէր զգում մտածելու: Միմիայն ապրել
և քաղցից չմեռնել—ահա, թե ինչով էր մտահոգված գյուղացին:

Իսկ այդ աղքատության ու քայքայման կողքին կուլակային
տնտեսությունները գնալով ավելի և ավելի ամրապնդվում էին:
Ֆարական կառավարությունը, մահավաճ 1905 թ. հեղա-
փոխությունից հետո, ամեն կերպ խրախուսում էր կուլա-
կային օժեստությամբ: Ամուր կուլակային տնտեսություններին
ոժանդակելու և նրանց զարգացնելու համար հրատարակված
էին հատուկ որենքներ (ստոլիպինյան), Համաձայն այդ որենք-
ների, գյուղացիներն իրավունք ունեին գյուղական համայնքից
առանձնանալ և կազմել առանձին խուտոր, մի առանձին
տնտեսություն: խուտորներին և առանձնացած տնտեսություն-
ներին տրվում էին զանազան արտոնություններ: Նրանց հատ-
կացվում էր լավ հող: Նրանք ստանում էին կալվածատիրական
հողի մի մասը (գյուղացիական բանկի միջոցով, վորի տնորենը
կալվածատերերն էին), ի հարկե, բարձր վճարով:

խուտորներ և առանձնացած տնտեսություններ էին կազ-
մում ամենից ունևոր գյուղացիները, վորոնց ուժից վեր չէր այդ
գաղթը կատարելը: խուտորները գաղթած կուլակները ցարական
խշխանության ոժանդակությամբ արագ կերպով աճում և ի հա-
շիվ գյուղի չքավորների ավերման հարստանում էին: Յարական
կառավարությունը խրախուսում էր կուլակներին այն հույսով,
վոր հարստացող աշխարհակեր-կուլակը ցարի և կալվածատերերի
պաշտպանության համար նրանց յետևին սարի պես կանգնած
կլինի: Կուլակը քայքայված գյուղացիների հողը գնելով—ավելի
չէր ընդանձակում իր դաշտը: Եժան բանվորական ուժ—բառ-
բակներ—վորքան ուզեիք: Կուլակի ունեցած բանվորական ուժը
համարյա ձրի չէր:

Կուլակները միմիայն բատրակներին չէ, վոր շահագործում
էին: Նրանք հարստանում և գիրանում էին չքավորներին լծկան
և մեռյալ ինվենտար վարձու տալով: Կուլակն աճում ու գիրա-
նում էր գյուղացուն ցանքի համար սերմացու փոխ տալով, վեր-
ջինի բերքի մեկ յերրորդը, յերբեմն էլ կեսն ստանալու պայմա-

նույ՛: Կուլակը հացը գնում եր դեռևս չհնձած, այն ժամակակ, յերբ գլուղացու ընտանիքն ուտելու վոչինչ չունեի—հացը մինչև նոր բերքը չեի բաժականացնում:

Կալվածատեհերի յեվ կապիտալիստեհերի տիգապետութլունեից տառաճգութլուն մնացած գլուղացիութլաճ ազգատութլունը,— ահա մեք յեդկի գլուղակաճ տեսնութլաճ յեսամնացութլաճ գլխավոր պատեառը:

Միմիայն գլուղացու հողում չե, վոր գլուղական տնտեսութլունը վատ ե տեղի ունենում: Ռուսաստանի կալվածատեհերի մեծամասնութլունը նուչնպես համարյա վոչ մի բարեխալում իր կալվածներում չի մտցրել: Ստանալով ցարական կառավարութլունից հակապական միջոցներ, վորոնք գոյանում ելին հողի համար գլուղացիների տված գնման վճարումներից, կալվածատեհերն ալդ փողերը ծախսում ելին վոչ թե մեքենաներ, գործիքներ, անասուն գնելու և առհասարակ գլուղական տնտեսութլունը բարեխալելու վրա, ալ վատնում ելին քեֆերի և ճոխ կյանք անցկացնելու վրա:

Միմիայն կալվածատեհերի մի փոքր մասն եր իրոք բարեխալում իր տնտեսութլունը, ձեռք բերելով անհրաժեշտ սարքավորում, ինվենտար և գլուղատնտեսներ հրավիրելով: Այդպիսի կալվածատեհերի տնտեսութլունները դառնում ելին խոշոր կապիտալիստական կալվածներ, վորոնք ունենում ելին ահագին թվով վարձու բատրակ-բանվորներ, կատարելագործված մեքենաներ, ճիշտ տնտեսավարութլուն և առատ բերք: Այն կալվածատեհերը, վորոնք տնցնում ելին գլուղական տնտեսութլունը կապիտալիստական լեղանակով վարելուն, իրենց կալվածներից մեծամեծ ոգուտներ ելին ստանում:

Սակայն ալդ կապիտալիստական տնտեսութլունները գլուղացիութլանը վոչ մի ոգուտ չելին տալիս: Ընդհակառակը, կալվածատիրական տնտեսութլան կապիտալիստական ձևի զարգացումն ել ալվելի չեի ուժեղացնում գլուղի չքավորների շահագործումը: Կալվածատեհ-կապիտալիստն իր կալվածում բատրակին պակաս չեի ճնշում ու շահագործում, քան յերբ հողը չքավորներին տալիս եր կապալով:

Ցարական իշխանութլան կողմից պաշտպանութլան արժանացող կալվածատեհերի և կապիտալիստների շահագործումը հնարավորութլուն չեի տալիս գլուղացիական տնտեսութլանը վոտքի կանգնել: Ալդ պատճառով ել մեք գլուղական տնտեսութլունը

շատ պակաս արտադրանքներ եր ունենում, քան կարող եր ունենալ լավ մշակելու և տնտեսութունը կանոնավոր վարելու գնալքում: Այդ և պատճառը, վոր մեր յերկիրն այդքան աննշան բերք և տալիս:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչու յեր ցարակոն կառավարութունն ո՞ժանգակում կուլակներն:

2. Ի՞նչ եիման վրա յեր ռուս կուլակային ճանապարհունը:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԿՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գյուղացիներն ամբողջ հոգով ատում ելին կալվածատերերին: Սովի և աղքատության հուսահատ վիճակի հասած գյուղացիները բազմաթիվ անգամներ ապստամբութուններ ելին բարձրացրել յերբեմն այս և յերբեմն այն նախանդում և շրջանում:

Ճորտատիրական իրավունքի ժամանակ Ռուսաստանում գյուղացիության կողմից հաճախ ելին ապստամբութուններ և բռնաբեր բռնկում կալվածատերերի դեմ: Սակայն ճորտատիրական իրավունքը վերանալուց հետո չեղ զրանք վաղ թե դադարեցին, այլ ընդհակառակն, ավելի աճեցին ու ծավալեցին: Գյուղացիներն ամեն կերպ աշխատում ելին վրեժ լուծել քննախնդիր կալվածատերերից. նրանք դիտամար իրենց անասունները քշում ելին կալվածատերերի մարգագետինները, կոտորում ելին նրանց անտառները, հարձակում ելին գործում կալվածների վրա, կրակել ելին մատնում կալվածատիրական ագարակները, բնակության շենքերը, ախոռներն ու պահեստները: Դեռ 1905 թվի հեղափոխութունից առաջ շատ գյուղեր բոլկոտ ելին հայտարարել կալվածատերերին: Այդ գյուղերի գյուղացիներն ընդհանուր համաձայնության ելին չեղել հրաժարվել կալվածատերերի տնտեսութուններում աշխատելուց, հրաժարվում ելին կալվածատերերի հողը կապալով վերցնելուց և նրանց վորևե մթերք վաճառելուց:

1902 թվին համարյա ամբողջ Ռուսաստանում բռնկվեցին գյուղացիական ապստամբութուններ, վորոնք ավերի լենթարկեցին հարյուրավոր կալվածատիրական հողեր:

Սակայն այդ բոլոր ապստամբութունները վերջացան գյուղացիների պարտությամբ: Մեծ եր կալվածատիրական իշխանու-

թիւն ուժը, իսկ գլուղացիները թույլ և վատ ելին կազմակերպված: Գլուղացիութունն իր ամբողջ ղեկավարութեան պատճառը համարում եւ կալվածատիրոջը, իր գլուղի յեւ օջառնի ուրյագնիկին: Գլուղացիութունը դեռեւս չեւ հետեւում յեւ հասկանում, վոր կալվածատերերի ուժը նրանց կազմակերպվածութեան մեջ եւ, վոր հայր ցարը վոյ բեւ գլուղացիութեան պատճառն եւ, այլ կալվածատիրական այն շաւկայի պարագլուխը, վորն որ որի վրա գլուղացու հոգին հանում եւ:

Գլուղացիութունը դեռեւս չեւ հասկանում, վոր միմիայն բանվոր դասակարգի հետ դաշն կնքելով կարելի կլինի կալվածատերերին և ցարին—կալվածատերերի գլխավորին—հաղթել:

Գիտակից բանվորները համոզվել ելին, մանավանդ 1905 թ. հեղափոխութունից հետո, վոր բանվոր դասակարգի հետ դաշինք կնքելը մի անհրաժեշտութուն եւ: Գլուղացիութունն այդ ժամանակ կալվածատիրական իշխանութեան դեմ ապստամբեց: Սակայն գլուղացիական ապստամբութուններին և քաղաքներում տեղի ունեցող բանվորական ապստամբութուններին միջև իսկական շաղկապ գոյութուն չունեւ: Գլուղում այդպիսի շաղկապի անհրաժեշտութունն ըմբոսում ելին միմիայն այն առաջադեմ գլուղացիները, վորոնք մեծ մասամբ չեղել ելին քաղաքներում և ֆաբրիկաներում ու գործարաններում աշխատել ելին:

Գլուղացիների ապստամբութունները վաս ելին կազմակերպված: Մի գալառում կրակի ելին մատնում կալվածատիրական տները, ուրյադնիկներին և պրիստամիներին ծեծի ելին լենթարկում, իսկ հարեան գալառում գլուղացիները վոտքի չելին կանգնում և ոգնութեան չելին հասնում: Յեւ 1905 թ. գլուղացիական շարժումները մեծ մասամբ հեղափոխական շարժումներ ելին, ուղղված իրենց կալվածատիրոջ և իրենց ուրյադնիկների դեմ:

1905 թ. հեղափոխութունը ցարական կառավարութունը կարողացավ խեղդել այն պատճառով, վոր գլուղացիութունը հեղափոխական շարժման ժամանակ բանվորներին չաշաղապանեց: Սակայն 1905 թվին գլուղացիութեան թափած արյունը գուր չկորաւ: Գլուղացիներն սկսեցին հասկանալ, վոր կալվածատերերին հաղթել կարելի չեւ այն դեպքում միայն, չեթեւ բանվոր դասակարգի հետ դաշն կապին և կովին վոչ թեւ առանձին կալվածատերերի, այլ ամբողջ ցարական, կալվածատիրական կարգերի դեմ:

1914 թվին կապիտալիստների և կալվածատերերի սկսած արյունահեղ պատերազմն եւ միջին համոզեց գլուղացիութեանը,

վոր ինքնակալութիւնը տապալելու համար անհրաժեշտ և բան-
վոր դասակարգի հետ դաշինք կապել:

Ինքնակալութիւն տապալումից հետո (1917 թ. մարտին) իշխանութիւնը գրավեցին կապիտալիստները: Սակայն կապի-
տալիստների իշխանութիւնը չթեթևացրեց գյուղացիութիւն վի-
ճակը: Կապիտալիստները չեղին ցանկանում վերջ տալ պատերազ-
մին, վորը հարուր հազարավոր բանվորների և գյուղացիների
կյանքեր եր խլել, վորովհետեւ նրանք ցանկանում էին պատե-
րազմի հետեանքով նորանոր յերկրներ գցել իրենց տիրապետու-
թիւն տակ:

Կապիտալիստներն իշխանութիւնը տեւ դառնալով, կալվա-
ծատերերից հողը չվերցրին և գյուղացիներին չտվին: Նրանք
ցանկանում էին, վոր գյուղացիները կալվածատերերին փող տան,
հաղի գնում կառարեմ: Նրանք ցանկանում էին գյուղական
տնտեսութիւնը դնել կապիտալիստական հունի մեջ, վորի մեջ
հաղթանակող կարող էին լինել միմիայն կուլակները:

Գյուղի չքավորները հասկացան, վոր վոչ միայն կալվածա-
տերները, այլև կապիտալիստները գյուղացիների թշնամիներն են:
Ամենաչքավոր գյուղացիները հասկացան, վոր միմիայն կապիտա-
լիստների իշխանութիւնը տապալելով, միմիայն բանվոր դասա-
կարգի իշխանութիւնը հաստատելով կարելի էլինի պատերազմը
դադարեցնել, հող ստանալ, և կալվածատիրական ու կապիտալիս-
տական շահագործումից ազատվել:

Ամենաչքավոր գյուղացիութիւն հետ դաշն կապելով՝ բանվոր
դասակարգը 1917 թվին տապալեց և վոչնչացրեց կապիտալիստ-
ների իշխանութիւնը:

Իսկ թիւ սպասելիքներ ունեին գյուղացիները հեղափոխու-
թիւնից: Ի՞նչ տվեց Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը գյուղա-
ցիներին:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑՅԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ինչի՞ համար էյին գյուղացիները կովում կալվածա-
տերերի գեմ:

2. Ինչո՞ւ 1905 թվին գյուղացիները չկարողացան հաղ-
թել կալվածատերերին:

ՀՈՂԸ—ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻՆ

Նախ՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը գյուղացիներին
հող տվեց: Նրա՞ ալդ հողի մասին միլիոնավոր գյուղացիներ տաս-

նյակ և հարյուրավոր տարիներ եր, ինչ չերազում ելին: Կալվածատերերի, կուլակների և վոստիկանների կողմից քաղցի լինթարկված, նրանց առաջ ստորացած, նրանց ծաղր ու ծանակի առարկան դարձած և հարկերով ու տուրքերով կաշկանդված գյուղացիին իր բոլոր հույսերով սպասում եր, թե հող կստանա և լավ կյանք կվարի: Տասնյակ տարիներ գյուղացիներն ալն հույսն ունեյին, թե ցարք կտանի, ցարը կհասկանա ուսմիկի կյանքի ծանր վիճակը: Ի հրաման կտա կալվածատերերի հողից գյուղացիներին բաժին տալ: Բայց ալդ հույսերը չեյին իրականանում և չեյին ել կարող իրականանալ, վորովհետև հենց ինքը՝ ցարը խորագուլն մի կալվածատեր եր (ցարական ազգը տեր եր միլիոնավոր զեսպատին հողի)—չեր տվել և չերեք ել չեր տա իր հողը գյուղացիներին:

Հողը գյուղացիներին տալ կարող եր և ավեց Իիմիայն Շոկ-սեմբերյան Ինդուփոլսուքյուսնը: Միմիայն կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանության տապալումով և բանվոր դասակարգի իշխանության—պրոլետարիատի դիկտատուրայի—հաստատումով եր, վոր գյուղացիները հող ստացան:

Յորհրդային իշխանության առաջին ղեկերտներից (որենքներից) մեկը Խոդի զեկրեսն եր: Ալդ ղեկերտն ընդունեց հենց Հոկտեմբերյան հեղաշրջման մյուս որը (1917 թ. հոկտեմբերի 26-ին) խորհուրդների չերկրորդ համագուսական համագումարը:

Յորհրդային իշխանության առաջին գործն ալն չեղավ, վոր նա վորոշեց հարքունիս գրավել (վերցնել առանց գնումի) բոլոր կալվածատիրական, վանքապատկան, ցարական և չեկեղեցական հողերը:

Բացի դրանից, խորհրդային իշխանությունն ընդհանրապես հողի ամեն տեսակի մասնավոր սիփականությունը վերացրեց: Ինչո՞ւ համար ալդպես արվեց: Ալդպես արվեց նրա համար, վորպեսզի հողի առ ու ծախը վոչնչացվի: Յեթև խորհրդային իշխանությունը թուլատրեր հողը առ ու ծախի առարկա դարձնելու, ալն ժամանակ նորից հարուստները գյուղի չքավորներից հողը կգնեյին և հողը նորից կանցներ հարուստների և կուլակների ձեռքը: Նորից հանդես կդալն նախ մանր և ապա խոշոր հողի սեփականատերերը—կալվածատերը:

Իսկ ռւմ հասավ կալվածատերերից, վանքերից, չեկեղեցիներից և ցարի ազգականներից վերցրած հողը:

Այդ հողը տրվեց չքավոր և միջակ գյուղացիներին ոգտագործելու:

Միմիայն ՌՍՖՖՀ չքավոր և միջակ-գյուղացիների ձեռքն անցավ 110 միլիոն հեկտար (մոտ 100 միլիոն գեսայատին) հող:

Այդ 110 միլիոն հեկտար հողից 50 միլիոնից ավելին վերցված էր կալվածատերերից: Այդչափ հող ել վերցվեց կուլակներից և բաժանվեց, բաշխվեց հողագործի և սակավահող գյուղացիներին:

ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՍԱՐՆՑՈՒՄԸ

Իսկ ի՞նչ ստացվեց դրանից: Նախ՝ բոլոր հողագործի ճեճեստոթյուններն ել հողի մաս ստացան: Մենք արդեն կարդացինք, վոր հեղափոխությունից առաջ կային մի քանի միլիոն այդպիսի տնտեսություններ: Դրանք բոլորն ել հող սեփական: Այս ավելացավ սակավահող գյուղացիների հողի քանակը: Հեղափոխությունից առաջ փոքրիկ հողամասեր (մինչև 2 հեկտ.) ունեցող բոլոր գյուղական տնտեսությունների չերեք քառորդից ավելին լրացուցիչ կերպով հող ստացավ:

Դրա փոխարեն, հողաշատ և մեծ մասամբ կուլակային տնտեսությունները շատ ու շատ պակասեցին: Նրանց հողի մի զգալի մասը գրավվեց:

Այսպիսով Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո խորհրդային գյուղերում գյուղացիության հավասարեցում առաջացավ. հողագործի տնտեսություններն անհետացան և խիստ կրճատման չնթարկվեց հողաշատ տնտեսությունների քանակը: Դրա փոխարեն մեծացավ միջակ չափով—4-ից մինչև 8 հեկտար—հողամաս ունեցող տնտեսությունների քանակը, նայած ուսյունին:

Կալվածատերերից ու կապիտալիստներից գրավեցին վոչ միայն հողը, այլ և ինվենտարն ու անասունը, վորը նույնպես բաժանեցին գյուղի չքավորներին:

Հող սառնալով, չքավոր տնտեսությունները, իհարկե, միանգամից չկարողացան այն ոգտագործել, ցանել: Բավարար չափով ինվենտար և անասուններ չկային: Միմիայն քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո, չերբ խՍՀՄ-ի ժողովրդական տնտեսությունն ամրանալ սկսեց և խորհրդային կառավարությունը կարողացավ մեծ աջակցություն, ոգնություն ցույց տալ գյուղացիներին, գյուղի չքավորներն աստիճանաբար սկսեցին չուրացնել, ոգտագործել և ցանել քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ ստացած հողը:

Յեկ արդեն քաղաքացիական պատերազմի վերջին տարում քանքազուրկ տնտեսությունները շատ ու շատ քիչ էլին, քան հեղափոխությունից առաջ:

Հաշվված է, Վոր չորաքանչյուր 1000 գյուղացիական տնտեսությունից՝

	1917 թ.	1920 թ.
Ցանքագուրկ էլին . . .	110 տնտ.	50 տնտ.
2 հեկտարից 4-ից ավելի ցանք ունեցին . . .	300 »	480 »
2-ից մինչև 4 հեկտար ցանք ունեցին . . .	300 »	320 »
4-ից մինչև 10 հեկտար ցանք ունեցին . . .	250 »	150 »
10 հեկտարից բարձր ցանք ունեցին . . .	40 »	50 »

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, Վոր թե հողի, թե անասունների և թե՛ ցանքերի քանակով գյուղում հավասարեցում է տեղի ունենում: Ֆաբրիկայից լեվ ցանքացան տնտեսությունները շատ ու շատ են պակասում, քան հեղափոխությունից առաջ էլին: Տնտեսությունների մեծ մասը դարձավ միջակների տնտեսություն: Ուրիշ խոսքով՝ միջակացացավ:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչո՞ւ ԽՍՀՄ-ում աբզելված է հողի առ ու ծախք:

2. Ի՞նչ է նշանակում գյուղացիության հավասարեցում լեվ Ի՞նչո՞ւ այդ ճեղի ունեցեալ:

Ո՞ւշ ե՞ր ՀԱՅ ԾԱԽՈՒՄ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԻՑ ԱՌԱՋ

Հեղափոխությունից առաջ Ռուսաստանը հողագործական մի լերկիր եր: Գործարանային ապրանքների, մանավանդ մեքենաների, դադդահների, գյուղատնտեսական մեքենաների մի ղգալի մասը գնվում եր արտասահմանից: Իսկ արտասահմանին վաճառվում էլին հաց և գյուղատնտեսական այլ մթերքներ: Ճարական պատերազմից առաջ Ռուսաստանից արտասահման արտահանվող միմիայն հացահատիկների քանակը (ցորեն, գարի և այլ) կազմում եր 9.828—11.460 հազ. տոնն (600—700 միլ. փութ), Հհաշված տեխ-

նիկական բուլսերը (վուշ) և անասնապահության մթերքները (խոզի մազ, կաշի, լուղ)։

Իսկ վճարողից եր արտահանության համար ալդքան հացը, չերր մեր գլուղական տնտեսությունը լեռամայաց եր և գլուղացիների մեծամասնությունն աղքատ ու չքավոր դրության մեջ եր։

Այդ բանը հասկանալու համար, տեսնենք, ինչ տնտեսություններ և վորքան հաց ելին արտադրում պատերազմից առաջ և ապա տարեկան ստացվում եր ընդամենը՝

Կարվածատիրական տնտ.	9.828 հազ.	տոնն (600 միլ.	փութ)
Կուլակային տնտեսութ.	31.100 »	» (1.900 »	»)
Չքավոր, և միջակ տնտ.	40.900 »	» (2.500 »	»)

Այսպիսով, ամբողջ հացի կեսն արտադրում ելին կարվածատիրական և կուլակային տնտեսությունները։ Մյուս կեսն արտադրում ելին միջակ և չքավոր տնտեսությունները։ Սակայն ալդ գեռ բոլորովին չի նշանակում, վոր միջակներն ու չքավորները վաճառքի ելին դուրս բերում շուկա ալնքան հաց, վորքան կուլակներն ու կարվածատերերը։ Շատ հասկանալի չե, վոր ալդպես չեր ել կարող լինել։ Չքավոր տնտեսությունների մեծամասնությունը և միջակների մի զգալի մասը հաղիվ-հաղ եր կերակրվում իր տնտեսությունից ստացած հացով։ Յեթե չքավորը ծախում ել եր իր հացը, ալդ մոշ թե ալն պատճառով, վոր տնտեսության մեջ ավելորդ հաց ուներ, ալ ալն պատճառով, վոր պետք ե մեծ հարկեր, դնման վճարումներ և կապալավարձ տար։ Չքավոր-գլուղացին և միջակների մեծ մասն ստիպված ելին կուշտ փորով հացի կարոտ մնալով, և իր ընտանիքի բերանից հացը կտրելով, հացը ծախել։

Այլ և կուլակային տնտեսությունը և մասնավոր՝ կարվածատիրականը։ Կուլակն ու կարվածատերը կարող ելին իրենց բերքի մի զգալի մասը Բաղաթ օգնել չեղ վաճառել։

Յուրաքանչյուր 100 փութ բերքից միջակ և չքավոր տնտեսությունները շուկա վաճառքի ելին դուրս բերում 15 փթից մի քիչ պակաս, իսկ կուլակային տնտեսությունները լուրաքանչյուր 100 փութ բերքից ծախում ելին 34 փութ, կարվածատիրական տնտեսություններն ել ավելին—լուրաքանչյուր 100 փութ բերքից՝ 47 փութ։

Որոշաստանի գլուղական տնտեսության ամբողջ բերքը պատերազմից առաջ տարեկան միջին հաշվով հասնում եր 81,9 միլ. տոննի (1 միլիարդ փթի)։ Դրանից 60,5 միլ. տոննը (3.700

միլ. փութը) դորժ եր անում ինքը՝ գլուղը, իսկ ֆնացած 21,4 միլ. տոննը (1.300 միլ. փութ) քաղաք և շուկա չեր դնում. շուկայի հացի մոտավորապես կեսն ուտում եր Ռուսաստանի քաղաքային բնակչութունը, իսկ մյուս կեսը տարվում եր արտասահման:

ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՅԻ ՔԱՆԱԿԸ ՊԱԿԱՍԵԼ Ե

Ամբողջ ծախու հացի (կամ ինչպես ասում են ապրանքային հացի) չեքք քառորդը տալիս ելին կուլակային և կալվածատիրական տնտեսությունները:

Այդպես եր պատերազմից և հեղափոխությունից առաջ: Իսկ ի՞նչ ենք տեսնում մենք այժմ, չեքք կալվածատիրական տնտեսություններ չկան և կուլակներին ել լավ դրել են: Այժմ ամբողջ բերքի չորս հինգերորդից ավելին ստանում են միջակ և չքավոր տնտեսությունները:

1926/27 թ. ԽՍՀՄ-ում չեղած ամբողջ 78,6 միլ. տոնն (4.800 միլ. փութ) հացի բերքի 65,5 միլիոն տոննից (4 միլիարդ փութ) ավելին տվել են միջակներն ու չքավորները. 9 միլիոն տոնն (600 միլիոն փութ) հացը տվել են կուլակային տնտեսությունները, իսկ 1,3 միլիոն տոննը (80 միլ. փութ) տվել են խորհրդային և կոլտնտեսությունները:

Մենք տեսնում ենք, վոր համարյա ալնքան հաց ե ստացվել, վորքան նախապատերազմյան տարիներին: Իսկ շուկաներում, քաղաքներում չեքք անգամ պակաս հաց ե ծախվել, քան պատերազմից առաջ: Իսկ վերջին տարիներում արտասահման շատ քիչ հաց ե տարված: Որինակ, 1927—1928 թ. թ. արտասահմանում ծախված ե 409 հազ. տոնն (25 միլիոն փութ):

Իսկ ինչո՞ւ չեր ալդպես: Ինչո՞ւ համարյա նույն բերքն ստանալով, ինչ վոր պատերազմից առաջ, շուկա չե դուրս բերվել վաճառքի համար միմիայն 10 միլիոն տոնն (630 միլիոն փութ), և վոչ թե 18,3 միլիոն տոնն (1.300 միլիոն փութ), ինչպես պատերազմից առաջ եր:

Այժմ ավելի քիչ հաց ե տարվում քաղաք, քան պատերազմից առաջ, ուղղակի ալն պառճառով, վոր գլուղական տնտեսությունը բաժան-բաժան ե չեղել: Կալվածատերերի տնտեսությունները չքացել են, իսկ կուլակներինը քչացել:

Բացի դրանից, վերջին տարիներում ուղղակի գլուղում ավելացել ե բնակչության քանակը: Շատ մարդ, շատ ել հաց ե ուտվում գլուղում և քաղաքը հաց չի մտնում:

Ինքը գլուղացին ներկայումս ավելի լավ է սնվում, քան պատերազմից առաջ: գլուղի բնակչության չուրաքնչուր մարդուն ներկայումս ավելի շատ հաց է ընկնում, քան պատերազմից առաջ:

Հետևապես, հենց գլուղում շատ ավելի հաց է ծախսվում, քան պատերազմից առաջ: Իսկ հացի բերքատվությունը վոչ թե լավացել և բարձրացել է, այլ նույնիսկ վատացել և իջել է: Մենք արդեն կարդացինք, վոր այժմ նույնպես մեր գլուղացին 1 հեկտար (1 դեսյատին) ցանքից ստանում է 652—819 կիլոգրամ (40—50 փութ) հաց: Յեւ այդ վոչ թե այն պատճառով, վոր հողը վատ է և անպողարբեր: Վոչ, Միենուլն հողը, վորն առաջ, մինչև հեղափոխությունը, կալվածատիրոջ ու կուլակի սեփականությունն էր համարվում, մեր գլուղացուն ավելի քիչ բերք է տալիս, քան կալվածատերերին ու կուլակներին:

Մյգ առաջ է գալիս ճրանքից, վոր գլուղացին ավելի վատ է մեակում հողը, բան կուլակն ու կալվածատերը: Մենք արդեն կարդացինք, վոր մեր յերկրի հիմք միլիոն գլուղացիական ճեճե-սուքյունները մինչեւ այժմ հողը վարում են վոչ քե գուքսնով, այլ առորով:

Չքավոր և միջակ գլուղացին ներկայումս էլ իր տնտեսությունն ավելի վատ է վարում, քան կուլակներն ու կալվածատերերն էլին վարում: Կալվածատիրական և խոշոր-կուլակային տնտեսությունները գործ էլին ածում կալսիչներ, հնձող և քամող մեքենաներ. հողը վարում էլին վոչ թե արորով, այլ գութանով, և նույնիսկ տրակտորով: Հասկանալի չէ, վոր կուլակային տնտեսությունն ավելի լավ է շատ բերք էր տալիս (և ներկայումս տալիս է), քան չքավորի և միջակի տնտեսությունը: Յեւ վորովհետև ներկայումս գլուղական տնտեսությունը քիչ հաց է այլ գլուղատնտեսական մթերքներ է տալիս, այդ պատճառով, թե ինքը՝ գլուղացիությունը և թե մեր յերկրի ժողովրդական տնտեսությունը տուժում են:

Մեր արդունարերությունը տարեցտարի աճում, մեծանում է. ֆաբրիկաների, գործարանների, յերկաթուղիների և արհեստանոցների բանվորների թիվը՝ նույնպես: Բաղաքներն արագ կերպով աճում են: Այդ պատճառով էլ տարեցտարի քաղաքներն ավելի շատ հացի և այլ գլուղատնտեսական մթերքների կարիք են զգում: Այն հացը, վոր գլուղացիությունը շուկա չէ տանում, քաղաքների բնակչության կարիքներին հաղիվ է բաժարարում:

Իսկ արտասահման տանելու համար չափազանց քիչ հաց և մնում: Մենք ներկայումս արտասահման 8—10 անգամ ավելի քիչ հաց ենք արտահանում, քան պատերազմից առաջ, իսկ մոտակա տարում ընդհանրապես մենք արտասահման հաց արտահանելու մտադրություն չունենք:

Միաժամանակ պարզ հասկանալի չե, վոր գյուղատնտեսական մթերքներ արտասահման արտահանելը մեր չեղելի համար ծալր անհրաժեշտություն է: Յեթե մենք չմեծացնենք մեր եքսպորտը (արտասահման ապրանքներ արտահանելը), մենք մեր գործարանների, ֆաբրիկաների և գյուղական տնտեսություն համար չենք կարող արտասահմանից անհրաժեշտ մեքենաներ ստանալ:

Գյուղացիությունը ներկայումս վոչ միայն քիչ հաց, այլև քիչ տեխնիկական բույսեր (վուշ, կանեփ) և անասնապահական մթերքներ և շուկա դուրս բերում, քան պատերազմից առաջ, թեև ներկայումս ցանվող տեխնիկական բույսերն իրենց ցանքսային տարածությունը ավելի շատ են (համարյա 30⁰/₆-ով), քան պատերազմից առաջ:

Պատերազմից առաջ արտասահման շատ տեխնիկական բույսեր և անասնապահություն մթերքներ ելին արտահանվում: Իսկ ներկայումս մեր արդյունաբերությունը նույնիսկ հումուլթի մի շարք տեսակների պակաս և զգում: Շատ ֆաբրիկաներ ու գործարաններ (կաշու և վուշի) ներկայումս արդեն չեն կարողանում իրենց ապրանքների արտադրությունը շատացնել գլխավորապես այն պատճառով, վոր հում նյութի պակաս ունեն:

Այս գյուղային գույս գալու մի յեղ կա միայն: Գյուղաօժանակաց մթերքների բանակը մեծացնելու համար, անհրաժեշտ է անցնել գյուղական օժանդության խմբակային ձևվից, գյուղաօժանդության սոցիալաճանգ մեքենաներով կառուցելու: Մեքենայի սոցիալաճանգ ավելի ոգտավետ է, ավելի խնայողական յեղ ավելի հարմար:

Որինակ, տրակտորն անհամեմատ ավելի ոգտակար է վոչ միայն արորից, այլև գութանից: Ամեն մի գյուղացի լի գիտե, վոր հողը վորքան ավելի խոր վարվի, այնքան ավելի շատ բերք կտա: Լավ տրակտորը վարում է 22—26 սանտիմետր խորությունը. ի հարկե արորով կամ նույնիսկ ձիու գութանով հողն այդքան խորը վարել չես կարող: Բացի դրանից, տրակտորն ավելի արագ է աշխատում, հետևապես և տրակտորի ուժն ոգտագործող տնտեսության արտադրած մթերքները ավելի եժան են նստում:

Այդպես եւ այլ գյուղատնտեսական մեքենաների՝ հնձող, հավաքող, բարդ կալսիչների և խոտ հնձող մեքենաների միջոցով գործ կատարելիս:

Իբրեւ գյուղատնտեսական մեքենաներով արագ և եժան աշխատանք կատարելու որինակ, կարելի չե ցույց տալ խոշոր ամերիկյան կապիտալիստ Ֆորդի կալվածը: Այդ կալվածում մի քանի տարի առաջ բոլոր գյուղատնտեսական աշխատանքները՝ վարելը, ցանելը, բերքը հավաքելը, խոտը հնձելը, հացը քաղելը և ծեծելը կատարում էլին բացառաբար մեքենաներով: Իսկ ինչ եր ստացվում դրանից, 327 հեկտարից (300 դեսյատին) ավելի հող ունեցող կալվածի բոլոր աշխատանքները կատարում էլին 21 սովա մեջ: Յեթե նույն աշխատանքը կատարվեր առանց մեքենաների, հարկավոր կլիներ դրա վրա կորցնել վոչ թե 21 ուր, այլ մի քանի ամիս:

Մեքենայի աշխատանքին անցնելը կլավացնի մեր գյուղացիական տնտեսությունը, կբարձրացնի հողի բերքատվությունը և կբարելավի չքավոր և միջակ գյուղացիության դրությունը:

Մեր գյուղական տնտեսությունը դանդաղ կերպով և աստիճանաբար անցնում է մեքանաների աշխատանքի: Հեղափոխության տարիներում Պորհրդային Միության գյուղերին բաժանվել և 30.000-ից ավելի տրակտոր, մի քանի հազար հատ կալսիչներ և այլ գյուղատնտեսական մեքենաներ:

30.000 տրակտորն այնպիսի մի հսկայական լերկրի գյուղական տնտեսության համար, ինչպիսին ՊՍՀՄ-ն է դեռևս չափազանց քիչ է: Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, վորտեղ հողն ավելի պակաս է, քան Պորհրդային Միության մեջ, դեռևս 1920 թվին գյուղացիական տնտեսության մեջ աշխատում էր 250 հազար տրակտորից ավելի:

Ի հարկէ, ՊՍՀՄ-ի գյուղացիական տնտեսությունը շատ ու շատ տրակտորների և այլ գյուղատնտեսական մեքենաների պահանջ և զգում, քան ներկայումս ունի: Պորհրդային կառավարությունը բոլոր միջոցները ձեռք է առնում, վորպեսզի մեծացնի տրակտորների, կալսիչների և գյուղատնտեսական այլ գործիքների քանակը: Ներկայումս ՊՍՀՄ-ում կառուցվում են տրակտորների նոր գործարաններ. մի քանի մետաղագործական գործարաններ արդեն ներկայումս գյուղական տնտեսության համար տրակտորներ են պատրաստում: Բացի դրանից, չուրաքանչիւր տարի հար ուրավոր տրակտորներ և կալսիչներ են գնվում արտասահմանից:

ԽՈՇՈՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՆՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱՎԵԼԻ
ՁԵՌՆՏՈՒ ՅԵ

Այստեղ նկատի պետք է ունենալ հետևյալ կարևոր հանգա-
մանքը: Առանձին միջակ կամ չքավոր տնտեսությունը տրակտոր
բով կամ կախիչով ոգտվել չի կարող: Նախ և առաջ տրակտոր
գեներատորն առանձին միջակ գյուղացու, մանավանդ չքավոր գյուղա-
ցու ուժից վեր է: Յերկրորդը, վոր ավելի գլխավորն է, առանձին
գյուղացիական միջակ տնտեսության համար տրակտորն անո-
գուս է: Յեւ վոչ միայն տրակտորը, այլև կախիչը, հնձող և խո-
տի մեքենան (հնձող): Առանձին սեփական համար գյուղա-
սեփական մեքենաներն անոգուս են այն պատճառով, վոր այդ-
պիսի սեփական մեքենաներն առանձին մեքենաներն չի
բավարարի: Այնպիսի մեքենան, ինչպիսին տրեքերն է, վորով
սերմն է մաքրվում, կարող է որական մաքրել 100 փութ սերմ:
Պարզ է, վոր միանձնյա տնտեսության մեջ այդ մեքենան կաշ-
խատի մի քանի որ միայն, իսկ ամբողջ տարին մնալու չե առանց
գործի: Գյուղատնտեսական մեքենան հարկ չեղած չափով և
լրիվ կերպով ոգտագործելու համար անհրաժեշտ է ընդարձակ
դաշտ, և մեկ ցանքային տարածություն: Ուրիշակ, մեկ ցանող մե-
քենան կարող է ցանել 50 հեկտարից ավելի հող: Մեկ խոտ հըն-
ձող մեքենայով կարելի չե հնձել 90 հեկտար տարածությամբ
մարգագետին: Մեկ տրակտորը մշակում է 100 հեկտարից ավե-
լի հող:

Հասկանալի չե, վոր մանր գյուղացիական տնտեսության
մեջ գործադրվող վորեւե մեքենա իր ծախսերը չի կարող ծածկել:
Միմիայն մեքենայի նորոգման, նրա համար վորեւե շենք կամ ծածկ
կառուցելու վրա գյուղացու կատարած ծախսն ավելի շատ կլինի,
քան մեքենայից ստացած ոգուտը:

Գյուղատնտեսական մեքենաները մեծ ոգուտ են տալիս, սա-
կայն փոքր տնտեսության մեջ մեքենան իր ծախսերն արդարացնել
չի կարող:

Եւ վոչ միայն մեքենան, այլ նույնիսկ ձին մանր գյուղա-
ցիական սեփական համար անոգուս չե: Համարյա 8 միլիոն
գյուղացիական տնտեսության մեջ (իհարկե, ամենամանր, չքավո-
րական և սակավազոր տնտեսությունների մեջ) ձին իր ծախսերն
արդարացնել չի կարողանում: Մանր տնտեսության մեջ ձին աշ-
խատում է միմիայն աշխատանքի չեռուն (ցանքի և հնձի) ժամա-
նակ, իսկ նրան կերակրում են ամբողջ տարին: Ի՞հարկե, գյու-

դացուն ձին անհրաժեշտ է: Առանց ձիու միանձնյա գյուղացիական տնտեսութեանը դժվար է իր գոյութիւնը պահպանել: Խորհրդային կառավարութիւնն ամեն տարի հարյուր հազար ուլալիներով վարկ է տալիս գյուղացիներին, վոր ձիեր գնեն: Սակայն ձիու՝ գյուղացուն պատճառած ֆեասն ավելի չէ, քան նրան տված ուլուար:

Մեր յերկրում գյուղացիական տնտեսութիւնները մեծ մասամբ մանր—2-ից մինչև 6 հեկտար ցանք ունեցող տնտեսութիւններ են: Այդպիսի տնտեսութեան մեջ գյուղատնտեսական մեքենան է շատ տնտեսութիւններում ել ձին՝ իրենց ծախքերը չեն արդարացնում և արդարացնել ել չեն կարող:

Մանր տնտեսութեան մեջ նույնպես հողը քիչ բերք է տալիս, քան խոշոր տնտեսութեան մեջ: Որինակ, Պրակովի նահանգում տարեկանի մեկ հեկտար ցանքից մանր տնտեսութիւններում ստացվում է 523 կիլոգրամ(32 փութ), իսկ խոշոր տնտեսութիւններում մոտ 1310 կիլոգրամ (80 փութ): 30 փութ բերք ստանալու համար չքավոր ու միջակ գյուղացին հողի մշակութեան համար ավելի շատ աշխատանք են թափում, քան խոշոր տնտեսութիւնը: Այսպես, որինակ, մի հեկտար տարեկանի մշակման համար Սմոլենսկի նահանգում մանր տնտեսութեան մեջ ծախսվում է 61 բանվորական որ: Իսկ խոշոր տնտեսութեան մեջ այդպիսի մեկ հեկտար տարեկանի մշակման համար ծախսվում է միմիայն 37 բանվորական որ:

Հասկանալի չէ, վոր խոշոր տնտեսութիւնը չորաքանչյուր բանվորի համար նույնպես ավելի շատ արդունք է ստանում, քան մանր տնտեսութիւնը: Միեւնոյն Սմոլենսկի նահանգում մանր տնտեսութեան մեջ մեկ բանվորական որին ընկնում է ընդամենը 40 կոպեկ. իսկ խոշոր տնտեսութեան մեջ 1ռ. 25 կոպեկ, այսինքն չերեք անգամ ավելի:

Մենք տեսնում ենք, վոր ամեն կողմից ել խոշոր սեփականությունը մամրից ավելի ձեռնու է:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ո՞վ եր հեղափոխությունից առաջ գլխավոր հաց վաճառողը յեկ ինչո՞ւ:

2. Ի՞նչ հեծվաճճ ունեցավ գյուղացիական սեփականությունների բաժան-բաժան լինելը:

3. Ի՞նչու յե խոշոր սեփականությունը ավելի ձեռնու, բաց մամր սեփականությունը:

ԿԱՐՈՂ Ե ԱՐԴՅՈՒ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ ԻՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԲԱՐԵԼԱՎԵԼ

Ի հարկեմեր չերկրի առանձին մանր գյուղացիական տնտեսություններում շատ բան կարելի չե բարելավել: Որինակ, գյուղացիության մեծամասնությունը մինչև այժմ իր ցանքերը քեֆե սեմեբեռով չի կառավարում: Միմիայն ընտիր սերմերով ցանք կատարելով ևՍՀՄ-ի ամբողջ գյուղական տնտեսության բերքը տասնյակ միլիոնավոր փթերով կշատանար: Մանր գյուղացիական տնտեսությունների հողի բերքատվությունը նույնպես կարելի չե բարձրացնել, չեթե բոլոր տնտեսություններում արորը փոխարինվի գութանով, չեթե չեռագաշտ սերմափոխությունից անցնենք քառագաշտ սերմափոխության, չեթե մանր տնտեսություններում սկսենք մեծ չափերով հանքային պարարտանյութեր գործածել: Լիակատար հողաշինարարություն կատարելով, հողացրվածությունը վերջ տալով նույնպես զգալի չափով կարելի չե բարձրացնել գյուղացու հողից ստացվող չեկամուտը և բարձրացնել ապրանքային հացի քանակը:

Պորհրդային իշխանությունն ամեն կերպ աշխատում ե ոգնել գյուղացիությունը, վորպեսզի վերջինս կարողանա իր տնտեսությունը բարձրացնել: Վերջին տարիներս ցանելու համար գյուղացիներին միլիոն փթերով բարձրորակ սերմեր են տրվել: Կատարված ե 100 միլիոն զեսչատինից ավելի հողաշինարարություն: Պորհրդային կառավարությունը մեծամեծ դումարներով հարկեր ե տալիս չքավոր և միջակ տնտեսություններին, վորպեսզի նրանք ինվենտար և ձի գնեն:

Սակայն այդ բոլոր միջոցներն անկարող են ամբողջովին լուծել գյուղական տնտեսության բարձրացման խնդիրները: Չքավորությունից և աղքատությունից միանգամից և ճիշտ կերպով ձեռք քաշելու, մեր չերկրի գյուղական տնտեսությունն իրապես հարստացնելու և արագորեն զարգացնելու համար—անհրաժեշտ ե անցնել խոռո սեփեսություն:

Ճիշտ ե ասել մանր, աղքատ, լաժան-բաժան գյուղացիական տնտեսություններից անցնել՝ մեքենաներ, ճիշտ հողագտագործում, բազմադաշտ սերմափոխություն և գյուղական տնտեսության այլ տեսակի բարելավումներ ունեցող խոշոր գյուղական տնտեսության:

Հապա ի՞նչպես անել այդ: Ի՞նչպես պետք ե խոշոր տնտեսության անցնել:

Պոռոր տնտեսութեան անցնելու համար կա լերկու միջոց, լերկու ուղի: Մեկ ճանապարհով մինչև հեղափոխութեանը, կալվածատերերի և կապիտալիստների տիրապետութեան որոք տեղի չի ունեցել գյուղական տնտեսութեան զարգացումը, լերը գյուղացիական տնտեսութեանների հիմնական մասսայի քայքայման հաշվին տեղի լեր ունենում գյուղի կուլակային վերնախավի տնտեսութեանների վերելք: Այդ ուղին կապիտալիստական ուղին էր: Պոռոր տնտեսութեանների քանակը հեղափոխութենից առաջ իրոք վոր մեծանում էր: Շուկա դուրս բերվող թե հացը, և թե այլ գյուղատնտեսական մթերքներն ավելի շատ էին, քան ալժմ, խորհրդային իշխանութեան որոք:

Յեթե խորհրդային իշխանութեանը ներկայումս ազատութուն տա կուլակներին, հարկերով չսեղմի նրանց, թույլ տա հողը վաճառելու, թույլ տա, վոր կուլակները գյուղացիներին շահագործեն, կուլակներին վարկեր տա—գյուղական տնտեսութեանն անպայմանորեն կբարձրանար, կբարելավվեր, կամրանար, սակայն չքավոր և միջակ տնտեսութեանների հաշվին: Ի հարկե կուլակային տնտեսութեանը խոռոր տնտեսութեան է: Ապրանքային հացը մեր լերկրում նույնպես կշատանար և գյուղական տնտեսութեանն աստիճանաբար կանցներ մեքենայի աշխատանքին: Սակայն այդ բարելավումից կողովելին միմիայն կուլակները: Գյուղացիների մեծամասնութեանը կմնար նույնպես աղքատ, մերկ և կաշխատեր կուլակային հողում իրրե բատրակ:

Պորհրդային իշխանութեանը թույլ չի տա, վոր գյուղական տնտեսութեանն այդ ուղիով զարգանա:

Պորհրդային իշխանութեանը կուլակային խոռոր տնտեսութեանների զարգացմանը նպաստել չի կարող և չի նպաստի:

Կո արդյոք գյուղական տնտեսութեանը խորհրդային լերկրում բարձրացնելու մի այլ ուղի: Այո, կա:

Այդ ուղին գյուղական սոցետութեանը միացնելու (կամ ինչպես ասում են կոլեկտիվացնելու, հասարակականացնելու), չբավոր յեվ միջակ մանր սոցետութեանները միացնելու յեվ խոսուր կոլեկտիվ սոցետութեաններ զարմեցնելու ուղին է: Այս ուղիով ընթացալ կաբելի յե միմիայն էսոհրդային յերկրում:

Այն գյուղատնտեսական մեքենան, (տրակտոր, կալտոդ, սերմազտիչ մեքենա և այլն), վոր անհատ գյուղացին անզոր է գնելու, կարող է գնել կոլեկտիվը, կարող են գնել տասնյակներով և հարյուրներով միացած գյուղական ծխերը:

Այն գյուղատնտեսական գործիքը, վորն իր ծախսերը չի հաշուում անհատ չքավոր կամ միջակ գյուղացու միջոցով մշակվող փոքրիկ հողակտորում, ձեռնտու չի և շատացնում է կոլտնտեսությունների և կոմունաների գյուղացիական տնտեսությունների չեկամուտը:

Ներկայումս արգեն գյուղացուն ունեն մի քանի տասնյակ հազար կոլլեկտիվ տնտեսություններ և ամեն տեսակի գյուղատնտեսական ընկերություններ: Տարեցտարի նրանց թիվը մեծանում է: Խնչձու: Վերովհետե գյուղացիներն իրենք են տեսնում իրենց տնտեսությունների միացումից և կոլլեկտիվացումից ստացվող ոգուտները:

Որինակ, Հյուսիսային Կովկասում կոլլեկտիվ տնտեսությունների մեկ լուրաքանչլուր ուսողին 10 ռուբլի ավելի չեկամուտ է ընկնում, քան անհատ գյուղացիական տնտեսություններում:

Կոլտնտեսություններում անասուններին և ինվենտարն ավելի լավ են ոգտագործում:

Կոլտնտեսությունների մեծ մասն արգեն անցել է բազմադաշտ սերմավորության, մինչդեռ անհատ-գյուղացիների տնտեսությունների մեծ մասը մինչև այժմ չեռադաշտ սխտեմն է կիրառում:

Համարյա բոլոր կոլտնտեսություններն էլ գործ են ածում լավորակ սերմեր:

Դրա հետևանքն այն է լինում, վոր կոլտնտեսությունները համարյա շարունակ բարձր և շատ բերք են տալիս, քան անհատ-գյուղացիների տնտեսությունները: Կոլտնտեսությունները զարգացնելը կարևոր է և այն պատճառով, վոր նրանք անհամեմատ ավելի մեծ տոկոսով ապրանքային հաց են տալիս, քան անհատ տնտեսությունները (12% ի փոխարեն՝ 30%):

Գյուղատնտեսական միավորումներից ստացվող ոգուտն այնքան մեծ է և ակներև, վոր վերջերս հարյուրներով նորանոր միավորումներ են առաջանում: 1928 թվի գարնանը, ցանքից առաջ, միմիայն Սիրիերում կազմակերպվել են 510 նոր կոլտնտեսություններ:

Մոգրիկի շրջանում, վորտեղ կոլտնտեսությունների բերքը $15-20\%$ -ով ավելի բարձր է, քան անհատ տնտեսություններինը, 1928 թվի գարնանը կար 320 կոլտնտեսություն:

Սորերդալին կառավարությունն ամեն կերպ ոժանդակում է ցուլց տալիս հողի կոլլեկտիվ մշակմանը և միասնական

տնտեսավարութեանն անցնող գյուղացիներին: Կոլտնտեսութուններում առաջին հերթին կատարվում է հողաշինարարութիւն: Անասուն և խնամար գնելու համար վարկեր են տրվում և փոխառութիւններ արվում առաջին հերթին գյուղատնտեսական կոլլեկտիվներին, ընկերութիւններին և արտելներին: Յեզ կոլլեկտիվ տնտեսութիւններին առաջին հերթին տրվում են գյուղական տնտեսութեանն անհրաժեշտ արդյունաբերական ապրանքներ: — Գլխավորապէս գյուղատնտեսական գործիքներ և մեքենաներ՝ դռթաններ, տրակտորներ, կալախներ և ցանող մեքենաներ:

Մեր լերկրի գյուղական տնտեսութիւնը միմիայն միավորման և կոլլեկտիվացման միջոցով իրոք կկարողանա հաստատ քայլերով առաջ գնալ, միմիայն գյուղացիական տնտեսութիւնների միավորումով կարելի կլինի չբավոր և միջակ գյուղացիները դուրսընդուր բարելավել:

Ուստի և կոմերիտմիութիւնը գլուղում ամեն կերպ պետք է աջակցի գյուղացիական տնտեսութիւնների միավորմանը և գյուղացիներին բացատրի միավորման բոլոր ոգուաները:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Վորո՞ճք էն գեպի խոտը հնգեսութիւնը ճանող գյուղի ուղիները:

2. Ի՞նչ ուղիի համար է պայքար մղում Խորհրդային իւլիսութիւնը յեզ ինչո՞ւ:

ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԽՈՒՄ-ի գյուղական տնտեսութեան վերակառուցման գործում մեծ նշանակութիւն ունեն խորհրդային ԽՍՀՄ-ի ու պետական խոշոր տնտեսութիւնները: Խորհրդային տնտեսութիւններն առաջ լսկան Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո՝ նախկին մի շարք կալվածատիրական տնտեսութիւնների տեղերում: Խորհրդային տնտեսութիւններին հատկացվեց մոտ 4 միլիոն հեկտար հող (3,6 միլիոն հեկտար):

Ի՞նչ ոգուաներ կարող են տալ խորհրդային տնտեսութիւնները:

Նախ և առաջ խորհրդային տնտեսութիւններն ունեն խոշոր գյուղական տնտեսութիւնների բոլոր առավելութիւնները, նրանցում լեղած աշխատանքը կատարվում է լավագոյն գյուղատնտեսա-

կան մեքենաների միջոցով, ցանքը՝ ընտիր սերմերով և ունեն
բարձր բերքատվություն: Խորհանձնետնայինները ծախս են մեծ
սովորած ապրանքային հաց: Խորհանձնետնայիններից շատերում
գործ և ածվում միմիայն բերքի $\pm 0^0/0$ -ը. իսկ մնացած $60-0/0$
ապրանքային հացը վաճառում են:

Մենք արդեն կարդացինք, թե ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական տն-
տեսության համար ներկայումս ինչ նշանակություն ունի ապ-
րանքային հացի քանակն ավելացնելը: Ուստի, վերջին ժամա-
նակներս կոմունիստական կուսակցությունն ու խորհրդային իշ-
խանությունը հատուկ ուշադրություն են դարձրել չեղած խորհ-
անտեսությունների աշխատանքները բարելավելու և նորերը
կառուցելու վրա:

Համ. Կ. Կ. (բ) Կ. Կ.-ի հուլիսյան (1928 թ.) պլենումը վո-
րոշել է մոտակա հինգ տարիների ընթացքում կազմակերպել նոր
և խոշոր խորհանտեսություններ, վորոնցից կարելի է կլինի ստանալ
տարեկան մոտ 100 միլիոն փութ ապրանքային
հաց և այդ խորհանտեսությունների կառուցման աշխատանքն
սկսել արդեն 1928 թվից:

Խորհանտեսությունները լինելու չեն տասնյակ հազար զես-
յատիներով հող ունեցող հսկայական տնտեսություններ, իս-
կական հացի ֆարրիկաներ, վորոնք կտան ապրանքային հացի
65—70 տոկոսը և ավելին:

Բացի դրանից, խորհանտեսությունները մեծապես ոգնում
են գյուղացիական տնտեսությունների վերակառուցման գործին,
գյուղացիությանը սերմեր մատակարարելով և գյուղացիական
դաշտերն իրենց տրակտորներով վարելով:

ՇԱՐԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՇԱՄԱՐ

1. Խճուլ խորհրդային իշխանությանը Խորհանձնետնային-
ների հողերը չի բաժանելու գյուղացիներին:

2. Խորհանձնետնայիններն ինչպե՞ս են ոգնում ժողովրդա-
կան ճանապարհի ամրացմանը:

ԶԳԱՎՈՐԸ, ՄԻՋԱԿԸ ՅԵՎ ԿՈՒՆԱԿԸ

Դյուզում հաճախ կարելի չէ այսպիսի խոսքեր լսել. Թնչ կարիք կա գյուղացիներին առանձին առանձին խմբերի բաժանել: Դե գյուղացին գյուղացի չէ ելի. Թնչ նշանակութիւն ունի, վոր մեկը մյուսից քիչ ավելի հարուստ է կամ քիչ ավելի աղքատ. նրանք բոլորն էլ իրար չեղբայրներ են, նույն գյուղացիական միութեւն արլունից: Թնչ՞ գյուղացիների ամբողջական ընթանիքը մասմաս ա՛նել, ինչ՞՞ նրա մեջ չերկպառակութիւն մտցնել և գյուղացիների ճակատին չքավոր և կուլակ անունները կպցնել:

Սակայն գյուղացիներին խմբերի բաժանելը ճիշտ է, քանի վոր գյուղացիութիւնն իր կազմութեամբ միատարր չէ: Յան ուրիշի աւելանալով ոգավող յեկ այդ աւելանալով հարստացող հարուստ գյուղացիներ, վորո՞նք կազմում են գյուղի փոքրամասնութիւնը: Դրանք կուլակներն են յեկ գյուղի բուրժուազիան: Կան տնտեսներ քիչ գյուղացիներ, վորո՞նք մանր տնտեսներն են յեկ վաճառ բանվորական ուժի ոգնութեան կարող են. գրանք միջակ գյուղացիներն են: Մրանք ուրիշի աւելանալով ապրողներից հարբեղում են: Կա այնուհետեւ գյուղի յաւորների զգալի մի խումբ, գյուղացիութեան այս խումբն ունի սակավագոր տնտեսութիւն. վոյ լծկան ունի, վոյ էլ ինվենտար: Զքավոր տնտեսութիւնը շնորհիվ իր թուրութեան այնքան քիչ արդիւնք է տալիս, վոր չքավոր գյուղացին չի կարողանում իր ստացած չեկամուտով իրեն կերակրել և ստիպված է տարվա վորոշ մասը վարձու աշխատանք կատարել: Վերջապէս կան գյուղում ճայեկ բացառիկներ, վորո՞նք վոյ մի սեփականութիւն չունեն յեկ բազայի բանվորների նման ստիպված վաճառ աւելանալ են կատարում: Մրանք արդեն վոյ քե գյուղացիներ են, այլ գյուղատնտեսական բանվորներ են:

Մինչդեռ ցարական կառավարության և կալվածատիրական-կապիտալիստական հասարակարգի հենարանը կուլակությունն ու ունեւոր գյուղացիությունն էր, խորհրդային իշխանության հենարանը հանդիսանում են բատրակներն ու չքավորները: Միջակ գյուղացիությունը բանվոր դասակարգի զաշնակիցն է:

Ինչո՞ւ չէր ցարական կառավարությունն ու կալվածատիրական-բուրժուական պետությունը կուլակի վրա հենվում, իսկ խորհրդային իշխանությունը հենվում և բատրակների ու չքավորների վրա, միաժամանակ զաշն կապելով գյուղացիության ամենամեծ խմբի—միջակների հետ:

Վորովհետև կուլակը՝ վորպես գյուղի սեփականատեր, վորպես շահագործող, վորպես գյուղացիության ահադին մասսաների կարիքի ու քալքայման հաշվին հարստացող, կալվածատերերի, կապիտալիստների և ցարական չինովնիկների հետ միասին դեմ էր բանվոր դասակարգին և աշխատավոր գյուղացիությանը:

Խորհրդային իսխանությունն ու բանվոր դասակարգը հենվում են բաճրակների յեվ չբավորների վրա, ապրում են միջակ գյուղացիների հետ համեքաօխ յեվ զաճեպցած, վորովհետեւ բաճրակներն ու չբավորներն ոգնում են բանվոր դասակարգին՝ պաշարելու նոր սոցիալիսական հիմունքներով հասարակությունը վերակառուցելու համար. իսկ միջակը, քեյեվ իր ճեռեսական գրուքամբ բուրժուազիայի յեվ բանվոր դասակարգի մեջտեղն է զճեվում, այնուամենայնիվ ամենից ավելի շահագրգռված է բանվոր դասակարգին պաճապանելու յեվ վոյ քե բուրժուազիային:

Այս արդեն վկայում է, վոր գյուղացիներին՝ չքավորներին, միջակների և կուլակների բաժանելը չարամիտ մարդիկ չեն վոր հնարել են, այլ այդ բաժանումը կատարել է ինքը՝ կյանքը, վոր կան զանազան պայմաններում ապրող գյուղացիության զանազան խմբեր, թեև հաճախ նրանք իրենց հագուստով նույնն են:

Գյուղացիները նոր չեն, վոր զանազան խմբերի յին բաժանված, այդ բաժանումը կար նաև հին հասարակարգի որո՞ք. այդ ժամանակ դեռ գոյություն ունեյին գյուղում չքավորներ, միջակներ և կուլակներ:

Սակայն գյուղացիների այդ խմբերի դրությունը գյուղում, խորհրդային իշխանության որոք խիստ փոփոխման յենթարկվեց, ինչպես փոփոխության յենթարկվեցին նաև գյուղի զարգացման պայմանները:

Լիճ գյուղի տերը հաճեցիսացում եր կուլակն ու ուճեվոր գյուղացիքն: Գյուղացիները այդ շերտը գոյանում եր ի հաշիվ այն միջակ գյուղացիական տնտեսությունների, վորոնք շարունակ քայքայվելով դառնում ելին չքավոր տնտեսություններ:

Հեղափոխությունից առաջ գյուղի շերտավորումը կատարվում եր շատ արագ կերպով: Այդ նշանակում է, վոր միջակ գյուղացիությունն անընդհատ քայքայվում է ավերվում եր: Այդ քայքայվող և ավերվող միջակ գյուղացիությունն ստեղծում եր իրենից մեկ կողմից կուլակային տնտեսություններ մյուս կողմից՝ գյուղացիության չքավոր-բատրակային շերտեր:

Գյուղի վերաբաժանումը 1917 թվից մինչեվ 1919 թվից

1000 գյուղացիական տնտեսության ընկնում եր. —

1917 թ. 1919 թ.

Չցանված 113 66

10 դես. ավելի ցանված 51 15

Մեկ կողմից ստեղծվում եր գյուղի բուրժուազիան, մյուս կողմից՝ աղքատանալով, միջակ տնտեսությունների մի զգալի մասը դառնում եր չքավոր տնտեսություն և առաջ ելին դալիս ահագին թվով վարձու բանվորներ ու բատրակներ:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ տարբերություն կա չքավոր, միջակ և կուլակային տնտեսությունների մեջ:

2. Ո՞ւր եր տեղում եին գյուղից կուլակների օբյեկտները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՅՈՒՂԻ ԶԳԱՎՈՐԸ, ՄԻՋԱԿԸ ՅԵՎ ԿՈՒԼԱԿԸ

Ինչպե՞ս է Խորհրդային գյուղի վիճակը:

Խրականությունը ցույց է տալիս, վոր Խորհրդային իշխանության որո՞ք գյուղում կարգերը փոխվել են: Նախ և առաջ հեղափոխության հետևանքով կուլակի ուժն զգալիորեն պակասեց, մյուս կողմից չքավոր տնտեսությունների մի մասը, ընդարձակելով իր հողի տիրապետությունը ի հաշիվ կալվածատիրական հողի, հասավ միջակների դրությունը: Բացի դրանից, ներկայումս այլևս միջակ գյուղացիությունը չի աղքատանում, այլ ընդհակառակը, չքավոր տնտեսությունների մի զգալի մասը դառնում է միջակ: Ուրիշ խոսքով, չքավոր տնտեսությունների մի մասը տարեց-տարի մոտենում է միջակ տնտեսություններին, վորի շնորհիվ մի-

ջակ տնտեսութիւնների թիվը լուրաքանչյուր տարի աւելի և աւելի մեծանում է:

1924/1925 թվին լուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսութիւններից միջին հաշվով 65-ը միջակ տնտեսութիւնների, իսկ 1926/1927 թվին—66-ը:

Այստեղ մենք տեսնում ենք, վոր միջակ տնտեսութիւնների թիվը լուրաքանչյուր տարի աճում է:

Իսկ չքավոր տնտեսութիւնների թիվը, ընդհակառակը, պակասում է: Այդ չերևում է հետևյալ թվերից.

1924/1925 թ. լուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսութիւններից 24-ը չքավոր էր, իսկ 1926/27 թ.—20-ը:

Խորհրդային իշխանութիւն որոք, ներկայումս միջակ տնտեսութիւնները կազմում են ԽՍՀՄ-ի ամբողջ գյուղացիական տնտեսութիւնների չորրորդ մասը: 1926/27 թվին ԽՍՀՄ-ի 110 միլիոն գյուղական բնակչութիւնից մոտավորապես 77 միլիոնը միջակներն ու նրանց ընտանիքների անդամներն էին:

Այդ պատճառով էլ մենք տեսնում ենք, վոր հեղափոխութեան հետեւանքով գյուղը միջակացել է: Գյուղացիական տնտեսութիւնների մեծամասնութիւնը բաղկացած է միջակ տնտեսութիւններից:

Կան նաև այլ տվյալներ, վորոնք ցույց են տալիս, վոր Խորհրդային գյուղի կենտրոնական տնտեսական գեմքը հանդիսանում է միջակը:

Յեթե մենք վերցնենք կարևորագույն լերկրագործական շրջանների գյուղացիական տնտեսութիւնների ինվինտարի ընդհանուր արժեքը, կտեսնենք, վոր մեռչալ ինվինտարի ամհնամեծ արժեքն ընկնում է միջակ տնտեսութիւններին: Այսպես, որինակ, Ուկրաինայի գյուղացիութիւն միջակ խմբի մեռչալ ինվինտարի արժեքը կազմում է Ուկրաինայի միացած ամբողջ գյուղացիութիւն մեռչալ ինվինտարի արժեքի մոտ 72% -ը, Հյուսիսային Կովկասում—մոտ 75% -ը, Ուրալում— 58% -ից աւելի:

Նույնպիսի զրութիւն մեջ է այդ շրջաններում նաև թկաններին վերաբերյալ գործը: Լծկանների հիմնական, ամհնամեծ մասը գտնւում է միջակների ձեռքին (Ուկրաինա— $76,8\%$, Հյուսիսային Կովկաս— $76,5\%$, Ուրալ— 74%):

Յեթե հեղափոխութիւնից առաջ արտադրութիւն միջոցների հիմնական մասսան (որինակ, ինվինտարը, անասունը) գյուղի բուրժուազիային և կալվածատերերին էր պատկանում, Խորհրդ-

դային իշխանությունն որոք արտադրություն միջոցների ամենամեծ մասը գտնվում է ավելի բազմամարդ մի խմբի—միջակ գյուղացիների ձեռքին:

Այդ վկայում է, վոր խորհրդային իշխանությունն գյուղի վերաբերյալ ունեցած ճիշտ քաղաքականությունը վոչ միայն միջակների քայքայման առաջն է առել, այլ ընդհակառակը մեծացրել է միջակ տնտեսությունների քանակը և միաժամանակ փոքրացրել՝ չքավոր տնտեսությունների քանակը:

Հողի մասնավոր սեփականությունն վերացումը, հողը պետական սեփականությունն դարձնելը, չքավորներին պետական ոգնություն հասցնելը, սակավագոր և միջակ գյուղացիներին կոոպերացման լենթարկելն ու վարկավորելը, ճիշտ հարկային քաղաքականությունը—այդ ամենի շնորհիվ խորհրդային իշխանության որոք գյուղի «ապագագյուղացիացումը» կանգ առավ:

Կուլակային տնտեսությունը—վոչ թե աշխատանքային, այլ **շահագործման ճեղքություն է:** Կուլակն ել այնպիսի շահագործող է գյուղի չքավորներին, ինչպես կալվածատերը և կապիտալիստը:

Կուլակային տնտեսությունը հենց նրանով է տարբերվում միջակ և չքավոր գյուղացու տնտեսությունից, վոր կուլակը վոչ թե իր կամ իր ընտանիքի անդամների աշխատանքով և հարստանում, այլ ուրիշի աշխատանքը շահագործելով: Կուլակը կամ իր տնտեսության աշխատանքի համար կոպեկներով բատրակներ է վարձում և հարստանում և նրանց աշխատանքի հաշվին, կամ իր անասունն ու ինվենտարը վարձով տալիս և գյուղի չքավորներին և դրա դիմաց ստանում և չքավոր գյուղացու արշունքը տինքով ձեռք բերած բերքի մի զգալի մասը, կամ թե չքավորների վարկով սերմեր և տալիս, վորի դիմաց ստանում և չքավորի բերքի մեկ յերրորդը կամ կեսը: Շատ կուլակներ ել հարստանում են չքավորներին բեքեթ **առաջ հացի** կամ վաշխառուական տոկոսներով փողի վարկ տալով: Գարնանը և ամառվա սկզբին գյուղի չքավորներն առանձնապես հացի մեծ կարիքի մեջ են լինում: Չքավորների հացը մինչև հաջորդ բերքը չի բավականացնում և նա դիմում է կուլակի «ոգնությանը»: Չքավորն աշնանը կուլակին տալիս է՝ մեկին մեկ ու կես, յերկու և յերեմին ել ավելի: Վերջապես շատ կուլակներ հանդիսանում են գյուղում իրրև առևտրականներ և մեծաքանակ դնորդներ: Այդ բոլոր զեպքերում կուլակն ապրում է ի հաշիվ ուրիշի աշխատանքի և հանդիսանում և իրրև շահագործող:

Հեղափոխությունից առաջ, կապիտալիստների յեվ կալվածատերերի իշխանությանն որո՞ք վոյ վո՞ք արգելք յեր հանգիստեում կուլակների՝ գյուղացիներին քալանջուեմ: Ընդհակառակը ցարական կառավարությունն ամեն կերպ նպաստում եր կուլակներին: Կուլակը յուրաքանչյուր դեպքում ինչ համար պահաս հարկ եր տալիս, քան չքավորը: Ցարական կառավարությունն ուժանդակում եր կուլակներին առանձին խուտորներ կազմելու, վորի համար նրանց լավ հող եր հատկացնում: Ցարական դատարանը կալվածատերերի կամ կուլակների և գյուղի չքավորների միջև տեղի ունեցած հողալիս և մարգագետիններին վերաբերյալ վեճերը լուծելիս, միշտ կալվածատերերի և կուլակների կողմն եր անցնում: Իսկ չքավորը վոչ մի տեղից ոգնություն չունեւր: Վոչ միայն չքավոր գյուղացիների աղքատությունը, այլև նրանց անողնաշար լինելը նպաստում եր կուլակներին՝ իրենց տնտեսությունն ամրացնելու և դառնալու գյուղական աշխարհակերներ: Ահա թե ինչու հեղափոխությունից առաջ արագ կերպով աճում ելին կուլակալին տնտեսությունները, իսկ գյուղացիությունը քայքայվում եր:

Անցյալ դրույցում մենք կարդացինք, վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից առաջ գյուղում գյուղացիական տնտեսությունները մեծ մասամբ քայքայման ելին չենթարկվում և տեղի չեր ունենում կուլակի աճում: Խորհրդային իշխանությունն ամեն մի միջոց գործ ե դնում, վորպեսզի թույլ չտա, վոր գյուղացիները քայքայվեն:

Հեղափոխության բոլոր տարիներին Խորհրդային իշխանությունն ոգնել և ոգնում ե գյուղի չքավորներին, նրանց ցանքի համար վարկով սերմացու տալով: 1918 թվից մինչև 1927 թիվը Խորհրդային իշխանությունը չքավոր և սակավագոր գյուղացիներին ընդհանուր առմամբ տվել ե մոտ 200 միլիոն փութ սերմացու վառել: Այդ վարկի կիսից ավելին (հարյուր միլիոն փթից ավելի) տրվել և անվերադարձ:

Սերմվարկերը գյուղացիական տնտեսություններն ամրացրին և գյուղական տնտեսությունը հետզհետե սկսեց պատերազմի ու աճերեւոյի տարիների հեքեանքով առաջ չեկած ավերումից փրկվել: Որինակ, 1922 թ. յուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսության ընկնում եր 7 չցանված տնտեսություն: 1925 թ. յուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսության ընկնում եր չցանված միմիայն 4 տնտեսություն:

Նույնպէս պակասեց սակավ ցանք ունեցող՝ չերկու դեպքա-
տինից վոչ ավելի ցանող տնտեսութիւնների քանակը: 1922
թվին տնտեսութիւնների 100-ից 46-ն աղպխի տնտեսութիւն-
ներ էին, իսկ 1925 թ.— 33-ը:

Հետագա տարիներում ցանքազուրկ և սակավացանք գյու-
ղացիական տնտեսութիւնների քանակը տարեց-տարի պակա-
սում է:

Յուրաքանչյուր գյուղացու չէ հայտնի չե, վոր ցանքազուրկ
և սակավացանք տնտեսութիւնների մեծ մասը կազմում էին
չգավոր հեռուքութեան:

Հասկանալի չէ, վոր գյուղի ցանքազուրկ և սակավացանք
տնտեսութիւնների քանակը պակասելով, պակասում է ճաշի
գյուղի չգավորութիւնը: Յեւ իսկապէս, Խորհրդային Միութեան
գյուղերում քանի գնում, այնքան ավելի չե պակասում չա-
վորութեան:

Իհարկէ, ամեն քիչ ցանք անող էլ չգավոր չե: Յերբեմն
գյուղացին քիչ ցանք և անում, սակայն շատ անասուն ու ին-
վինտար և ունենում, վորը նա չքավորներին և միջակներին տա-
լիս և վարձով: Դիչ ցանք ունեցողների, նույնիսկ ցանք չունե-
ցողների մեջ կան նաև կուլակներ, վորոնք ապրում են ինվին-
տար և լծկան վարձու տալով: Այնպիսի գյուղացի կա, վոր շատ
ցանք ունի, սակայն լծկան և անասուն չունի, և այդպիսի գյու-
ղացին, չնայած անպին ցանքի տեր է, վատ և ապրում, կախ-
ման մեջ է կուլակից, վորը նրան վարկով սերմացու, լծկան
ու ինվինտար և տալիս: Սակայն, չնայած դրան, այնուամենայ-
նիվ ճիշտ կլինի ասել, վոր ցանքազուրկ տնտեսութիւնների քա-
նակի փոքրանալը վկայում է, վոր չքավորների թիվը գյուղում
պակասում է:

Համոզվելու համար, վոր մեր չերկրում իսկապէս չքավորու-
թիւնը քանի գնում, պակասում է, տեսնենք, թե լծկան ունենա-
լու կողմից ինչ գրութեան մեջ են գտնվում գյուղացիական
տնտեսութիւնները:

ԽՍՀՄ-ի բոլոր գյուղացիական տնտեսութիւնների մեկ չեր-
բորդը լծկան բոլորովին չունի: Ինչպէս հետևում ենք, լծկան
վերաբերյալ գործը ավելի վատ է, քան ցանքերի վերաբերյալ:
Սակայն շատ գյուղացիական տնտեսութիւններ սեփական ձե-
լունեն վոչ թե միայն այն պատճառով, վոր չեն կարողանում ձե-
գնել, այլ այն պատճառով, վոր դժվար է ձեռն կերակրել: Զին

իր վրա արված ծախքերը չի հանում: Այնուամենայնիվ մեր գյուղերի ձիազուրկ ճեղքները փակվել են: Այսպես, որինակ, Սևահող շրջանի լուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսությունից բոլորովին լծկան չունեին՝

1925 թվին — 43 տնտեսություն

1927 » — 38 »

Ինչպես տեսնում ենք, լծկան չունեցող տնտեսությունների քանակը նույնպես փոքրանում է: Ուրիշ խոսքով պակասում է չքավոր տնտեսությունների քանակը: Բացի դրանից, չքավոր տնտեսությունների քանակի պակասելու պատճառն այն չէ, վոր նրանց մի մասը քայքայվում է: Այդ չքավոր տնտեսությունների մեծամասնությունը չի քայքայվում և չի լքում հողը, այլ ընդհակառակը, ցանքերն ընդարձակելով, տնտեսությունը բարելավելով, աղքատությունից դուրս է պրծնում, անցնում և միջակ տնտեսությունների շարքը:

Տարեցտարի գյուղի չքավորները Խորհրդային խնամությունից մշակելու համար ավելի շատ հող են ստանում: Տարեցտարի միջակ (2-ից մինչև 6 դեյալատ) ցանք ունեցող տնտեսությունների քանակն ավելի է մեծանում:

1922 թվին լուրաքանչյուր 100 գյուղացիական տնտեսություններից 40-ն ուներ միջակ բերք, իսկ 1925 թվին—49-ից ավելին, այսինքն բոլոր գյուղացիական ճեղքների մոտավորապես կեսը: Յեւ 1925 թվից հետո միջակ ցանք ունեցող տնտեսությունների քանակը տարեցտարի մեծանում է:

Մեծանում է նաև լծկաճ ունեցող տնտեսությունների քանակը:

Սակայն միջակ տնտեսությունների քանակի աճման հետ աճում են նաև կուլակները, կուլակային տնտեսությունները: Մենք գիտենք, վոր կուլակն իր տնտեսությունը վոչ թե իր, այլ ուրիշի աշխատանքով է ամրացնում, և հարստանում է բաւարակներին և գյուղի չքավորներին շահագործելու միջոցով: Կուլակը կարողացել է չքավորներից Եւհագործել այն պատճառով, վոր ճաճ ճեղքապես ավելի ամուր է լինել ուժեղ, բաճ սակավագուր գյուղացի: Ճաճ ուճի ԲԵ՝ Իճվճճաւ, ԲԵ՝ աճաւուճ, լինել ԲԵ՝ Խացի ավելցուկ:

Իհարկէ, մեր կուլակը շատ ավելի աղքատ է թույլ և, աւենք, քան ամերիկացի կուլակը: Ամերիկացի ունեւոր գյուղացին (Ֆեր-

մերը) միջանի անգամ ավելի բերք է ստանում, քան մեր կուլակը և ունի շատ խնայողություն՝ թե տրակտոր, թե կալսիչ և թե այլ գյուղատնտեսական գործիքներ:

Ս.ՏԱՍՈՒՑՆԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

100 տնտեսության ընկնում էր.—

	1923/24 թ.	1925/26 թ.
Առանց անասունի	17	15
Մինչև 2 գլուխ ունեցող	63	60
2-ից մինչև 4 գլուխ ունեցող	18	22
4 գլխից ավելի ունեցող	2	3

Սակայն դժբախտությունն այն է, վոր մեր միջակ հառանձնապես չքավոր գյուղացին բոլորովին աղքատ է և չերեկն ըստրկական վիճակի մեջ և ընկնում վարկով 10—15 փութ սերմացու կամ միջանի որով վարձու ձի վերցնելով: Մեր գյուղացիության աղքատ ու չքավոր զբաղվելով քիչ թե շատ ունևոր գյուղացին, վորը հողի մշակության համար վարկով միջանի տասնյակ փութ ցորեն և տալիս կամ՝ մի ձի, հեշտությամբ կարող է կուլակ դառնալ, չեթե նրա գոյության գլխավոր աղբյուրը դառնա այն աշխատանքը, վոր նրա համար կատարելու չեն չքավորն ու միջակը նրանից վերցրած ձիու և վարկ ստացած միջանի փութ հացի համար: Մեր կուլակի տնտեսությունը համեմատած չքավոր և միջակ տնտեսության հետ, այսպես թե այնպես, խոշոր տնտեսություն և: Իսկ խոշոր տնտեսությունը հանդիպ մանր տնտեսության ունի ահագին առավելություններ:

Այսպես, որինակ, Որլովի նահանգում չքավոր տնտեսության մեջ մեկ հոգուն տարեկան ընկնում է 16 ու. 40 կ. չեկամուտ, իսկ խոշոր կուլակային տնտեսության մեջ—103 ու. 3 ուլակային ճեճեսության մեջ աշխատավորների աշխատանքի արտադրողականությունը ավելի բարձր է—վորովհետեւ կուլակն ավելի չե ապահովված արտադրության միջոցներով (ձիերով, ինժեներով), հողն ավելի լավ է մշակվում յեվ ցաւ բերք է ապրիս:

Իհարկէ, ամեն մի գյուղացի, վորն իր տնտեսությունը ճիշտ է վարում, չի նշանակում վոր կուլակ է: Վերջին տարիներս շատ գյուղացիներ Խորհրդային իշխանության ոժանդակությամբ իրենց տնտեսությունը բարելավել են. անցել են բազմադաշտ ցանքաշրջանառության, ընտիր սերմեր են գործածում, վաղ ցել են անում,

անասունները լավ են պահում և լավ էլ կերակրում: Հասկանալի է, վոր այդպիսի տնտեսութուններն ուրիշներից թե հարուստ են և թե հաստատուն:

Սակայն չորս այդպիսի տնտեսութւան մեջ գլուղացին աշխատում և ինքը, իր ընտանիքով, մշտապես բաւարարւոյնը չի վարձում, առևտրով, վաշխառութեամբ չի պարագայում, չի նորկացնում չքավորներին նրանց վարձու ինվենտար և անասուն տալով, մի խոսքով իր տնտեսութունը բարձրացնում և իր աշխատեցնելով, — այդպիսի գլուղացին կուլակ չէ:

Կուլակային ճանաչելուց և կոչվում այն ճանաչելուց, վորք ճանաչողն ունի աշխատեցնելու և ուրիշի աշխատեցնելու յիշատակում և ի հաշիվ ուրիշի աշխատեցնելու:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՅԻ ՀԱՍԱՐ

1. Վաճճ և խորհրդային գյուղի զարգացման առաջնահաշիւութունը:

2. Ինքնուրույն և կուլակի ուժը:

3. Ի՞նչու չէ նա բռնամի գոր խորհրդային գյուղի:

ԲԱՆԿԱՐԱՐՈՒՄԻ ՅԵՎ ԴՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

Պրոլետարիատը գլուղացիութւան ոգնութեամբ իր ձեռքը վերցնելով իշխանութունը, կարող և սոցիալիստական շինարարութւան իր սկսած գործը հաղթական վախճանին հասցնել գլուղացիութւան հետ դաշինք կապելով:

Յերբ խոսվում և պրոլետարիատի՝ գլուղացիութւան հետ ունեցած դաշինքի մասին, այստեղ չպետք և հասկանալ ամբողջ գլուղացիութունը: Բանվոր դասակարգը կուլակի հետ դաշինք չունի և չի չել կարող ունենալ: Բանվոր դասակարգը չքավորներին վրա հենւելով և միջակներէ հետ դաշնակցած՝ կուլակներին գնդ կոչել և մղում: Այսպես և ներկայումս գլուղացիութւան վերաբերյալ կուսակցութւան ունեցած լոզունգը:

Բանվոր դասակարգի և գլուղացիութւան դաշինքի խնդրի վերաբերյալ կուսակցութւան ունեցած լոզունգները միշտ ել նույնը չեն չեղել, այդ լոզունգները փոփոխվել են նայած այն հանգամանքին, թե ինչպիսի խնդիրն էր և կանգնած չեղել հեղափոխութւան առաջ:

Ի՞նչպիսի լոզունգներ և առաջադրել կոմունիստական կուսակցութունը բանվոր դասակարգի և գլուղացիութւան դաշինքի

խնդրի վերաբերյալ սոցիալիզմի համար մղվող կռիվը զանազան դարաշրջաններում:

Բալլիկիկյան կուսակցությունն այդպիսի լերեք լողունք և ունեցել է այդ լողունքներն առաջադրվել են տարբեր ժամանակներում, նախած՝ թե նրանք հեղափոխության վոր շրջանին են վերաբերել:

1905 թ. առաջին հեղափոխության շրջանում, չերը խոսվում էր ինքնակալությունը տապալելու և կալվածատիրական հոգատիրությունը վոլնչացնելու մասին, գյուղացիության վերաբերյալ կուսակցության ունեցած լողունքը խոսում էր ամբողջ գյուղացիությանը կռիվ դուրս բերելու անհրաժեշտության մասին:

Այդ խնդիրն այդպես եր գրվում, վորովհետև նույնիսկ ունեոր և կուլակային տնտեսությունները, ինչպես և քաղաքային բուրժուազիայի մի մասը շահագրգռված էին ցարական ինքնակալության և կալվածատերերի իշխանության տապալմամբ: Այդ պատճառով ել բանվոր դասակարգի կուսակցության լողունքը խոսում էր գյուղացիության բոլոր խավերին կռիվ դուրս բերելու և քեզիսեցապես ամբողջ գյուղացիության՝ հին ուժերից դժգոհ լինելն ոգտագործելու մասին:

Այլ է իշխանության և պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար մղվող պայքարի շրջանի գործը: Ցարի և կալվածատիրոջ դեմ մղվող կռվում բանվոր դասակարգի հետ գնում էր ամբողջ գյուղացիությունը, սակայն կապիտալիստների դեմ մղվող կռվում, պրոլետարիատի դիկտատուրա հաստատելու մեջ բանվոր դասակարգի հետ ամբողջ գյուղացիությունն արդեն չեր գնում և չեր կարող գնալ: Այստեղ արդեն հարկավոր եր մի այլ լողունք: Կուլակային տնտեսությունը շահագրգռված չեր նրանով, վոր պրոլետարիատը բուրժուազիային հաղթի, քանի վոր ինքը կազմում է բուրժուազիայի մի մասը և թշնամաբար ե տրամադրված դեպի պրոլետարիատի դիկտատուրան: Նրա շահերն այստեղ խստորեն բաժանվում են բանվոր դասակարգի շահերից:

Դեռ ավելին. հեղափոխության այդ շրջանում միջակ գյուղացիությունն ել չի կարող բանվոր դասակարգի զաշնակիցը լինել, նա տատանվում է բուրժուազիայի և պրոլետարիատի միջև, հաճախ պրոլետարիատին հակառակորդ դառնալով անցնում է բուրժուազիայի կողմը և լավագույն դեպքում պահպանում և չեղոքի (վոչ սրա, վոչ ել նրա կողմը) սպասողական դրություն:

Այդ պատճառով ել պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար

մղվող պայքարի շրջանում չեր կարելի առաջադրել ամբողջ գյուղացիության հետ դաշինք կապելու լուռնգը:

Այդ շրջանում բանվոր դասակարգի դաշնակիցը հանդիսանում են միմիայն գյուղի չքավորները, այդ պատճառով էլ բանվոր դասակարգի կուսակցությունն առաջադրում է հեղափոխության այլ զարաշրջանի հանգամանքներին համապատասխան մի այլ լուռնգ: Այդ լուռնգը խոսում էր բացվող գասակարգի՝ գյուղի չքավորների, — ամենաչքավոր գյուղացիության, — հեռ ունենալիս՝ գաղթելու մասին: Իսկ ինչ վերաբերում էր միջակների, այսինքն այն ժամանակ պրոլետարիատի խնդիրն այն էր, վոր նա կարողանար չեզոքացնել միջակ գյուղացիությանը, անվստահ պարտեզի ուրախ չեղ մայրաքաղաքի սեղծել, վորոնց ճեղքել միջակը յոյմադրեի չեղ բացվող դասակարգի հեղափոխության դեմ գուրա յգար:

Ուստի ձիշտ եր կուսակցության այն քաղաքականությունը, վորով նա պահանջում էր, վոր բանվոր դասակարգը չքավորների հետ դաշինք կապի և պահանջում էր չեզոքացնել և անվտանգ դարձնել միջակներին:

Յեղ վերջապես իշխանությունը նվաճելուց հետո, լերը պրոլետարիատը լիտ մղեց բուրժուազիայի առաջին հարձակումները, հնարավորություն ստեղծվեց, վոր բանվոր դասակարգը գյուղի չքավորների հետ միասին միջակ գյուղացիության հետ համաձայնություն գա և նրա հետ ամուր դաշինք կապի: Այդ լուռնգը խոսում է բանվոր դասակարգի՝ չքավորների վրա հենվելու, միջակ գյուղացիների հետ ամուր դաշն կապելու և կուլակի դեմ կռիվ մղելու անհրաժեշտության մասին:

Ներկա պայմաններում կուսակցության խնդիրն այն է՝ վոր քան կարելի չե լայն կազմակերպել բանվոր դասակարգի հենարանը կազմող չքավորներին և բաւորակներին, ամրացնել միջակ գյուղացիության հետ ունեցած դաշինքը և կուլակների դեմ կռիվ մղել:

Մենք արդեն գիտենք, վոր հեղափոխության ամբողջ ընթացքում, սկսած այն մոմենտից, լերը բանվոր դասակարգն սկսել է անմիջապես անցնել պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար կռիվ մղելուն, կուլակության դեմ կռիվ է մղվում: Այդ կռիվը չի կարող տեղի չունենալ բանվոր դասակարգի՝ չքավորների վրա հենվելու և միջակների հետ դաշինք ունենալու դեպքում: Պրոլետարական գեոությունը պաշտպանելով չքավորների և միջակ-

ների շահերը՝ կռիվ և մղուժ կուլակների դեմ, վորոնք դեմ չէին լինի չքավորներին սարկացնել, միջակ գյուղացիական տնտեսութեանը վոնչացնել, վորպեսզի իրենք չաղանային, հարստանային և ուժեղանային:

Կուլակի դեմ տեղի ունեցող կռիվը միտք չուներ, լեթե չպետք և հենվել չքավորների վրա և միջակ գյուղացիության հետ դաշինք չկապել: Չքավորների վրա հենվելը միտք չուներ, լեթե կուլակի դեմ չպետք և կռիվ մղել և միջակ գյուղացիության հետ դաշինք չկապել: Միաժամանակ չի կարելի միջակ գյուղացիության հետ ունեցած դաշինքը պահպանել և ամրապնդել, լեթե չքավորների վրա չհենվեն և կուլակի դեմ կռիվ չմղեն:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Իճ, ու յեր կուսակցութեանը փոխում իր լուզուցները գյուղացիության վերաբերյալ:

2. Իճ, ու յե միջակը օտառակում պրոլետարական հեղափոխության ժամանակ:

ԿՈՒԼԱԿՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՄԵՆԱԿՈՒՆԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐՆ ԵՆ

Կուլակները բանվոր դասակարգի և խորհրդային իշխանության թշնամիներն են: Նրանք թշնամի չեն վոչ թե այն պատճառով, վոր վատ են ծնված, այլ այն պատճառով, վոր կուլակի ցանկերն այլ են, բանվոր դասակարգին՝ այլ:

Կուլակներն ամեն կերպ կռիվ են մղում բանվոր դասակարգի և գյուղի չքավորների դեմ: Նրանք փորձում են վիժեցնել բանվոր դասակարգի՝ հացի մթերման վերաբերյալ ունեցած քաղաքականությունը: Նրանք կովում են գյուղացիական դաշտերի հողաշինարարության դեմ, վորպեսզի թույլ չտան, վոր իրենց հողի ավելցուկները վերցնեն և սակավազոր տնտեսություններին լավ հողամասեր տան: Կուլակներն իրենց անպատեններն ու հերկերը թագցնում են, վոր հարկման չենթարկվին: Նրանք փորձում են կամ իրենք խցկվել խորհուրդները կամ այնտեղ մտցնել՝ անգիտակից միջակներից և չքավորներից, իրենց դուզուկի տակ պարող և իրենց ձախակցող «չենթակուլակներին»:

Կուլակները քե խոսքով չեվ քե գործով կռիվ են մղում, վոր գյուղացիության օճեխությունը սոցիալիստական լեղանակով չկատարվի, վոր գյուղացիական օճեխությունները չմիաց-

վեճ յեվ կոյնեհասութիւններ, արեւներ, ընկերութիւններ յեվ կամուճակներ չկազմեն:

Նրանք այն պատճառով են կոխով մղում, վորովհետեւ նրանց, կուլակներին ձեռնհաս չե, վոր գլուղացիական տնտեսութիւնները միացվեն: Զբաւորի և միջակի՝ հողի կոլեկտիվ մշակմանն անցնելը զրկում և կուլակին սակավագոր գլուղացիներին շահագործելու և գլուղացիական տնտեսութիւնների քայքայման հաշվին հարուստանալու հնարավորութիւնից:

Մենք անցյալ գլխում կարդացինք, վոր Սորհրդային Միութեան գլուղացիական տնտեսութիւնները մեծամասնութիւնը կազմում են միջակ հեհեսութիւնները: Սորհրդային գլուղի մեծ ուժը կազմում են միջակները: Այդ շատ լավ են հասկանում կուլակները, և բանվոր դասակարգի ու գլուղի չքավորի գեմ կոխով մղելիս նրանք ամեն կերպ աշխատում են իրենց կողմը քաշել միջակ գլուղացիութեանը:

Կուլակներին ասում են, վոր գլուղի չքավորները չքաններ ու հարբեցողներ են և միմիայն այդ և պատճառը, վոր իրենց տնտեսութիւնը չեն կարողանում բարձրացնել: Կուլակներն ասում են, վոր Սորհրդային իշխանութիւնն ունում և այդ չքաններին և հարբեցողներին և նրանց վրա իղուր փողեր և վատնում: Կուլակներն իրենց վոչ թե շահագործողներ, աշխարհակերներ են համարում, այլ աշխատասեր, լավ տնտեսավարներ և հավատացնում են, վոր չեթե Սորհրդային կառավարութիւնը նրանց չենել, նրանցից մեծամեծ հարկեր չվերցնէի, հողի վաճառք թույլ տա, նրանց՝ կուլակներին վարկեր և մեքենաներ տա, այն ժամամանակ Սորհրդային գլուղական տնտեսութիւնը կբարեկամվի: Կուլակները համոզում են միջակներին՝ կոլեկտիվներին, կոոպերացիային և «կոմունային» մեջ չմտնել: Այնտեղ իրը թե գլուղացին դառնում և բատրակ և կորցնում և իր տնտեսութիւնը:

Կուլակները փորձում են համոզել միջակ գլուղացիութեանը, վոր նա իր հացը քաղաքում չծախի:

Ծիջտ են արդոք այդ կուլակային խոսակցութիւնները: Ծիջտ և արդոք, վոր միջակին ձեռնտու չե իր տնտեսութիւնը կոոպերատիվ և սոցիալիստական լիզանակով դարգացնելը: Զեռնտու չե՞ արդոք, վոր միջակը կուլակների հետ նույն ճանապարհով ընթանա:

Պոյ: Գլուղակաճ հեհեսութիւնը կուլակային յեվ կապիտալիստական յեղաճակով զարգացնելը ձեռնհաս չե վոյ միայն

գյուղի չթափարկեցին, այլեւ միջակեցին: Մենք գիտենք նույնպէս, վոր գյուղական տնտեսութիւնը կապիտալիստական չեղանակով զարգացնելով, միմիայն վտարածի միջակները կարող են բարելավել իրենց դրութիւնը և ամրապնդել իրենց տնտեսութիւնը: Իսկ միջակների միծամասնութիւնը տարեցտարի ավելի քայքայվում է:

Վերցնենք գյուղատնտեսական մթերքների՝ հացի, չուղի, վուշի և այլ մթերքների գների հարցը: Խորհրդային իշխանութիւնը ձգտում է այն բանին, վոր լերկիրն ալգալիսի մթերքներ շատ արտադրել և այդ մթերքները շուկայում եծաճ լինեն: Այդ անհրաժեշտ է նրա համար, վոր քաղաքների բանվորները կարողանան իրենց աշխատավարձով լավ սնվել և լավ ապրել: Այդ անհրաժեշտ է նաև նրա համար, վորպեսզի մեղ անհրաժեշտ մեքենաներ, տրակտորներ և այլ գործիքներ ստանալու համար կարողանանք արտասահման գյուղատնտեսական մթերքներ արտահանել: Վերջապէս անհրաժեշտ է եժանացնել հում նյութի (վուշի, կանեփի, կաշվի) գները, վորպէսզի կարելի լինի եժանացնել դորժարանային ապրանքների ինքնարժեքը և գործարանային ապրանքները բանվորներին և գյուղացիներին կարելի լինի ավելի և ավելի եժան ծախել:

Գյուղատնտեսական մթերքներն ավելի եժան կարժենան, չեթե կարելի լինի բարձրացնել և ամրացնել ամբողջ գյուղական տնտեսութիւնը, նրա աշխատանքը կատարել մեքենաներով, թույլ չտալ, վոր միջակ և չքավոր տնտեսութիւնները քայքայվեն և նսպաստել, վոր մանր, բաժան-բաժան գյուղացիական տնտեսութիւնները միանան և խոշոր կոլեկտիւիւներ կազմեն:

Ահա, թե ինչով են շահագրգռված բանվոր դասակարգն ու Խորհրդային իշխանութիւնը:

Կուլակները բոլորովին այլ շահեր ունեն: Կուլակին գյուղացիութեան քայքայումը ձեռնտու չէ, վորովհետեւ քայքայված գյուղացուն ավելի հեշտ է իր թակարդը գցել, թալանել, շահագործել և իր համար աշխատեցնել: Կուլակն ունի հացի մեծ պաշար և նրան ձեռնտու չէ, վոր հացը և այլ գյուղատնտեսական մթերքները բարձր գին ունենան, վորպէսզի նա ավելի հարստանա և ավելի շատ վաստակ ունենա:

Դրանք են այն գլխավոր պատճառները, վորոնցով գյուղի կապիտալիստը բանվոր դասակարգի վոխերիմ թշնամին է:

Կուլակութեան գեմ կռիվ մղելը՝ Խորհրդային իշխանութեան՝ գյուղի վերաբերյալ ունեցած հիմնական խնդիրներից մեկն է:

կուլակներին դեմ մղվող կռիվում բանվոր դասակարգը մենակ չէ: Դյուղում բանվոր դասակարգն ունի իր հուսալի հեծաւորներ: Այդ հինարանը բաժարակներն ու գյուղի չբավարճեցնող երեւոյթները:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՑՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Իճյո՞ւ գյուղացիութեանը ձեռնուռ չե՞ն կուլակի՝ հեռու ճուղն ճանապարհով գնալ:

2. Իճյո՞ւ չեն կուլակները կռիւում բանվոր դասակարգի դեմ:

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ—ԳՅՈՒՂԸ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ ՀԱՆԴԻՍԱՆՈՒՄ Ե ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԴԱՇՆԱԿԻՑԸ

Մեր լերկրում ներկայումս ավելի քիչ բաւարակներ և գյուղատնտեսական բանվորներ կան, քան հեղափոխութեանից առաջ: Այդ միանգամայն հասկանալի չէ, վորովհետեւ շատ բաւարակներ խորհրդային իշխանութեանից հող ստանալով և իրենք մշակելով, ստեղծել են իրենց տնտեսութեանը: Բացի դրանից, ալժմ, խորհրդային իշխանութեան որոք, գյուղական տնտեսութեան համար վարձու բանվորական ուժի վոչ մի կարիք չկա: Կալվածատիրական տնտեսութեանները բոլորովին չկան և կուլակային տնտեսութեանների թիւը խստորեն պակասել է:

Գյուղատնտեսական բանվորների մի զգալի մասն աշխատում և պետական տնտեսութեան մեջ՝ խորհրդատնտեսութեանների և անտառային տնտեսութեանների մեջ: Մյուս մասը վարձու աշխատանք է կատարում (շարունակ—կրոր տարին կամ սեզոնով) գյուղացիական տնտեսութեաններում: Բոլոր գյուղատնտեսական բանվորների $\frac{1}{3}$ -ը վարձու աշխատանք է կատարում կուլակային տնտեսութեաններում իբրեւ բաւարակներ:

Ինչպես ֆարրիկանների և գործարանների բանվորները, այնպես էլ գյուղատնտեսական բանվորները սեփական ձեռքով չեն իրենց իրենց հողերը և գյուղատնտեսական բանվորը նույն շահերն ունեն, ինչ վոր տնտեսական բանվոր դասակարգը: Բաւարակները հանգիստանում են գյուղում բանվոր դասակարգի ամուր հեռաւորան ու լավագոյն ոգնականները:

Գյուղի չբանվորները նույն շահերն ունեն, ինչ վոր բանվոր դասակարգն ու բաւարակները. նրանք կուլակներից իրենց շահերով ծաւրբեցնում են: Կուլակները գյուղի չբանվորներին այնպիսի թշնամիներ են, ինչպես բանվոր դասակարգին: Յեւ իրող, չբա-

վորներին ձեռնառու չեն հացի բարձր գները, վորովհետեւ չքավորը հաց չի ծախում: Հաճախ չքավորի ունեցած հացը իր և իր ընտանիքին մինչև նոր բերքը հերիք չի անում: Գարնանը և մայիսի ամիսը չքավորներն իրենք են հաց գնում: հասկանալի է, վոր նրանց ձեռնառու չե թանգ գնով հաց առնել:

Միմիայն Խորհրդային իշխանութիւնը և բանվոր դասակարգի իշխանութիւնը հող տվեց չքավորներին, ոգնում և չքավորներին բարեկալիւ իրենց դրութիւնը և չքավորներին ազատում է կուլակութեան ճանկերից:

Չքավորներին ձեռնառու չե, վոր իրենց տնտեսութիւնները դարձնեն խոշոր կոլեկտիվներ և միմիայն միանալով է, վոր չքավոր գյուղացին կարող կլինի ազատվել հավիտենական կարիքից, աղքատութիւնից և քայքայումից:

Հենց դրանով էլ գյուղի չքավորները հանդիսանում են գյուղում բանվոր դասակարգի և Խորհրդային իշխանութեան հենարանը:

Միջակ գյուղացին աշխատավոր է:

Նա իր տնտեսութիւնը վարում է իր աշխատանքով. միջակները մի մասն է միայն, վոր չերեմն աշխատանքի չեռուն շրջանում—բատրակներ է վարձում: Միջակը նախ և առաջ ուզում է իր տնտեսութիւնն ամրացնել և ամենից շատ վախենում է քայքայումից և աղքատանալուց: Միջակ անհատական տնտեսութեան տեխնիկայի ցածր լինելու դեպքում միջի դժվար է միջակի քայքայումը: Հենց վոր ցանքին կարելու է խփում է, լծկանը սատկում կամ չերաշտը չորացնում է դաշտը, միջակն աղքատանում է, նրա տնտեսութիւնն ընկնում է և նա քայքայվում է:

Միմիայն բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի որոք է, վոր միջակներն իրական սոցալականութիւն և ոգնութիւն են ստանում: Միմիայն Խորհրդային իշխանութիւնն է, վոր միջակներին հարկերի, ինվենտար գնելու և ընտիր սերմեր ձեռք բերելու արտոնութիւններ է տալիս, վորոնցով միջակն իրոք կարող է իր տնտեսութիւնը բարեկալել:

Խորհրդային իշխանութիւնը միջակ գյուղացուն բռնի միջոցով չի մղում կոլեկտիվները: Մենք արդեն կարգացինք, թե ինչպես իրենք՝ գյուղացիները գյուղատնտեսական կոլեկտիվներ են կազմում—վորովհետեւ կոլեկտիվ չեղանակով տնտեսութիւն վարելն ավելի ձեռնառու չե: Կոլեկտիվում աշխատող չորաքանչուր գյուղացի, վոր թե բատրակ, այլ կոլեկտիվի մլուս բոլոր անդամներին համահավասար լիակատար տնտեսատեր է:

Ինչ կողմից ել վոր վերցնելու լինենք, միջակ գյուղացու շահերը կուլակների շահերից ֆարքեւ եմ: Միջակներին ձեռնտու չե կուլակների հետ նույն ճանապարհով գնալ:

Միջակները վոչ թե բանվոր դասակարգի ու գյուղի չքավորների թշնամիները, այլ նրանց բարեկամներն ու դաշնակիցներն են:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ինչո՞ւ յեւ չֆավորեցը բանվոր դասակարգի հեճաճանք գյուղում:

2. Ինչո՞ւ յե միջակից ձեռնտու բանվոր գոսակարգի հեճ միասին անցնել գյուղի վերականգնմանը:

ՊԱՅԳԱՐ ԿՈՒԼԱԿԻ ԴԵՄ ՅԵՎ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԶՔԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

Կուլակցության և խորհրդային իշխանության քաղաքականությունը գյուղում այնպես և գրված, վոր հնարավորություն չի տալիս կուլակին գյուղացիությանը շահագործելու:

Նախ և առաջ կուլակները զրկված են խորհուրդների համար ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից: խորհրդային Միության սահմանադրության (հիմնական որենքի) մեջ ասված ե, վոր ուրիշների աշխատանքը շահագործողները խորհուրդների ընտրության ժամանակ ձայնի իրավունք չունեն:

Խորհուրդը գյուղի մեծ ուժն ե: Խորհրդի մեջ մուտք գործելով, կուլակը նրան կծառայեցներ իր շահագործման և չքավորների դուրսընթացը վատացնելու նպատակներին: Հողաշինարարության—հողի վերաշինության—ժամանակ կուլակներն ոգտվելով իշխանությունից, լավ հողերն իրենց ձեռքը կգցեյին: Զքավորներին արտոնյալ գներով փայտեղեն չեյին տա, ինչպես վոր այդ տրվում և խորհրդային որենքներով: Բոլոր հողային վեճերը կըլուծվեյին կուլակների ոգտին:

Բացի դրանից, խորհուրդները կուլակների ձեռքն ընկնելով, գյուղացիներին ճիշտ կերպով հաբկման չեյին յեճբարեկի, կաշխատեյին ապրոխի կերպով շատ հարկեր առնել չքավորներից և սակավագոր միջակներից, իսկ իրենց չեղբայրների—կուլակների, ամուր տնտեսատերերի վրա թեթև հարկեր կդնեյին: Միւսյանց կոգնեյին հարկերից թաղցնել իրենց վարը, անասունը և գյուղատնտեսական ինվենտարը:

Մինչդեռ խորհրդային իշխանության որենքներով կուլակները պետք և ավելի շատ հարկեր տան, քան միջակները: Որի-

նակի համար՝ 1917 թվին գյուղացիական տնտեսությունները պետք է վճարելին միասնական գյուղատնտեսական հարկ.—

Ամբողջ տնտեսության յուրաքանչյուր 100 ուրլի լեկամբ-տից յուրաքանչյուր շնչին (յուրաքանչյուր բերանին) 30 ուրլի լեկամուտ ընկնելու դեպքում—2 ո. 30 կ.:

Յուրաքանչյուր 100 ուրլի լեկամտից յուրաքանչյուր շնչին 50 ուրլի լեկամուտ ընկնելու դեպքում—արդեն 2 ո. 40 կ.:

Ամբողջ տնտեսության յուրաքանչյուր 100 ուրլի լեկամբ-տից յուրաքանչյուր շնչին 100 ուրլի լեկամուտ ընկնելու դեպքում—12 ո. 70 կոպեկ:

Խճապես եւ գյուղատնտեսական հարկը վճարում միսկի օրջանի հիմ ռուսական գալառում.

Գյուղացիների՝ ըստ լեկամտի ցածր խմբակը յուրաքանչյուր 100 ուրլի լեկամտին վճարում է 2 ուրլի հարկ:

Գյուղացիների՝ ըստ լեկամտի բարձր խմբակը յուրաքանչյուր 100 ուրլի լեկամտին վճարում է 15 ուրլի հարկ:

Տնտեսությունը վորքան շատ լեկամուտ ունենա, նրանից ալնքան ավելի շատ մաս պետք է հատկացնի պետությունը, վորպէս միասնական գյուղատնտեսական հարկ: Հասկանալի լն, վոր ամենամեծ լեկամուտն ունի կուլակալին տնտեսությունը, վորն ավելի շատ ցանք է անում, ավելի շատ ինվենտար և անասուններ ունի, քան միջակը կամ չքավոր գյուղացին:

Մենք կարդացինք, վոր կուլակալին տնտեսություններն աճում են: Կուլակների աճումը կաճեցնեցճիւլ համար Խորհրդային իօթօմոնքյունը մեծամեծ հարկեր է դնում կուլակների վրա:

Համ Կոմունիստական կուսակցության XV համագումարը 1927 թ. դեկտեմբերին իր ունեցած նիստում վորոշել է ունեւոր կուլակալին տնտեսությունների հարկերն ավելացնել:

Որհրդային իշխանությունը հողի վաճառքն արգելում է: Կուլակը սովորաբար շատ ինվենտար և անասուն ունի և կարող է ավելի շատ հող մշակել, քան թե ինքն ունի: Յեթն հողի աղատ վաճառք թուլատրվեր, կուլակները գյուղի չքավորներից հողը կգնելին և նորից կսկսեր գյուղացիությունը քայքայվել և հողազուրկ դառնալ, մի բան, վոր Որհրդային իշխանությունը թույլ տալ չի կարող: Վոր կուլակը կսկսեր չքավորների հողերը գնել, լեթն Որհրդային իշխանությունը հողի վաճառք թույլ

տար, չերեւում ե ասն բանից, վոր կուլակները ներկայումս կապա-
լով ճառ հող եմ վերցնում ասն չքավորներին, վորսնք հնարա-
վորութիւնն չունեն իրենց հողերը մշակելու: Միջին հաշվով կա-
պալով տրվող հողի համարյա մեկ յերրորդ մասը վերցնում են
կուլակները: Հողի վաճառքն արգելելը—գլուղի քաղքայման և
կուլակի աճման դեմ: Խորհրդային իշխանութիւնն մղած պայքարի
միջոցներից մեկն է:

Կուլակին սեղմելով, կուսակցութիւնն ու Խորհրդային իշ-
խանութիւնն ամեն կերպ ոգնում են գլուղի չքավորներին և սա-
կավազոր միջակներին՝ դուրս գալու աղքատ դրութիւնից և ա-
զատվելու: Կուլակների ստեղծած ստրկական վիճակից:

Սակայն ի՞նչ միջոցների չե դիմում Խորհրդային իշխանու-
թիւնը չքավորներին և միջակներին կուլակների ստեղծած ստրկ-
կացութից ազատելու համար:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. ԻճԻՆ՝ Կուլակներին գլուղակա՞ն խորհրդի համար ըն-
տրւելու՞ն կասարելու իրավունք չի տրվում:

2. ԻճԻՆ՝ Ե Խորհրդային Իշխանութիւնը սահմանափա-
կում կուլակութեան անուամբ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶՔԱՎՈՐՆԵՐԻՆ,
ՅԵՎ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԻՋԱԿՆԵՐԻՆ

Նախ և առաջ Խորհրդային իշխանութիւնը չքավորների
հիմնական մասսային հարկերից ազատեց: 1926—27 թվին գլու-
ղատնտեսական հարկից ազատվեցին մոտ 7 միլիոն չքավոր տըն-
տեսութիւններ: Բոլոր գլուղացիական տնտեսութիւնների մեկ
քառորդից ավելին հարկից ազատվեցին: 1927 թ. հոկտեմբերին
Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն մի մանիֆեստ հրատարակեց
(Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան տասնամյակի առթիւ): Այդ մա-
նիֆեստով գլուղատնտեսական հարկից ազատվեցին բոլոր գլու-
ղացիական տնտեսութիւնները (ի հարկե ամենաչքավոր և աղ-
քատ) դարձալ 10%-ը: Այնպես վոր ներկայումս գլուղացիական
ծիւերի մեկ յերրորդից ավելին գլուղատնտեսական հարկ չի վճա-
րում: Բայց դրա փոխարեն ամբողջ հարկերի մեծ մասն առնվում
է կուլակներից:

Հեղափոխութիւնից առաջ, ցարական ռեժիմի որոք հարկե-
րի ամբողջ ծանրութիւնն ընկնում էր գլուղի չքավորների և մի-

Ջակների ուսերի վրա: Գյուղացին յուրաքանչյուր տարի միմիայն հողի հարկ եր տալիս յուրաքանչյուր ղեկատնին 1 ո. 50 կոպ.: Սակայն բացի հողային հարկից, ցարական կառավարութիւնը գյուղացիներից զանազան գլխահարկեր եր առնում: Ամեն մի արական շնչին ընկնում ելին 9 ուրբա (վոսկով) զանազան տեսակի հարկեր: Գյուղացին վորքան ավելի աղքատ եր, կառավարութիւնն այնքան ավելի շատ բաժին եր վերցնում նրա հողից ստացվող յեկամութիւններից իրբն հարկ:

Այլ կ'ըրութիւնը խորհրդային իշխանութիւն որոք "եւրկայումս գյուղացիութեւնը շատ քիչ հարկ ե տալիս, բան ցարի ժամանակ, չնայած վոր գյուղացին այժմ ավելի լավ ե ապրում, քան պատերազմից առաջ ե ավելի շատ յեկամութեւն ե ստանում:

Հարուստ, կուլակային տնտեսութիւններն իրենց յեկամութի 15-ից մինչև 25⁰/₀-ը հարկ են վճարում:

Միջակ գյուղացիական տնտեսութիւնը հողահարկի, գլխահարկի, գեմստվային հարկի համար տալիս եր ամբողջ յեկամութի մոտ 30⁰/₀-ը: խորհրդային իշխանութիւն որոք հարկերը կազմում են միջակ գյուղացու յեկամութի շատ չնչին մասը — 4-ից մինչև 10⁰/₀-ը, չնայած յեկամութի:

Սակայն հարկերից ազատվելը դեռ բավական չե: Անհրաժեշտ ե դեռ ոգնութիւն ցույց տալ չհավոքներին յեվ միջակներին, վորպեսզի մեզնի իրենց անհետութեւնը բարեկամեն: Առաջին հերթին անհրաժեշտ ե հողափոխադրութիւն կատարել: Անհողաշինարարութիւնը—հողացրվածութիւնը, հողերի հետու ե մանր-մունր լինելը—ԽՍՀՄ-ի գյուղական տնտեսութիւնն ամենամեծ դժբախտութիւններից մեկն ե: Մեր յերկրում շատ կան այնպիսի գյուղացիական տնտեսութիւններ, վորոնք 10—15 ե ավելի հողակտորներ ունեն զանազան տեղերում: Կան նաեւ այնպիսի տնտեսութիւններ, վորոնք մինչև 100 կտոր հող ունեն:

Անհողաշինարարութիւնը գյուղացիութեւնը կործանում ե: Միջնակների (μεσα) պատճառով իզուր տեղն ահազին հողեր են կորչում: Նեղ հողաշերտում կատարվող աշխատանքը վոչ թե աշխատանք ե, այլ տանջանք—լծկանը շարժվելու տեղ չունի: Շատ ե շատ գյուղերի մարգագետինները տասից տասնհինգ վերստ հետու յեն գտնվում գյուղից, մինչդեռ այդ գյուղերի կողքին, մոտիկում գտնվող հողերից ոգտվում են ուրիշ գյուղերի գյուղացիները:

Հողի սահմանափորման պատճառով գյուղացիների միջև անսահման վեճեր ե կռիվներ են տեղի ունենում: Դատարաններում հարյուր հազարավոր հողային խնդիրներ են քննվում:

Ամբողջ խորհրդային միութեան մեջ միասնականաց, չեղելու-չերեք տարվա ընթացքում չի կարելի հողաշինարարութիւն կատարել: Այդ աշխատանքը դժվար է և պահանջում է պահպան միջոցներ և տասնյակ հազարավոր հողաշինարարութիւններ, վորոնք մեր չեղկրում դեռ շատ ու շատ քիչ են:

Բայց հողերի մի մասն՝ արդեն հողաշինարարման է լին-թարկված: Միմիայն ՌՍՖՍՀ-ում տասը տարվա ընթացքում (1918 թ. մինչև 1927 թ.) արդեն հողաշինարարման է լինթարկված 100 միլիոն հեկտարից ավելի: Ղրանից չեղեսուն միլիոն հեկտարը ներգլուղյան հողաշինարարութիւն է, իսկ 76 միլիոն հեկտարը՝ միջգլուղյան շինարարութիւն:

Հասկանալի չէ, վոր այդ քիչ է: Հողաշինարարման է լինթարկ-ված մեր չեղկրում դեռևս ամբողջ հողային տարածութեան մի-միայն մեկ ութերորդ մասը:

Հողաշինարարութիւնն արագացնելու համար խորհրդային իշխանութիւնն այդ գործին տարեցտարի ավելի շատ միջոցներ է տրամադրում: Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան տասնամյակի առթիւ ՍՍՀՄ-ի ԿԳՎ վորոշել է չքավոր և սակավագոր միջակ տնտեսութիւնների հողաշինարարութիւնը կատարել պետութեան հաշվով և այդ գործին լրացուցիչ կերպով 1927/28 թ. հատկաց-նել 10 միլիոն ռուբլի:

խորհրդային իշխանութիւնն իր գլխավոր ուշադրութիւնը դարձնում է չքավոր և սակավագոր միջակ տնտեսութիւնները հողաշինարարման լինթարկելու վրա: Կուսակցութեան XV համա-գումարը վորոշել է՝ «հողաշինարարութիւնը կատարելիս պաշտ-պանել չքավոր գլուղացիների շահերը նաև հող հատկացնելու դեպքում», այսինքն, վորպեսդի չքավորներին և սակավագոր մի-ջակներին գլուղին մոտիկ և լավ վորակի հողեր տրվեն:

Ի հարկէ, առաջին հերթին հողաշինարարութիւն է կաար-վելու այն չքավոր և միջակ տնտեսութիւններում, վորոնք միա-նալով կազմել են կոլտնտեսութիւնները, գլուղատնտեսական ընկե-րութիւնները, արտելներ և կոմունաներ, վորոնք հողն ավելի լավ են ոգտագործում, լավ են մշակում և որինակ են հանդիսանում այն գլուղացիների համար, վորոնք դեռևս անհատական տնտե-սութիւն են վարում:

Բացի հողաշինարարութիւնից, խորհրդային իշխանութիւն-ը մեծ ոգնութիւն է կառնում չքավոր լին ոսկավագոր մի-ջակներին՝ սեռմով, լծկանով լին ինվենեսարով:

Մենք արդեն կարդացինք, վոր տասը տարվա ընթացքում գյուղացիութիւնը 200 միլիոն փութ սերմվարկ եւ տրվել: Վերջին տարիներում ցանելու սովորական սերմերի կարիքը պակասել եւ Սակայն մեր գյուղացիութիւնը լավ վորակի սերմեր չունի, չեղածը ցեղավոր սերմեր չեն եւ մեծ բերք տալ չեն կարող: Վատ սերմերը վերջին տարիները փոխարինվում են լավ տեսակի սերմերով, վորոնք մշակվում են խորհրդային սերմատու տնտեսութիւններում: 1925/1926 թ. գյուղացիութիւնը բաժանված եւ լերկու միլիոն փթից ավելի տեսակավոր սերմեր, իսկ 1926/1927 թվին՝ արդեն լերկու անգամ ավելի—4 միլիոն փութ:

Ամեն տարի գյուղացիներին ավելի եւ ավելի շատ բարձր վորակի ցեղային անասուններ են տրվում: 1924 թ. ցեղային խոշոր չեղջերավոր անասուն եւ տրված գյուղացիներին 2.500 գլուխ, իսկ 1925 թ.՝ արդեն մոտ 5000 գլուխ: Ցեղային խոզ՝ 1924 թ.— 15 հազար, 1925 թ.— 27 հազար: Տեսակավոր սերմերը եւ ցեղային անասունները գյուղացու տնտեսութիւնն զգալիորեն բարելավում են:

Խորհրդային իշխանութիւնը չքավոր եւ միջակ գյուղացիութիւն տնտեսութիւնը բարելավելու համար մեծ ոգնութիւն եւ հասցնում նրան վարկերով եւ դրամական փոխատվութիւն միջոցով: Տուրաբանչուր օտրի Խորհրդային մարմինները օգնելով միլիոն ռուբլի վարկեր եւ օալիս գյուղացիներին՝ աճասուճ, ինվեստար գծելու յեւ այլ ճնշեցական կարիքների համար: Վարկերի մեծ մասը օրվում եւ չքավորներին, ապա միջակներին: Վարկերն ոգնում են չքավորներին իրենց տնտեսութիւնը բարելավելու:

Շատ մեծ նշանակութիւն ունի ինվենտարով ոգնութիւնը ցուլց տալը, մանավանդ աշխատանքի չեռուն շրջանում:

Ամենից շատ չքավորները կուլակների ոգնութիւնը դիմում են նրանից՝ ձի, գութան եւ կախիչ ստանալու համար: Վորպեսդի կարելի լինի ոգնել սակավադոր գյուղացիներին կուլակների ստեղծած ստրկացումից ազատվելու համար, Խորհրդային իշխանութիւնը կազմակերպել եւ վարձակաչաճներ, վրտնդից չքավորն ու միջակը կարող են դաշտային աշխատանքների ժամանակ չնչին վարձով նարկավոր գյուղատնտեսական գործիքներ վերցնել: Թեւեւ աչգ վարձակաչանները չեն կարող սպասարկել բոլոր կարիքավոր գյուղացիներին գյուղատնտեսական գործիքներով, այնուամենայնիվ նրանք հսկայական ոգնութիւն են հասցնում գյուղի այն

չքաղորներին, վորոնք ամենից շատ լծկանի և ինվենտարի կարիք ունենա:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՅԻ ՀԱՄԱՐ

II. ԻճԿՈՒՆ Ե ԽԵՐԿԱՎՈՐ ՂՅՈՒՂՈՒՄ ԻՊՊԱՇԻՃԱՐԱՐՈՒՄԵՆ ԿԱՑԱՐԵԼ:

2. ԻճԿՅԵՐ Ե ԽՈՐԻՐՂԱՅԻՆ ԻԵԽԱՆՈՒՄԵՆՆԵՐ ՈՂՆՈՒՄ ԿՐԱՎՈՐ ՏՃՏԵՍՈՒՄԵՆՆԵՐԻ ԲԱՐՃՐԱԳՄԱՆԵՐ:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈԳՆՈՒՄ ԴՅՈՒՂԱՅԻՆԻԹՅԱՆԸ

Վերջին տարիները խորհանձնաւորւցւցները — խորհրդային տնտեսութւոնները — մեծ ոգնութիւն են հասցնում չքաղորներին ինվենտարով: Ահա, իբրև որինակ, Շեվչենկովի, Կրասինի, Կալինինի, Ուզսսայի շրջանի (Ուկրաինայում) «Զերվոնա Զիրկա» և Վոսխոդյաշչեյե սոլնցե» խուտորների գաղթական գլուղացիների նամակը:— «Մենք գաղթականներս,— գրում են գլուղացիք,— մեր խորին շնորհակալութւոնն ենք հալտնում խորհրդային իշխանութւանն ալն հսկայական ոգնութւան համար, վորը նա ցույց տվեց մեզ մեր տնտեսութւան վերականգնման գործում: Մեր մեծամասնութւոնը — չքաղորներս առանց ձիու, առանց ինվենտարի չեյինք կարողանում մեզ հատկացրած հողերը մշակել և ստիպված եյինք այդ հողը կապալով տալ քարթու-կուլակներին ընթրի մի մասը նրանց տալու պայմանով:

Այն փոքր վարկերը, վոր մենք ստանում եյինք կառավարութւոնից, ուտում եյինք, և ամեն տարի ամիւլի և ամիւլի աղքատանում: Այս տարի մեզ մոտ չեկավ ուկրաինական խորհուրդ տեսութւոնների միութւան ներկայացուցիչը և առաջարկեց մեզ փոխանակ դրամական վարկերի, մեր հողերը տրակտորներով մշակել: Բոլոր գաղթականները, բացի առանձին կուլակներից, համաձայնութւոն տվին, թեև քիչ եյին հաւատում, վոր աշխատանքը տնտեսավարի կկատարվի:

Ի մեծ ուրախութւոն մեզ և ի մեծ տրտմութւոն կուլակների վարեցինք բոլոր խամ հողերը ու ցել դարձրինք. աղքատներից մաքրելու համար 5—6 անգամ հողը վարեցինք և ցաքանեցինք և վերջապես ամբողջ դաշտը մաքուր ցորեն ցանեցինք: Այժմ կուլակներն արդեն տրակտորների խմբի աշխատանքի վրա չեն ծիծաղում: Այս տարի (1927 թ.) գլուղացիները մեր ուշո-

նում, անձրևներ չլինելու պատճառով, համարյա աշնանացան չարին, իսկ այն հողերում, վորտեղ արդեն ցանված են, դեռևս ծիլեր չկան: Իսկ մեր գաղթականական ցեղած դառահրում կանաչին են ապիս հասնյակ դեպյաթիններով այնպիսի հրաւալի ցորեներ, ինչպիսին գոյություն չունեն ամենահարուս գերմանական գաղութներում:

Բացի աշնանացան ցորենից, տրակտորները գարնանացանի բոլոր հողերը կրկին անգամ հերկեցին: Մեզ մոտ չկա մի դեսյատին հողամաս, վոր մշակված չլինի և կապալի տրված լինի: Մեզ մոտ չկա մի չքավոր, վոր միքանի դեսյատին ցեղի աշնանացան չունենա:

Յեվ հաջորդ, 1928 թվին, Շեվչենկոյի խորհրտնախոթյունը նույնպես տրակտորներով մշակեց չքավորների հողերը: 1928 թվի հուլիսի սկզբում գյուղացիական դաշտերի գարնանացանները, վորոնք մշակված էլին խորհրտնախոթյունների տրակտորներով, ավելի լավ դրության մեջ էլին, քան մյուս գյուղացիական դաշտերի գարնանացանները. խորհրտնախոթյունը լիովին կատարեց գյուղացիության հետ կապած իր բոլոր պայմանները:

Գործնականում համոզվելով, թե ինչ հսկայական ոգուտ և տալիս հողը տրակտորով մշակելը, Ողեսսայի շրջանի շատ հողատեր ընկերություններ խնդրում են հողը տրակտորներով մշակելու համար իրենց հետ պայմանագրեր կնքել: Մեծ քանակությամբ չքավոր և միջակ տնտեսությունների հողեր մշակելու համար խորհրտնախոթյունները լրացուցիչ տրակտորներ են ուղարկվում:

Յեվ Խորհրդային միության շատ վալրերում շատ հողատեր և գյուղատնտեսական ընկերություններ, խորհրտնախոթյուններ, միություններ նույնպես վորոշել են, ինչպես Ողեսսայի շրջանում, անցնել գյուղացիական հողը տրակտորներով մշակելու լեղանակին: 1928 թվին Սկոպինի և Միջին-Ոկայի գյուղատնտեսական միությունները վորոշել են գյուղացիական դաշտերը մշակելու համար կազմակերպել ռաւկոտային կալոներ: Գյուղական տնտեսության մեջ աշխատող տրակտորների թիվն աճում և: Արդեն 1927 թ. ԽՍՀՄ-ի գյուղերում և ավաններում աշխատում էլին մոտ 30 հազար տրակտոր: Իհարկե, այնպիսի մի հսկա լերկրի համար, ինչպիսին Ռուսաստանն և, —այդ շատ չև Գյուղական տնտեսության տրակտորների կարիքը բավարարելու համար ներկայումս ԽՍՀՄ-ում կառուցվում են նոր հատուկ տրակտորային գործարաններ:

Որոշողային իշխանության կողմից չքավորներին ու միջակներին ցույց տրվող ոգնությունը, վոչ միայն բարելավում է գյուղացիական տնտեսությունները, այլ հողը տրակտորներով, հավաքող մեքենաներով (հաց և խոտ հնձող մեքենաներ) մշակելը գյուղացիներին ցույց է տալիս գյուղական տնտեսությունը միասնաբար և կոլեկտիվ լիզանակով վարելու ամբողջ ոգուտը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ ոգուս է օալիս գյուղից սրակտը:

2. Ի՞նչով խորհանգեսությունները կարող են ոգեկ գյուղացիական հանգությունների բարձրացմանը:

ԿՈԼԵԿՏԻՎԱՅՈՒՄԸ—ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԲԱՐԵԼԱՎԵԼՈՒ ԱՄԵՆԱՃԻՇՏ ՄԻՋՈՑՆ Ե

Գյուղացիական հողերը տրակտորներով հանրորեն մշակելու առաջին խիստ տարում, գյուղացիներն սկսում են հասկանալ տնտեսությունը միասնական լիզանակով վարելուց ստացվող շահն ու ոգուտը և գյուղական տնտեսությունը միասնական լիզանակով վարելու համար նրանք հավաքվում և կազմում են կոլեկտիվներ և ընկերություններ: Ողեստացի շրջանի գաղթականներն իրենց նամակի վերջում գրում են՝ «այն աշխատանքից հետո, վոր մենք տրակտորներով են կատարել, այլեվս չեմք ցանկանում չլավոր մանր հանգություն ունենալ չեվ վորոշել ենք կազմակերպել համացված սրակտային հանգություն, վորի մեջ չեմք լիցելու գյուղացիական առանձին ցանխանգներ: Միզ համար այդպիսի տրակտորային տնտեսություն կազմակերպելու պարտականությունն արդեն իր վրա չե վերցրել Տարաշ Շիվչենկովի անվան խորհտնտեսությունը, վորի հետ մենք պայմանագիր ենք կնագել»:

Ճիշտ այդպես էլ Ռյազանի նահանգում, «Յամսկայա սլոբոդա» ցեղային տնտեսության բՆԻՂԻ ընկերոջ գեկուցումից հետո, վորը վերաբերում եր ցեղային տնտեսության՝ չքավորներին առվուտի (չոնջայի) և կերի ճակնդեղի (բազուկի) սերմերով և գյուղացիական սերմերը գտելու միջոցով ոգնություն հասցնելուն,— Լիպեցկի գյուղի գյուղացիները ցանկություն հալտնեցին կազմակերպել գյուղական ընկերություններ և խնդրում են խորհտնտեսության կոմունիստներին այդ գործում աջակցություն ցույց տալ իրենց:

Հարյուր հազարավոր գյուղացիական տնտեսություններ արշին անցել են հողի կոլեկտիվ, միասնական մշակման լեղանակին: Առանձնապես ուժեղացել է գյուղացիների ձգտումը դեպի կոլտնտեսությունները վերջին ժամանակներս: Համարյա ամեն որ Խորհրդային միության յերբեմն այս, յերբեմն այն անկյունում հարյուրավոր գյուղացիներ մեքենայական ընկերություն, կոլտնտեսություն կամ գյուղական տնտեսությունը միասնական լեզանակով վարելու համար վորեւե այլ միություն են ստեղծում: Հարյուր հազարավոր չքավորներ և միջակներ արդեն համոզվել են, վոր միանալը և կոլտնտեսություններ կազմելն այն միակ հուսալի միջոցն է, վորով գյուղական տնտեսությունը բարելավվում է:

Կոլտնտեսությունների մեծ մասի բերքը նույնպես ավելի բարձր է, քան անհատական գյուղացիական տնտեսություններին: Շատ կոլտնտեսություններ մեկ դեպատին ցանքից մինչև 200 փութ հաց են վերցնում: Կոլեկտիվի անդամ չքավորն իր դաշտից ավելի շատ հաց և այլ գյուղատնտեսական մթերքներ և ստանում: Այդ պատճառով ել նա քիչ կախում ունի կուլակից և մինչև բերքի հասնելը հացի համար կուլակի ձեռք ու վոտքը չի ընկնի: Բացի դրանից, կոլեկտիվ տնտեսությունները հնարավորություն ունեն վաճառելու համար շուկա դուրս բերելու ավելի շատ մթերքներ, քան անհատական տնտեսությունները—միջակները և նույնակ կուլակները: Կուլակային տնտեսությունը միջին հաշվով ծախում է ամբողջ բերքի 20⁰/օ-ը, իսկ շատ կոլտնտեսություններ ծախում են բերքի մինչև 35⁰/օ-ը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ձեռնո՞ւ չե արդյո՞ւ յբավորենե՞րից հողի կոլեկտիվ չեղանակով մշակելուց անցնելը:

2. Ի՞նչո՞ւ այդ անցումը ձեռնո՞ւ չե կուլակե՞րից:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ԳՅՈՒՂԸ ԴԵՊԻ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ ՏԱՆՈՂ ՈՒՂԻՆ Ե

ԴԵՊԻ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ ՏԱՆՈՂ
ՈՒՂԻՆ ԱՆՑՆՈՒՄ Ե ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԻՋՈՎ

Գյուղի և քաղաքի շաղկապն իրագործվում և ամենից առաջ արդյունաբերական ապրանքները գյուղատնտեսական մթերքներով փոխանակելու շնորհիվ: Առևտուրը սերտորեն քաղաքը կապում և գյուղին, գյուղը՝ քաղաքին: Հեղափոխությունից առաջ քաղաքի և գյուղի միջև նույնպես կապ գոյություն ուներ: Սակայն այն ժամանակ գյուղի և քաղաքի միջնորդը հանդիսանում էր առևտրականը, վաճառականը, կապիտալիստը: Քաղաքում արդյունաբերությունը պատկանում էր կապիտալիստներին: Կապիտալիստներն էլ կապ էին պահպանում գյուղի հետ: Գյուղի հետ կապ ունենալու նրանց նպատակը հարստանալն էր: Ներկայումս արդյունաբերությունը գտնվում է բանվորական պետությունից: Շնորհիվ դրա բանվորական պետությունից և գտնվում նաև փոփանակություն մի զգալի մասը: Բանվորների նպատակն է քաղաքի և գյուղի միջև ստեղծել այնպիսի փոխանակություն, վորը թե արդյունաբերությանը ոգուտ տա և թե գյուղական տնտեսությունը, թե բանվորներին և թե գյուղացիներին և մեր ամբողջ սոցիալիստական շինարարության շահերին ծառայի: Յե՛վ ահա այդ նպատակին և ծառայում կոոպերացիան, վորը քաղաքի և գյուղի միջև տեղի ունեցող փոխանակման մեջ տարեցտարի ավելի և ավելի մեծ դեր է խաղում, մասնավոր առևտրականին ասպարիզից դուրս գցելով:

Գյուղի համար ամենից կարևոր են մասնավոր կոոպերացիայի չեղձում բնագավառները՝ սպառողականը և գյուղատնտեսականը:

Ապառուղական կոոպերացիան գլուղացուն արդյունաբերական ապրանքներ և մատակարարում, մասնավորին դերազանցելով: Նա պալքար և մղում կուլակ առևտրականների հետ, խախտում և նրա գիրքը գլուղում և կապում և գլուղական տնտեսութունն արդյունաբերության հետ:

Գլուղատնտեսական կոոպերացիան կարգավորում և հողի հանրորեն մշակումը, անասունների նկատմամբ հանրորեն խնամք ունենալը, գլուղացիական մթերքների ընդհանուր սպառումը, տարածում և խոշոր մեքենաներ, կառուցում և ընդհանուր ջրաղացներ, մի խոսքով—միացնում և գլուղացիական տնտեսութունները, նպաստում և նրա մեջ կոլեկտիվ աշխատանք մտցնելուն և իր վերջնական նպատակն և անհատական գլուղացիական ծխերը միացնել և դարձնել կոլեկտիվ տնտեսութուններ:

Գլուղացնեսական կոոպերացիայի հարյուր մարգուն զնկեում է.—

	1925 թ.	1926 թ.
Առանց ցանքի	34,4 ⁰ / ₀	31,4 ⁰ / ₀
2-ից մինչև 8 դեսյատին ցանք ունեցող	58,2 ⁰ / ₀	59,3 ⁰ / ₀
8 դեսյատինից ավելի ցանք ունեցող .	7,4 ⁰ / ₀	9,2 ⁰ / ₀

Մեր չեկրում, վորակը 24 միլիոնից ավելի գլուղացիական տնտեսութուններ կան, կոոպերացիան և այն էլ գլուղատնտեսական կոոպերացիան, ունի խոշոր նշանակութուն: Միմիայն կոոպերացիայի ոգնությամբ գլուղացիներն իրոք կկարողանան գլուղական տնտեսութունը շատ բարձրացնել, կառուցելով սոցիալիստական գլուղական տնտեսութուն: Շատ հաճախ գլուղացիները կոոպերացիայի մեջ չեն մտնում և շատ վատ են անում: Բախական ելավ մտածել՝ համոզվելու, վոր կոոպերացիայի մեջ մասնակցութուն ունենալը գլուղացու համար չափազանց ձեռնառու չէ: Միմիայն կոոպերացիային մասնակցելով նա կարող է արագ կերպով և՛ իր տնտեսութունը բարելավել և՛ ոգնել մեր չեկրի սոցիալիզմի կառուցմանը, քանի վոր կոոպերացիայի միջոցով գլուղացու մասնավոր շահը կապվում և սոցիալիզմի շինարարության շահերին:

Յեով իրոք, վերցնենք պատերազմից առաջ լեղած գլուղացիական տնտեսութունը: Իր տնտեսության մեջ գլուղացին մթերքների մի մասն արտադրում է իր սեփական կարիքներին համար, իսկ մի մասը՝ ծախելու համար: Յենթադրենք թե ծախելու համար արտադրեց վուշ (թեկ): Նա վուշի թեկ ունի 50 վութ: Ի՞նչ

և անհիւռ ալդ թիւը՝ Յեթե քաղաքը հեռու չէ, նա ալդ թիւը տա-
նում և մոտակա առևտրական կենտրոնը, ինչպիսի հաճախ և պա-
տահում, և ծախում և առևտրական գնորդներին: Սակայն առև-
տրականը վուշն իր համար չի գնում: Նա գնում և գործարանին
վաճառելու համար: Նա առնում և ծախում և նրա համար, վոք-
պեսզի զրանով փող վաստակի: Իսկ վորպեսզի վաստակի, նա
պետք և գլուղացուց վուշն ավելի եժան գնի: Յեթե գլուղացին
ալդ գնով չծախի, առևտրականը չի գնի: Գլուղացին ինքն իր
ապրանքը չի կարող գործարան տանել, վորովհետև կամ գործա-
րանն և հեռու լինում, կամ չեթե մոտիկ ել և, դժվար թե նա
ալդ ապրանքը գնի: Գործարանին ձեռնառու չէ, վոր փոքր քա-
նակութեամբ վուշ գնի, վորը կարող և նաև լավ տեսակավորված
չլինել: Նա միանգամից հարչուրավոր և հազարավոր փթեղով և
դնում: Այդպիսով գլուղացին ուղի-չուղի պետք և իր վուշը ծա-
խի գնորդին: Գլուղացին ալդ բանում կորցնում և, իսկ գնորդը
շահում և արդյունաբերութեան հետ կապ և հաստատում վոչ թե
գլուղացին, ալ գնորդը: Ահա թե ինչ և ստացվում:

Յեւ ներկայումս, արդեն իսկ մեր պայմաններում, հեղա-
փոխութեանից հետո, գլուղացիները չերեմն նույն աչա ձեռով ել,
մասնավոր-գնորդի միջոցով արդյունաբերութեան հետ կապ են
հաստատում: Յեւ իհարկե, ալդ սխալ և: Մեր խորհրդային պայ-
մաններում գլուղացու համար միակ ճիշտ միջոցը-կոոպերացիայի
միջոցով գործելը և կոոպերատիվ կազմակերպելն և: Այդ ժամա-
նակ վուշ ունեցող բոլոր գլուղացիներն ալդ վուշը կտանեն կո-
ոպերատիվ (և հարկավոր չէ հեռու տանել): Կոոպերատիվում կու-
տակվում և մի քանի հարչուր և նույնիսկ հազար փթեղով վու-
շի թիւը: Կոոպերատիվն ալդ թիւը տեսակավորում, մամլում և ու-
ղարկում և գործարան ծախելու: Ոգուտն անմիջական և: գլուղա-
ցիներն իրենք իրենց կոոպերատիվի միջոցով արդյունաբերու-
թեան հետ կապ են հաստատում և հնարավորութեան չեն տալիս
գնորդին նրանց աշխատանքով հարստանալու:

Թեւ վորքան լավ և, վորքան լավ և մշակված, վորքան ա-
վելի լավ և տեսակավորված, այնքան նրա գինն ավելի բարձր
և: Իսկ լավ թեւ ստանալու համար պետք և լավ սերմ ցանել:
Թեւ լավ մշակման չենթարկելու, լավ տեսակավորելու համար
հարկավոր են մեքենաներ: Անհատական գլուղացիական տնտե-
սութեան ուժից վեր և մեքենաներ գնելը, հաճախ նույնիսկ նա
չի կարողանում լավ սերմեր ձարել: Իսկ կոոպերատիվը հեշտու-

Թլամբը և սերմերը և մեքենաները ձեռք բերում։ Գյուղացիները վուշը վաճառելուց ավելի մեծ ոգուտ կունենան, վորովհետև նրանց ունեցած վուշը բարձր վորակ և ունենալու։

Լավ սերմերը լավ ել թեկ են տալիս։ Վորպեսզի այդ թեկի բերքը լավ լինի, պետք է հողը լավ մշակման լենթարկել։ Հարկավոր են արհեստական պարարտացույցներ, հարկավոր է ճիշտ լեղանակով ցանք կատարել և այլն։ Այդ նույնպես պահանջում է գյուղատնտեսական մեքենաներ, այսինքն այն, վոր առանձին տնտեսությունը ձեռք բերել չի կարող։ Այդ ամենը միմիայն կոոպերատիվը կարող է անել։ Յեվ դարձյալ գյուղացու, կոոպերատիվի անդամի վուշից ստացվող լեկամուտը կաճի, քանի վոր նա ավելի շատ բերք կստանա։

Յեվ բացի այդ, աշխատանքն էլ խնայողությամբ կենթարկվի։ Բավական է հիշել այն, թե վորքան ժամանակ է խլում ձեռքով վուշ քրքրելը, թե ինչպես է փոշին մարդու աչք քռացնում, թե ինչպես են մարդու ձեռքերն արյունլվիկ լինում։ Բավական է հիշել, թե վորքան ծանր աշխատանք է պահանջվում հասարակ չարդիչով աշխատանք կատարելու համար։ Իսկ մեքենայով աշխատանք կատարելիս այդ ժամանակը շահվում է և գյուղացին կարող է այդ ժամանակը ոգտագործել ուրիշ աշխատանքներ կատարելու համար։ Վորով շրջաններում գյուղացիական տնտեսությունները խստորեն առեժուռ են հողի չոր լինելուց կամ թե ճահճային լինելուց։ մի տեղ հողը վոռոգման կարիք ունի, մի ուրիշ տեղ՝ չորացման։ Առանձին գյուղացիական տնտեսությունը հնարավորություն չունի վոռոգման և չորացնելու աշխատանքներ կատարել։ Այդպիսի աշխատանքներ հնարավորություն ունեն կատարելու միմիայն կոոպերացված տնտեսությունները։

Վերջապես մի հանգամանք ևս։ Յուրաքանչյուր գյուղացի լավ պիտի վոր, որինակ, ոսլան (կրախմավը) ավելի թանգ է, քան կարտոֆիլը։ Այլ խոսքով, մշակված արտադրանքը հում նյութից ավելի թանգ է։ Ավելի ձեռնառու լի ոսլան ծախել, քան կարտոֆիլը։ Սակայն ոսլա ստանալու համար պետք է կարտոֆիլն ոսլայի գործարանում վերամշակման լենթարկել։ Ամեն մի գյուղացի այդպիսի գործարան կառուցել չի կարող։ Սակայն, լավ և սկզբում կարտոֆիլը վորպես կարտոֆիլ վաճառելուց ամրացած գյուղացիական կոոպերատիվն այդպիսի գործարան պատրաստել կարող է։ Յեվ դարձյալ գյուղացիական տնտեսությունների լեկամուտը մեծանում է։ Յեվ հետևապես, իրենք՝ տնտեսություններն են բարելավվում։

Կոոպերատիվը կարող է գործն սկսել փոքրից, կարող է ըս-
կսել գյուղացիական տնտեսություն մթերքներն սպառելուց, կա-
րող է տնտեսությունը բարելավելու և բերքատվությունը մեծաց-
նելու համար անցնել սերմեր և մեքենաներ գնելու գործին,
կարող է կազմակերպել առանձին գյուղացիական տնտեսություն-
ներին վոչ մատչելի աշխատանքներ (միլիորացիա և այլն), կա-
ռուցել գյուղացիական տնտեսություններից ստացվող հում նյու-
թի համար գործարաններ և այլն:

Բացի դրանից, ինչպես հայտնի չե, ներկայումս գյուղացիա-
կան տնտեսությունների վարկավորումը կատարվում է կոոպե-
րացիայի միջոցով: Են վճի գյուղացին իր տնտեսությունը բա-
րելավելու համար վարկի կարիք չի զգում: Բավական է միայն
մտածել այն բոլորի մասին, ինչ վոր ասվել է, վորպեսզի հաս-
կանալ, վոր կոոպերացիային չմասնակցող գյուղացիները դրա-
նով հենց խոչընդոտ են հանգիստանում գյուղացիական տնտեսու-
թյան զարգացմանը: Նրանք զրկում են իրենց գյուղացիական
տնտեսությունը բարձրացնելու հնարավորությունից, նրա ար-
դյունավետությունը մեծացնելուց և հետևապես, իրենց կյանքը
բարելավելուց: Սակայն դրա հետ միասին կոոպերացիայի աշխա-
տանքի մեջ խիստ կերպով պետք է հետևել, վոր այստեղ ունե-
վորները և կուլակները գերիշխող չհանդիսանան, վորպեսզի
նրանք կոոպերատիվի աշխատանքին այն ընթացքը չտան, վոր
դրանով իրենց շահերը պաշտպանեն և հարվածեն չքավորների
ու միջակների շահերին: Պետք է հետևել, վոր կոոպերացիայի
աշխատանքում խեղաթյուրման չենթարկվի դասակարգային գի-
ծը, և դրան հասնել կարելի չե չքավոր և միջակ գյուղացիներին
կոոպերացիայում ակտիվ աշխատանքի շուրջը համախմբելու մի-
ջոցով, չքավորների հետ ունեցած աշխատանքն ամրացնելու մի-
ջոցով, վորպեսզի այստեղ նույնպես նա բանվոր դասակարգի
հենարանը դառնա:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ի՞նչ նշանակություն ունի կոոպերացիան գյուղական
տնտեսության զարգացման համար:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՎԵՐԱՀԱՌՈՒՑՈՒՄ ԳՅՈՒՂԸ

Մեր կոոպերացիայի աշխատանքի վերաբերյալ մի քանի ո-
րինակները ցույց կտան, թե ինչ է տալիս կոոպերացիան. գյու-
ղացիական տնտեսությունը և թե ինչպես կոոպերացիայի միջո-

ցով գլուղը դիմում է դեպի խորհրդային և հանրական տնտեսությունը:

Մոսկվայի նահանգի, Վոլոկոլամի գավառի Ռամեննյե գլուղում, կոոպերացիան ընդգրկել է գլուղացիական տնտեսություն համարյա բոլոր կողմերը: Միանալով և գլուղատնտեսական ընկերություն կազմելով, գլուղացիներն անցել են ութդաշտյա սիստեմի: Հողը վարում են տրակտորներով, Բացառապես տեսակավորված սերմեր են ցանում: Հատուկ սերմնահողմասերում ցանում են վարսակի, վուշի և առվուշտի տեսակավոր սերմեր: Մկակ են գործադրել նաև հանքային պարարտանյութեր (սուպերֆոսֆատ): Բերքի չեղելու չերոտղը հավաքում են մեքենաներով: Այդ ամենը շատ շուտով և բերքատվությունը բարձրացրել: մեկ դեկալտին աշորան (рожь) տալիս է 85 փութ, վարսակը—100-ից մինչև 180 փութ, կարտոֆիլը—1.500 փութ, առվուշտը—300—400 փութ և այլն: Ներկայումս հանրային գործածություն ունեն արդեն տրակտորը, բարդ կալսելու, տեսակավորելու և այլ մեքենաները: Հասարակությունը բազմացնում է ցեղային ձիեր, պահում է ցեղային ցուլեր, անասունների ճիշտ կերակրում և կատարում և այլն: Կաթի սպառումը կատարվում է կաթնային ընկերության միջոցով: Կազմակերպվում է անասնապահությունը բարձրացնելու աշխատանքի համար վերահսկիչ միություն: Կատարվում է նույնպես ճահճային հողերի չորացման և այլ անպետք հողերի լավացման միասնական աշխատանք: Հասարակությունը միասնաբար կառուցել է հանրային մեքենաների շինք, տեսակավոր սերմերի պահեստ, հալովկադուխ կետ և այլն: Հրդեհների դեմ պաշտպանելու համար կազմակերպված է հրակայուն շինարարության ընկերություն, վորն ունի չեղելու աղյուսի գործարան: Գոյություն ունի նաև վարկային ընկերություն:

Հարյուր գլուղացիական ճեհետություններից գլուղաճեհետական կոոպերացիայի մեջ կա ԽՍՀՄ-ում առաջին Ուկրայինայի.—

	1924 թ.	1927/1928 թ.
Գյուղատնտեսական կոոպերացիայում կան	7%	37,90%
Գյուղատնտեսական կոոպերացիայում չկան	93%	61,10%

Տնտեսության կոոպերացման և բարձրացման ճանապարհին սեղի ունեցած ալդպիսի հաջողությունները վոչ միայն բարելավում են գլուղացիների դրությունը, այլև բարձրացնում

են գլուղի կուլտուրան: Գլուղի 460 մարդկանցից միմիայն 4 հոգի ձերուհի չեն անգրագետ մնացել: Կա առաջին աստիճանի դպրոց, գլուղացիական լերիտասարդության դպրոց, ակտիվ գլուղատնտեսական խմբակ, 4 ղեկավարինանոց մշտական փորձա-ցուցադրական հոգամաս և այլն:

Կոոպերացիայի լերկըրդ որինակը տալիս և Կաշիրի գավառի Կոլոմնա գլուղը: Յերկու տարվա ընթացքում առաջներում լեռամասաց և ցաք ու ցլիվ այդ գլուղը դարձավ կոլտնտեսություն (կոլեկտիվ տնտեսություն), «Նոր Կոլոմնա» արտել: Յեվ խեղապես, մեր առաջ կանգնած և մի ճոր գլուղ. բացի անասուններից և շենքերից, ամբողջ տնտեսությունը դարձավ հանրային: Մինչև 1924 թիվն այնտեղ թագավորում էր լեռադաշտը: Ներկայումս արտելն այդտեղ մտցրել և լոթագաշտյան սիստեմ, լեռնաքնուկ և արմատապտուղներ ցանելով, Հոդի մշակումն ու բերքի հավաքումը կատարվում և կոլեկտիվ լեղանակով: Այդ հնարավորություն և տվել ոգտվելու. տրակտորով և կատարելագործված մեքենաներով: Արտելն ունի տրակտոր, կալսող, հնձող, լերկու խոտհար, լերկու ցանող, լերկու քամհար մեքենաներ և այլն: Սերմերն ամբողջովին տեսակավորվում են: Սկսել են գործածել նաև հանքային պարարտանյութեր: Այդ այն հետևանքն ունեցավ, վոր նոր-կոլոմնացիները ներկայումս մեկ ղեկավարից ստանում են 100 փութ (պատերազմից առաջ 48 փութ) աշորա, 104 փութ (պատերազմից առաջ 34 փութ) վարսակ և այլն:

Կազմակերպվեց նաև մեխիորատիվ ընկերություն: Բոլոր գլուղացիները վարկային ընկերության անդամ են: Մնացել և հանրացնել անասունը,—և այդ խնդիրը գլուղացիները դրել են իրենց առաջ. նրանք աշխատում են վարկ ստանալ հանրային անասունների բակ կառուցելու համար:

Այսպես, խորհրդային պետության ոգնությունը և աջակցությունը գլուղում կոոպերացիան զարգանում է:

ԳՅՈՒՂԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՄԵՋ ԿՈՈՊԵ- ՐԱՑԻԱՅԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԴԵՐԸ

Գլուղացիական տնտեսությունների միանալը կոոպերացիայով, նպաստում է գլուղական տնտեսության զարգանալուն: Յեվ այդ դեռ բավական չե: Գլուղացիները կոոպերացիայի միջոցով անմիջական կապ հաստատելով գործարանների և արդյունաբերության հետ, ասպարիզից դուրս են գցում առևտրական գնոր-

դին, ինչպես սպառողական կոոպերացիայի զարգանալու դեպքում մասնավոր առևտրականը միանգամայն անպետք է դառնում գյուղում, այնպես էլ գյուղագնեսական կոոպերացիայի զարգացումով մեծաքանակ գնորդը գյուղում անելու վոչինչ չունի կոոպերատիվը նրան սպանում է։ Այսպիսով, կոոպերացիան մեր լերկրում ծառայում է առևտրականներին ասպարիզից դուրս պցելու մի միջոց։ Սակայն կոոպերացիան միմիայն առևտրականին չի հարվածում, այլ հարվածում է նաև կուլակին։ Իսկ գյուղում, ինչպես հայտնի չե, կուլակը և առևտրականը հաճախ նույն դեմքն են հանդիսանում։

Մենք արդեն տեսանք, վոր գյուղացիական տնտեսութունները միանալը կոոպերացիայով, նպաստում է գյուղական տնտեսութան ավելի արագ բարձրանալուն և զարգանալուն։ Կոոպերացիան նպաստում է, վոր մեքենաները գյուղ մուտք գործեն։ Կոոպերացիայով միացված ահագին տնտեսութիւնները տարեց-տարի ավելի և ավելի լին մեծացնում իրենց արդյունավետութիւնը։ Իսկ կուլակը կարող է հաջողութիւն ունենալ միմիայն այնտեղ, վորտեղ տիրում է աղքատութիւն և խեղճութիւն։ Յե՛վ իրօք, ինչու կուլակը հնարավորութիւն ունի չքավորին ստրկացնելու։ Պարզ է, վոր կուլակն իր ստրկացնող ողակը կարողանում է չքավորի վիզը գցել այն պատճառով, վոր չքավորն ապահովված չէ։ Չքավորի տնտեսութիւնն անզոր է նրան կերակրելու, այդ պատճառով էլ չքավորն իր վիզը մտցնում է կուլակի ողակի մէջ, վորպեսզի գոնե տաժանակիր աշխատանքով կարողանա մի բան աշխատել։ Յե՛վ չքավորի տնտեսութիւնը վորքան ավելի ամրանա և զարգանա, չքավորն այնքան ավելի քիչ կարիք կունենա կուլակի հետ կապվել։ Գյուղի աղքատութիւնն ու խեղճութիւնը վերացնելը մահացու հարված է կուլակի համար։ Յերբ աղքատութիւնն ու խեղճութիւնն անհետանա, կանհետանա նաև այն խարազանը, վոր չքավորներին քշում է դեպի կուլակներին ցանցը։ Իսկ գյուղի աղքատութիւնը կարող է վոչնչացվել միմիայն աշխատավոր գյուղի միացալ շահեկրով։ Չքավոր և միջակ տնտեսութիւնները զարգացնելու լավագոյն միջոցը՝ կոլեկտիվ աշխատանքին, խոշոր հանրային տնտեսութիւն ատավելութիւնների ողտագործելուն անցնելն է։ Կոոպերացիայի և կոլտնտեսութիւնների ոգնութիւնը տնտեսութիւնը բարձրացնելով, ոգնելով բանվոր դասակարգին՝ սոցիալիզմ կառուցելու գործում, անցնելով տնտեսութիւնները սոցիալիստո-

լին կառուցելու չեղանակին, դուրը քալլ առ քալլ ասպարիզից դուրս կմզի՝ աղքատութիւնը և դրա հետ միասին՝ նաև կուլա-կութիւնը:

Վոր այդ ամենը ճիշտ է, հաստատվում և գլուղատնտեսական կոոպերացիայի աշխատանքի փորձով: Վերցնենք, որինակ, ԽՍՀՄ-ի կաթի, հում նութի և լուդի արտադրութիւնը: Գլուղա-տնտեսական կոոպերացիան ներկայումս ընդգրկում է այդ ար-տադրութեան 90¹/₁₀-ը: Յեկ ախտեզ, վորտեզ կոոպերացիան և դործում, մեծաքանակ պորդն արդեն անհետացել է: Կաթի կոո-պերացիան գլուղացիական տնտեսութիւնների արդունավետու-թիւնը խիստ կերպով բարձրացրել է: Սիրիւի լուդն իւր վորա-կով աշխարհի լավագուշն լուդիից մեկն է: Իսկ արտանսման-լան շուկայում այդ լուդն եթան և ծախվում: 1922/23 թ. մեր լուդն Անգլիայում վաճառվում էր փթին 8 ո. 50 կ. ալելի եթան, քան դանիականը: Իսկ 1924/25 թ. ախսինքն չերկու տարի անց, նուշնպես ալելի եթան եր, սակաշն այս անգամ արդեն 6 ո. 50 կոպեկով: Ինչով և բացատրվում այդ: Այդ բացատրվում է նրա-նով, վոր մեր լուդը պատրաստվում է վատ, պապենական և ան-կուլտուր չեղանակով: Մենք մեր լետամնացութեան համար ա-հագին հարկ ենք վճարում: Իսկ չերը 1922/23 թ. մինչև 19¹/₁₀4/25 թ., չերեք տարվա ընթացքում, կաթի կոոպերացիան ալելի խոշոր կաթնաշրջաններում մեծ լուդի գործարաններ կառուցեց, մեր լուդի գինը բարձրացավ, անկուլտուրականութեան հարկը պակասեց: Գլուղացիական տնտեսութիւնն սկսեց ստանալ մի փութ լուդին 2 ուրլի ալելի: Յեկ ներկայումս կաթնատնտես. կոոպերացիան բոլոր ջանքերը լարում է, վորպեսզի կաթնամը-թերքների լավ մշակումով լուդի գինը բարձրացնի: Իսկ առաթմ մենք այդ չենք ստանում: Յեթե մենք հաշվենք, թե գլուղացի-ները լուդի վատ մշակման պատճառով վերոհիշյալ չերեք տարվա ընթացքում ինչ են կորցրել, մենք կստանանք 20 միլ. ուրլու հասնող մի ահագին գումար: Այդ գումարով կարելի չե գնել 6.665 հատ արակտոր իրենց գութաններով, ռանդալներով, ցանող մեքենաներով և պահեստի մասերով: Ահա, թե ինչ են կորցրել գլուղացիները կոոպերացիայի անբավարար զարգացած լինելու պատճառով: Կաթնառատ շրջաններում այդ արդեն լավ են հաս-կացել և կոոպերացիան այդ տեղերում արագ և զարգանում, նպաստում է գլուղական տնտեսութեան արագ բարելավմանը և աղքատութիւնը գլուղից վտարելուն, դրանով կուլակին աստի-ճանարար մեղցնելով:

Կոոպերացիայի աճուժը մասնավոր առևտրականին ասպարիզից դուրս է գցում: Նախցիք հետևյալ թվերին: Կոոպերատիվ առևտուրը կազմում էր՝

1923/24 թ.	հունիս-ի	ամբողջ տևաքը	$28^{\circ}/_0$	խոշ մասնավ.	$41^{\circ}/_0$
1924/25 »	»	»	$37^{\circ}/_0$	»	$27^{\circ}/_0$
1925/26 »	»	»	$42^{\circ}/_0$	»	$23^{\circ}/_0$
1926/27 »	»	»	$47^{\circ}/_{\frac{0}{2}}$	»	$18^{\circ}/_0$

Ինչ էն ասում ալի իվերը: Նրանք ասում են, վոր լուրա-
քանչյուր տարի կոռպկրատիվ առևտրի շրջանառութունը մեծա-
նում է, իսկ մասնավորինը փոքրանում է:

Կոռպորացիան ասպարիզից դուրս ե մղում մասնավորին:

Կոոպերացիան վերջապես ավելի լի զարգանում, գյուղական տնտեսությունն այնքան ավելի լի նրա միջոցով սերտորեն կապվում արդյունաբերությունը։ Թուրքեստանի բամբակագործական շրջաններում արդեն սերտ կապ է հաստատված արդյունաբերության և գյուղական տնտեսության մեջ։ Կոոպերացիան այնտեղ զարգացած է և բազմակողմանի ոգնություն և հասցնում գյուղացիական տնտեսություններին։ Բամբակագործական կոոպերատիվները տրակտորները վարում են գյուղացիության հողերը։ Ի հաշիվ, առաջիմ կոոպերացիան դեռևս չի կարող տրակտորներով բավարարել գյուղացիության բոլոր հողերի մշակման պահանջները։ Մյուս կողմից էլ գյուղացու դաշտը ժամանակակից լեղանակով և արագ մշակելուց շատ բան է կախված։ Գյուղացիական տնտեսությունների բարելավումը մեծ կախում ունի վարելուց։ Հարուստ գյուղացին ունի լավ ձիեր, նա հողը վարում է ժամանակին և լավ բերք է ստանում։ Հարկավոր է, վոր չքավորն էլ վարը ժամանակին անի և նույնպես ավելի լավ բերք ստանա։ Յեվ ահա կոոպերացիային Բամբակկոմի միջոցով ոգնություն է դալիս արդյունաբերությունը։ Արդյունաբերությունը գյուղացիական դաշտերը վարելու համար տալիս է իր տրակտորները։ Յերը վարը վերջացած է, գյուղացիները ցանքի սերմերն ստանում են կոոպերացիայի միջոցով։ լեթե կոոպերացիան քիչ սերմեր ունի, Բամբակկոմն այդ պոկասը լրացնում և։ Կոոպերացիայի միջոցով գյուղացիները դաշտերի համար ստանում են նաև պարարտանյութեր։ Յերը բամբակը պտտրաստ և, գյուղացիներն սկսում են հավաքել և կոոպերացիայի ու Բամբակկոմի նույն տրակտոր-

1) Մնացած 0/-ը կազմում է պետական առևտուրը. 1923/24 թ. այդ առևտուրը կազմում էր 31⁰/₀, 1924/25 թ.—36⁰/₀ և 1925/26 թ.—35⁰/₀:

ները վախս, հավաքում են բամբակն ու տանում պետական բամբակագոյն դործարանները Այսպիսով, արդունաբերութիւնը կոռւերացիայի միջոցով սերտ կերպով կապվում և գլուղական տնտեսութեան հետ Գլուղական տնտեսութիւնն արագ կերպով աճում և, գլուղացու կյանքը բարելավվում և, քանի վոր արդունաբերութեան հետ ունեցած ուղղակի կապով ապահովվում և գլուղացու ուղղակի և ձեռնառու սպառումը, իսկ զփաւրին ժամանակ՝ նաև արդունաբերութեանն ուղղակի ոգնութիւն հասցնելը:

Այսպիսով, կոռւերացիայի լայն զարգացումն ամեն կողմից գլուղացուն ձեռնառու լի: Կոռւերացիայի միջոցով գլուղացին իր միջերջները ձեռնառու կերպով և սպառում և ձեռնառու կերպով և արդունաբերական ապրանքներ գնում: Կոռւերացիայի միջոցով նա հեշտութեամբ և վաւկ սօսնում: Կոռւերացիայի միջոցով հեշտութեամբ և մեհեհաներ ձեռք բերում: Կոռւերացիայի միջոցով գլուղացնեսակաց հում նյութը վերամօակելու համար կառուցում և գործաւաններ: Կոռւերացիայի միջոցով կազմակերպում և աշակերտ աշխատանքներ,—ինչպես որինակ, դաշտերի վոտոգման, ճահիճներ չորացնելու և այլն,—վոր առանձին գլուղացիական տնտեսութիւնը չի կարող այդ անի: Կոռւերացիայի միջոցով գլուղացին մասնավոր առեվտրակահից ասպարիզից զուրս և գցում: Կոռւերացիայի միջոցով նա բարձրացնում և իր յեկամուք: Կոռւերացիայի միջոցով նա գլուղակաց սեհստութեանը սերս կերպով կապում և արդունաբերութեան հետ: Կոռւերացիան գլուղացու սեհստակաց օտներին լիվ բավարարութեան և օալիս: Այդ բոլորից զատ կոռւերացիան ամենալավ ձևով պաշտպանում և չքավորներին և միջակներին կուլակներին ստրկանալուց: Այժմ տեսնենք, թե ինչ ձևով և պաշտպանում:

Կոռւերացիան ապացուցում և գլուղացուն, վոր նրա համար խոշոր և հանրային տնտեսութիւնն ավելի ձեռնառու լի, քան մասնավոր և մանր տնտեսութիւնը: Նախ և առաջ գլուղացիները կոռւերատիվով միանում են իրենց միջերջները,—վուշը, լուղը, կանեփը, բամբակը և այլն,—ավելի ձեռնառու գնով սպառելու համար: Հետզհետե նրանք համոզվում են, վոր ամենից ձեռնառու լի լավագույն վորակի միջերջներ վաճառքի հանելը: Այդպիսի միջերջներն ավելի թանգ են և շատ ել յեկամուտ են տալիս: Սակայն լավագույն վորակի միջերջներ վաճառքի հանելու համար, պետք և ունենալ ալդպիսին: Իսկ ունենալու համար պետք և լավ սերմեր ցանել, հողը լավ պաշարտացնել, վարել,

հնձել և մշակել մեքենաներով: Այսպիսով, գյուղացիները լավ մթերք վաճառքի դուրս բերելու համար անցնում են բարելավված մեքենայական մշակման:

Սակայն մեքենան վոշ թե մեծ արդյունք և տալիս ալն ժամանակ, չեր նա ամբարում կամ ծածկի տակ վեր և ընկած, ալլ ալն ժամանակ, չեր աշխատում և: Փոքրիկ տնտեսություն մեջ նրան լրիվ աշխատանքով ծանրաբեռնել չեն կարող: Մանր տնտեսությունը չեր բեք չի կարելի ամբողջովին մեքենայացված տնտեսությունը դարձնել: Մանր տնտեսության մեջ ձեռքի աշխատանքը միշտ ել մեծ տեղ և դրավելու, իսկ մեքենան կարիք կլինի գործադրել չեր բեք: Իսկ մենք գիտենք, թե վորքան ձեռնտու չե ալն տնտեսությունը, վորի մեջ գլխավոր տեղը դրավում և մեքենայական աշխատանք, և միմիայն փոքրիկ ուժանդակ տեղը—ձեռքի աշխատանքը: Գյուղացիները, չեր սկսեն մեքենաներով աշխատել, հետզհետե կհասկանան, և ալդ բանում կհամոզվեն իրենց սեփական փորձով: Ալդ ժամանակ նրանք մի քալլ ել առաջ կգնան: Փոխանակ կոոպերացիայով միացված մանր տնտեսությունների, կստեղծեն խոշոր կոլեկտիվ տնտեսություններ, հանրային գյուղատնտեսական արտադրություն՝ հիմնված մեքենայական աշխատանքի վրա: Յեվ ալդպիսի տնտեսությունից մինչև սոցիալիստական տնտեսությունը մի քալլ և մնում: Իսկ սոցիալիզմի ժամանակ վոշ մի ստրկացում գոյություն չունի—վոշ կուլակային, վոշ կապիտալիստական և վոշ ել կալվածատիրական ստրկացում: Այսպիսով, կոոպերացիայի միջով և անցնում ալն ճանապարհը, վորը տանում և դեպի գյուղի աշխատավոր խավերի—չքավորի և միջակի—շահերի ապահովումը:

Գյուղի աշխատավոր խավերի շահերը պահանջում են—վորքան կարելի շուտ անցնել դեպի սոցիալիզմը տանող ալդ ճանապարհը: Իսկ դրա համար նրանք պետք և լալն ընթացք տան կոոպերացիայի շինարարությանը և նրա բարձրագույն տեսակներին—կոլտնտեսություններին: Մեր խնդիրը պետք և լինի վոշ թե սոխպել, վոր գյուղացիական տնտեսությունները խորհրտնտեսություններով միանան, ալլ նրանց վրա ազդեցությունը գործել համոզելու չեվ խռովուսեղու միջոցով: Մեր չերկրում կա 24 միլիոնից ավելի գյուղացիական տնտեսություն: Ուղղակի հնարավոր չե նրանց չուրաքանչյուրին առանձին-առանձին ողջություն հասնել: Ալդ հեշտությունը կարելի չի անել, չեր նրանք կոոպերացիայով և մանավանդ կոլտնտեսություններով միացել և

խոշոր խմբեր են կազմել Ռուսար և ասել, թե ինչ պահանջներ ունեն առանձին ցաք ու ցրիվ գյուղացիական տնտեսությունները: Մեկին կացին և պետք, մյուսին՝ գութան, մի լեբրորդին՝ ձի, մյուսին՝ ցաքան և ալն: Հնարավոր չե՛լուրաքանչյուր փոքր տնտեսության պահանջները հաշվի առնել: Իսկ լեբր առանձին տնտեսությունների ալդ պահանջները կոոպերատիվն և անում, նա միանպասից մեծ քանակությամբ կամ մեծ գումարով ապրանքներ և պահանջում:

Պետությունը գյուղական տնտեսությանն ոգնել կարող և, ոգնում և և ամեն տարի քանի գնա, ալնքան ավելի և ավելի կոգնի: Մենք արդեն բազմիցս ասել ենք, վոր մենք աշխատում ենք մեր տնտեսությունը կառուցել նախորդք մտածված ծրագրով (պլանով): Կոոպերատիվ միավորումների բոլոր խոշոր պահանջները կառավարությունը մտցնում և և մտցնելու չե՛ ժողովրդական տնտեսության զարգացման իր ծրագրի մեջ: Այսպիսով, կոոպերացիայի միջոցով գյուղական տնտեսությունը նույնպես կարող և ծրագրով զարգանալ, ինչպես և արդյունաբերությունը: Յեվ ամեն տարի, նախորդք, նույնիսկ միքանի տարի առաջ գյուղացիները կարող են իմանալ, թե գյուղական տնտեսությունը բարելավելու գործում, իրենց կյանքը բարելավելու գործում իրենք վորքան առաջ կգնան: Յեվ մեզնում շինարարական աշխատանքը տեղի կունենա առանց դադարի և առանց խոչընդոտների: Սակայն նորից ենք կրկնում, վոր ալդ բոլորի համար պետք և կառուցել և ամրացնել կոոպերացիան:

Սակայն մի բան պետք և լավ հիշել: Գյուղացիական կոոպերացիան վոյ մի լավ բան չի կարող լալ, յեթե իսխանությունը բանվոր գասակարգի ձեռքում չլի, յեթե արգյունաբերությունը բանվորական կառավարությամբ չլալ: Տեսնենք, թե կապիտալիստական լերկրներում ինչ և կատարվում: Այնտեղ նույնպես գյուղացիական կոոպերացիա կա: Յեվ ինչ և կատարվում այնտեղ: Այնտեղ, ինչպես սրինակ, Դանիալում, վորտեղ կոոպերացիան կուլակային և, կոոպերացիայի բոլոր բարիքներից ոգտվողը կուլակությունն և: Այնտեղ չբավոր գյուղացիությունը և միջակների մի մասը չեն կարող կոոպերացիա ստեղծել, քանի վոր կապիտալիստները նրանց դեմ պայքարում են: Վարկ չեն տալիս նրանց և արդյունաբերական ապրանքներ տալիս պահանջում են կանխիկ դրամ: Կառավարությունները նրանց վրա մե-

ծածնեմ հարկեր են դնում և այլն: Իսկ չեթե չքավորներին հաջողփի կոոպերատիվ ստեղծել, աչգալիսի կոոպերատիվն ալն ժամանակ կարող և ալակցութուն ստանալ, չեթե հա ոգնի կապիտալիստներին, վորպեսզի նրանք գլուղի աշխատավորներին թալանեն: Ուստի կապիտալիստական չերկրներում կոոպերացիան կուլակային բնույթ և ստանում: Այդ կոոպերացիան ալն վերաբերմունքն ունի դեպի գլուղացիութունը: Ինչպես ձեռնարկատերը և տնտեսատերը դեպի բատրակը: Նա դառնում և կապիտալիստական ձեռնարկումների մի հավելվածը: Վոչ թե գլուղացիներն են դեկավարում կոոպերատիվին, ալ կոոպերատիվն ինքն և գլուղացիների վզին փաթաթում իր—հաճախ միանգամայն վոչ ձեռնտու — պայմանները: Կոոպերացիան արդունարերության, բանկերի, և պետական իշխանության միջոցով կապիտալիստներին չենթարկվելով և նրանց ձեռքին գործիք հանդիսանալով, չի նպաստում գլուղացիական տնտեսութունների մասստայական բարձրացմանը և բարելավմանը: Ընդհակառակն, նա ոգնում և կուլակներին, վորոնք կոոպերացիալով միացած, չքավոր և միջակ գլուղացիներին շահագործում են: Կապիտալիստական չերկրների կոոպերացիան գլուղի շերտավորումն ուժեղացնում և և նպաստում և մի տնտեսության քայքայմանը, վորպեսզի մի ուրիշ տնտեսութուն հարստանա:

Յեղ միմիայն մեր չերկրում, վորտեղ իշխանութունն ու արդյունարերութունը բանվորների ձեռքին են գտնվում, կոոպերացիան ծառայում և գլուղի աշխատավոր խավերի շահերին և հակառակ և կուլակներին: Մեր չերկրի բանվոր դասակարգը համառ պայքար և ոգում ամեն տեսակի ճնշման և շահագործման դեմ, ալդ պատճառով ել նա կոոպերացիան ալնպես և կառուցում, վորպեսզի նա հանդիսանա կուլակի դեմ կովելու մի գործիք: Բանվորական խորհրդային իշխանութունը բանկերի և արդյունարերության միջոցով ոգնում և միմիայն ալնպիսի կոոպերացիային, վորը նպաստում և չքավոր և միջակ տնտեսութունների զարգացմանը: Այդ իսկ պատճառով առ ալթմ միջամիջակ իմպլ-ումն և կոոպերացիան ծառայում գլուղացիական տնտեսությունների լայն մասսաների բարձրացման համար իրրև միջոց և նրանց դուրս բերելով աղքատ գրութունից, ցաք ու ցրիլ ու բաժան—բաժան լինելուց կանգնեցնում և սոցիալիստական շինարարության լայն ճանապարհի վրա:

1. Ի՞նչ անելիքներ ունի կոոպերացիան գյուղացիական բռնահասարական բարձրացման գործում յեվ ինչպես է կատարում այդ անելիքները:

2. Ինչո՞ւ չէ կոոպերացիան ապահովում առիաճավոր գյուղացիության ճանաչական հասարակական շահերը:

3. Ի՞նչ տարբերություն կա ԽՍՀՄ-ի չեվ կապիտալիստական յերկրների կոոպերացիայի միջեվ:

4. Ինչո՞ւ չենք մենք կոոպերացիան անվանում զեպի սոցիալիզմը թանող ճանապարհ:

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՑԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ներկայումս կոոպերացիան մեր չերկրում բաժականին առաջ է զնացել: Բավական է մատնանշել այն փաստը, վոր սպառողական կոոպերացիան 7 միլիոնից ավելի անդամ ունի: Մոտավորապես այդքան անդամ ել ունի գյուղատնտեսական կոոպերացիան: Գյուղացիական տնտեսությունների մոտավորապես $\frac{1}{3}$ մասը քաշված է կոոպերացիայի մեջ:

Բավականաչափ հաջողություններ ունի կոոպերացիան նաև գյուղատնտեսական հում նյութի սպառման վերաբերյալ: Այսպես, որինակ, գյուղացիների սպառվող ամբողջ վուշի $36\frac{1}{2}\%$ -ը կոոպերացիայի միջոցով է անցնում, գյուղացիության սպառվող ամբողջ յուղի $53\frac{1}{2}\%$ -ը կոոպերացիայի միջոցով է տեղի ունենում, կոոպերացիայի միջոցով ծխախոտ, շաքարի ճակնդեղ է անցնում $70-80\%$:

Տարեցտարի աճում է կոոպերացիայի մասնակցությունը նաև հացամթերման գործում:

Սակայն այդ նվաճումների կողքին կոոպերացիան ունի նաև մեծամեծ թերություններ: Սպառողական կոոպերացիայի գլխավոր թերությունը՝ առևտրական մեծ վերագիրներն են: Ապրանքը գործարանից մինչև գյուղացուն հասնելը ահադին քանակությամբ վերագիր ծախսեր են ավելանում: Գլխավոր խնդիրը, վորի վրա այստեղ պետք է ուշադրություն դարձնել, այդ ավելորդ ծախսերի կրճատման խնդիրն է: Այս է սպառողական կոոպերացիայի մոտակա ժամանակում կատարելիք գլխավոր խնդիրը:

Նույն թերությունն ունի նաև գյուղատնտեսական կոոպերացիան: Մոտանալով գյուղացուց հաց, յուղ, ձու, ճարպ, գյուղատնտեսական հում նյութ, կոոպերացիան դրանց վրա մեծամեծ վերագիրներ է գալիս: Մինչև քաղաք հասնելն այդ մթերքների

կամ հում նյութի գինը համարյա թե չերկու անգամ բարձրանում է:

Բացի մեծամեծ վերադիր ծախքերից, կոոպերացիան ունի նաև այլ թերություններ: Զեղծարարություններ դեռ հաճախ են կատարվում, թեև վերջերս մի փոքր պակասել է, շնորհիվ նրա, վոր խորհրդային իշխանությունը խստորեն հետամտում է պատժել չնեթարկում բոլոր զեղծարարներին: Քիչ չեն այն զեպքերը, յերբ կոոպերացիայի վարչության ընտրված անդամները կոոպերացիայի մեջ ծառայութուն են տալիս իրենց ազգականներին, վորով անտեղի ավելացնում են ծառայողների թիվը: Դեպքեր են լինում, վոր կոոպերատիվի ընտրովի անդամներն ապուրինի կերպով ոգտվում են վարկով:

Մի շարք կոոպերատիվներում աշխատանքը չեն կարողանում լավ վարել: Կավ հաշվի չեն առնվում բնակչության պահանջները: Գյուղացիները սկսվառակավոր քաջանի պահանջ են ունենում, իսկ կոոպերատիվը զսպանակավոր ցաքաններ է ստանում: Գյուղացիներին անհրաժեշտ են գութաններ, իսկ կոոպերատիվը բերել է տալիս բուկ լցնող գործիքներ (ОКУЧНИКИ) և այլն: Ուրիշ խոսքով ապրանքների լավ ընտրութուն (ասորտիմենտ) չի կատարվում:

Հաճախակի չեկ այնպես է լինում, վոր կոոպերատիվն առետրով է տարվում. որինակ, վուշի սպառումով է զբաղված: Աստիճանաբար կոոպերատիվի միջոցներն ավելանում են: Յեվ նա փոխանակ այդ միջոցները վուշի սերմեր ձեռք բերելու վրա գործադրելու, գործ է դնում վուշ քրքրող մեքենա և այլ բաներ ձեռք բերելու վրա, սկսում է աղ, նավթ, սապոն վաճառել և այլն: Այլ խոսքով, շեղվում է իր բուն անիլիքից և զբաղվում է այնպիսի բանով, վոր պիտի զբաղվի սպառողական կոոպերացիան:

Սակայն ամենից վատն այն է, չերբ կոոպերատիվն ընկնում է կուլակության ձեռքը կամ կոոպերատիվի վարչութունը կուլակային գլծ է վարում: Այդ ժամանակ կոոպերատիվը միանգամայն կորցնում է չքավորի և միջակի համար իր նշանակութունը և դառնում է կուլակության ձեռքին գլուղի վրա իշխելու մի գործիք:

Կոոպերացիայի այդ բոլոր թերությունները կարող են վերացվել միմիայն մի միջոցով. այդ միջոցը բատրակային, չքավորական և միջակների մասանների այն ակտիվ մասնակցութունն է, վոր նրանք պետք է ունենան կոոպերացիայի ընտրովի մար-

մինչև աշխատանքն ստուգելու և աշխատավոր մասնաների
ակտիվ կոոպերատիվ աշխատանքի մեջ: Կոոպերացված բնակչու-
թյունը մինչև այժմ դեռևս հեռու չէ կանգնած ակտիվ կոոպերա-
տիվ աշխատանքից: Հաճախ կարելի չէ լսել, վոր գանգատվում
են, թե կոոպերատիվը վատ է աշխատում: Սակայն շատ քիչ է
պատահում, վոր այդ դժգոհները դուրս են գալիս փայտերի
ժողովներում մատնանշելու այս կամ այն թերությունները: Յու-
րաքանչյուր փայտեր պետք է հետաքրքրվի կոոպերատիվի աշ-
խատանքի ընթացքով աչնպես, ինչպես իր տնտեսության ընթաց-
քով և հետաքրքրվում: Յուրաքանչյուր փայտեր պետք է գի-
տենա՝ թե ինչ է գնում կոոպերատիվը, ինչ է ծախում, ինչ գնե-
րով, վորտեղ, ինչ վերադիրներ և անում ապրանքների վրա, վոր-
տեղ և պահում այդ ապրանքները, ինչպես և այդ ապրանքներն
սպառում, վորքան արժե խանութի վարձը, վորքան փող է ծախս-
վում ծառայողների և վարչության վրա, ինչպես են ապրանքներն
ստացվում, ինչ արժե նրանց փոխադրութունը և այլն: Գյուղա-
ցին այդ բոլորն իմանալով, կարող է մտածել և ցույց տալ, թե
կոոպերատիվի աշխատանքի մեջ վճարող է մնաս տեղի ունեցել և
ինչպես վերացնել այդ մնասը: Փայտերի լուծանք այդ մասին
տեղեկութուն ունենալուն, առանց նրանց՝ կոոպերատիվի աշ-
խատանքում մասնակցութուն ունենալուն, կոոպերատիվը դեռ
չէր կարող և տառապել ամեն տեսակի թերություններով: Կո-
ոպերատիվը աշխատանքին մասնակցելու, նրանց կոոպերացման,
չքաղվորներին ու միջակներին կոոպերացիայի մեջ քաշելու խըն-
դիրը, իրեն իր կարևորագույն խնդիրներէջ մեկը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ քերություններ ունի մեր կոոպերացիան:

2. Ի՞նչպե՞ս կովել կոոպերացիայի քերությունների գեմ:

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈԳՆԱԿԱՆՆ Ե ԳՅՈՒՂԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

ՊԵՏՔ Ե ԱՐԴՅՈՒՐ ԴՅՈՒՂԻՑ ՓԱԽՁԵԼ

Մեկտողովի շրջանի մի խուլ գյուղացի կոմյերիտական Յար-
կինը բռնված էր կասկածամտութիւններով: Նրան թվում էր, թե
դժվար է և համարյա թե անհնար է գյուղի կոմյերիտականին և՛
լավ հասարակական գործիչ, և՛ որինակելի տնտեսատեր դառնալը:
Իսկ լեթե այդ այդպես և, — մտածում էր Յարկինը, — ուրեմն
գյուղի կոմյերիտութիւնները վոչ մի ոգուտ չի կարող տալ, և նրա
մեջ մտնում են միմիայն կարչերիտները և մորթեալաշտները:
Յարկինը վորոշում է դիմել իր Կենտրոնական Կոմիտեին նրա-
նից խորհուրդ հարցնելու և նրան մի մեծ նամակ է գրում: Ահա
այդ նամակը*):

«Սիրելի ընկերներ,

Միշտ և ամենուրեք ասում են, վոր կոմյերիտականը
պետք է լինի հասարակական գործիչ և միաժամանակ իր
տնտեսութիւնը վարի որինակելի ձևով: Լենինն ասում է, վոր
կոմյերիտութիւնները պետք է կոմունիզմի համար ապագա
կառուցողներ դաստիարակի, վոր կոմյերիտութիւնները պետք
է կուսակցութեան ոգնականը լինի, պետք է մասնակցի թե
աշնտեղ և թե այստեղ: Յեւ ինչ ասես, վոր նրա վզին չեն
փաթաթում: Յես զարմանում եմ, ի՞նչպես կարելի լի միայն
այդպես ասել: Յեթե հաշվենք՝ վորքան պարտականութիւն-
ներ են դրվում կոմյերիտականի վրա, պետք է, վոր այդ կոմ-
յերիտականը գերբնական ուժի տեր լինի, վոր կարողանա
այդ բոլորը կատարել:

*) Այդ նամակը շատ յերկար է, ուստի բերվում է մոչ ամբողջովին, այլ
նրանից քաղվածքներ:

Առաջին հերթին ինքներդ փորձեցեք գլուղում ապրել և միմյանց հետ կապել լերկու խնդիր՝ լինել հասարակական աշխատող և որինակելի տնտեսատեր։ Այդ, իսկապես, կյանքում կապել չի կարելի, վորքան կուգես գեղեցիկ խոսքեր և բարձր ֆրազներ և հարուստ լեզու բանեցրու։ Լավ հասարակական գործիչ դառնալ, կնշանակի ձեռք քաշել՝ գլուղական տնտեսությունից։ Յեթե դուք կասեք, վոր այդ ալդպես չե, ապացուցեք կյանքի որինակներով։

Ահա, որինակ չես, կոմյերիտական ապրում եմ իմ մոր հետ։ Յես ունեմ ձի, կով և ալ մանր տնտեսություն։ Յես դարձա լավ հասարակական գործիչ։ Ինձ ընտրում են, ասենք, թեկուզ ՓՈԿԻ-ի քարտուղար։ Յես ամեն որ պետք ե այնտեղ լինեմ։ Հարց ե առաջ գալիս՝ կարո՞ղ եմ չես այն ժամանակ ինքս տնտեսություն վարել։ Յեվ խեղճ կոմյերիտականն այնպիսի փորձությունների չե ցենթարկվում, վոր նիստերի, ժողովների, ծանրաբեռնումների և ալ պարտականությունների փոթորկի մեջ կտրվում ե իր տնտեսությունից և դառնում պորտֆելավոր մարդ։

Ահա թե ինչու գլուղացին իր լեքեխալին չի թույլ տալիս կոմյերիտմիության մեջ մտնել։ Իսկ չեթե մեծ ուշադրություն չդարձնես կոմյերիտմիության գործին, — կմեղադրեն, վոր սառը վերաբերմունք ունես դեպի գործը, վոր կոմյերիտական պարտականություններդ չես կատարում։ Յեվ այդ բոլորի մեղքը նրանումն ե, վոր պարապում ես գլուղական տնտեսությունամբ և կապված ես նրա հետ։

Գլուղական տնտեսությունը շատ մեծ ժամանակ ե պահանջում։ Նույնիսկ չեթե նրա մեջ աշխատես ամբողջ որը և կլոր տարին, — ժամանակը չի հերիքի։ Իսկ դուք դեռ ուզում եք դրան ավելացնել նաև լավ հասարակական գործիչ լինելու պարտականությունները։

Ինչ կերպ ել դարձնես, կրկնում եմ, այդ լերկու բաներն իրար հետ կապել չես կարող։

Յես շատ մտածեցի այդ բանի վրա, գրվեցի կոմյերիտմիության մեջ, չես այդտեղ մտա սովորելու — սովորելու չե նինիղմը, գլուղական տնտեսությունը և շատ բան սովորելու նպատակով, սակայն տեսա, վոր այդ ամենը սովորել չի կարելի։ Իրկու նապաստալի լետեից ընկնողը մեկին ել չի բռնի։

Դուք մի գատեք, ընկերներ, նրանով, վոր համագումարներում պատգամավորներն ամբողջովին բռնված են վողեորութեամբ, նրանց մեջ այդ վողեորութիւնն առաջ և գալիս շրջապատի ազդեցութեամբ: Նուէնպէս մի գատեք նամակներով. ձեզ դրում և առաջավոր կոմիերիտմիութիւնը, իսկ չէ՞ վոր մեծամասնութիւնը լուռ և:

Յե՛վ այսպէս, ընկերներ, չես շփոթվել եմ, վորովհետեւ մինչև այդ չեմ ունեցել ճիշտ լենինյան գիծ:

Յես խնդրում եմ ՀամԼԿՅԵՄ-ի ԿԿ-ին չեղբայրական ձեռք մեկնել ինձ, թե չե՛՛ չես կկորչեմ: Յես, աշխուսմենալնիվ, կարծում եմ, վոր դուք ունեք դեպի նշանակված նպատակները տանող վորոշ գիծ և վորոշ ճանապարհ:

Ասացեք, թե չես ինչ պետք և անեմ, վոր զգամ, թե վտտքերիս տակ ամուր հոգ ունեմ, վորպեսզի հավատացած լինեմ, թե աշխուսմենալնիվ մենք հասնելու չենք սոցիալիզմին: Գրեցեք ինձ մի ընդարձակ նամակ, կամ թե խորհուրդ տվեք, թե այդ առթիւ ինչպիսի գրքեր պիտի կարդամ: Յես կորցնում եմ իմ հավատը դեպի սոցիալիզմը, և դեպի այն, վոր կոմիերիտմիութիւնը գործունէւ չի և լավ: Սակայն չես առայժմ կոմիերիտմիութիւնից դուրս չեմ չեկել և ձեզանից խորհուրդ եմ խնդրում՝ ինչ անեմ»:

Կենտրոնական Կոմիտեն շատ հազվադէպ և այդպիսի նամակներ ստանում: Շատ հաճախ գլուղի կոմիերիտականները գրում են ուղղակի այն մասին, վոր իրենք ուզում են գլուղից քաղաք փոխվել, ասելով՝ թե քաղաքներում կարելի չի թե՛ սովորել և թե՛ լավ ապրել, վոր աշխտեղ, քիչ և ֆնում թե ասեն, գետերը կաթ են հորդում, իսկ մեկ մօտ գլուղում, աղտոտութիւն, աղքատութիւն և խավար և տիրում: Լավ կլինի թողնել գլուղի կյանքը, արհամարհել նրան և արշավել քաղաք:

Յե՛վ ահա, հարկավոր է քննել այդ հարցը, թե իրավացի՞ չե արդոք Յարեկինը. իսկապէս գլուղի կոմիերիտականը գլուղում մոչինչ չի կարող անել, ճիշտ կլինի արդոք, չեթե կոմիերիտականները չքեն գլուղը և խմբերով քաղաքները թափվին:

Դժվար չէ հասկանալ, վոր այդ ճիշտ չի լինի: Ամենից առաջ քաղաքում նրանք ամենեւին տանելի կյանք չեն ունենալու: Թեև մեր արդշուսաբերութիւնն աճում է, թեև ամեն տարի գործարաններում տասնյակ հազարավոր նորանոր բանվորներ են ընդունվում, սակայն մեկ մօտ դեռևս կա ահագին թվով, միլիոնից

ափելի գործադուրկ բանվորների մի բանակ: Նրանց ընդդիմ էին կամ չեղիւ տարուած գործ տալ չերբեք չի հաջողվի: Իսկ չեթե դուրսի կոմերիտական մասսաները գլուզից քաղաք թափվեն, նրանք գրանոմ միմիայն գործադուրկների բանակը կափելացնեն: Տասնյակ կամ հարյուրավոր մարդիկ միմիայն կառող են այս կամ այն կերպ աշխատանք գտնել, իսկ մուսաների դրուժխունը շատ վատ և լինելու և թերևս գլուզի կլանքը նրանց համար դրախտ թվա:

Բայց այդ չի գլխավորը: Գլխավորն այն է, վոր չուրաքանչուր գլուզացի, չուրաքանչուր կոմերիտական իր գլուզում, իր շենում կարող է մեծապես ոգտավետ լինել թե կուսակցութանը և թե խորհրդային իշխանութանը և միաժամանակ կարող է ոգնել գլուզի չքավորներին դուրս գալու իրենց ծանր դրուժխունից: Այդ գործը, իհարկե, դժվար գործ է: Այստեղ Յարկինը կատարելապես արդարացի չէ: Սակայն չե՞ վոր առանց աշխատանքի վոչինչ չի արվում:

Ի՞նչ կնշանակի լավ կոմերիտական լինել գլուզում և քաղաքում: Լենինն այդ հարցի պատասխանը մեզ տվել է: Նա այսպես է սովորեցրել. «Պե՞տք է կոմունիստական յերիսասարգության միութունն իր կրթութունը, իր ուսումը յե՞վ իր զաստիարակութունը միացնի բանվորների յե՞վ գլուզացիների աշխատանքին, չպե՞տք է ճա փակվի իր գարոցի պատերի մեջ յե՞վ սահմանափակվի միմիայն կոմունիստական գրե՞ր յե՞վ բրոշյուրներ կարգալով: Միմիայն բանվորների յե՞վ գլուզացիների հետ աշխատելով է, վոր կարելի չե իսկական կոմունիստ գառնալ:»

Իսկ ի՞նչ է նշանակում այդ: Այդ նշանակում է, վոր վատ է, չերբ կոմունիստն իրեն հեռու չե պահում այն գործից, վորով չուրաքանչուր բանվոր և չուրաքանչուր գլուզացի զրադվում է: Պետք է կողք-կողքի աշխատել նրանց հետ և բացի դրանից՝ աշխատանքի մեջ նրանց համար հանդիսանալ իբրև որինակ և իբրև նմուշ: Միմիայն այդ կերպ կարելի չե իսկական կոմունիստ դառնալ:

Վերցրեք քաղաքի կոմերիտականին. նա գործարանում պետք է լինի առաջինը: Նրա գործն այն է, վոր ոժանդակի արդունարերութան արագ դարգանալուն, վորպեսզի շատ ապրանք արտադրվի և վորպեսզի նրանք վորակով լինեն բարձր և հժան գին ունենան: Նրա գործն է լինելու կռիվ մղել այն բանի համար, վոր մեք հիմնարկներում բուրդկրատիզմը պակասի, վոր մասսա-

ները լայնորեն հասարակական աշխատանքի մեջ քաշվեն, վոր նրանց կուլտուրական մակարդակը բարձրանա:

Իսկ ի՞նչ պետք է անի գյուղի կոմյերիտականը: Նրա գործն ալն է, վոր ոգնի կուսակցութեանը՝ դուրս բերելու գյուղը դարձալոր աղքատութեանից ու խավարից՝ նոր ճանապարհի վրա, դարձնելու միլիոնավոր մանր և ցաք ու ցրիվ գյուղացիական տնտեսութեանները մեծամեծ կոլեկտիվներ, ոգնելու գյուղի չքավորներին, վոր չընկնեն կուլակների ստրկացման տակ, թույլ չտալ կուլակին իր ձեռքը ձգելու խորհուրդները և կոոպերացիան, մի խոսքով թույլ չտալ նրան, վոր նորից գյուղի տնտեսներ լինի:

Այդ խնդիրները, ինչպես տեսնում ենք, շատ մեծ խնդիրներ են: Իրոք, դժվար էլ է նրանց իրագործումը: Մանավանդ դժվար է՝ ալն կոմյերիտականի համար, վորը դեռևս միաժամանակ ուղղում է բարձրացնել և պետք է բարձրացնի իր տնտեսութեանը: Մակալն նրան տասն անգամ ավելի հեշտ կլինի աշխատել տնտեսութեան մեջ և զբաղվել հասարակական կյանքով, չեթե միայն հաջողվի նրան անհատական տնտեսութեանից անցնել կոլեկտիվ տնտեսութեան:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչու պետք է իր ճեմեսուքյան աշխատանքը կապել հասարակական աշխատանքի հետ:

2. Պե՞տք է արգիտ կոմյերիտականները գյուղից բաղա՞վ գնան:

ԿՈԼԵԿՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԸ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՅՈՒՄ ԵՆ

Նախկին զրույցներից մեկում մենք խոսել ենք ալն մասին, թե ինչու չքավոր և միջակ գյուղացիները պետք է միանան և կոլեկտիվ տնտեսութեաններ կազմեն:

Յեկ իրոք, նրանք իրենց համար լավ կլանք ստեղծելու ալլ միջոց չունեն: Մենք կամենում ենք աղքատ, խեղճ և խավար Ռուսաստանը դարձնել հարուստ և կուլտուրական. մի չեղիկի:

Իսկ ի՞նչպես կարելի չե ալլ անել: Կարելի՞ չե ալնպես աշխել, վոր յուրաքանչյուր առանձին փոքր տնտեսութեան հարստանա:

Վճի, ալլ անհնարին է, քանի վոր նա շատ լետամիաց տնտեսութեան է և ալլ տնտեսութեանը վարելն ալնքան ձեռնտու չի,

վորքան խոշորը: Յեթե բոլոր տնտեսություններն ըստ իրենց ուժի 6 խմբի բաժանենք, մենք կտեսնենք, վոր ամենասակավազոր տնտեսությունը Պակովի նահանգում մեկ դեսյատինից միջին հաշվով տալիս է միմիայն 31 փութ աշորա (рожь)՝ չերկրորդ խումբը տալիս է 40 փութ, իսկ 6-րդ, ամենագորեղ խումբը տալիս է արդեն 60 փութ: Հետևապես, վորքան մեծ է տնտեսությունը, այնքան նա ձեռնտու չի:

Սակայն կարող են զանազան խոշոր տնտեսություններ լինել: Խոշոր տնտեսությունը կարող է պատկանել կուլակին:

Արդե՞ք պետք է մենք նրան ոգնենք: Կարճ էնք մենք ուժ տալ կուլակային տնտեսության զարգացմանը:

Իհարկե, վոչ: Իզուր չի ասվում, թե «հալալ աշխատանքով քարե պալատ չես շինի»: Կուլակն այն պատճառով է աճում, վոր իր հարևան չքավորին և միջակին քամում է. չերբեմն իր հարևանին պարտքով տված սերմի դիմաց ստանում է նրա բերքի մեկ չերրորդը, իսկ չեթե աշխատանքի ժամանակ ձի չե տալիս, այստեղ արդեն նա միանգամայն քամում է նրան: Յեւ չեթե խորհրդային իշխանությունը ուժ աս կուլակային տնտեսության զարգացմանը, այն ժամանակ խորհրդային և բուրժուական իշխանությունն մեջ տարբերություն չեր լինի:

Մենք առաջադրում ենք խոշոր տնտեսության զարգացումը, քացի այնպիսի տնտեսության, վորտեղ վոչ թե կուլակն է հարկադրում բատրակին աշխատել իր՝ կուլակի համար, այլ միատեղ աշխատում են չքավորներն ու միջակները: Սա կոլեկտիվ տնտեսությունն է: Այսպիսի տնտեսությունն ունի խոշորի բոլոր առավելությունները. նրա մեջ չկան միջնակներ, և գյուղացին ստիպված չի լինում իր ժամանակն ու ուժերը վատնել գնալ-գալու վրա. նրա մեջ կարելի չե շատ ոգտավետ կերպով ոգտագործել վոչ միայն ձիեր և գյուղատնտեսական գործիքներ, այլ նույնիսկ, վոր ամենակարեւորն է, գործադրել գյուղատնտեսական այնպիսի բարդ մեքենաներ, վորոնք ուժեղ կերպով մեծացնում են տնտեսության չեկամուտները: Նրա մեջ ստացվում է նաև շենքերի խնայողություն, և վերջապես, խոշոր կոլեկտիվ տնտեսության մեջ կտրելի մտցնել աշխատանքի բաժանում, — ամեն մեկը կատարի աշխատանքի միայն վորոշ մասը, վորը նույնպես կոգնի ալելի արագ և ալելի լավ աշխատանք կատարելուն:

Գյուղացիությունը հետզհետե սկսում է հասկանալ կոլեկտիվ տնտեսության ոգտակարությունը: Վերջին տարվա ընթացքում

կոլտնտեսութիւնները շատ արագ են աճում: ԹՄՖ-ում 1927 թ. վերջին կար 13 385 կոլտնտեսութիւն, իսկ 1928 թ. ամռանը՝ արդեն 27.000,—ավելի քիչ, քան մի տարվա ընթացքում կոլտնտեսութիւնների թիվը չերկու անգամ ավելացավ:

Նախք քորն ամրապնդված կոլտնտեսութեան, և դուք կտեսնեք, վոր գլուղացու կլանքն ախտեղ ավելի լավ ե, քան միանձնյա չքավորի մոտ: Մի լրագրում պատմվում ե ուրախան տասնյակ կոմունաների մասին:

Նախ քան պատերազմը Շատրովի շրջանը հայտնի չէր մուշտակի և կաշվի արտադրութեամբ: Հարլուրավոր գլուղական հարուստներ կալին, վորոնք չերկհարկանի տներ ելին վաստակի և իրենց հաստիկ կանանց ջրշան մորթուց կարած թանգագին բուրքեր ելին հագցնում:

Կոլչակը հեռացավ թե չե, Շատրովի և Իսեմսկի շրջաններում մեկը մյուսի չետեից տարերաջորեն գլուխ բարձրացրին գլուղացիական կոմունաները: Գլուղական կուսակցականները սիբիրեցիներին հատուկ կալծաքարի համառութեամբ շարժվեցին: Ղեկի նոր կլանքը, իսկ նրանց հետեցին նաև անկուսակցականները:

Իրենց խրճիթների մնացորդները փոխադրում ելին վալրի, անմարդաբնակ տեղեր, շտապ կերպով ինվինտար ելին սարքում, և կարճ ժամանակում ճահիճների և չեղնու թփուտների մեջ սկսեցին սեին տալ նրանց ցանքերը, առանց սահմանադժերի:

Յերը կոմունաների վրայով անցավ կուլակալին ապստամբութեան կրակը, շրջակա գլուղացիներն իրենց գլուխները թափահարում ելին թարմ ավերակների վրա. —

— Ե՛հ, հմի վոր «կոմունը» հալից ընկավ:

Սակայն «կոմունը» հալից չնկավ, այլ նոր հլութերով լցվեց: 10 կոմունա միացան «Շատրովի կոլտնտեսութիւնների միութիւն» ցուցանակի տակ:

Կոլեկտիվների հողերը հիսուն կիլոմետրանոց տարածութիւն են գրավում: Վաղ գարնանից սկսած դաշտերում 12 «Փորձոն» և ծխում: Իսկ աշնանը կալերում չխչխկում «Միութենական» բարդ կալիչները:

Կոմունաների տեղամասերը լցված են տաշեղներով, սղոցներն ու ռանգաները ֆլուստում են, կոմունարների դարբնոցներում կալծեր են թոչում: Շատրովի միութիւնը կառուցում և ախոռներ, ջրաղացներ, հանրակացարաններ, ընդհանուր սեղանա-

տներ, լերեխաների մսուրներ, Միության մոտ 700 անդամներ իզարմանա անհավատ մարդկանց ապրում են մեկ կլանքով և մեկ մարդու նման:

— Մենք, լերկու լեզրալրներս միմյանց հետ չենք վարվում, իսկ նրանք նույն ժամին աշխատանքի չեն դուրս գալիս, նրանց ամեն ինչն ընդհանուր է և չեն կոպում:

1.300 հեկտարից ավելին ամբողջովին մեքենաներով է մշակվում: Ֆիրեքնուկն աճում է առատ, չտեսնված բերքեր են լինում, սովորական սիրիրական կովը լերկու և լերեք կիթ կաթ է տալիս:

Ուռլ գյուղերում ալսպիսի գուշակութուններ են անում.

— Գանձարանը նրանց ուճիկ է տալիս, իհարկե կապրեն:

— Աստծուց հրաժարվել են, իհարկե հարկ չեն տա:

— Նրանք կուսակցության համար են աշխատում և վոչ թե իրենց համար:

Սակաչն լսվում են նաև ալսպիսի ձայներ.

— Գեղ կանգնի, գերան կկոտորի:

— Իսկ ինչո՞ւ, քեռի ջան, դու չե՞լ կոմունա չես մտնում: Քեռին լերկար քորում է իր փրչոտ գլուխը, աչքերը մարում են և նա անհույս պատասխանում է.

— Ինչքան վատ լինի, իմն ե:

Այդ պապենական ասացվածք նրա առաջ քիչ արգելադրիթ հանգամանք չե գեպի կոմունան: «Իր» տունը լինի, թող առանց կտրի լինի, «իր» արտը լինի, թող վարած չլինի:

Սակաչն, աչնուամենայնիվ, լուրաքանչյուր տարի մարդիկ տասնյակներով բաղխում են կոմունայի դռները, արհամարհելով թե՛ գյուղական բամբասանքները, թե՛ աստծուն և թե՛ «իր տուն ու տեղը»: Սակաչն կոմունայի դուռն ամեն ժամանակ նրանց առաջ չի բացվում, վորովհետեւ շատրովյան միության ամենամեծ դժբախտությունը— հոգի պակասությունն է: Մի շարք կոմունաներում համարյա մինչև 20-ի չի հասնում հողամաս ունեցողների թիվը: Հողաշինարարության ժամանակ կոմունային բաժին են հանել մի փոքրիկ կտոր հող, և ավելին— մինչև 1932 թիվը— մինչև նոր հողաշինարարությունը՝ կոմունան կես հեկտար հող էլ չի ստանա: Իսկ գեպի միությունն են դալիս նոր տասնյակ կոմունարներ:

Ցեբեկոները կոմունալում լերգում են: Սեղանատունը դարձոնի նվազից դղրում է: Այդ ուրախացող ժողովուրդը կոմունարական լերիտասարդությունն է: Կոմունա մտնողների մեջ կան բնա-

նիքավորներ, հասակավոր տղամարդիկ, սակայն դրանք հաճախ բատրակներն են — չքավոր լերիտասաքղությունը: Մի շարք կոմունաներում կոմունարները համարյա բոլորն էլ «անմորուս» են:

Ոժիգինի կոմունայում կոմլերիտական բջիջը շարունակ բզում է բոբերդին՝

— Պետք է լերեխաներին տնջատել, պետք է նրանց մանկական անկյուն տալ:

Յեվ նրանք իրենց նպատակին հասան: Յերեխաները փոխադրվեցին արևելոյ մի սենյակ, և զբվեցին կոմունարներից մեկի հոգատար հսկողության տակ:

Յերեք կոմունայում կոմլերիտականներն աշխատանքից հետո ազատ ժամանակ փորձադաշտեր ելին ցանում և գալլուկ (хмель) ելին տնկոտում: Թյուրքական կոմունայի ազատ հոգամասում կանաչին են տալիս մատաղ խնձորները, տանձերը — շատրովցիներն այդպիսի բան չկին տեսել: Այդ կոմլերիտական շարաթորակի արդյունքն է:

Յեվ ահա այդ տնտեսական հրաշքները, — վորոնք տվիլի պերճխոս են, քան բառերը, հարևան գյուղացիները գալիս են տեսնելու: Նրանք գալիս, շոշափում և դիտում են կովերի և խոզերի «պալատները» և քննության են առնում հողի բազմադաշտ մշակումը: Նրանք վորոշ գնահատման են լենթարկում՝ բաց վարդազուն յուրկշիբի խողեր բազմացնող կոմունաները:

Ահա թե ինչպես են աշխատում ուրալական կոմունարները: Յեվ այդ միայն Ուրալում չե, այլ այն բոլոր տեղերում, վորտեղ գյուղացիները խումբ կազմած համերաշխ և համառ աշխատանք են կատարում, չվախենալով վոչ մի աշխատանքից և կանգ չառնելով սկզբնական վոչ մի դժվարությունների առաջ, վառվում են կոլտնտեսությունների կրակները:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. ԻճԻՆԸ ԿՈՂՏՏԵՍՈՒՅՈՒՆՆԵՐԸ ԻճԱՐԿԱՎՈՐՈՒՄՈՒՄ ԵՎ ՈՒՑԻՑ ՓՈԽԵՂ ԳՅՈՒՂԻ ԿԵՆՑԱԳԵՐ:

2. ԻճԻՆԸՄԵՆ Ե ԿՈՂՏՏԵՍՈՒՅՈՒՆՆԵՐԸ ՈՒՄԵՐ:

ԿՈՄՍԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԿՈՒԵԿՏԻՎԱՅՄԱՆ ԱՌԱՋԱՄԱՐՏԻԿՆ Ե

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսության ստեղծվելը մի հաբլած է կուլակի համար: Քանի դեռ գյուղացիները չեն միտցել և կոլեկտիվ կապել, և նրանցից յուրաքանչյուրը քաշ և տալիս իր վո-

գործնի թոնտեսութիւնը,—կուլակը կարող է նրանց հիմարացնել և նրանց հօտը քամել: Իսկ յերբ գյուղացիները միասին աշխատում են կոլտնտեսութեան մեջ, ապա թող մի փորձի կուլակը աշխտեղ խցկվի, ենպես խրիկ կտան նրան, վոր այլես յերես չդարձնի աշխտեղ: Ահա, թի ինչու կուլակները չեն սիրում կոլտնտեսութիւնները, թշնամացնում են գյուղացիներին նրանց հետ, անկյուններում փափսում են աշխատին, վոր իրր թի կոլտնտեսութիւնները կողոպտում են գյուղացիներին և ալին: Իսկ շատ տեղերում ել կուլակներն իրենք են փորձում խցկվել կոլտնտեսութիւնների մեջ, վորպեսզի աշխտեղ ներսից վիժեցնեն այդ կոլտնտեսութիւնները, կոլտնտեսավարներին միմյանց հետ կըռվեցնեն և կոլտնտեսութիւնների ունեցվածքը քամուռ տան:

Ուրեմն, գյուղը կոլեկտիվացման կարելի չի չենթարկել միմիաին կուլակների դեմ կատաղի և համառ պայքար մղելուց հետո և գյուղի կոմիւրիսմիութիւնը պետք է վճռական կերպով դուրս գա այդ պայքարին:

Վորքան կոլտնտեսութիւններն աճում են, աշխատանքները մոտենում են իրենց վախճանին: Զի վոր կոլտնտեսութիւններ կառուցել—նշանակում է գյուղը վերակառուցել սոցիալիստական լեղանակով, վոնչացնել շահագործման համար գոլութիւն ունեցող պարարտ հողը, ալսինքն վոնչացնել կուլակին: Ողոր մեքնանների և գիտութեան ոգնութեամբ, ճիշտ միջոցներով աշխատել, կնշանակի աշխատել սոցիալիստորեն: Իսկ վորքան ամուր է քաղաքում և գյուղում զարգանում սոցիալիստական տնտեսութիւնը, ենքան մասնավորի և կուլակի գործը վատ է լինում:

Յեւ միևնույն ժամանակ կոլտնտեսութիւնների զարգացումը ընդհանուր առմամբ հանդիսանում է իրրի գյուղական տնտեսութեան զարգացման ամենահուսատու միջոցը:

Ահա քե ինչու կոմյուրիսմիութեանը պետք է գյուղում դառնա գյուղակառն ճեռեսութեան կոլեկտիվացման առաջամարտիկը: Կոլտնտեսութիւններ կազմակերպել, կնշանակի մեկ կողմից աշխտեղ գյուղական տնտեսութեան արագ բարձրանալուն, մյուս կողմից ոգնել չքավորին՝ միջակի հետ դաշնակցած կովիւր կուլակի դեմ: Այդ պատճառով ել լավ է հասկանում և իր դասակարգալին խնդիրները լավ և լուծում կոմյուրիսմիութեան գյուղական աշխատանքը, վորը գյուղական տնտեսութեան կոլեկտիվացման աշխատանք է կատարում:

Այս գրույցի սկզբում մենք առաջ բերինք Լենինի այն թույլ-քերը, թե մարդիկ կարող են կոմունիստ դառնալ այն դեպքում՝ միայն, չե՞րբ մասնակցեն բանվորների և գյուղացիների պայքարին: Այդ թույլքերը գյուղի կոմյերիտականի համար նշանակում են՝ թե նա կուլակի դեմ կռվելով, չքավորին ողնելով, կռիկտիվ տնտեսություն կառուցելով սովորում և իսկական կոմունիստ դառնալ:

Այդ շատ հիանալի չին հասկացել գյուղի շատ կոմյերիտական բջիջներ: Ահա գյուղական տնտեսության կռիկտիվացման նրանց աշխատանքի միջանի որինակներ:

ՀամԼԿՅԵՄ-ի Ռուսիոնովի բջիջը (Ոմուտնինի գավառ) կադմակերպում և գավառում առաջին կոմունան: Արդեն գնված և գյուղատնտեսական ինվեստար:

Ռուսյան-Մոնղոլիայում Մեծ-Բախրայսկայա և Բոխան-Ջազ-լինսկայա կոմունաների շուրջը կոմյերիտականները նոր տնտեսություն են կազմակերպում: Նրանք շրջագալում են ուլուսները (գյուղերը) և ագիտացիա չեն մղում կռիկտիվի համար:

Պսկովի շրջանում նորից 3 կոմյերիտական կոմունա չեն կազմված լիակատար հանրայնացումով և կազմված են 33 կոմունտեսություններ:

Ռբուխովի կոմունայում (Յարանի գավ.) անդամների մեկ չերրորդը կոմյերիտականներ են: Կոմունայի ղեկավար աշխատավորները նույնպես կոմյերիտականներ են: Կոմունան ունի արդեն լերկու տրակտոր, շոգեաղաց, սղոցագործարան, մանկական տուն, գրադարան և իր գյուղատնտեսը:

Ջեյեհի մարզի Նատերեշնի շրջանի տղաները կազմակերպել են բոստանա-ալգեդործական ընկերություն, Հին-Սուջնի շրջանում—45 տնտեսությունից բաղկացած մի բոստան: Մարզի կոմունտեսությունների ղեկավարների չեռք քառորդը չերիտասարդությունն է:

Սեմիպալասիոսկի շրջանի կոմյերիտությունից նախաձեռնությունը հիմնված և լերկու կոմունա—Գյուրոկիլ և Ուլարովսկի գյուղերում:

Նուբաճի Իսկի ստանիցայում չերիտասարդությունն ստեղծել և հողը միասնաբար մշակելու ընկերություն: Սուխիլե Ջելբասի գյուղում 4 կոմունտեսություն.—ընկերություններ են կազմակերպված Լադոսկայա, Կրիմովսկայա, Ուստ-Լաբինսկայա ստանիցաներում:

Ուստ՝ Միգովեցից կայա շրջանում (Ստալինգրադի նահանգ)
լերիտառարգութեան մասնակցութեամբ ստեղծված են լերկու նոր
կոլտնտեսութիւն:

Այստեղ գեոուս շատ աղքատի ուրիակներ կարելի չե բերել,
սակայն այսքանն էլ բավական է ապացուցելու, թէ ինչպես են
կոմլերիտականները կարողանում մասնակցել կոլեկտիվ տնտե-
սութեան մեջ:

Յեւ մենք այժմ կարող ենք կոմլերիտական Յարկինի հար-
ցերին պատասխանել:

Ինչպէս է, կարճը ե գլուղի կոմլերիտականը լինել է՝ լավ
հասարակական գործիչ է՝ լավ տնտեսատեր: Պարզ է, վոր կարող
է, չէրէ Բա աճհասակաճ ճճճնութիւնից աճցնի կոլեկտիվ ճճճ-
ճճնութիւն: Յերը կոմլերիտականը կոլտնտեսութիւն է կառու-
ցում, և աշխատում է նրա դաշատերում, նա հասարակականորին-
մեծ կարեւորութիւն և արժեք ունեցող գործ է կատարում: Այդ-
պիսի կոմլերիտականը լավ հասարակական գործիչ է, քանի վոր
սոցիալիզմի կառուցման գործի ամենակարեւոր խնդիրներէից մեկը
գլուղացիական տնտեսութեան հանրայնացումն է: Միևնուրէն ժա-
մանակ նա լավ, որինակելի տնտեսատեր է, վորովհետե կոլտնտե-
սութիւնը պատկանում է նրան, նրա ընկերներին և բոլոր նրանց,
ովքեր ձեռք-ձեռքի տված նրանց հետ միասին կոլտնտեսութեան
մեջ աշխատում են: Հետևապես, Յարկինը վոչ թէ պետք է հե-
ռանա միութիւնից, վոչ թէ պետք է հուսահատվի, այլ մասնակ-
ցութիւն ունենա կոլեկտիվ տնտեսութեան շինարարութեանը և
գրանով լուծի իրեն տանջող կասկածամտութիւնները:

Չպետք է կարծել, վոր այստեղ գործը միմիայն տնտեսական
աշխատանքով է սահմանափակվում: Վորպեսզի կոլտնտեսութիւն-
ը զարգանա, վորպեսզի կուլակները նրան կուլ չտան, հարկա-
վոր է, վոր կառավարութիւնը նրան ոգնի: Կնշանակէ, կոլտն-
տեսութիւն կառուցողը պետք է մտահոգված լինի այն բանով,
վոր գլուղաուրհուրդն ու շրջագործկոմը կուլակային տարրեր մուտք
չգործեն: Ճիշտ աղքատ էլ պետք է հոգ տանել կոլտնտեսութիւն-
ների լուսավորութեան մասին, քանի վոր նրանք վորքան լավ
գրագիտ լինեն, այնքան ավելի լավ կըմբռնեն հողի մշակման նոր
լեղանակները: Ուրեմն այստեղ աշխատանքը բազմազան է, և գլու-
ղի ամեն մի կոմլերիտական այստեղ կարող է գտնել այնպիսի
աշխատանք, վորն իրեն ամենից շատ է դուր գալիս:

Յեւ վերջապես, վորպեսզի գլուղացիութիւնը հասկանա իտ-

շոր, կոյեկտիվ տնտեսութեան տառապելութիւնները, պետք է նրաներուսում կատարի խոշոր հասարակական և կուլտուրական աշխատանք:

Մյուս հարցին ել մենք կարող ենք ալժմ պատասխանել՝ կարճը են գլուղի կոմյերիտականները քաղաք փախչել: Մենք տեսանք, վոր յեռանդուն, ընդունակ կոմյերիտականները գլուղում աշխատել կարող են: Այդպիսի կոմյերիտականները դժվարութիւններից չեն վախենում, այլ թենբը քշտած՝ անցնում են գլուղացիական կյանքը նոր, սոցիալիստական յեղանակով կառուցելու գործին: Այդպես, և միմիայն այդպես պետք է վարվի իսկական կոմյերիտականը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ա. ԻճԻՆՆ ԿՈՒԵԿՏԻՎ ՏՅԵՍԵՍԻՍՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ ԽԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԲ Ե:

ՓՈՒՔՐ ԳՈՐԾԻՑ ՄԻ ԽՈՐՇԻՐ

Ի՞նչ պետք է անի կոլտնտեսութեան կոմյերիտականն ու կազմակերպիչը: Ինչից պետք է սկսի գործը: Առաջ շատ կոմյերիտական բջիջներ այսպես ելին վարվում. հավաքվում, խորհրդակցում և իրենք ելին կոլտնտեսութիւն կազմում, ասելով, թե մենք կկառուցենք, իսկ գլուղացիները հետո կգան և մեկ կմիանան:

Կոմյերիտականները կոլտնտեսութիւն ելին կառուցում, իսկ գլուղացիները քթների տակ ծիծաղում ելին, ասելով թե՝ կտեսնենք: Յերբեմն իսկապես, Տամբովի, Ստալինգրադի և այլ նահանգներում յերիտասարդութեանը հաջողվում եր իրենց նպատակին հասնել: Սակայն հաճախ յերիտասարդներից կազմված կոմունան քանդվում եր: Ամառն աշխատում ելին, բայց հենց վոր աշունը գալիս եր, կոմունաների մի մասի բանակ գնալու ժամանակը հասնում եր: Բացի դրանից, յերիտասարդութիւնը տնտեսական մեծ փորձ չունեի և դժվար եր նրան գլուղ հանել ալնպիսի մեծ և բարդ մի գործից, ինչպիսին կոմունաների կառուցումն է:

Ահա, քե իճու գծվար քե լավ հեգեվանք ունեցա գործը, յեքե կոմյերիտականներե իրեմ կառուցեմ կոլտնտեսութիւններ: Նրանց գործն ալն պետք է լինի, վոր դառնան առաջամար-

տիկներ, նախաձեռնութիւն հանդես բերեն, առաջինն իրենք մտնեն կոլտնտեսութիւնները, սակայն ալդ գործը կատարեն գլուղացիների հետ մեկտեղ և վոչ թե առանց նրանց:

Սակայն գլուղացուն դռով դեպի կոլտնտեսութիւն քաշել չի կարելի: Այստեղ բռնութեամբ վոչինչ չի կարելի անել, այլ ալդպիսով ավելի շուտ կարեոր գործին փառ կհասնի: Պետք է համոզել գլուղացուն կոլեկտիվ տնտեսութեան ոգտակար լինելը, տանել նրան հարեան կոլտնտեսութիւնը և ցուցց տալ նրան, թե այնտեղ ինչպես են աշխատում. հետզհետե ժողովներում, հավաքույթներում, խրճիթ-ընթերցարանում և պատի լրագրերում ագիտացիա մղել կոլտնտեսութիւն կառուցելու համար, որինակներով և փաստերով ապացուցել խոշոր կոլեկտիվ տնտեսութեան առավելութիւնները: Արագ, հապճեպ կերպով, թոչնով և հարվածալին լեղանակով գործել չի կարելի: Ահա, թե վորտեղ և ասված թե՛ «տասը չափիր, մեկ կտրիր»: Հեշտ է, իհարկե, լեղվով ասել, թե մեկ հարվածով ուսսը կոլտնտեսութիւն կարելի չե կազմակերպել: Բայց հետո, չերբ դրանք տապալվեն, արդեն այլևս վոչ մի կերպ չի կարելի գլուղացիներին քաշել դեպի կոլտնտեսութիւնները: Պետք է խիստ հաշիվ առնել բոլոր տնտեսական հնարավորութիւնները, հաշիվել բոլոր միջոցները, լավ ծանոթանալ հողամասերի հետ, մանրամասնորեն պարզել վարկեր և մեքենաներ ստանալու հնարավորութիւնը և այնուհետև նոր ձեռնարկել կոլտնտեսութեան, ահա այն կանոնը, վորով պետք է առաջնորդվել:

Յեւ չերբք պարտադիր չե, վոր գործն անմիջապես կոմունա կառուցելուց սկսել: Կարելի չե սկսել, նաև միավորման ավելի պարզ ձևերից:

Չպետք է խորշել վոչ մի փոքր գործից: Պետք է կազմակերպել թե մեքենաների ընկերութիւն, թե հողը միասնաբար մշակելու արտելներ և թե ամեն տեսակի սկզբնական միավորումներ: Նույնիսկ այնպիսի մի փոքրիկ գործը, ինչպիսին է հարաքաշը (միասին վար անելը), ալդ ևս կարող է իր ոգուտը տալ գլուղացիների տնտեսական միավորման գործին:

Իսկ այնուհետև պետք է ձգտել հասարակ միավորումներից անցնել ավելի բարդ միավորումների — արտելներից՝ կոլտնտեսութիւններին, փոքր կոլտնտեսութիւններից՝ խոշորներին: Յեւ ահա, դուրս է գալիս, վոր կոլեկտիվ տնտեսութեան զարգացման գործում գլուղի կոմիերիտականների առաջ չերկու խնդիր է դրված:

նախ՝ ավելի ընդարձակ կերպով զարգացնել այդ գործը, ամեն կերպ մեծացնել ամեն տեսակի գյուղատնտեսական միավորումներին թիվը, և յերկրորդ՝ խորը կերպով զարգացնել այդ գործը և սկզբնական, ամենահասարակ միավորումները դարձնել ավելի բարդ միավորումներ:

Սակայն, ինչպես հաճախ և պատահում յերիտասարդ տղաների հետ, սկզբնական քայլերն անելիս նրանք բավականին չափազանց ունենում են, իսկ յերբ արդեն կոլտնտեսությունը կազմում են, գործն սկսում և վատանալ: Դոնի Ռոստովում կոմյերիտական-կոլտնտեսավարների խորհրդակցություն էլին հրավիրել, վորտեղ պատգամավորները շատ այնպիսի բաներ պատմեցին, վորոնք իջարձես թե կոմյերիտականին չեն սազում:

Կոմյերիտական-կոլտնտեսավարները հաճախ աշխատանքը վիժեցնում են իրենց չբանությունը և պարապ-սարապ ման գալով:

Այս բանն այն ամենամեծ մեղադրանքներից մեկն էր, վորին արժանացավ կոմյերիտությունը Դոնի Ռոստովում տեղի ունեցած կոլտնտեսական յերիտասարդության յերկրային խորհրդակցության ժամանակ: Այդ մեղադրանքը պատահական չէր և վոչ էլ յեզակի: Յերիտասարդությունը—վորը սովորաբար հանդիսանում է կոլեկտիվացման գործում իրրե առաջամարտիկ—այդ խորհրդակցության մեջ յերեան հանեց մի շարք այլանդակ փաստեր, վորոնք հարվածում էլին կոլեկտիվ տնտեսությունների թե տնտեսական և թե կենցաղային կառուցվածքին:

— Մենք չենք հետևում գոյություն ունեցող կոլտնտեսություններին գրականությունը և չենք ողորդագործում արդեն գործող միավորումների գործնական որինակները:

— Կան մի շարք գյուղեր, վորտեղ կան 5 - 6 կոլտնտեսություններ, վորոնք գործունեություն ընդարձակ ասպարեզ են ներկայացնում կոմյերիտության համար: Սակայն ի՞նչպես պետք է ուսումնասիրել և ուղղություն տալ նրանց, ոգնել նրանց առաջադիմությունը, այդ բանը գոյություն չունի անտեղ:

Մի շարք բլիժներ կոլտնտեսությունների վերաբերյալ խրնդելները քննության էլին դնում գուտ ձեռի համար». բավական է վոր քննության էլին դնում, վերջացավ, միայն թե մի կերպ ազատվեն այդ խնդիրներից, ասած լինելու համար, թե տեսեք, մենք ել ենք այդպիսի խնդիրներով զբաղվում:

Տերսկայա ստանիցայում կոլեկտիվը ծուլացել է ժամանա-

կին բոստանը քրել, վորի հետեանքով բերքը խիստ նվազ է չեղել:

Վորոնցովսկոյէ գլուղում աշխատանքի չեռուն շրջանում, չորր գլուղացիներն շատազ Կերպով սերմեր ելին տեսակավորում և ես ու են կողմն ելին վազում տոպրակներ ճարելու, կոմյերիտ-միութեան բլիշը թատրոնի փորձ եր կատարում:

Խորհրդակցութեան պատգամավորները սուր քննադատութեան ելին չենթարկում իրենց կազմակերպութեւններին:

Բիշ չեն այն կոմյերիտականները, վորոնք խոսքով ագիտացեալի չեն չենթարկում մասնաներին, սակայն գործով անձնատուր են լինում, կամ թե նախաձեռնութեւն են չերեան բերում միմիայն ՄՈՊՐ-ի և «Կարչի անպրագիտութեւնը» ընկերութեան գծով և ալին: Այստեղ զժվար չե «նախաձեռնութեւն չերեան հանկ», հարկավոր է միմիայն ցուցակ կազմել և ընկնել փող հաքել... Յեղ կոլտնտեսութեւններում կոմյերիտականներն իրենց պարտապարտութեամբ վարակում են նաեւ անկուսակցականներին:

Արժե՞ ալգալիսի կոմյերիտական-տնտեսավար դառնալ: Իհարկե, վոչ: Յեթե դու կոմյերիտական ես, մտել ես կոլեկտիվի մեջ, և մանավանդ կազմել ես ալգալիսին, ապա և պետք է ալգ գործի մեջ լինես առաջինը, պետք է կարգապահութեան, աշխատասիրութեան և կոլեկտիվութեան լավ որինակ դառնաս: Իսկ չեթե կոմյերիտականներն աշխատանքի մեջ ծուլ լինեն, նրանց որինակին կհետեան նաեւ անկուսակցական չերիտասարդ տղաները, մեկ ել չեա կնայես, կտեսնես, վոր կոլտնտեսութեան միայն ցին ու փսոռն և միացել, ամեն բան թուցրել են:

Կուլակներին ել հենց եղ պիտի: Նրանք իրենց մատները դեպի ալգալիսի կոլտնտեսութեւններն են ցցում, թե տեսե՞ք՝ թե ինչպես տնտեսութեւնն ավերվեց: Իսկ ալգ վատ որինակը գլուղացու աչքի առաջն է, նա իր աչքերին ավելի չե հավատում, քան ուրիշների խոսքերին, և ալգալիսի դեպքից հետո նրան գոռով ել չես կարող դեպի կոլտնտեսութեւն քաշ տալ:

Կնշանակե, վոր կոմյերիտականները քիչ գործ չունեն կատարելու կոլտնտեսութեան ներսում: Պետք է ալգտեղ և՛ դիսցիպլինան պահպանել, և՛ կոլտնտեսութեւնների կենցաղի գործը կազմակերպել, թե մսուր և լվացարան կառուցել, թե ընդհանուր տեղումը շինել, վորպեսզի գլուղացիները կոլտնտեսութեան մեջ ավելի լավ ապրեն, քան առաջ ելին ապրում: Իսկ ամենազլխա-

վորը՝ անհրաժեշտ է, վոր կոլտնտեսութիւնն ընդարձակվի և դար-
գանա, վորպեսզի տարեցտարի մեծանան նրա սեփական կապի-
տալները, վորպեսզի նա բոլոր գլուղացիներին որինակ ծառայի,
թե ինչպես պետք է դաշտում աշխատել:

Յեվ որինակ պետք է վերցնել վոչ թե ան կոմլերիտական-
կոլտնտեսավարներէից, վորոնց հաշուում էին Դոնի Ռոստովի
խորհրդակցութեան մեջ, այլ՝ Զվենիգորոդի գավառի, Պետրովսկի
ըջանի կոմլերիտական Ուլլանովից:

Այդ կոմլերիտականը կոլտնտեսութիւն է կազմակերպում,
դուրս է գցում այդտեղ խցկված կալվածատիրոջը, վերջ է տալիս
այդտեղի սկսված խառնակչութեանը, կոոպերացման և լինթաբ-
կում նրա անդամներին և հանրացման և լինթաբկում թե ամբողջ
աշխատանքը և թե սպառումը: Մեկ տարվա ընթացքում կոլտն-
տեսութեան կենդանի և մեռյալ կապիտալի արժեքը 3,790 ուռ-
լուց բարձրանալով հասնում է 9 հազար ուռլուց ավելի մի գու-
մարի: Տարեկանի բերքը գլուղացիականից 40% ուլ բարձրա-
նում է:

Յեվ ել ինչ: Կոմլերիտական Ուլլանովը չի կորցնում իր
հուլսն ապագայում ել ավելի ընդարձակելու տնտեսութիւնը: Նա
ներկայումս աշխատում է, վոր իրար մոտիկ գտնվող չերեք տըն-
տեսութիւնները միանան և դառնան մի խոշոր տնտեսութիւն:
Այդ զեպքում նա մտածում է աշխատանքի լայն ծրագիր մտցնել,
լուրաքանչլուր կոլտնտեսութիւն ոգտագործել ավիլի ձեռնտու
գծով, նրանցից ամեն մեկում զանազան կուլտուրայի ցանքեր
անել, վորպեսզի կարելի լինի լծկանն ու մեքենաներն ավիլի
ճիշտ կերպով ոգտագործել: Կոլտնտեսութիւններն արդեն համա-
ձայնել են միանալ և միասին տրակտոր բերել տալ:

Ահա, թե ինչպես պետք է աշխատել: Կոմլերիտական Ուլլա-
նովն ամբողջ կոլտնտեսային չերիտասարդութեանը ցույց է տա-
լիս աշխատանքի ընդորինակելի, բարեխիղճ, իրական կոմունիս-
տական որինակ:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Իճչի⁹ց պեոֆ Ե սկսել կոլեցեեսուլթյաճ կազմակերպումը:
2. Իճչպես պեոֆ Ե լիճի կոմլերիտակաճը կոլեցեեսու-
լթյաճ մեջ:

ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԿԱՌՈՒՑԵԼՈՒ ՄԵՋ

Մենք մինչև այժմ խոսել ենք կոլեկտիվ տնտեսութիւն-
ների մասին: Սակայն խորհրդային գաշտերում ներկայումս կա-

սուցվում և աճում են նաև խոշոր պետական տնտեսությունները — խորհրդային տնտեսությունները: Կառավարությունը վորոշել է մոտակա 5 տարում ազատ հողային ֆոնդերում կառուցել այնպիսի խոշոր խորհրդային տնտեսություններ, վորոնք շուկա շարտեն 100 միլիոն փութ հացահատիկ:

Յեվ այդ գործը հեշտ գործ է: Արդեն այս տարվանից գործի լին անցի: Հյուսիսային Կովկասում, Սամարայի և Սարատովի նահանգներում արդեն տեղի լին ունենում նոր խոշոր խորհրդային տնտեսությունների աշխատանքներ:

Յեվ լճի, միթե գլուղի կոմերիտականները պետք է իրենց հետո պահեն այդ խոշոր գործից: Վճի, առաջին իսկ տարուց նրանց ոչնուծվունն անհրաժեշտ է:

Հեշտ է, հապին թվով մարդիկ են հարկավոր նոր խորհրդային տնտեսությունների համար: Այդ հինգ տարվա ընթացքում պետք է այդ տնտեսությունների համար ճարել 200 ոգնական գլուղատնտեսներ, 1,500 առանձին տնտեսությունների գլուղատնտեսներ և վարիչներ, 2,500 մեխանիկ-տրակտորավարներ, 20,000 տրակտորավարներ և 52,000 մշտական բանվորներ: Յեվ բացի դրանից, դաշտային աշխատանքների լեռունը շրջանում պետք է նաև սեզոնային բանվորներ հրավիրել:

Միմիայն այն խորհրդային տնտեսությունների համար, վորոնք այս տարի կազմակերպվում են, պահանջվում է 1500 տրակտորավար, 150 մեխանիկ և մինչև 800-ի հասնող նորոգություն անող վորակիլ բանվորներ: Սկզբնական շրջանում այդ աշխատավորները տալիս են գործարանները, իսկ հետո (այդ արվում է նաև ներկայումս) տրակտորավարների և մեխանիկների կողք պատրաստելու համար բացվելու լին անհազին թվով դասընթացներ:

Ի հարկե, նոր խորհրդային տնտեսությունների վոշ թե բոլոր բանվորներին, այլ նրա մի մասին կտա գլուղի կոմերիտությունը: Սակայն պետք է այդ գործը կազմակերպել, վորպեսզի նա ինքն իր գլխու տեղի չուենա: Լավագույն չերիտասարդներին պետք ընտրել և ուղարկել դասընթացները սովորելու, վորպեսզի դասընթացները վերջացնելուց հետո, այդ չերիտասարդները խորհրդային տնտեսության դաշտերում կարողանան պողպատե ձին — տրակտորը ղեկավարել:

Թվում է թե գլուղի կոմերիտությունը կկարողանա վոշ միայն տրակտորավարներ և մեխանիկներ տալ, այլ կտա նաև

գյուղատնտեսներ: Չե՞ վոր հաճախ և պատահում, վոր կոմյերիտակներ թողնում և գյուղը ու գնում և սովորելու և իր ընկերներին հրաժեշտ տալիս, խոստանում և սովորելուց հետո վերագառնալ գյուղ և նրան առաջ տանել: Սակայն պահանջված ժամանակամիջոցում ուսումն անելուց հետո նա չի ուզում քաղաքի կյանքին հրաժեշտ տալ: Մեզնում քիչ գյուղատնտեսներ չկան, վորոնք, փոխանակ խորհրդային դաշտերի բերքատուլթյունը բարձրացնելու, քաղաքի գրասենյակների շեմքերն են մաշում:

Հսկայական խորհրտնտեսութունների կառուցումն իրենց տրակտորների շարաններով, մեքենայացված աշխատանքով, հացահատիկների գործարաններ ստեղծելը, ահա այն գեղեցիկ և պայծառ նպատակը, վորը գյուղի կոմյերիտությունը պետք և գնի իր այն անդամների առաջ, վորոնց նա ուղարկելու չի քաղաք սովորելու:

Հացահատիկների այդ գործարանների նկատմամբ կոմյերիտմիության գյուղի բջիջը ճիշտ այն գերն և խաղալու, ինչ վոր ֆարրիկա-գործարանային բջիջը իր ձեռնարկության նկատմամբ:

Յե՛վ արդեն ըստ ինքյան հասկանալի չե, վոր բջիջը պետք և ամենագործունյա և ամենակենդանի մասնակցությունն ունենա խորհրտնտեսութունների ամբողջ կյանքում, քննի նրա արտադրական ծրագիրը, հսկի, վոր իզուր տեղը փողեր չվատնվին, ոգնի ղեկավարներին, վորպեսզի նրանք խորհրտնտեսութունը դարձնեն իսկապես որինակելի և կուլտուրական տնտեսութուն:

Յե՛վ այդ գործն այն աստիճանի դժվար մի գործ և, վոր դեկավարը մենակ, առանց խորհրտնտեսութւան բոլոր բանվորների ակտիվ աջակցության, մոշինչ չի կարող անել: Յե՛վ կոմյերիտականները պետք և ոգնեն այդ դեկավարին՝ ստեղծելու հացահատիկների գործարաններ:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Իճ,պե՞ս և կոմյերիտմիությունն ոգնում խորհրտնտեսություններ կառուցելուն:

ԿՐԿՆԱՊԱՏԿԵԼ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՇՏԵՐԻ ԲԵՐՔԱՏՎՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ

Հասկանալի չե, վոր թե՛ կոլեկտիվ և թե՛ խորհրդային տնտեսություններում մշակվող հողն առայժմ մեր ամբողջ հողի փոքր

մասն և կազմում: Մինչև այժմ ահագին քանակությամբ և միլիոնավոր անհատական գյուղացիական տնտեսություններ իրենց բախտին թողնված, իրենց ձիով, իրենց փոքր գյուղատնտեսական ինվենտարով փորում են փոքրիկ հողամասը, մշակում են նրան նահապետական լեզանակներով և նրանցից աննշան բերք են ստանում:

Այդպիսի անհատական տնտեսատիրոջ հողը հաճախ չի տալիս մեկ չերբորդը նրա, չեթե այդ հողը մշակվիր ճիշտ չեղանակներով: Ձքավոր գյուղացին և ամենաթույլ միջակները չեն կալողանում իրենց հողամասից կուշտ ապրուստ դուրս բերել:

Յեւ անա, մեզանից ամեն մեկի մեջ կարող ես ապալիս հարց ծագել. թե՛ կոլեկտիվ տնտեսությունը վարձացնելով մենք պետք է միանգամայն մոռանանք անհատական տնտեսության տեր գյուղացուն — չքավորին և միջակին, չպետք է ոգնենք նրանց բարձրացնելու իրենց դաշտերի բերքատվությունը: Այդպես չե, իհարկէ: Մենք ապալիսի քաղաքականություն չենք բանեցնում և չենք ել բանեցնի:

Մենք ապալիս չենք վարվի աչն պատճառով, վոր վորքան շատ հաց արտադրվի չերկրում, աչնքան ամբողջ չերկիրն ընդհանուր առմամբ հարուստ կլինի:

Գյուղական տնտեսության դանդաղ աճումով զժվարանում և նաև արդյունաբերության զարգացումը: Հացի արտադրության մեծանալը չերկրում պետք է ոգնի, վոր հալթալթման ալնպիսի զժվարություններ չառաջանան, ինչպես վոր առաջացան 1928 թ. սկզբին և վորոնք պատճառ դարձան հացամթերման գործում դիմել արտակարգ միջոցների: Բացի դրանից, բերքատվությունը պետք է բարձրացնել նաև նրա համար, վորպեսզի գյուղատնտեսական մթերքներ արտահանենք արտասահման և վորպեսզի հնարավորություն ունենանք ալնտեղից մեծ քանակությամբ մեզ անհրաժեշտ մեքենաներ և սարքավորում ստանալ:

Մենք պետք է ոգնենք անհատական տնտեսատեր գյուղացուն — չքավորին և միջակին, բարձրացնելու իրենց տնտեսության բերքատվությունը և արդյունաբերությունը նաև նրա համար, վորովհետև թորհրդալին իշխանությունը հոգ և տանում գյուղացիության լալն աշխատավոր մասսաների բարեկեցության մասին: Թորհրդալին իշխանությունը կռիվ և մղում կուլակի դեմ, վորը վոչ թե իր աշխատանքով, ալլ ուրիշների քրտինքով և իրեն կապիտալ հավաքում, սակալն և Թորհրդալին իշխանությունը միա-

ժամանակ մտահոգված և նրանով, վոր չքավոր և միջակ գլուղացիները ներկայումս ավելի լավ ապրեն, քան ապրում էին առաջ:

Ահա, թե մենք ինչու լենք մեր առաջ խնդիր դնում—բարձրացնել գլուղացիական դաշտերի բերքատուլութունը: Այդ գործն անհնարին չե: Ձե՛ վոր արտասահմանի շատ լեռերներում բերքը լերեք անգամ ավելի շատ և լինու՛մ, քան մեզանում: Յե՛վ ալդպես և վոչ թե այն պատճառով, վոր այնտեղի գլուղացիների հողն ավելի լավ և, այլ այն պատճառով, վոր նրանք ավելի լավ են աշխատում, վոր նրանք տրակտորներ են բանեցնում, քիմիական պարարտանյութեր գործածում, աշխատում են իրենց գլուղատնտեսների ղեկավարությամբ, հաճախ նրանցից խորհուրդներ են հարցնում և խիստ կերպով պահպանում են այդ խորհուրդները:

Կան մի շարք միջոցներ, վորոնք առանց վորևե ծախսի կարող են բավականին բարձրացնել գլուղական տնտեսության բերքատուլութունը:

Սերմերը լենթարկել ֆորմալինի թունավոր ազդեցության —ահա այդ միջոցներից մեկը:

Կանխահերկ—ահա լերկրորդ միջոցը:

Բուրբուլին հրաժարվել արորից և ամեն տեղ փոխարինել նրան գութանով—ահա լերրորդ միջոցը:

Գլուղացիությանը գլուղատնտեսի միջոցով ողնութուն հասցնել—չորրորդ միջոց:

Այդ միջոցներից շատերը գործադրելն ենքան ել դժվար չե, իսկ դրանց գործադրելուց մեծ արդյունք կստացվի: Հյուսիսային Կովկասում մոտերքստեղի ունեցավ բերքատուլութունը բարձրացնելու համագումար: Այնտեղ դուրս լեկան գլուղացիներ և ասացին, վոր այդ միջոցներից մի քանիսը կառավարութունը պետք և անցկացնի պարտադիր ձևով: Յե՛վ արդեն ինքնըստինքյան հասկանալի լե, վոր այդ միջոցները կիրառելու միջ մեծ ոգուտ կարող են տալ գլուղի կոմլեքիտականները: Այլիտացիայի, նախաձեռնության միջոցով, իրենց սեփական տնտեսության որևեքներով կարող են նրանք գլուղացիներին շատ շուտով շուռ տալ դեպի հողը կուլտուրական լեղանակներով մշակելու կողմը:

Սակայն այստեղ միության լուրաքանչյուր բջիջի առաջ կարող և կանգնել այսպիսի մեծ և բարդ մի խնդիր. իսկ թնչպես վարվել այն կոմլեքիտականների հետ, վորոնք անընդհատ բարելավվելով իրենց սեփական անհատական տնտեսությունը, մտա-

ձեկ անգամ չեն ցանկանում մտնել կոլեկտիվները: Ձե վոր մեր միութիւնն մեջ կոմյերիտականների 80.000-ից ավելին—ինքնուրուշն տնտեսատերեր են: Յեղել են աշակերտի դեպքեր, վոր իրենց տնտեսութիւնն սկսել են կուլտուրական ձեով մշակել, և վերջացրել են նրանով, վոր դարձել են իսկական կուլակներ: Մի կոմյերիտականի մասին տղաները «Ժուրնալ կրեստյանսկոյ մոլոդեժի»-ում գրել են հետևյալը.

«Պոչինկովսկայա մարդի Սմոլենսկի գավառի լավագոյն կուլտուրական—կոմյերիտականը համարվում և կոմյերիտական—տնտեսատեր Գուտմանը:

Կոմյերիտական դպրոցում քիչ թե շատ ուսում առնելով, Գուտմանը լըջորեն անցավ իր տնտեսութիւնը բարձրացնելու գործին: Անցավ բազմադաշտ սիստեմին, ճիշտ սերմափոխութիւն, սկսեց ճիշտ կերպով պարարտացնել և մշակել հողը, և, իհարկե, ամեն բանում կատարելով գլուղատնտեսի խորհուրդները:

Կոմյերիտական բջիջը Գուտմանին ոգնում էր: Այս տարի գարնանը բջիջի ժողովում լավեց Գուտմանի հաշվետվութիւնը. նրան ցուցումներ և առաջադրութիւններ ելին արել ցանքը կատարել տեսակավորված սերմերով, կատարել տնտեսութիւնն արդունավետութիւն հաշվառում, անասուններին կերակրել նորմայով, անասունների բակն առաստաղել ու լուսավորել, նրա մեջ վենտիլացիա մտցնել, անասուններին կերակրել դանիական լեղանակով, արմատապտուղների փորձեր կատարել: Այդ բոլոր առաջադրութիւնները Գուտմանը կատարել էր հաջողութեամբ:

Ներկայումս Գուտմանն ունի չերկու կաթնատու կով, ցեղային ցուլ, չերկու ձի—հասարակ և ցեղային: Յերբ Գուտմանն սկսել և անասուններին կերակրել նորմայով, կերի արժեքը կըրկնակի հափով պակասել և, իսկ կիթը 40 տոկոսով մեծացել է:

Գուտմանը շատ արմատապտուղներ և ցանկ—համարյա մի դեսյատին: Արմատապտուղների բերքը չեղել է լավ—2.000 փութ: Ներկայումս Գուտմանի անասուններն արմատապտուղներով ապահովված են աշակես, վոր ձմեռվա պահանջը բավարարելուց զատ, դեռ ավելանալու չեն: Գուտմանն առաջինն էր, վոր այդ շրջանում սկսեց շարքացանով ցանք անել և ցանեց (ձրի) գլուղացիների արտերը, քանի վոր իրենք գլուղացիները չեյին կարողանում շարքացան մեքենան բանեցնել: Այսպիսով, նա ցանկ և 4¹/₂ դեսյատին: Բայց մենք կարծում ենք, վոր գլուղական տնտեսութիւնը բարձրացնելու՝ Գուտմանի լավ սկսած գործն իր

դարձակետին դեմ և առնում ամենավճռական մի խնդրի, թե՞ մինչև թե՞ պետք է աճի ինտենսիվիտետ-կոմյերիտականի, կուլտուրական-կոմյերիտականի տնտեսութիւնը:

Գուտամանն ունի ցեղային անասուն, վորը բացի իր տնտեսութիւնից, կարող է ուրիշների տնտեսութիւնն սպասարկել: Գուտամանի տնտեսութիւնը միջակ տնտեսութիւնից անցնում է: Ո՞ւր պետք է շարունակի աճել այդ տնտեսութիւնը:

Սահմանափակել նրանով, վոր նա գլուղատնտեսական և սպառողական կոոպերատիվի անդամ է, չի կարելի: Գուտամանի որինակելի տնտեսութիւնը, նրա փորձը պետք է կազմեն գլուղատնտեսական կոլեկտիվի համար իբրև միջուկ, այն կոլեկտիվի, վորի կազմակերպման համար թե՛ Գուտամանը և թե՛ շրջանի բոլոր կոմյերիտականները պետք է չերևան բերեն իրենց ջանքերը: Մինչդեռ հողաշինարարութեան ժամանակ Գուտամանը նույն իսկ ծաղուն չի հանում գլուղացիների առաջ հողաշինարարութեան կոլեկտիվ ձևերի մասին»:

Յեւ ի՞նչ, արդարացի՞ չեն արդյոք տղաներն իրենց նամակով, թե՛ վո՛չ: Անպայման արդարացի չեն: Կուլտուրական-տնտեսատեր կոմյերիտականն անպայման պետք է դառնա կոլեկտիվացման առաջամարտիկը, այլպէս նա հետզհետե կսկսի իր կոմյերիտականի դեմքը կորցնել:

Անհատական գլուղացիական տնտեսութեանը, չքավորների և միջակների պետք է ոգնել, վորպեսզի նրանք իրենց զաշտերի բերքատվութիւնը բարձրացնեն. այս պարտականութիւնն ընկնում է վո՛չ միայն խորհրդային իշխանութեան, այլև գլուղի կոմյերիտիտական վրա: Բալց յուրաքանչյուր կոմյերիտական պետք է ձգտի իր տնտեսութիւնը միացնել և կոլեկտիվացնել գլուղացիների տնտեսութիւններին հետ: Այսպես պետք է լուծի այս խնդիրը յուրաքանչյուր կոմյերիտականը բջիջ և միութեան յուրաքանչյուր առանձին անդամ:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Պե՞տք է արդյոք կոմյերիտականը բարեւա՞յի իր անձնական օճեստութիւնը:

2. Ի՞նչո՞ւ՞մ էր Գուտամանի սխալը:

ԳՅՈՒՂԻ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑԸ ՆՈՐ ԳՅՈՒՂԻ
ԿԱՌՈՒՅՈՂՆԵՐԻ ԴԱՐՔՆՈՅՆ Ե

Գլուղի կոմյերիտականները չեն կարող գլուղական տնտեսութեան վերակառուցման վերաբերյալ իրենց ամբողջ աշխա-

տանքը կատարել, չիթե նրանք չունենան անհրաժեշտ գյուղատնտեսական գրագիտություն:

Իսկ ինչպես պետք է ձևաք բերել այդ գրագիտությունը: Այդ գործում կարող են ոգնության հասնել գյուղատնտեսական խմբակները, վորոնց թիֆլե այս րոպեյիս գյուղում արդեն մեկ ու կես տասնյակ հազարից անցնում է:

Խմբակներում կոմյերիտական և անկուսակցական չերիտասարդությունը սովորում է, թե ինչպես պետք է բարձրացնել մեր չերկրի գյուղական տնտեսության բերքատվությունը: Այդ գործում խմբակներին ոգնության են հասնում գյուղատնտեսները, գրքերն ու թերթերը, կա նույնիսկ հատուկ թերթ՝ «Сам себе агроном» անունով, վորը խորը թափանցել է գյուղի կյանքի ներսը: Յուրաքանչյուր խմբակ ձգտում է ուսումնասիրել իր շրջանի կամ իր ռայոնի առաջնակարգ կուլտուրական տնտեսությունների փորձը, վորպեսզի վորքան կարելի չի այդ փորձը լայնորեն տարածել: Գյուղացիների մեջ իր աշխատանքը խմբակը կատարում է չերկու ճանապարհով. նախ՝ պատմությունների, գրույցների, դասախոսությունների, զեկուցումների միջոցով, և չերկրորդ՝ ցուցադրման միջոցով. յուրաքանչյուր խմբակ աշխատում է հիմնել մի փորձի անկյուն, վորով գյուղացիները կարող են սովորել, թե ինչպես պետք է լավ աշխատանք կատարեն:

Խմբակները սովորաբար սկսում են փոքր բանից: Մի տեղ գոմն են տաքացնում, մի ալլտեղ նորմալով կովեր են կերակրում, մի չերրորդ տեղում փորձադաշտում և խմբակի անդամների տնտեսության մեջ արմատապտուղներ են տնկում: Սակայն սկսելով փոքրից, խմբակն իր համառ աշխատանքով աչնաեղ է հասնում, վոր շատ տեղերում արդեն շատ գյուղեր անցնում են բազմադաշտ սխտեմի:

Ել ավելի ոգուտ են տալիս կոմյերիտականներին և ամբողջ գյուղի չերիտասարդութանը՝ գյուղատնտեսական գիտություններ ստանալու գործում՝ գյուղի չերիտասարդության դպրոցները, կամ ինչպես նրանց կրճատ ձևով անվանում են, գյուղի կոմյերիտները: Ներկայումս արդեն այդ դպրոցների թիվը մոտենում է հազարի և յուրաքանչյուր տարի այդ թիվը մեծանում է: Անցյալ տարի «Բեդնոտա» թերթը կազմակերպեց դպրոցների զննում: Ահա այդ զննության թղթակցություններից վերցրած մի քանի թվեր, վորոնք ցույց են տալիս, թե ինչ ոգուտ կարող են տալ այդ դպրոցները գյուղական տնտեսությունը վերակառուցելու գործում:

14 դպրոց, զբաղվելով հացահատիկների մաքրման գործով, մաքրել են 34.881 փութ հացահատիկ

23 դպրոց անասունների կերակրելու փորձ են կատարել 219 տնտեսություն մեջ.

42 դպրոց բնակչությունը կերակրելու գործ են կազմակերպել 429 անգամ:

8 դպրոց տաքացրել են անասունների 170 բակ.

7 դպրոց գյուղացիական տնտեսություն մեջ հիմնել են 163 փորձահողամաս և մարդ.

5 դպրոց բազմադաշտ սիստեմի փոխադրել են 6 գլուղ.

18 դպրոց կազմակերպել են 24 գյուղատնտեսական միավորում.

16 դպրոց կազմակերպել են մեծահասակների համար 16 լեռնկոյան գյուղատնտեսական դասընթացներ.

12 դպրոց կազմակերպել են 21 լիկկայան.

4 դպրոց կազմակերպել են 11 խրճիթ-ընթերցարան և կարմիր անկյուն:

Իր գոյություն կարճ ժամանակվա ընթացքում գյուղի կոմլեքիտը դարձել և գյուղական տնտեսության վերակառուցման ամենատեղ գործիքներից մեկը: Սակայն, այնուամենայնիվ այդ դպրոցներն ունեն խոշոր պակասություն, վորոնց աչքաթող չպետք և անել:

Առաջին պակասությունն այն է, վոր դպրոցը քիչ, շատ քիչ ուշադրություն է դարձնում գյուղական տնտեսության կոլեկտիվացման գործի վրա: Նաղեժդա կոնստանտինովնա կրուպսկայան գրել և մեկ անգամ, թե՛ «Գյուղացիական լեքիտասարդության դպրոցը սովորողներին վոչ միայն պետք և իրերի պարզ դադափար տա, վոչ թե նրանց ուժեղ ձեռքեր տա, այլ այդ դպրոցը պետք և կըրթի սովորողների կամքն այնպես, վոր նրանք ամեն բանում միասին և ընդհանուրի ոգտին գործեն, նա պետք և նրանց ոժտի՝ վորքան կարելի չե մեծ թվով մարդկանց ընդհանուր աշխատանքի մեջ քաշելու կարողությունը .. գյուղացի լեքիտասարդության կյանքը և պարապմունքներն այնպիսի հիմքերի վրա պետք և դրված լինին, վոր կարելի լինի նրան սովորեցնել կուլտուրական կոոպերատոր դառնալուն:

Յեւ իսկայես, դպրոցներում վոչ միայն գործն ալդպես չի դրված, այլ հաճախ լեքիտասարդների պարապմունքների կոլեկտիվացման վրա շատ քիչ ուշադրություն է դարձվում: Յերիտա-

աւարդներին չեն սովորեցնում, թե ինչպէս պետք է գլուղացիական տնտեսութիւնը միացնել:

Գլուղացի չերիաասարդութեան դպրոցների միւս պակասութիւնն այն է, վոր ամեն ժամանակ չքավորների չերեխաներին չի հաջողվում այդ դպրոցներում սովորել:

Յերկու տարի առաջ դպրոցների վերաբերյալ կատարված ուսումնասիրութիւնը ցույց է տվել, վոր ուսման ամբողջ 4 տարվա ընթացքում ավարտում են հարյուրից միմիայն 15-ը, և այդ ավարտողներն էլ հենց միջակ և ունեւոր գլուղացիների վորդիներն են: Չքավորների վորդիների չերկու չերորդն ուսման առաջին տարին թողել և դպրոցը և հեռացել:

Ինչո՞ւ չէ այդպէս լինում: Վորովհետեւ չքավորի վորդուն դժվար է հաճախել դպրոց, վորը շատ հաճախ գլուղից 7—8 վերստ հեռավորութեան վրա չէ գտնվում: Եւ ինչ է, վտանաման չկա, եւ ինչ է, հագուստ չկա. մեկ էլ տեսնում ես ձմեռն անցավ, բայց նա բոլորովին չսովորեց:

Այդ դրութիւնից դուրս գալու համար պետք է դպրոցներին կից ստեղծել հանրակացարաններ և դպրոցներում սովորող չքավորների ու բատրակների չերեխաներին դրամական ոգնութիւն ցույց տալ: Արդեն ներկայումս դպրոցների կիսին կից ստեղծված են հանրակացարաններ և այս տարի ոգնութիւն ստացող չքավոր չերեխաների թիվը մեծացել է: Սակայն չպետք է միայն հուսը պետութեան միջոցների վրա դնել: Տեղերում չուրաքանչիւր կոմչերիտական բլիշ կարող է թէ նոր հանրակացարան ունենալ և թէ թոշակաւորների թիվը շատացնել, հարկավոր է միայն սեր և կամք ունենալ:

Ուրեմն, չեթէ կոմչերիտ դպրոցը վերացնի իր այդ չերկու պակասութիւնները, չեթէ նա ուշադրութիւն դարձնի կոմեկտիվացման վրա և նա ամբողջովին մատչելի դառնա չքավորների չերեխաներին, այն ժամանակ նոր գլուղի կառուցողների համար իսկական դարբնոց կդառնա:

Մենք մոտենում ենք մեր դրույցի վերջին: Մենք տեսանք, վոր գլուղի կոմչերիտականների առաջ բացվում է աշխատանքի մի անսահման հորիզոն: Նրանց առաջ բացվում են՝ գլուղը սոցիալիստորեն վերակառուցելու, միլիոնավոր մանր-մունր գլուղացիական տնտեսութիւնները մեքենաների ոգնութեամբ աշխատող խոշոր տնտեսութիւններ դարձնելու ամենալայն հնարավորութիւններ:

Այդ միավորումը պետք է գլուղին կերպարանափոխի: Աղ-
քատութիւնը պետք է փոխարինի լիութիւնը: Էկզտը և անգրա-
գիտութիւնը պետք է ճանապարհ տան կուլտուրականութիւնը:
Խաւար և ծխոտ ճրագին պետք է փոխարինի Իլլիչի պաշտա-
ւամար: Այդ խնդիրն ալնքան արժեքավոր, ալնքան մեծ խնդիր
է, վորի մասին վոչ մի կոմյերիտական կասկած ունենալ չի կա-
րող: Յարկինն իրավացի չեւ կարելի չեւ և անհրաժեշտ է, վոր
կոմյերիտականն իր ամբողջ ուժերը, իր կամքը նվիրի գլուղի
վերակառուցման գործին, դրանումն և նրա կոմունիստական
պարտականութիւնը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչով կարող ե գլուղաճեցեալական խմբակն ոգնել
գլուղի կոլեկտիւացմանը:

2. Ո՞ւմ յեւ ինչպե՞ս ե պատրաստում գլուղի յերիսասար-
գության դպրոցը:

ԳՅՈՒՂԸ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔԸ

ՄԵՐ ՅԵՐԿԻՐԸ ՅԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՅԵՐԿԻՐ Ե

Ամեն մի չեբկրում, վորոնց թվում նաև մեր ԽՍՀՄ-ում, ժողովրդական տնտեսությունը բաղկացած է արտադրության չեբկու հիմնական ճյուղերից—արդյունաբերական արտադրությունից և գյուղատնտեսական արդյունաբերությունից: Յեթե մենք մեր ժողովրդական տնտեսության ալդ չեբկու ճյուղերն իրենց մեծությունը իրար հետ համեմատենք, մենք հեշտությամբ կնկատենք, վոր ԽՍՀՄ մեծ մասամբ հանդիսանում է իրբև գյուղատնտեսական մի չեբկիր:

Խորհրդային գյուղը 1928 թվին ուներ 121 միլիոն մարդ (ղրանից հասակավորներ 65 միլիոն), վորոնց ճնշող մեծամասնությունն աշխատում էր գյուղական տնտեսության մեջ: Իսկ քաղաքի բնակչության թիվը հասնում էր 26 միլ., վորից արդյունաբերության զանազան ճյուղերում (չհաշված ծառայողները) աշխատում էին 8¹/₂ միլիոն մարդ: Այսպիսով գյուղական տնտեսությունն ընդգրկում էր աշխատավորների մեծ մասը: Յեթե մենք վերցնենք արտադրված արտադրանքների արժեքը, այստեղ ես դերակշռելու չե գյուղական տնտեսությունը: 1927—28 տնտեսական տարում*) արդյունաբերությունը տվեց 9 միլիարդ ուրլու արտադրանք, իսկ գյուղական տնտեսությունը՝ 11 միլիարդ ուրլու: Այսպիսով, մեր չեբկիրն ավելի շատ գյուղատնտեսական ապրանք է արտադրում, քան արդյունաբերական:

Արդեն ալդ միքանի թվերը ցույց են տալիս, թե վորքան մեծ նշանակություն ունի գյուղական տնտեսությունը ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական տնտեսության մեջ: Գյուղական տնտեսությունը Խորհրդային Միության տասնյակ միլիոն աշխատավոր բնակչու-

* Տնտեսական տարին հաշվում է հոկտեմբերի 1-ից մինչև մյուս հոկտեմբերի 1-ը:

թյան համար հանդիսանում է իբրև գոյության աղբյուր։ Արտադրելով 4 միլիարդ փթից ավելի հացահատկեղեն, $2\frac{1}{2}$ միլիարդ փթից ավելի կարտոֆիլ, մոտ 2 միլիարդ փութ բանջարեղեն, միրգ և այլն, նա վոչ միայն սննդամթերքով գլուղի բնակչության կարիքն է բավարարում, այլև բավարարում է արդյունաբերության մեջ աշխատող բանվորներին, կարմիր բանակին և ամբողջ քաղաքային բնակչությանը։

Մեր գյուղական տնտեսության մեջ յուրաքանչյուր տարի արտադրվող սննդամթերքներն ամբողջովին խՍՀՄ-ի մեջ չեն սպառվում, ավելցուկների մի մասն ամեն տարի յերկրից արտահանվում է արտասահման և փոխարինվում է այնտեղ մեզ անհրաժեշտ ապրանքների, գլխավորապես արդյունաբերության և գյուղական տնտեսության համար անհրաժեշտ արտադրության գործիքների հետ։ Բացի դրանից, գյուղական տնտեսությունը տալիս է արդյունաբերության համար անհրաժեշտ հում նյութ (կաշիներ, կանեփ, վուշ, ճակնդեղ, բամբակ, ծխախոտ և այլն)։ Ահագին թվով ֆաբրիկաները և գործարանները վերամշակում են գյուղատնտեսական հում նյութը, դրանով աշխատանք, հետևապես և ապրուստի միջոցներ հայթայթելով տասնյակ հազար բանվորների։ Խորհրդային իշխանությունը ձգտում է ապահովել գյուղական տնտեսություն հետագա աճումն ու զարգացումը։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Գյուղական տնտեսությունն առաջ տանելու համար անհրաժեշտ է իմանալ այն ուղիները, վորոնցով ժողովրդական տնտեսության այդ մասը կարող է մեր յերկրում զարգացալ։ Մեր ժողովրդական տնտեսությունն հիմնովիք տարբերվում է այլ յերկրի ժողովրդական տնտեսությունից։ Այդ յերկրների ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերը—ֆաբրիկաները, գործարանները, գյուղատնտեսական ֆերմաները և ձեռնարկումները—կենտրոնացած են առանձին մարդկանց ձեռքերում։ Մեզ շրջապատող յերկրների մեջ այդ մասնավոր մարդկանց թիվը համեմատած բնակչության մնացած մասի հետ, մեծ չէ։ Այդ մասնավոր մարդիկ, կամ այդ մարդկանց միավորումները տնտեսությունը վարում են իրենց անձնական պատասխանատվությամբ, վարում են անձնապես հարուստացալու ճպաստելով։ Այդ յերկրների ժողովրդական տնտեսության մեջ բանվորների՝ կապիտալիստների դեմ ունեցած կռվի հետ միասին մշտական կռիվ է տեղի

ունենում հաւ առանձին ձեռնարկատերերի միջև: Այլ կոիվը կոչվում է մրցակցական կոիվ, մրցութուն:

Կապիտալիստական չերկրներում, այն ամենը, ինչ արտադրվում է առանձին ֆաբրիկաներում և գործարաններում, շուկայի և վաճառքի համար է: Այդ չերկրներում, գրել է Լենինը, «գործարանատերը և արհեստավորը, կալվածաւերն ու ունեւոր գլուղացին արտադրում են այս կամ այն գործը, անասուն են բազմացնում և ցորեն են ցանում ծախելու և փող վաստակելու համար»: Փողը կապիտալիստական չերկրներում հանդիսանում է իրրե գլխավոր ուժ: «Փողի հետ փոխանակվում են մարդկային աշխատանքի բոլոր և ամեն տեսակի արտադրանքը: Փողով կարելի չէ գնել, ինչ ասես: Փողով կարելի չէ գնել նույնիսկ մարդուն, այսինքն, ստիպել չքավոր մարդուն աշխատել նրա համար, ով փող ունի: Առաջներում գլխավոր ուժը հողն էր. ով հող ունէր, թե ուժի տէր էր և թե իշխանութիւն: Այժմ գլխավոր ուժը դարձել է փողը, կապիտալը» (Լենին):

«Փողի պատճառով,—գրում էր Լենինը հեղափոխութիւնից առաջ,—ներկայումս բոլորը միմյանց դեմ կատաղի կոիվ են մղում: Ամեն մեկն աշխատում է եւժան գնել, թանգ ծախել, մեկը մյուսից ուզում է առաջ ընկնել, վորքան կարելի չէ ավելի շատ ապրանք ծախել, ապրանքի դինը զցել, միմյանցից թաղցնել սպառման ձեռնառու վայրը կամ ձեռնտու առևտուրը»: Փողի համար տեղի ունեցող այդ ընդհանուր մրցութիւնն մեջ ամենից ծանր դրութիւն է ստեղծվում մանր մարդկանց—մանր արհեստավորի և մանր գլուղացու համար. նրանք շարունակ կանգնած են լինում հարուստ վաճառականի կամ հարուստ գլուղացու հետեւ: Նրանք չերեք վորեւ պաշար չունեն. նրանց ապրուստն որական է, նրանք ստիպված են չուրաքանչյուր նեղութիւն և դժվարութիւն դեպքում իրենց վերջին ապրուստից զրկվել կամ աննշան գնելով վաճառել իրենց լծկան անասունը: Ընկնելով վորեւ կուլակի կամ վաշխառուի ճանկը, նրանք քիչ դեպքերում են ազատվում նրանցից և մեծ մասամբ վերջիվերջո քայքայման են չենթարկվում... Իսկ հարուստ մարդիկ զնալով ավելի չեն հարստանում փողի համար տեղի ունեցող այդ կովում»:

Կապիտալիստական չերկրներում ամեն մեկը կովում է բոլորի դեմ: Այդ պայքարում անգամ կանգ չեն առնում իրենց հակառակորդին ավերելու, Նշան ուղղակի կողոպտելու, հրդեհելու, նույնիսկ սպանելու առաջ: Ժողովրդական տնտեսութիւնն մեջ

այդ անդրադառնում է մի շարք աննպատակ և անպետք ծախսում-
ների ձևով:

Որինակ, բավական և ցույց տալ, վոր կապիտալիստական
չեղրերներում կապիտալիստները հարուրավոր միլիոն ռուբլիներ
են ծախսում իրենց ապրանքները ոսկեամիլ լինթարկելու և գո-
վելու համար: Ժողովրդական տնտեսությունը համաչափ կերպով
չի դարգանում: Ուժեղ կերպով դարգանում են արտադրության
այն ճյուղերը, վորոնցից հաջողում է մեծամեծ վաստակներ ըս-
տանալ, և մի կողմ են գցվում կամ ուժեղ կրճատման են լին-
թարկվում այն արտադրությունները, վորոնցից քիչ ողուտ կա:
Շահի չեալից ընկնելով, կապիտալիստները և առհասարակ ա-
ռանձին ձեռնարկատերերն աշխատում են վորքան կարելի
է շատ ապրանք արտադրել, առանց նկատի ունենալու
այն հանգամանքը, թե կարիք կամ արդյոք այդքան շատ արտա-
դրել և առանց հաշվի առնելու այդ կարիքը: Ուստի և արտադրու-
թյան մի շարք ճյուղեր ունենում են ապրանքների ավելցուկ,
այդ ապրանքները գնողներ չունեն: Այդ ժամանակ անագին թվով
ֆարրիկաներ և գործարաններ են փակվում, բանվորները փողոց
են շարտվում, ամբողջ ժողովրդական տնտեսության դարգացումը
կանգ է առնում:

Այսպիսով կապիտալիստական չեղրերներում ժողովրդական
տնտեսությունը տարվում է առանց ընդհանուր հաշվառման,
հիմնված փողի համար իրար միտ ուտելու, ապրանքների սպառ-
ման և հում նյութի շուկա ձեռք բերելու կովի վրա: Ժողովրդա-
կան տնտեսության այդպիսի դարգացման հետ միասին մշտապես
տեղի է ունենում թուլչիւրի մասսայական քայքայում և աղքա-
տացում և ուժեղների հարստության անագին աճում: Ժողովրդ-
դական ճեհեսուքյունք, վորը պեճ է ծառայի լայն ժողովրդա-
կան մասսաքերի կեճսական մակարդակը բարձրացնելուն յեվ
բարեկալելուն, կապիտալիստական չեղրերում գաճում է
փոքրամասնության համար հարստացալու աղբյուր, իսկ ժողո-
վրդական մասսաքերի մեծամասնության համար աղքատացալու
յեվ բայքայելու աղբյուր:

Մեր չեղրում, խՍՀՄ-ում, ժողովրդական տնտեսությունը
կառուցվում է այլ ձևով: Խորհրդային Միության արդյունաբերու-
թյունը 80%-ով, $\frac{4}{5}$ -ով հանրայնացված է, այսինքն առճված
է մասնավոր շերերից յեվ դարձված է հանրային սեփականու-
թյուն: Այդ հիմնովին փոխել և մեր ժողովրդական տնտեսության

կոռուցումը, համեմատած կապիտալիստական չերկրների ժողովրդ-
դական տնտեսության կառուցվածքի հետ: Այդ պատճառով էլ
մեզ մոտ արդյունաբերական արտադրության բնագավառում
զգալի չափով վնասացված են մասնավոր յեղաճակով հարսա-
նալու հնարավորությունները: Հանրայնացած արդյունաբերու-
թյունը ծառայում է լայն աշխատավոր մասսաների, և վոչ թե
առանձին մասնավոր մարդկանց կարիքներին: Գյուղատնտեսա-
կան արտադրության բնագավառում մեկը մյուսի հաշվին հարըս-
տանալու այդ հնարավորությունները դեռ ևս ավելի մեծ չափով
զոտություն ունեն, քան արդյունաբերության բնագավառում:

Թեև մեր չերկրի գյուղական տնտեսությունը գլխավորապես
լարդիացած է առանձին մասնավոր մանր և չնչին գյուղացիական
տնտեսություններից, սակայն այդ տնտեսությունները կառուց-
ված են արդեն Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո հաս-
րակական սեփականություն դարձած, հանրացված հողի վրա,
այնպիսի հողի վրա, վորը չի կարելի վոչ գնել և վոչ վաճառել:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ նպատակ է գնում իրեն կապիտալիստը, սեղծելով
գործարանը:

2. Ի՞նչ է նպատակում մրցում:

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ժողովրդական տնտեսությունը հանդիսանում է իբրև մի
բարդ սիստեմ և բարդ մեխանիզմ, վորի մեջ նրա առանձին մա-
սերը պետք է լինեն համաչափ և ամուր կերպով մեկը մյուսին
հարմարեցված: Կապիտալիստական չերկրներում ժողովրդական
տնտեսության մեջ այդ մեկ մասը մյուսին «հարմարեցնելը»
կարող է տեղի ունենալ վոչ այլ կերպ, քան չեթե ապրանք
արտադրողների միջև տեղի ունեցող մրցության պայքա-
րով, կրճատելով արտադրության այն ճյուղերը, վորտեղ քիչ
ոգուտ է ստացվում և ընդարձակելով այն ճյուղերը, վորտեղ շատ
ոգուտ է ստացվում: Մեր չերկրում ժողովրդական տնտեսությունը
ընդ կապիտալիստների և կալվածատերերի ձեռքից խլված է լայն
բանվորական մասսաների կարիքներին ծառայեցնելու համար:
Այդ հանգամանքն ստիպում է մեզ ժողովրդական տնտեսությունը
կառուցել այնպես, վոր նա ամենալավ ձևով, ամենամեծ չա-
փով, աշխատանքի, ուժերի և միջոցների ամենափոքր վատնու-

մով բավարարի այդ պահանջները: Իսկ այդ այնպիսի տնտեսա-
վարութիւնն է պահանջում, վոր կարելի լինի ժողովրդական
տնտեսութեան դանազան մասերի միջև կապ հաստատել՝ պրոլե-
տարական պետութեան կողմից ժողովրդական տնտեսութիւնը
գիտակցորեն ղեկավարելու հիման վրա:

Ժողովրդական տնտեսութեան առողջ աճման հիմնական
պայմանը հանդիսանում է նրա զանազան մասերի այնպիսի
զարգացումը, յերբ ըստ հնարավորութեան ավելի խիստ կապ է
ստեղծվում այդ մասերի միջև և ամբողջ ժողովրդական տնտեսու-
թիւնը զարգանում է սոցիալիզմի ուղղութեամբ: Որինակ, չի
կարելի գլուղական տնտեսութիւնն անջատել արդյունաբերու-
թիւնից: Գյուղական տնտեսութիւնը և արդյունաբերութիւնը
վոչ միայն սերտ կերպով միմյանց հետ կապված են, այլ մեկն
առանց մյուսի գոյութիւն ունենալ չի կարող, ժողովրդական
տնտեսութեան այդ մասերի զարգացումը պետք է լինի համաչափ:

Վերցնենք այսպիսի մի հասարակ որինակ: Ասենք, արդյու-
նաբերութիւնն ու գլուղական տնտեսութիւնը միմյանցից ան-
ջատվեցին: Արդյունաբերութիւնն սկսեց կառուցել բամբակա-
գործական ֆաբրիկաներ, իսկ գլուղական տնտեսութիւնն սկսեց
ուժեղ կերպով արտադրել վոչ թէ բամբակ, այլ վուշ: Գլուղա-
կան տնտեսութեան համար պահանջվում է գութան, գերանդի, իսկ
արդյունաբերութիւնը դրանց արտադրութեամբ չի զբաղվում,
այլ սկսել է ահագին քանակութեամբ կրկնակոշիկ և թղթով ար-
տադրել: Ի՞նչ կստացվի: Բամբակագործական ֆաբրիկաները
կանգ կառնեն, քանի վոր բամբակ չկա, իսկ վուշը չսպառվելու
պատճառով գլուղացու շտեմարաններում կփտի, ֆաբրիկայի պա-
հետները լիքը կլինեն կրկնակոշիկներով և թղթով, դաշտը չի
կարելի մշակել, քանի վոր գութան չկա, իսկ անասունի համար
ձմեռվա կերի պատրաստութիւն չի կարելի տեսնել, վորովհետև
գերանդի չկա: Ահա, թէ ինչ հետևանք կունենա, յերբ արդյունա-
բերութիւնը գլուղական տնտեսութիւնից անջատվի և գլուղա-
կան տնտեսութիւնը՝ արդյունաբերութիւնից: Ժողովրդական
տնտեսութեան այդ յերկու բնագավառը միմյանց հետ սերտորեն
կապված են և չեն կարող միմյանցից անջատվել, առանց իրար
մեծ ֆրաս հասցնելու: Այդ դեռ բավական չէ, նրանք պետք է
լինեն համաչափ, այսինքն ժողովրդական տնտեսութեան առան-
ձին մասերի աճումն ու զարգացումն այնպես պետք է տեղի ու-
նենա, վոր ամբողջ ժողովրդական տնտեսութիւնը վորքան կա-
րելի չէ արագորեն առաջ գնա:

Վերցնենք մեր գլուղական տնտեսութեան մեջ հատիկի և հացի արտադրութիւնը: Արդիւնաբերութիւնը մեր յերկրում աճում է: Մեծանում է արդիւնաբերութեան մեջ աշխատող բանվորների թիւը: Աճում է քաղաքի բնակչութիւնը: Ընդարձակվում են տեխնիկական հում նյութ արտադրող և հացի պահանջ առաջադրող շրջանները: Այդ բոլորը միասին առած մեծացնում է հացի պահանջը՝ իսկ հացի արտադրութիւնը զարգանում է դանդաղ կերպով: Դրա հետեանքով էլ պետական հացամթերումները դանդաղում են, իսկ այդ դժվարութիւններն աշխատում է թըշնամին — կուլակն ու բուրժուան — ոգտազորձել:

Ամեն տարի մեր յերկրում պետութեան և կոոպերացիայի միջոցով մթերվող հացը քանի գնում, ավելանում էր և մանավանդ այս տարի: Մինչդեռ հենց այս տարի մենք հացամթերման մեծամեծ դժվարութիւնների հանդիպեցինք: Հացը չէր բավականացնում:

Պարզ է, վոր հատիկալին գլուղական տնտեսութեան զարգացումը արդիւնաբերութեան և քաղաքի բնակչութեան աճմանը միանգամայն չի համապատասխանում, յերկրում ապրանքալին հացի արտադրութեան աճումը հացի պահանջի աճումից լետ է մնում:

Զավեռք է արդոք այստեղից այն չեզրակացութիւնը հանել, վոր արդիւնաբերութիւնը մեր յերկրում չափազանց արագ է աճում: Յեւ լավ չէր լինի արդոք նրա զարգացումը վորոշ չափով կանգ առնել տալ, վորպեսզի գլուղական տնտեսութիւնն արդիւնաբերութեան զարգացումից լետ չմնար: Վոչ, չերբեք: Նախ՝ չնայած վոր արդիւնաբերութիւնն այդպես արագ տեմպով է զարգանում, չնայած վոր ապրանքալին հացի արտադրութեան աճումը յերկրում (նույնպես և գլուղատնտեսական հում նյութի մի քանի տեսակների) չի հասնում հացի պահանջի աճմանը, այնուամենայնիւ յերկրում նկատվում է ապրանքալին սով, այսինքն այնպիսի դրութիւն է տիրում, վոր յերկրում արտադրվող ապրանքները չեն բավարարում նրանում ունեցած ապրանքալին պահանջը:

Արդիւնաբերութեան զարգացման դանդաղեցումը միմիայն ապրանքների մեծ պակաս կառաջացնել, իսկ այդ ձեռնառու չէ վոչ միայն բանվորների, այլև գլուղացիների համար: Արդիւնաբերութեան զարգացման թափի դանդաղեցումը կանգ առնել կտար նաև գլուղական տնտեսութեան զարգացումը, քանի վոր գլուղա-

կան տնտեսութեան զարգացումը սերտ կերպով կապված է գյուղատնտեսական մեքենաներ, տրակտորներ, արհեստական պարարտանյութեր արտադրելու հետ և այլն: Արդյունաբերութեան զարգացման զանգագեցումն այդ կողմից ևս կհարկւածեր գյուղական տնտեսութեանը: Վերջապես, արդյունաբերութեան արագ զարգացումն ամբողջ միջնազգային պայմանների հետեանք է: Վորքան արագ և աճում մեր արդյունաբերութիւնը, այնքան ավելի չի ամրանում ԽՍՀՄ-ի պաշտպանունակութիւնը, այնքան ավելի դժվարանում և կապիտալիստներին մեր դեմ նոր պատերազմ սկսելը, թէև, իհարկե, մեր հաջողութիւնները նրանց մեջ ավելի ցանկութիւն են առաջացնում նորից զենքը ձեռքին Խորհուրդների լերկրի վրա հարձակվելու:

Վերոհիշյալ բոլոր պատճառների հիման վրա կասկած չկա, վոր լերկրում ապրանքային հացի արտադրութեան լատ մնալը հացի պահանջի աճումից, պետք և վերացնել վոչ թէ արդյունաբերութեան զարգացման տեմպը գանգագեցնելով, այլ լերկրում ապրանքային հացի արտադրութիւնը բարձրացնելով: Այդ բարձրացումը կապված է ինչպես անհատական գյուղացիական տընտեսութիւնների զարգացման հետ, այնպես էլ առանձնապես կոլտնտեսութիւնների, խորտնտեսութիւնների կազմակերպելու միջոցով զարգացող խոշոր գյուղատնտեսական արտադրութեան հետ, վորի մասին մենք խոսել ենք նախորդ գրուցներում: Մի այլ միջոց—կրճատել արդյունաբերութիւնը կամ գանգագեցնել նրա զարգացման տեմպը—կարող են միմիայն բանվորների և գյուղացիների թշնամիներն առաջարկել:

Յուլց տալու համար, թէ ինչպիսի կապ գոյութիւն ունի արդյունաբերութեան և գյուղական տնտեսութեան միջև, վերցնենք նաև իբրև որինակ բամբակի արտադրութիւնը: Բամբակագործական շրջաններն այնքան բամբակ չեն արտադրում, վոր բավարարի մեր թղթի արդյունաբերական կարիքներին: Մոտավորապես միմիայն արդյունաբերական կարիքի կիսին հազիվ է բավարարում մեր տեղական բամբակը: Մյուս կեսը մենք պետք է ձեռք բերենք արտասահմանից: Իսկ այդ մեզ համար ամենևին ձեռնտու չէ: Մեր գյուղական տնտեսութիւնը կարող էր բամբակով ամբողջովին բավարարել մեր արդյունաբերութեան կարիքները: Յեւ վ քանի վոր այդ ալդպես չէ, քանի վոր գյուղական տընտեսութիւնը տալիս է բամբակի պահանջվող քանակի միմիայն 50⁰/₀-ը, ուստի այն միջոցները, վոր մենք կարող էինք գործա-

դրել արդյունաբերութեան համար արտասահմանից մեքենայական սարքավորում ձեռք բերելու համար, մենք ծախսում ենք բամբակի վրա: Դյուղական տնտեսութեան մեջ բամբակագործական ճյուղի զարգացած չլինելու պատճառով արդյունաբերութիւնը, նրա հետ նաև ժողովրդական տնտեսութիւնը, կրկնակի տուժում է, թե հում նյութը հերիք չի անում և թե փող և ծախսվում բամբակի վրա, առանց վորի գնման մեր գործն առաջ գնալ չի կարող: Բացի դրանից, մենք պետք է շատ զգուշ լինենք թղթի արդյունաբերութեան հետագա զարգացման գործում, վորպիսով այնպիսի դրութեան առաջ կանգնած չլինենք, վոր ֆարրիկաները շատ լինեն, իսկ նրանց համար հում նյութ չճարվի: Արտասահմանից գնումներ կատարելու մեր միջոցները սահմանափակ են, արդյունաբերութեան ընդարձակումը պահանջում է հում նյութի նորանոր գնումներ կատարել, իսկ փողը հերիք չի անում: Ուրեմն նոր ֆարրիկաներ կառուցելու համար դեռ պետք է սպասել: Իսկ չեղրում ապրանքային սով և—չիթը և կտորեղենը չեն բավականացնում: Ստեղծվում է մի անելանելի դրութիւն, վորից դուրս դալ կարելի չէ գյուղական տնտեսութեան բամբակագործական ճյուղը զարգացնելով և հասցնելով նրան թղթի արդյունաբերութեան զարգացման մակարդակին:

Այդ յերկու որինակով մենք տեսնում ենք, թե ինչպես արդյունաբերութեան զարգացումը կանգ է առնում չի սալաբում է, չեք գյուղական անասնաբուծութեան զարգացած չի լինում: Սակայն մյուս կողմից արդյունաբերութեան անզարգացած լինելը հույսաբեր արգելք է հանգիստեում գյուղական անասնաբութեան զարգացմանը: Դյուղական տնտեսութեան մեջ արտադրվում և լուղ: Շատ տնտեսութիւններում այդ կատարվում և տնային չեղանակով— հասարակ խնոցու միջոցով: Իսկ չիթե վորևե տեղ կոոպերատիվներում կան լուղի փոքրիկ գործարաններ, նրանցում չեղած արտադրութեան տեխնիկան միանգամայն անպետք է: Այդ գործարանները լավ կաթի գործիքներ, ամանեղեն և սառցարաններ չունեն: Յուղագործ-արհեստավորները վորակապես ցածր են: Արտադրութեան մեջ գոյութիւն ունեցող մի շարք մանր տեխնիկական պակասութիւններն այն հետեանքն են ունենում, վոր մեր լուղը կեղտոտ և լինում, աղը տեղը չի լինում, վատ գույն և մի շարք այլ վատ հատկութիւններ և ունենում: Վերջիվերջո համաշխարհային շուկայում մեր լուղի փութը դանիական լուղից 6—8 ուլրլի հեման և ծախվում: Իսկ իր ընական հատկութիւն-

ներով մեր լուզն ավելի արժեքավոր է, քան դանիականը: Յուզագործութան արդյունաբերութեան վատ զարգացած լինելու պատճառով գյուղական տնտեսութեան մեր լուզ արտադրող շրջանները փթին 6—8 ուրլի կորցնում են:

Վերցնենք մի այլ որինակ: Գյուղական տնտեսութեան զարգացումը պահանջում է գյուղատնտեսական արտադրութեան մեքենայացում, մասնավորապէս պահանջվում է գյուղական տնտեսութեան մեջ մտցնել տրակտոր: ԽՍՀՄ ում տրակտորներ են արտադրվում միմիայն Լենինգրադի «Կրասնիյ Պուտիլովեց» գործարանում: Այդ գործարանը տարեկան տալիս է 3 հազար տրակտոր, իսկ տրակտորների տարեկան պահանջը հասնում է տասնյակ հազարների: Պարզ է, վոր տվյալ դեպքում արդյունաբերութեան անզարգացած լինելը դանդաղեցնում է գյուղական տնտեսութեան զարգացումը: Հասկանալի չէ, վոր տրակտորների արտադրութիւնը պետք է հասցնել գյուղական տնտեսութեան պահանջի մակարդակին:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՑՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ինչո՞ւ մեր յերկրում հացը հերիք չի տնում:

2. Ինչպէս եւրոպացիներու պէտք ունի զարգացումը խանգարում գյուղական ճեմեսութեան:

ՊԵՏԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԴԵԿԱՎԱՐ ՄԱՍՆ Ե

Այսպիսով ժողովրդական տնտեսութեան շահերն ամբողջովին պահանջում են, վոր նրա առանձին մասերը գոյութիւն ունենան և զարգանան համաշխարհային կերպով, միմյանցից չանջատելով չեղմեկը մյուսին լրացնելով ու ամրացնելով: Նույնն անհրաժեշտ է ասել նաեւ ժողովրդական տնտեսութեան այլ մասերի վերաբերյալ, որինակ՝ տրակտորի: Յեթի մեր յերկրում աճի ապրանքների արտադրութիւնը, սակայն տրանսպորտը չզարգանա, չմեծանա մեծ քանակութեամբ ապրանք փոխադրելու հնարավորութիւնը, ամբողջ ժողովրդական ճեմեսութեան զարգացումը կանգ կառնի:

Ուստի մեզմէ ձգտում ենք մեր ճեմեսութիւնը վառել ճախապէս թօլած ծրագրով: Պետական պլանային հանձնաժողովը (Պետպլան) հաշվի չէ առնում մեր ժողովրդական տնտեսութեան տարեկան արդյունավետութիւնը, հաշվի չէ առնում յերկրի բնակ-

Հուլիսյան կարիքները, պարզում է, թե մեր ժողովրդական տնտեսության վրա մասերում անհամաչափություն է նկատվում և այդ տվյալների հիման վրա վորոշում է, թե ինչ ուղղությունով պետք է արամադրվեն միջոցները, ժողովրդական տնտեսության վրա ճյուղերն ամրանալու կարիք են զգում, ինչպիսի նոր ճյուղեր պետք է կազմակերպվեն, վոր ճյուղերն առաջիկ կարելի է առաջ տանել առանց նրանց վրա միջոցներ վատնելու և այլն: Մեր ժողովրդական տնտեսության պլանավորման այդ աշխատանքը պակաս զգալիությունների է հանդիպում այն մասում, վորը վերաբերվում է արդյունաբերությանը: Արդյունաբերությունը, ինչպես արդեն ասվեց, իր զգալի մասով պատկանում է պետությանը, բացի դրանից, արդյունաբերության մեջ մենք բացառապես գործ ունենք խոշոր արտադրության հետ, ուստի ժողովրդական տնտեսության այդ ճյուղն ավելի հեշտ է հաշվառման լինթարկել և հեշտությամբ է լինթարկվում պլանային դեկավարման:

Շատ ավելի զգալի է և բարդ 23 միլիոնանոց ցաք ու ցրիվ գյուղական տնտեսության հաշվառման գործը: Ամեն մի մանր-մունր գյուղական տնտեսություն հաշվի առնել չես կարող: Բացի դրանից, ժողովրդական տնտեսության այդ բնագավառում մեր դասակարգային թշնամին—կապիտալիստը անհամեմատ ավելի ուժեղ է, քան արդյունաբերության մեջ, և նա ձգտում է մեր հաշիվները շփոթել և դարձնել իր ոգտին: Ուստի գյուղական տնտեսության պլանավորման գործում պետք է ոգտվել միջին հաշիվներով (կյուր թվերով) և նրան ժողովրդական տնտեսության պլանային դեկավարման ընդհանուր հունի մեջ քաշելու համար գործադրել ներգործելու կողմնակի միջոցներ:

Գյուղական ճեեսությունը պլանային յեղանակով դեկավարելու ամեհակարեվոր միջոցներից է կոոպերացիան յեվ արգյունաբերությունը:

Վերը մենք ասացինք, վոր մեր յերկրում գյուղական տնտեսությունը գերակշռող տեղ ունի և իր մեծությամբ արդյունաբերությունից անցնում է: Սակայն այդ դեռ չի նշանակում, վոր գյուղական տնտեսությունը ԽՍՀՄ-ում դեկավար դեր է խաղում, վոր նա ժողովրդական տնտեսության առաջնորդող մասն է: Մեր ժողովրդական ճեեսություն մեք առաջնորդող մաս է հանգիստում խոշոր հանրայնացված (սոցիալիստական) արգյունաբերությունը: Այդ արդյունաբերությունը մեր ժողովրդական տնտեսության հրամայողի դրություն մեջ է և վճռական դեր է խաղում:

Արդյունաբերության ուժը մեծ է, վոր մե գերազանցորեն բաղկացած է խոճոր յեվ հզոր սննեսական ձեռնարկներից: Իսկ խոճոր յեվ հզոր սննեսություններն առեվադ ժամանակ շուկայի միջոցով մամր սննեսությունները յեմբարկելով իրենց, դեկավարում են մեծաց:

Իսկ ինչ՞ե չեն խոշոր տնտեսություններն իրենց լենթարկում մանր տնտեսություններին: Ահա թե ինչու: Խոշոր տնտեսությունը գործադրում է մեքենայական աշխատանք, իսկ մեքենայական աշխատանքը ձեռքի աշխատանքից շատ ու շատ ձեռնտու չէ. ձեռքի աշխատանքից ավելի էժան է նստում: Որինակ, 10 տրակտորը 10 որվա ընթացքում վարում են 403 հեկտար (370 դես) խամ տարածություն: Իսկ այդ նույն աշխատանքը կատարելու համար պահանջվում է 1000 ձի, 500 կրկնադուխան: Գյուղի դարբինը մի կտոր պողպատից կացին է շինում 5—6 ժամվա ընթացքում, իսկ Ուրալի մետաղագործական գործարաններում լավագույն պողպատից մեքենայուրեն կացին պատրաստելն ընդամենը մեկ րոպե չէ խլում, այսինքն այն ժամանակամիջոցում, չիր դարբինը պատրաստում է մեկ կացին, մեքենան արտադրում է 300—360 հատ: Ահա հենց աշխատանքի այդ բարձր արտադրողականություն, արտադրության մեծ էժանություն մեջ է կայանում խոշոր արդյունաբերության գորությունը:

Խոշոր մեքենայական տնտեսության ուժն զգում է վոչ միայն մանր տնտեսությունը, այլև այն խոշոր տնտեսությունը, վորն աշխատում է վոչ թե մեքենայով, այլ ձեռքով: Վերցնենք, որինակ, չերկու տնտեսություն, վորոնցից մեկում աշխատանքը կատարում է տրակտորի միջոցով շարժման մեջ գրված կալսիչ մեքենան, իսկ մյուսում այդ նույն աշխատանքը կատարվում է ձեռքով: Առաջին տնտեսության մեջ, վորտեղ գործադրվում է տրակտորն ու կալսիչ մեքենան, աշխատում են 8 մարդ. նրանցից մեկը պետք է հետևի տրակտորի աշխատանքին, չերկուսը պետք է հարդը քաշեն, չերկուսը պետք է հացահատիկը վերցնեն և այլն: 1 ժամվա ընթացքում նրանք կկալսեն 200 փ. հացահատիկ: Յենթադրենք, թե բանվորներին հարկավոր է այդ ժամի համար վճարել 50 ական կոպեկ, ուրեմն ընդամենը կվճարվի 4 ռուբլի: 1 ժամվա ընթացքում տրակտորում վառվող նուլթը և մեքենայի մաշվելը նստում է 6 ռուբլի: Ընդամենը 10 ռուբլի, այսինքն 1 փուլ հացահատիկին ծախս է ընկնում 5 կոպեկ:

Այժմ տեսնենք, թե ի՞նչ արժի այդ աշխատանքը ձեռքով կա-

տարեկը՝ Մեկ ժամում 200 փութ հացահատիկ դուրս բերելունամար հարկավոր է 150 բանվոր, տալով լուրագրանշյուրին 50-ական կոպեկ, ընդամենը 75 ուսուցիչ Դուրս բերված մեկ փութ հացահատիկը նստում է $37\frac{1}{2}$ կոպեկ:

Այժմ յենթադրենք, թե այդ յերկու տնտեսությունն էլ հացահատիկն ուղարկում են շուկա վաճառելու: Նրանցից վճրը կարող է ավելի եժան վաճառել հացահատիկը և թվ ավելի ողուտ կստանա: Պարզ է, Վոր այն տնտեսությունը, վորին կախիլը նստել է փթին 5 կոպեկ և վոչ թե $37\frac{1}{2}$ կոպ: Ահա այդ եժանուրքամբ է, վոր խոճոր մեքենայական ճեհեսությունները շուկայում իրենց են յենթադրում մաճր ճեհեսությունները լեվ ձեռքով աւխատող խոճոր ճեհեսությունները: Շուկայում ամեն մեկն աշխատում է գնել ավելի եժան: Խոճոր մեքենայական տնտեսությունը կարող է ավելի շուտ եժան ապրանք տալ և մեծ քանակութլամբ: Իսկ մուս տնտեսություններն աւամալից պետք է իրենց ապրանքները գնելը հարմարեցնեն այն գներին, վոր սահմանում են խոճոր տնտեսությունները, պետք է հպատակին խոճոր տնտեսությունների շուկայում ունեցած վճռական դրութլանը:

Այս է ժողովրդական տնտեսութլան մեջ խոճոր արդունարերութլան ունեցած վճռական գերի գլխավոր պատճառը: Արդունարերութլան գլխավոր ուժը մեքենայական արտադրութլունն ու խոճոր տնտեսությունն է:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ինչո՞ւ չե հարկավոր ժողովրդական ճեհեսութլան համար միաւնական ծրագիր (պլան):

2. Ինչո՞ւ չե արգլունաբերութլունը հանգիստանում ժողովրդական ճեհեսութլան առաջավոր մասը:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ահա խոճոր սոցիալիստական արդունարերութլան այդ ուժն է, վոր Խորհրդային պետությունն ողտագործում է գլուղական տնտեսությունը ղեկավարելու և նրան պլանային աղղեցութլան յենթարկելու համար:

Ի՞նչ միջոցներով է կատարվում այդ աշխատանքը:

Այդ աշխատանքն ստիպմամբ և բարձրից հրաման տալու ու հրամայելու միջոցով չի կատարվում: Հիմնական միջոցն այն է,

վոր պեճֆ և ձգտել սնոսապես ժառանգորդել չափոր յեվ միջակ գյուղացիութայանը նրանով, թե ոգտավե՞ս յեվ ճպատակահարմար և զարգացնել գյուղատնտեսական արտադրության այն նյութերը, վորոնցով ժառանգորդված և արդյունաբերությունը:

Իր հերթին արդյունաբերությունը ծավալում է յեվ ընդարձակում և արտադրության այն նյութերը, վորոնցով ժառանգորդված և գյուղական տնտեսությունը:

Գյուղացու տնտեսական շահագրգռվածության միջոցներից մեկը հանդիսանում է կոնտրակտացիան: Այդ կիրառվում է ալպակա Որինակ, վուշի արդյունաբերությունը կարիք ունի, վոր գյուղական տնտեսությունը ապահովի նրան վուշով: Վուշ արտադրող շրջաններում վուշամշակության արդյունաբերության ներկայացուցիչներն առանձին գյուղացիների և ամբողջ գյուղերի հետ վուշ մատակարարելու պայմաններ են կնքում: Այդ պայմաններով գյուղացիները պարտավորվում են ցանել, իսկ արդյունաբերության ներկայացուցիչը պարտավոր է նրա ստացած ամբողջ բերքը դնել համաձայն պայմանագրով վորոշված և պայմանավորված գներին: Պայմանագրերը կնքվում են սովորաբար ցանքից առաջ. պայմանագրով վորոշվում է վուշի ցանքալին տարածությունն ընդարձակել և գյուղացիներին իհաշիվ ապագա բերքի ցանքի ծախսերի համար կանխավճար (ավանս) և տրվում (փողի մի մասը տրվում է կանխապես): Ալպակիով կոնտրակտացիայի միջոցով միանգամայն ինքնակամ կերպով գյուղացիներն ընդարձակում են տեխնիկական մշակույթների (կոլտուրաների) ցանքալին տարածությունը նշված ծրագրի (պլանի) համաձայն:

Պլանային ազդեցության նույն նպատակին և ծառայում մթերութիւնի ժամանակ արդյունաբերության մթերող որդանների կողմից գործադրվող գների փառափակեցությունը: Գյուղատնտեսական հում նյութի արտադրության այն ճյուղերում, վորոնցում ցանքալին տարածությունն անբավարար է արդյունաբերության համապատասխան ճյուղերի ծանրաբեռնման և զարգացման համար, գործադրվում է մթերման գների բարձրացում: Ալպակա, ընթացիկ տարվա (1928 թ.) աշնանից հացահատիկների արտադրությունն ընդարձակելու գործով գյուղացիությունը շահագրգռելու նպատակով գյուղատնտեսության հացահատիկային արտադրանքների գները բարձրացված են: Գյուղական տնտեսությունը պլանային ազդեցության լինթարկելու մի միջոց է հանդիսանում նաև արդյունաբերության միջոցով՝ գյուղատնտեսական

ինովնտար և մեքենաներ ձեռք բերելու համար տրվող զանազան արտոնութիւնները: Յենթադրենք, թէ բամբակագործական շրջանները հնարավորութիւն ունեն առաջին հերթին արտոնյալ պաշտաններով տրակտորներ ստանալու: Այդ արվում է այն նպատակով վորպեսզի գլուրութիւն տրվի այդ շրջաններում բամբակի հերկերն ընդարձակելու: Նույն նպատակին և ծառայում արդուրեւարութեան՝ գլուղական տնտեսութեան վորոշ ճլուղներին ցույց տրվող ուղղակի ոգնութիւնը: Գլխաւորակէմը միջին-ասիական հանրապետութիւնների բամբակագործութեամբ զբաղվող զեկ-խաններին (գլուղացիներին) տալիս է ցանկելու սերմեր, նրանց զաշտերը հերկելու համար տալիս է տրակտորներ, բամբակը զտելու համար՝ բամբակազտիչ մեքենաներ և այլն:

ՀԱՐՅԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչ է ճշտակում կոնսուլացիա յեվ ինչ՞նչ է արդուրեւարութիւնը մտցնում այն:

2. Ի՞նչ ճշտակութիւն ունի զհերթ Բաղաւաղութիւնը:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՇԱՀԱԳՐԳՌՎԱԾ Ե ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՄԲ

Այդպիսի միջոցներով և ապահովվում արդուրեւարութեան գլուղական տնտեսութեան վրա ունեցած պլանային ազդեցութիւնը և այդպես և տեղի ունենում ժողովրդական տնտեսութեան առանձին ճլուղերի զարգացումը, վորով ամենաարագ կերպով բարձրանում է ամբողջ ժողովրդական տնտեսութիւնը և վորը զարգանում է սոցիալիստական ուղղութեամբ: Ժողովրդական տնտեսութեան արագորեն առաջադիմելու գործով շահագրգռված են թէ բանվորները և թէ գլուղացիները: Այդ գործում նրանց շահերը միմյանց զուգադիպում են:

Վերցնենք մի որինակ: Գլուղում ահագին թվով գործազրկութիւն կա թաղնված (չերկրագործական գերրնակչութիւն): Այդ թաղնված գործազրկութիւնն ստեղծվում է գլուղական տնտեսութեան՝ առանձին մանր և մուկ տնտեսութիւնների բաժանվելով: Մանր տնտեսութիւններում գործը կատարել կարող են 2—3 հոգի, իսկ ընտանիքի մուկ անդամներն ազատ են: Գլուղը խստորեն շահագրգռված է, վոր այդ ավիւրը բանվորական ուժն ոգտագործվի: Այդ ուժը կարիյի չե ոգտագործել արդուրեւարութեան կամ գլուղական տնտեսութեան:

մեջ: Այդ չի կարելի անել արդյունաբերության մեջ. մենք հնարավորություն չունենք մոտակա տարիներում արդյունաբերությունն այնպես ծավալել, վոր կարելի լինի նրա մեջ քաշել մի քանի միլիոն նոր բանվորներ: Գյուղական ճեփեռքայան մեջ բանվորական այդ ավելորդ ուժի ոգտագործումը յեվ կարելի չե, յեվ անհրաժեշտ: Պահանջվում և միմիայն տեխնիկական հում նյութ արտադրող ճյուղերը զարգացնել:

Գյուղատնտեսները հաշվել են, վոր հացահատկային կուլտուրաներ ցանած 1 ղեսլատին հողի համար պահանջվում և տարվա մեջ 10-ից մինչև 30 մարդկային բանվորական որ. 1 ղեսլատին կարտոֆիլը պահանջում և 60—70 որ, կանեփը և վուշը՝ մոտ 100 որ, մեկ ղեսլատին շաքարի ճակնդեղը՝ 100—120 որ, ծխախոտը և բանջարեղենը՝ 250-ական որ և այլն: Ընշտ այդպես էլ մի ղեսլատին հողի վրա ծախսված բանվորական ուժը, չիր տնտեսության մեջ պահվում են մսացու խոզեր և ապրանք հանդիսացող կաթնատու անասուններ, մի քանի անգամ ավելի չե, քան թե անասնապահության սովորական սպառողական բնույթի դեպքում տնտեսության մեջ: Ահա տեխնիկական մեծաշխատ կուլտուրաների զարգացման այդ ուղղությամբ պետք և ուղտագործվի գյուղի ավելորդ բնակչության աշխատանքը: Այդ գործի ուղտավետությունը գյուղացիության համար անվիճելի չե: Այդ կուլտուրաները մեծ չափով զարգացնելը փոփոխության կենթարկելը լերկրագործության ամբողջ սխտեմը: Կփոփոխվեր ցանքաշրջանառությունը, լերկրագործության մեջ կմտցվեին շարքահերկ բույսեր և խոտաբույսեր: Այդ առաջ կբերեր անասնապահության մեծացում: Իսկ այդ ամբողջը կապահովեր գյուղական տնտեսության բերքատվության, ապրանքայնության, հետևապես նաև արդյունավետության բարձրացումը:

Միևնույն ժամանակ արդյունաբերությունը բավարար քանակությամբ հում նյութ ստանալով, կարող եր ավելի արագ կերպով զարգանալ և քաղաքից դեպի Փաբրիկաներն ու գործարանները քաշել հազարավոր նոր մարդկանց: Մենք արտասահմանից չերբեք հում նյութ չեկինք ներմուծի, մենք հնարավորություն կունենայինք հացի փոխարեն արտահանել այնտեղ արդյունաբերական հում նյութ: Հում նյութը թանգ արժե, և մենք կկարողանայինք արտասահմանից շատ մեքենաներ ստանալ, վորոնցով կվերասարքավորեինք արդյունաբերությունը և գյուղական տնտեսությունը մեքենայացման կենթարկեինք:

Գյուղացին թե՛ իրրե գյուղատնտեսական մթերքներ ու հում նյութ վաճառող, և թե՛ իրրե արդյունաբերական ապրանքներ գնող շահագրգռված և արդյունաբերություն զարգացմամբ: Մեր լեր'ըրում կա ագրագայիճ սով: Արդյունաբերությունը չի բավարարում արդյունաբերական արտադրանքների այն պահանջը, ինչպես ատաղաղում և գյուղացիությունը: Մասնավորապես, գյուղացին պահանջում և մանուֆակտուրա, մետաղագործական ապրանքներ և նա մշտապես բավարար քանակով չի կարող ալգպիտի ապրանքներ ստանալ: Մեր լեր'ըրում ապրանքային սովն ատաղացել և նրանից, ինչպես հեղափոխությունը բարելավել և աշխատավոր գյուղացու կյանքի պայմանները, այն գյուղացու, ինչպես շնորհիվ այդ պայմանների, արդյունաբերական ապրանքների մեծ պահանջ և անում: Հեղափոխությունից առաջ գյուղացիները կալվածատերերին կապալավարձ էլին տալիս 500 միլիոն ուրլուց ավելի մի գումար: Տասնյակ միլիոններ և ծախսվում կալվածատերերից գնվող հողերի համար: Ցարական կառավարությունը գյուղացիությունից $1\frac{1}{2}$ միլիարդ ուրլուց ավելի տարեկան հարկ, տուրք և բաժ էր ստանում: Յուրաքանչյուր տարի գյուղացիությունը՝ դաշտերը կերցնելու, կալվածատիրական անտառներից սունկեր և պտուղներ հավաքելու, անասունների արոտավայրերի և ջրարբիների համար և այլն կալվածատերերին վճարվում էր 100 միլիոն ուրլուց ավելի: Խորհրդային իշխանությունը կալվածատիրական կողոպուտը գյուղից իսպառ վերացված և: Հարկերը խստորեն պակասել են: Յեվ ներկայումս գյուղը տարեկան $1\frac{1}{2}$ միլիարդ ուրլուց պակաս պետական հարկ ու բաժ և տալիս, քան տալիս էր նա կալվածատերերին և նրանց կառավարությունը: Ահա գյուղացիների գրպաններում մնացած այդ $1\frac{1}{2}$ միլիարդ ուրլուն, չհաշված խնայողությունները, գյուղն արդյունաբերական ապրանքների լրացուցիչ պահանջ և ատաղաղում: Իսկ մեր արդյունաբերությունն ընդհանուր առմամբ առաջիմ դեռևս նախապատերազմյան մակարդակից քիչ և անցել, այդ պատճառով էլ նա դեռևս չի կարողանում բավարարել գյուղի աճած պահանջը: Գյուղացին, ինչպես արդյունաբերական ապրանքների գնողը, շահագրգռված և արդյունաբերության զարգացմամբ:

Գյուղացին արդյունաբերության զարգացմամբ շահագրգռված և նաև՝ մի այլ կողմից: Արդյունաբերությունը մեղ ժառանգություն և մնացել կապիտալիստներից իմպերիալիստական և քաղա-

քացիական պատերազմից հետո: Նա պատերազմից առաջ էլ վատ
էր սարքավորված, վորովհետեւ կապիտալիստները գերադասում
էին բանվոր դասակարգի վրա ունեցած ճնշումը մեծացնել, փո-
խանակ իրենց ձեռնարկութիւններում կատարելագործված դադ-
դահ և մեքենա դնել: Այդ վատ սարքավորման միջոցն էլ պատե-
րազմը կոտրեց. ներկայումս նա հաճախակի կոտորուիւմ է և մա-
սերի փոփոխութիւն, նորոգութիւն և պահանջում և ալլն: Փար-
րիկաների և դործարանների շենքերը խարխիլել են և նույն-
պես կապիտալ նորոգութիւն և վերանորոգութիւն են պահան-
ջում: Մաշված մեքենաները պետք է փոխարինել նորերով: Այդ
ընդորը խիստ կերպով մեծացնում են արդիւնաբերութեան ծախ-
սերը և բարձրացնում են ապրանքների արժեքը: Միայն կեցող
ապրանքների գները կարող են իջնել այն գեպում միայն, յեթե
մենք կարողանանք մեր արդիւնաբերութեան միայն կեցող
վերաստարգորել ճորագույն կառուցելագործված սարքավորու-
մով, կառուցելագործված զագգահներով յեւ մեքենաներով: Սա-
կայն արդիւնաբերութեան տեխնիկական մակարդակի բարձրա-
ցումը դանդաղում է այն պատճառով, վոր մեզնում մեքենաշի-
նական արդիւնաբերութիւնն այնքան էլ զարգացած չէ, և մենք
ստիպված ենք արտասահմանից մեքենաներ գնել, սակայն
դրա համար մենք բավականաչափ միջոցներ չունենք: Բնական
է, վոր մենք պետք է հոգ տանենք վորքան կարիքի չէ արագ
կերպով զարգացնելու մեր մեքենաշինական արդիւնաբերու-
թիւնն ու նրա հետ կապված տնտեսութեան ճյուղերը (մետա-
ղագործութիւն և ալլն), վորպեսզի զարգացնենք ծանր արդիւ-
նաբերութիւնը, առանց վորի արտադրութեան միջոցների ար-
տադրութեան հիմքը դնել չեն կարող և այդ կարեւորագույն խըն-
դրում չեն ազատվի արտասահմանյան շուկայի կախումից:

Յեւ եժան ապրանքով շահագործված գյուղը կատարելապես
շահագործված չէ միմիայն գյուղացու արդիւնաբերութեան այն
ճյուղերի զարգացումով, վորոնք արտադրում են գյուղացու սպառ-
ման համար գործածութեան առարկաներ—չիթ, լուցկի, կաշվեղէն,
շաքար, մակարոն, այսինքն արդիւնաբերութեան այն ճյուղերը,
վորոնք կազմում են թեթեւ արդիւնաբերութիւնը:

Մեր յերկրում գոյութիւն ունեցող ապրանքային սովը տա-
րածվում է նաեւ գյուղական տնտեսութեան համար անհրաժեշտ
սարքավորման, ինվենտարի և մեքենաների վրա: Թեւ մեր յեր-
կրում գյուղատնտեսական մեքենաների և գործիքների արտադրու-

թիւունը համեմատած նախահեղափոխութեան ժամանակի հետ ա-
վելի քան լերկու անգամ մեծացել է, աշխուսմանայնիմ պահանջի-
րավականաչափի աճման հետեանքով նրանց պակասութիւնն է
զղացվում: Մեքենաշինական արդիւնաբերութեան զարգացումը
վոչ միայն ապրանքների և դրանց թիւում նաև գլուղատնտեսա-
կան ինվէնտարի գների իջեցումն է առաջ բերում, այլև առաջ է
բերում գլուղատնտեսական մեքենաշինական աճում, գլուղին ուժ-
դնորեն մեքենա չէ մատակարարում և գլուղական տնտեսութիւնն
արագ կերպով մեքենայացման և լենթարկում:

Գլուղացիութիւնը թե՛ արդիւնաբերական ապրանքների
գների իջեցնելու տեսակետից, թե՛ գլուղական տնտեսութեան
արտադրողականութիւնը բարձրացնելու տեսակետից, թե՛ գլու-
ղական տնտեսութեանը գլուղատնտեսական մեքենաներ, տրակ-
տորներ և այլն մատակարարելու տեսակետից և թե՛ ԽՍՀՄ-ի
պաշտպանականութիւնը բարձրացնելու տեսակետից նույնպես
շահագրգռված է ծանր արդիւնաբերութեան զարգացմամբ (մե-
տաղագործութիւն, մեքենաշինութիւն, ածուխ, նավթ, քիմիա-
կան արդիւնաբերութիւն), շահագրգռված է ԽՍՀՄ-ի ինդուս-
տրացմամբ:

Արդիւնաբերութեան աճումով անընդհատ բարձրանում է
նրա կողմից գլուղատնտեսական հում նյութի վերաբերյալ արվող
մշտական պահանջը:

Այդ հում նյութի սպառումը մեծացնում է գլուղական տըն-
տեսութեան շրջանառու միջոցները, հնարավորութիւնն է տալիս,
վոր գլուղական տնտեսութիւնն անընդհատ աճի և հետեապես
բարձրացնում է գլուղի լայն աշխատավոր մասսաների կյանքի
մակարդակը:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Խճ, Ե ճառակում հողային գերբնակչութիւն յեվ իճ-
պես պեթ Ե ճրան վերջ տալ:

2. Վորոճբ եճ մեր յերկրի ապրանքային սովի պահառ-
մերը:

3. Ինչո՞ւ լե գլուղացիճ օտեագրգռված արդյունաբերու-
թյան գարգացումով:

ՊԵՏԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐ ՅԵՐԿՐԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍ- ՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԼՄԱԿՆ Ե

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր արդիւնաբերութեան և
գլուղական տնտեսութեան շահերը խիստ սերտ կերպով միմյանց
հետ կապված են: Ժողովրդական տնտեսութեան մի ճլուղի դար-

դացումը, առանց մյուս ճյուղի զարգացման, անհնարին և։ Արդյունաբերության զարգացումը, առաջ բերելով գյուղական տնտեսության զարգացում, նպաստում և գյուղի աշխատավոր բնակչության կյանքի մակարդակի բարձրացմանը և կյանքի պայմաններին բարելավմանը։ Յեւ ընդհակառակը — գյուղական տնտեսության զարգացումը, արդյունաբերության զարգացման համար հաստատուն և լուրջ բազա ստեղծելով, մեծացնում և բանվոր դասակարգի թիվը և նպաստում և նրա կյանքի պայմաններին բարելավմանը։ Արդյունաբերության և գյուղական տնտեսության այդ փոխադարձ կապի վրա, լերկուստեք ունեցած նրանց փոխադարձ շահագրգռվածության վրա չե, վոր քաղաքի և գյուղի մեջ, արդյունաբերության և գյուղական տնտեսության մեջ և բանվոր դասակարգի և գյուղացիության մեջ շաղկապ և ստեղծվել։ Գյուղը քաղաքի հետ շաղկապելու գործում ղեկավար դերը պատկանում և խոշոր սոցիալիստական արդյունաբերությանը։ Նրա տնտեսական նպատակները նախադրություն և տալիս պլանային ադմինիստրացիային լինելով նրանց զարգացումն արդյունաբերության աճման հետ։ Կապիտալիստական լերկրներում արդյունաբերությունը նույնպես առաջնորդող դեր և կատարում, ինչպես մեր լերկրում։ Սակայն այնտեղ արդյունաբերությունը գտնվում և բուրժուազիայի ձեռքում, վորը խոշոր արդյունաբերական տնտեսական ուժից ոգտվում և գյուղը կողոպտելու նպատակով իրեն լինելով համար։ Կապիտալիստական լերկրում գյուղացին կեղեքման և լինելով թե՛ վորպես արդյունաբերական ապրանքների գնորդ, թե՛ վորպես գյուղատնտեսական հում նյութի և գյուղատնտեսական մթերքների վաճառող և թե՛ վորպես աշխատավոր։

Կապիտալիստական լերկրներում գյուղը տուժում և նաև վորպես արդյունաբերության համար հում նյութի մատակարարող։ Կապիտալիստները հում նյութը միասին գնելու համար ստեղծում են միություններ և իրար հետ պայմաններ են կապում։ Նրանք հում նյութի արտադրության շրջաններն իրենց մեջ բաժանում են։ Պայմանավորվում են միմյանց հետ ապրանքների գները մեկը մյուսից անկախ չբարձրացնել և այդպես համերաշխ ձակառուով հարձակում են գործում գյուղի վրա։ Նրանք չափազանց ցածր գներ են նշանակում։ Յեթե գյուղացին չի համաձայնվում իր հում նյութը ծախել ցածր գնով և վորոշել և իր ապրանքը

բարձր գներով ծախելու համար արտասահման ուղարկել, միևնույնն է զրանից վոլինչ չի գուրս գա: Արտասահմանի հետ տեղի ունեցող ամբողջ առևտուրը կատարվում է խոշոր կապիտալիստների միջոցով և նրանց վրայից անցնել չի կարելի: Գյուղացին գտնվում է բուրժուազիայի ճանկերում և ստիպված է նրան իր հում նյութը տալ ալն գներով, վոր նա չի նշանակել:

Իր միևնույն քաղաքականությունը խորհրդային պետությունը սահմանում է գնոց գին, վոբոլ ճա հաց լեվ այս կամ այն անակի հում ցուրք և գնում: Այդ գները սահմանվում են, չկնելով ինչպես գյուղատնտեսական արտադրության տվյալ ճյուղի զարգացման շահերից, այնպես էլ ամբողջ ժողովրդական տնտեսության զարգացման և բանվոր դասակարգի ու գյուղի չքավորների՝ միջակի հետ ունեցած դաշինքի ամրացման շահերից: Այդ գներն այնպես են սահմանվում, վոր մեկ կողմից նրանք ընդունելի լինեն գյուղացու համար, նպաստեն արտադրության տվյալ ճյուղի զարգացմանը, իսկ մյուս կողմից նրանք արդյունաբերության ուժից վեր չլինեն և խոչընդոտ չհանդիսանան նրա զարգացմանը:

Պարզ է, վոր գների աղպիսի քաղաքականությունը միակ ընդունելի քաղաքականությունն է թե բանվորների տեսակետից և թե գյուղացիների (իհարկե, վոչ կուլակների) տեսակետից: Յեթե գները խիստ ցածր լինեն և գյուղացիների համար բացարձակորեն անընդունելի, ալդ առաջ կբերի գյուղական տնտեսության տվյալ ճյուղի կրճատում: Իսկ աղպիսի կրճատումը կհարվածի նաև արդյունաբերության համապատասխան ճյուղին: Կտուժի վոչ միայն գյուղացին, ալլե բանվորը: Յեթե գինը չափազանց բարձր և արդյունաբերության տվյալ ճյուղի ուժից վեր լինի, ալդ կսահմանափակի արդյունաբերության զործունեությունը, վորով մեծ հարված կստանա վոչ միայն բանվորը, ալլե գյուղացին:

Գյուղացին կապիտալիստական չերկրում շահագործվում է իբրև աշխատավոր: Կողոպտելով գյուղացուն թե նրանից բան առնելու և թե նրան վորևե բան ծախելու ժամանակ, բուրժուազիան չուրացնում է նրա աշխատանքը: Նա վարկերի և ստրկական պայմաններով և ալլն գյուղացուն ստրկացնում է: Զարմանալի չէ, վոր գյուղացիությունը կապիտալիստական չերկրներում մասսաներով քալքավում և աղքատանում ե: Բուրժուազիան ոգավում է խոշոր արդյունաբերությամբ՝ գյուղացուն կողոպտե-

լու, գլուղական տնտեսութիւնն որոտգործելու իր շահերի համար: Ուստի կապիտալիզմի զարգացումը հսկայական անդունդ է բաց անում Բաղաբի ու գլուղի մեջ: Կուլտուրական Բաղաբին հակադրվում է անգրագետ գլուղը: Գլուղական տնտեսութիւնը թեև զարգանում է, սակայն գնալով արդունարերութիւններից տվելի և ավելի լստ է մնում: Գլուղի և քաղաքի միջև լեղած ալգանդունդը խորտակել կարող է միմիայն սոցիալիզմը: Սոցիալիստական տնտեսութիւն կառուցումը միմիայն հասարակութիւն՝ դասակարգերի բաժանումը վոչնչացնելը չէ, վոր նախապատրաստում է. նա նախապատրաստում է նուչնպես վոչնչացնելու գլուղի և քաղաքի միջև լեղած անդունդը:

Ուստի մեր չերկրում, ԽՍՀՄ-ում, արդունարերութիւն և գլուղական տնտեսութիւն մեջ ախող փոխհարաբերութիւններն ալ են, քան կապիտալիզմի ժամանակ: Մեր ժողովրդական տընտեսութիւնը ծառայում է վոչ թէ առանձին մարդկանց հարստանալու շահերին, ալ սոցիալիզմի կառուցման շահերին, աշխատավորների կարիքները լալագուն լեղանակով բալարաբելու գործին: Ալգ պատճառով ել մեր արդունարերութիւն և գլուղական տընտեսութիւն փոխհարաբերութիւնները հիմնված են մեկը մլուսին փոխադարձորեն ոգնելու վրա: Խորհրդային արդունարերութիւն ղեկավար ղերն ոգտագործվում է պլանային ազդեցութիւն լենթարկելու գլուղական տնտեսութիւնը, նրան վերակառուցելու նպատակով: Նախորդ գրուլցներում արղեն պարզվեց, վոր առանձին մանր ու մունր տնտեսութիւններից բաղկացած մեր գլուղական տնտեսութիւնը հանդիսանում է իրբե սակավարտագրող և սակավ արդունավետ տնտեսութիւն, վոր չափազանց ցածր արդունք տալով, աշխատանքի հսկայական վատնում է պահանջում: Նախորդ գրուլցներում պարզվեց, վոր ալգ հետամնացութիւնից գլուղական տնտեսութիւնը կարելի լս գուբս բերել միմիայն նրան սոցիալիստական ճանապարհի վրա կանգնեցնելով, միմիայն գլուղի չքավորներին և միջակներին սոցիալիստական չերկրագործութիւն շինարարութիւն մեջ քաշելով: Պետական արդունաբերութիւնը հանգիսանում է ճայեվ այն լծակը, վորի ոգնութիւն գլուղական տնտեսութիւնը դանգաղ լեվ ասիճանաբար փոխագրվում է սոցիալիզմի ռեսերի վրա: Արդունարերութիւն՝ գլուղական տնտեսութիւն վրա ունեցող ազդեցութիւնը մեր չերկրում բացի ալգ նպատակից, ալ նպատակ չի հետապնդում: Ալգպիսի ազդեցութիւն ունենալով, մեր

արդյունաբերությունը ծառայում է գյուղի աշխատավոր լինակ-
չության լայն մասսաների շահերին:

ՀԱՐՑԵՐ ԶՐՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ի՞նչպես են կապիտալիսմներն ոգավում արդյունաբե-
րության՝ գյուղական սնեհսության համեմատությամբ ունեցած
առավելությունները:

2. Ի՞նչ նպասակի յե ծառայեցնում Խորհրդային իօխա-
նությունը պեհարդյունաբերության՝ գյուղական սնեհսության
համեմատությամբ ունեցած առավելությունները:

Յ Ա Ն Կ

ԶՐՈՒՅՑ ԱՌԱՋԻՆ

62

Կ. ԵՐԱԾՈՒՅՐՈՒՆ

Մեր խնդիրը—հասարակութիւնը սոցիալիստներն կառուցելն է	5
Գլուղում խոշոր կոլեկտիվ տնտեսութեան անցնելը ԽՍՀՄ ինդուստրացումը	8 13
Սոցիալիստական շինարարութեան թշնամիները	15
Սոցիալիստական տնտեսութեան աճումը ԽՍՀՄ-ում կուլտուրական հեղափոխութիւն	19 22
Համկի վորպես սոցիալիստական շինարարութեան զեկավար, իսկ կոմբիտմիութիւնը իրրե նրա ող- նականը	26

ԶՐՈՒՅՑ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Գլուղակաճ ճնշեստւոյան վերակառուցման խնդիրները

Պատերազմն ավերեց գլուղական տնտեսութիւնը	30
Գլուղական տնտեսութեան յետամնացութիւնը	33
Գլուղական տնտեսութիւնը հեղափոխութիւնից առաջ	35
Գլուղացիութեան քայքայումը	37
Կուլակութեան աճումը	39
Հոկտեմբերեան հեղափոխութիւնը և գլուղացիու- թիւնը	42
Հողը գլուղացիներին	44
Գլուղացիութեան հավասարեցումը	46
Ո՞վ էր հաց ծախում հեղափոխութիւնից առաջ	47
Ապրանքային հացի քանակը պակասել է	49
Խոշոր տնտեսութիւնը մանր տնտեսութիւնից ա- վելի ձեռնտու չէ	53
Կարձղ է արդոք գլուղացին իր տնտեսութիւնը բարելավել	55
Խորհրտնտեսութիւններ	58

ԶՐՈՒՅՑ ՅԵՐՐՈՐԴ

	62
Ջրավորը, միջակը և կուլակը	60
Խորհրդային գյուղի չքավորը, միջակը և կուլակը .	62
Բանվորների և գյուղացիների դաշինքը	69
Կուլակները գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ամենավոխերիմ թշնամիներն են	72
Աշխատավոր գյուղացիութունը գյուղը վերակառուցելու գործում հանդիսանում և բանվոր դասակարգի դաշնակիցը	75
Պաշար կուլակի դեմ և ոգնութուն չքավորներին	77
Խորհրդային իշխանության ոգնութունը չքավորների և արտոնութունները միջակներին	79
Ի՞նչպես են խորհրտնտեսութուններն ոգնում գյուղացիությանը	83
Կոլեկտիվացումը — գյուղական տնտեսութունը բարելավելու ամենաճիշտ միջոցն և	85

ԶՐՈՒՅՑ ԶՈՐՐՈՐԴ

Կոոպերացիան գյուղը գեպի սոցիալիզմ հանող ուղին և

Դեպի գյուղական տնտեսության բարձրացումը տանող ուղին անցնում և կոոպերացիայի միջով	87
Ի՞նչպես և կոոպերացիան վերակառուցում գյուղը	91
Գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման մեջ կոոպերացիայի ունեցած դերը	93
Կոոպերացիայի թերութունները	101

ԶՐՈՒՅՑ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Կոմյերիսիսութունը կուսակցության ոգնական և գյուղի վերակառուցման գործում

Պիտը և արդյոք գյուղից փախչել	104
Կոլտնտեսութունները գյուղը վերակառուցում են	108
Կոմյերիսիսութունը գյուղական տնտեսության կոլեկտիվացման առաջամարտիկն է	112
Փոքր գործից մի խորշի	116
Կոմյերիսիսութունը խորհրտնտեսութուններ կառուցելու մեջ	120
Կրկնապատկել գյուղական դաշտերի բերքատվութունը	122
Գյուղի լերիտասարդության դպրոցը նոր գյուղի կառուցողների դարբնոցն և	126

Գլուղը յեկ քաղաքը

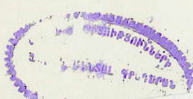
Մեր լերկերը լերկբազորձական լերկեր և . . .	131
Ժողովրդական տնտեսութիւնը կապիտալիզմի ժա- մանակ	132
Արդշունաբերութիւն և գլուղական տնտեսութիւն	135
Պետարդշունաբերութիւնը ժողովրդական տնտեսու- թիւն ղեկավար մասն և	140
Ինչպէս և արդշունաբերութիւնը ղեկավարում գլու- ղական տնտեսութիւնը	143
Գլուղաշխութիւնը շահագրգռված և արդշունաբե- րութիւն զարգացմամբ	145
Պետարդշունաբերութիւնը մեր լերկերի սոցիալիտա- կան վերականգնման լծակն և	149

5. Վարդեսզի կարելի լինի խմբակի անդամներին լրացվել կարգալ սովորեցնել և իր աշխատանքում ուղ-
տադրվել ալն տեղեկութլանները, վոր լրացելը հա-
զորում և, անհրաժեշտ և հանձնարարել խմբակի ան-
դամներին հաջորդ գրուլցի համար նլութել հավաքել
վոչ միտլն տեղական կլանքից, ալլև թերթերից:

6. Վարդեսզի կարելի լինի ստուգել, թև խմբակի
անդամներն ինչ հափով են լուրացրել կարգացած գրուլ-
ցի գլխավոր միտքը, լուրաքանչլուր գրուլցի վերջում
գրված են հարցեր, վորոնց պետք և պատասխանել:
Ամենից լավ և ընդունել հարցերին պատասխան տա-
լու հետևյալ կարգը. հարցը բարձր կարգացվում և,
խմբի անդամները նրան հերթով պատասխանում են,
ալլ պատասխանները քննութլան են տնվում և վերջն
ալլ հարցի համար ընդհանուր պատասխան և մշակ-
վում: Ալլ պատասխանը հարցի հետ միասին գրվում
և պարապմունքի արձանագրութլան մեջ, իսկ խմբակի
լուրաքանչլուր անդամ գրում և իր տետրակում:

Խմբակի անդամներն իրենց ձևք բերած գիտե-
լիքները պետք և աշխատեն իրենց գործնական աշխա-
տանքում կիրառել: Դրա համար լուրաքանչլուր պա-
րապմունքի վերջում պետք և խմբակում քննել ալն
խնդիրը, թև ինչ կարող և բջիջն անել իր աշխատանքի
ալս կամ ալն բնագավառը բարելավելու համար:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0003120

A $\frac{II}{23797}$

ԳԻՆԸ 70 ԿՈՊ.

464.

7